

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

נתן פלדמן

פרשת מטות מסעי | גיליון 144 | תמוז תש"פ

כי קרן אור פני משה

שביבים מפרשת חיינו ותורתו הנאדרים בקודש של גדול חכמי הסוד בדור דעה רבינו משה קורדובירו זצוק"ל בעל 'תומר דבורה' 'פרדס רמונים' ועוד

חשבתי דרכי

נקודות אור במשנתו של הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל

נפשו גחלים תלהט

ניצוצות ממשנתו של

הגאון הצדיק רבי ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל

שיעורי חומש

מאת הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א

שיעורי בינה

שיעורים על סדר המצוות

מאת הגאון רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

מגיד דבריו ליעקב

שיחות הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א

מתוקים מדבש

מאת הגאון רבי יעקב ישראל בייפוס שליט"א

נחל אליהו

משיעורי הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א

עטרת השבת

שיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א

ענייני נדרים

שיעורי הגאון רבי נחום נבנצאל שליט"א

יעלת חן

מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א

תמצית הש"ס

תמצית הדף היומי

לדעת

מבחן ברף היומי

עינינו גל

מאמר 'עין לא ראתה'

מוסף מיוחד לבני הישיבות יושבי המלוניות

עומק הפשט

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

שיעורי דעה

מתוך שיעורי הג"ד גרשון מלצר שליט"א

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה

הרה"ג מרדכי דוד נויגרשל שליט"א

אז נדברו

מחשבות לבני הישיבות

שמעתא עמיקתא

הלכות מצוות לבין המצרים - חלק ב

תוספת שבת

מעלת השבת וקדושתה

מים זכים

משא ומתן ופילפול בנידונים ערבים ונחמדים

הפרשה המחכימה

לקחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע

לענין הלכה

הערות הלכתיות מעשיות לעורך לב המעיין

קיצור דיני התרת נדרים

מהג"ד יצחק שטמנן שליט"א מח"ס 'כל נדרי'

עולם התורה

מדברים כמו שמותר

תורה מגנא ומצלא

מרתן גאון ישראל רשכבה"ג רבי חיים קניבסקי שליט"א השבוע בביתו

גיליון בענין קדושת ביהכ"נ וביהמ"ד מנכד מרתן שליט"א

לע"נ שרה איטה בלייברג-קנול ע"ה בת הר"ר צבי הערש קנול ז"ל - כ"ד תמוז תשנ"ב

זמני כניסת ויציאת השבת

פרשת מטות מסעי

ר"ת	יציאה	כניסה	ירושלים
21:08	20:25	19:10	ירושלים
21:11	20:28	19:25	בני ברק
21:13	20:29	19:18	חיפה
21:09	20:26	19:19	מודיעין עילית
21:09	20:26	19:09	בית שמש

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

גיליונות נבחרים
בהלכה ובאגדה
וסביב פרשת השבוע

”ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד”

’אוסף גיליונות’ מבית צוף הוצאה לאור מופץ באלפי עותקים

ניתן לפרסם מודעות ב’אוסף גיליונות’

לתגובות ובירורים בכל ענייני ה’אוסף’ -

פרסום, נקודות הפצה, הוספת גיליונות, תרומות, חסויות והנצחות,

ניתן לפנות לטלפון 050-4102061 (בשעות בין הסדרים) או באמצעות דוא”ל.

ניתן לתרום וכן לשלם עבור קניית גיליונות

באמצעות עמדות ”נדרים פלוס” או ”קהילות”

בחיפוש המילים ”אוסף גיליונות”

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 03-7630543 מס’ 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס’ 9641

מערכת ’אוסף גיליונות’

9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט”א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט”א

הרב חיים וכסלר שליט”א

הרב משה הכהן שליט”א

הרב יוסף בן יהודה שליט”א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט”א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט”א

הרב בנימין יודלביץ שליט”א

הרב אליעזר וייס שליט”א

מבית ’צוף’

הוצאה לאור

נתן פלדמן

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

לדעת | 36

מבחן בדף היומי

עינינו גל | 37

מאמרי 'עין לא ראתה'

מוסף מיוחד לבני הישיבות יושבי המלונות

עומק הפשט | 43

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה | 47

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

שיעורי דעה | 51

הלכה דעה ומוסר

מתוך שיעורי הג"ר גרשון מלצר שליט"א

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה | 53

חובנותיו של הרה"ג מרדכי דוד נויגרשל שליט"א

אז נדברו | 55

מחשבות לבני הישיבות

שמעתא עמיקתא | 61

הלכות מצויות לבין המצרים - חלק ב

מעלת השבת וקדושתה

תוספת שבת | 65

מעלת השבת וקדושתה

מים זכים | 67

משא ומתן ופילפול

בנידונים ערבים ונחמדים

הפרשה המחכימה | 69

לקחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע

לענין הלכה | 73

הערות הלכתיות מעשיות לעורר לב המעיין

קיצור דיני התרת נדרים | 75

מהג"ר יצחק שטסמן שליט"א

מח"ס 'כל נדרי'

כבוד בית הכנסת | 79

גודל חומרת שיחת חולין בביהכ"נ וביהמ"ד

כי קרן עור פני משה | 81

שביבים מפרשת חיי ותרותו הנאדרים בקודש

של גדול חכמי הסוד בדור דעה

רבינו משה קורדובירו זצוק"ל

בעל 'תומר דבורה' פרדס רמונים ועוד

כ"ג תמוז ה'ש"ל

חישבתי דרכי | 7

נקודות אור במשנתו של
הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל

נפשו גחלים תלהט | 11

ניצוצות ממשנתו של

הגאון הצדיק רבי ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל

עולם התורה | 12

מדברים כמו שמותר

שיעור חומש | 13

מאת הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת "עטרת שלמה

שיעורי בינה | 15

שיעורים לפי סדר המצוות להרמב"ם

מפי הגאון רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

ראש ישיבת "נתיב הדעת"

מגיד דבריו ליעקב | 17

מאת הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

נחל אליהו | 23

משיעורי הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א

על פרשת השבוע ועניני דיומא

מתוקים מדבש | 25

נטפי לקח מפרשיות השבוע

מאת הגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א

בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

עטרת המועדים | 27

משיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א

שיעורי בין המצרים

ענייני נדרים | 29

שיעורי הגאון רבי נחום נבנצאל שליט"א

יעלת חן | 31

דברי חיזוק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א

אב"ד חיפה

תמצית הש"ס | 33

תמצית דף היומי

לאחר שרוב בתי המדרשות נפתחו, אנו משתדלים לחדש את מערך ההפצה הרגיל במידת האפשר

אך יתכן שלא נוכל להגיע לכל בתי הכנסת כבעבר

המעוניין לסייע ולהיות אחראי על הגיליונות במקומו ייצור קשר עם המערכת

ניתן להשיג את "אוסף גיליונות"

בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

אלעד	בת ים	מודיעין עילית
בית הכנסת "מאור שרגא" כולל "ישיבת הר"ן" ישיבת "תורה בתפארתה"	רחוב ויצמן 36 (מכולת פיצהלך)	ישיבת "מיר" כולל "עטרת שלמה" כולל "יששכר באהלך" כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב) כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג)
אופקים	זכרון יעקב	בית הכנסת "בית תפילה" בית הכנסת "אילת השחר" בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא בית הכנסת "קהילת רבי עקיבא" בית הכנסת "זכרון משה" קרית ספר בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר בית הכנסת "בני הישיבות" גרין פארק בית הכנסת "חזון דוד" בית הכנסת "משובב נתיבות" בית הכנסת "אהל אברהם" חפציבה בית הכנסת "נאות הפסגה" המרכזי
בית שמש	טלזסטון	נתיבות
ישיבת "אור לישרים" בית הכנסת "היכל אברהם" קריה בית הכנסת "לב אליהו" רמה א' בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמה א' בית הכנסת "משאת מרדכי" רמה א' בית הכנסת "פני שמואל" רמה א' בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג' בית הכנסת "הכולל"	בית הכנסת "קהילת בני תורה"	בית המדרש "משכן התורה" בית הכנסת "בית יצחק"
ביתר עילית	יסודות	פתח תקוה
בית הכנסת "באר אברהם" גבעה A בית הכנסת "ישיבת הר"ן" גבעה A	בית הכנסת המרכזי	ישיבת "לומזא" בית הכנסת "אבי עזרי" בית הכנסת "אהל אברהם" גני הדר בית הכנסת "הבעש"ט" גני הדר
בני ברק	ירושלים	ראשון לציון
כולל "פוניבז" כולל "חזון אי"ש" כולל "בית הלל" כולל שעל ידי "בית הכנסת הגדול" ישיבת "אורחות תורה" ישיבת "בית מדרש עליון" ישיבת "תפארת ציון" ישיבת "סלבודקא" ישיבת "גאון יעקב" בית הכנסת "יד אהרן" רמת אהרן בית הכנסת "תפארת נחמן" כולל הרב קלאר בית הכנסת "המרכזי" שיכון ה בית הכנסת "נחלת משה" בית הכנסת "רמת אלחנן" בית הכנסת "משכנות יעקב" בית הכנסת "נאות יוסף" בית הכנסת "בית אריה" בית הכנסת "צא"י" נחלת סירוקה בית הכנסת "לדרמן" בית הכנסת "הליכות חיים" בית הכנסת "דרכי איש" בית הכנסת "צעירים" רח' האדמו"ר מצאנז "גל פז" רחוב רבי עקיבא 88 רחוב סוקולוב 46 (מינימרקט ברכת השם)	ישיבת "מיר" ישיבת "חברון" גבעת מרדכי ישיבת "יד אהרן" ישיבת "אהבת שלום" ישיבת "תורה אור" ישיבת "הר"ן" - רמות ד' בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן בית הכנסת "מנין אברכים" בית וגן בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה בית הכנסת "המרכזי" רמת שלמה בית הכנסת "חזון איש" רמת שלמה בית הכנסת "ערוך לנר" רמת שלמה בית הכנסת "באר שמואל" רח' סורוצקין בית הכנסת "חניכי הישיבות" זכרון יעקב בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול בית הכנסת "אמרי שפר" הר נוף בית הכנסת "בוסטון" הר נוף בית הכנסת "ויז'ניץ" הר נוף בית הכנסת "קהילת בני תורה" הר נוף בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א' בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א' בית הכנסת "זכרון אברהם" רמות ג' בית הכנסת "צא"י" רמות ג' בית הכנסת "שומרי החומת" רמות ד' בית הכנסת "אהל יוסף" רמות פולין בית הכנסת "בני הישיבות" סנה"מ בית הכנסת "בני הישיבות" רמת אשכול "גל פז" רח' מלכי ישראל	ישיבת "עטרת שלמה" שדה חמד
רחובות	רכסים	תל אביב
בית הכנסת "כולל בר שאול"	בית המדרש "בית יצחק" גבעה ב' בית הכנסת "שבת אחים" גבעה ב'	מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב' רחוב רבי ישראל מסלנט 15 (מכולת רחל)
תל ציון	תל ציון	תל ציון
בית כנסת החסידי	בית כנסת החסידי	בית כנסת החסידי
תפרח	תפרח	תפרח
ישיבת "תפרח" בית הכנסת המרכזי "בית יוסף"	ישיבת "תפרח" בית הכנסת המרכזי "בית יוסף"	ישיבת "תפרח" בית הכנסת המרכזי "בית יוסף"

חשבת דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת מטות מסעי תש"פ | גלין מס' 140

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוי ע"ה

שיעור זה נאמר בפרשת דברים תשע"ב לאחר הסתלקותו של מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

ב"נחרשה העיר" נתקיים "ציון שדה תחרש" – כאן פסקה אבן השתיה

נחרשה העיר – קיום של נבואת מיכה

המשנה בסוף תענית מונה חמישה דברים שאירעו את אבותינו בתשעה באב, "בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר".

הרמב"ם בהלכות תעניות (פ"ה ה"ג) מוסיף כמה מילים על הדבר החמישי, וז"ל "ובו ביום המוכן לפורענות הרש טורנוסרופוס הרשע ממלכי אדום את ההיכל ואת סביבו. לקיים ציון שדה תחרש", הרמב"ם מוסיף ביאור על מה שכתוב במשנה. כי הנה, המשנה מונה את "נחרשה העיר" כדבר בפני עצמו, וקשה, במה אנו שומעים כאן תוספת חורבן, במה יש בזה העמקה של החורבן. לכן מוסיף הרמב"ם "לקיים ציון שדה תחרש", היינו, אותה חרישה שנחרשה העיר זה קיום של נבואת מיכה (ג' י"ב) "לכן בגללכם ציון שדה תחרש".

אבן השתיה היא הנקראת ציון

שנינו ביומא, בפרק הוציאו לו (נ"ג ע"ב), "משניטל ארון אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים ושתיה היתה נקראת", היתה אבן מימות נביאים ראשונים, שהם דוד ושמואל, כפי שמפרש שם רש"י, והאבן הזאת היתה נקראת אבן שתיה.

[באמת, אבן השתיה כבר היתה מימי בראשית, או מימות יעקב אבינו, כפי שמפורש במדרש, בפרקי דרבי אליעזר, המובא ברמב"ן בפרשת ויצא (בראשית כ"ח י"ז) שאת האבן הזאת, כביכול, בורא העולם, הכניס והעמיד אותה כך שהיא תהיה האבן שעליה מושבת העולם, וכפי שיבואר להלן, אם כן, מה הפירוש "מימות נביאים ראשונים", כל כך מאוחר, וכי עד אז העולם לא עמד.

אכן הפירוש בזה, אבן השתיה היתה אבן, אולם לא היתה לנו מסורת. אבן השתיה היא מושג, היא ענין. כדי לגלות איזו היא האבן שהיא חלק מאותה אבן שתיה, לזה היתה צריכה להיות נבואה, הדבר הזה צריך היה להיות מבורר בנבואה. "אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים", הם באו וגילו שזאת האבן השתיה. אילולא שהם היו מגלים, הדבר הזה היה עלום. הנביאים הראשונים, הם אלו שגילו את זה].

על דברי המשנה "ושתיה היתה נקראת", אומרת הגמרא (נ"ד ע"ב) "תנא, שממנה הושתת העולם. תנן כמאן דאמר מציון נברא העולם".

נהגו לא לסדר חוטי שתי – כי פסקה אבן השתיה

הטור כותב בהלכות תשעה באב (סי' תקנ"א) וז"ל "כתב רבינו שמואל בן נטרונאי דה"ה נמי כלים חדשים אסור לתקן בשבת שחל ט' באב להיות בתוכה, דגרסינן בירושלמי בפ' מקום שנהגו, נשי דנהיגי דלא למשתי עמרא מגו דעייל אב מנהגא, ופירש רבינו ניסים מלשון או בשתי או בערב, וכיון שהשתי אסור כל שכן תיקון בגדים חדשים, וראוי להחמיר בזה מר"ח דהיינו נמי בכלל מיעוט שמחה, וכך נפסק בשולחן ערוך שם (ס"ח) "נשי דנהיגי דלא למשתי עמרא (פירוש לסדר ולערוך החוטין שהולכין לארכו של בגד והוא מלשון או בשתי או בערב) מדעייל אב, מנהגא".

בבית יוסף שם מביא את הטעם לדבר מדברי הירושלמי וז"ל "ודע דהתם בירושלמי יהיב טעמא למנהגא דלא למשתי, מפני שבו פסקה אבן השתיה. מהטעם כי השתות יהרסון (תהלים י"א ג'), ומביאו הט"ז שם.

כידוע, האריג נעשה מחוטי שתי ומחוטי ערב. בתחילה מעמידים את חוטי השתי, קובעים אותם כחוטי שתי, ואחר כך מכניסים לתוכם חוטי ערב, וכך נהיה האריג המורכב משתי וערב. חוטי שתי נקראים כך, משום שהם נקראים הבסיס של האריג, הם אלו שעושים את הבד בפועל, הם היסוד. הירושלמי כותב, שכיון שבחורבן הבית בתשעה באב פסקה אבן השתיה, שהיא האבן שממנה הושתת העולם, היא נקראת אבן הפינה, אבן הראש, אבן היסוד, לבנין העולם, וכתוב "כי השתות יהרסון", שתות פירוש יסודות, לכן נהגו הנשים שלא להעמיד חוטי שתי. אף על פי שחוטי שתי כשלעצמם, אין בזה שום יצירה, אין בזה שום דבר חדש, כתוב שלא לעשות זאת, זה מנהג הנשים, ויש לזה דין מנהג, וזה נפסק להלכה.

כתוב כאן משהו חדש שלא שמענו במקומות אחרים, עוד עומק מיוחד באבילות החורבן, בזה שפסקה אבן השתיה. אכן, עלינו להבין, אם כן מדוע זה לא כתוב בדברים שאירעו את אבותינו בתשעה באב, ועצם הדבר צריך ביאור, איך ובאיזה אופן אבן השתיה פוסקת, מה קרה כאן ובמה היא פסקה.

ומפרש שם רש"י "ציון נבראת תחילה, וסביביה נדבקו רגבים עד סוף העולם מכל צד", כך, שבריאית הארץ, בעצם, היתה בריאת ציון, ואל ציון נדבקו רגבים נוספים, וכך נוצר והושתת העולם.

מבואר בגמרא הזאת שאותה אבן שתיה, שמה ציון. מציון נברא העולם, וזאת היא אבן השתיה, כלשון המשנה, שממנה הושתת העולם, והיא הנקראת ציון, כפי שמפורש בגמרא, זה שמה.

בפסוק בתהלים (נ' ב') כתוב "מציון מכלל יופי אלקים הופיע". חז"ל אומרים על כך במדרש תנחומא (קדושים י') "ששלמה המלך בחכמתו ידע, שכיון שאותה נקודה שנקראת ציון היא שורש ויסוד כל העולם כולו, כלומר, כל העולם כולו חי וניזון מאותה נקודת ציון, ובמילים אחרות, מאותה אבן שתיה, הרי שלכל חלק בעולם יש מקור בציון, והוא בחכמתו ידע את המקום המדויק של המעבר של אותו העורק שהולך להזין מציון את כוש, והיה שותל שם כל מיני גידולי קרקע שגדלים רק בכוש. שלמה המלך יכול היה לעשות זאת בירושלים. משום שהוא ידע את החלק שכוש חיה וניזונת ממנו, הוא ידע את מקורה בירושלים, בציון.

זה נקרא מציון מכלל יופי אלקים הופיע. העולם כולו נברא והושתת מציון, היינו, מאותה אבן שתיה, ממנה התפשט כל העולם כולו. כך נברא כל העולם כולו, היינו, מה שמחזיק את כל העולם כולו, זו האבן השתיה, ובמילים אחרות, נקודת ציון.

מקום ארון שייך לנקודת ציון

ידועים דברי הגמרא, בכמה מקומות, (יומא כ"א ע"א, מגילה י ע"ב) "ואמר רבי לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו מקום ארון אינו מן המדה", על פי דברי הסוגיא ביומא נוכל להבין בזה. והנה, הארון עומד על אבן השתיה, ענין קרית מלך הלכות בית הבחירה פ"ד על דברי הרמב"ם "שעליה הי' הארון מונח" מציין לתוספתא יומא פ"ב הי"ב "שמתחלה הי' עלי' ארון נתון" [היינו, שהארון עומד על אותה נקודה שנקראת ציון. כיון שזו הנקודה שהיא שורש הבריאה, עצם בריאת העולם היתה בנקודה הזאת, וממנה העולם התפשט והתגלה, ונהיה עולם, נמצא שכאן, כביכול, בנקודה הזאת, נעשה עצם מעשה הבריאה. הנקודה הזאת, היא עדיין מחוברת למעלה. אותה נקודה, היא הנקודה שהגיעה מלמעלה, היא הגיעה, כביכול, מעבר לעולם, היא הגיעה מהאין סוף. בה התקיים "בראשית ברא אלקים.. את הארץ", זאת הנקודה שמחוברת, כביכול, למקור. עליה לא חלים החוקים שנמצאים בעולם הזה, שהוא העולם שהתפשט מאותה נקודה. הנקודה עצמה, עצם מציאות העולם, היא באה מלמעלה, היא באה מאין סוף.

והנה, העולם, אחרי שהוא נעשה עולם, יש לו את כל המהלכים שלו, את כל החוקים שלו, ועל פיהם הוא מתנהל, אולם, על נקודת ציון, עליה כל חוקי העולם לא חלים, לכן, שם אין את המגבלות שנקראות מקום. והנה, אנו יודעים, שמקום, הוא מקום של דבר אחד, כשממלאים מקום הוא מפסיק להיות מקום, זה מקום תפוס, כך היא ההנחה הפשוטה. אבל כאן, נמצאת עצם בריאת המקום, המקום הזה הוא מקום בעצם, הוא לא יכול להיות נתפס, אכן, זה מתייחס רק למה שצריך להיות בו, מה שצריך מקומו, זה במקום הזה. כאן זה מקום ארון, אבל מקום ארון לא תופס את המקום, לא ממלא את המקום. חוקי מקום לא חלים על הדבר שצריך מקומו צריך להיות על המקום הזה, שבעצם, הוא בריאת המקום. הוא עדיין לא מקום לעצמו. לכן מקום ארון אינו מן המידה. היינו, חוקי העולם, המקום, לא חלים שמה.

אבן השתיה זו האבן של יעקב אבינו

על הפסוק שנאמר על יעקב אבינו בפרשת ויצא (כ"ח י"א) "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו", מביא הרמב"ן "ומצאתי עוד מפורש בפרקי רבי אליעזר הגדול, (לה), אמר בן שבעים ושבע שנה היה יעקב בצאתו מבית אביו, והיתה הבאר מהלכת לפניו מבאר שבע ועד הר המוריה מהלך שני ימים, והגיע לשם בחצי היום וכו', אמר לו הקב"ה,

יעקב, הלחם בצקלונך והבאר לפניך לאכול ולשתות ולשכב במקום הזה, אמר לפניו, רבון כל העולמים, עד עכשיו יש לשמש ירידות מעלות חמשים ואני שוכב במקום הזה, ובלא עתו בא השמש ממערב, והביט יעקב וראה את השמש בא במערב, וילך שם כי בא השמש, לקח יעקב שתיים עשרה אבנים מאבני המזבח שנעקד עליו יצחק אביו ושם אותם מראשותיו, להודיעו שעתידין לעמוד ממנו שנים עשר שבטים ונעשו כלן אבן אחת, להודיעו שכלן עתידים להיות גוי אחד בארץ, שנאמר (ש"ב ז כג) ומי כעמך ישראל גוי אחד.

השכים יעקב בבקר בפחד גדול ואמר ביתו של הקב"ה במקום הזה, שנאמר ויירא ויאמר מה נורא המקום, מכאן אתה למד שכל המתפלל בירושלם כאלו מתפלל לפני כסא הכבוד, ששער שמים הוא פתוח לשמוע תפלתן של ישראל, שנאמר וזה שער השמים ושב יעקב ללקט האבנים ומצא אותן כלן אבן אחת, ושם אותה מצבה בתוך המקום, וירד לו שמן מן השמים ויצק עליה, שנאמר ויצוק שמן על ראשה מה עשה הקב"ה, נטל רגל ימינו וטבע את האבן עד עמקי תהומות ועשה אותה סניף לארץ כאדם שהוא נותן סניף לכיפה, [היינו, דבר המחזיק את התקרה, הכיפה] לפיכך נקראת אבן שתיה ששם הוא טבור הארץ, ומשם נפתחה הארץ, ועליה היכל ה' עומד, שנאמר והאבן הזאת אשר שמתה מצבה יהיה בית אלהים, ומשם נשא רגליו וכהרף עין בא לחרן, עד כאן". למדנו, שהדבר הזה קרה בימי יעקב אבינו, באותו מאורע של יעקב אבינו.

ציון שדה תחרש – הבית חזר להיות שדה

כאמור, אותו רשע, טורנוסרופוס, חרש את ההיכל ואת סביביו, לקיים את אותה נבואה שאומרת "ציון שדה תחרש", הפירוש בזה, הפעולה הפיזית של טורנוסרופוס הרשע, שחרש את ההיכל ואת סביביו, לא היתה פעולה של מעשה חרישה בעלמא, הנבואה היתה "ציון שדה תחרש", והכוונה בזה היתה, שהחורבן יעמיק ויגיע עד לכך.

כי הנה, הגמרא בפסחים (פ"ח ע"א) אומרת, שאת אותו מקום שעליו בית המקדש עומד, אותו הר המוריה, אברהם קראו הר, יצחק קראו שדה, ויעקב קראו בית.

והנה, יעקב קראו בית, כשעדיין לא היה שם שום בית, רק אותה האבן היתה שם, והיא בלבד. מעתה, כשכתוב בנבואה "ציון שדה תחרש", פירוש הדבר, שגם ה"יעקב קראו בית", גם הוא יחרב. כשם שנחרב הבית, כך נחרב גם מה שיעקב קראו בית עוד לפני שזה בכלל היה בית. צריך היה להיות, שעל מה שיעקב קראו בית, לא יחול חורבן. יעקב קראו בית כשעוד לא היה שם בית, ועל האבן שהיתה שם, שנתייתה לאבן שתיה, עליה נאמר שהיא תהיה בית אלקים, כמו שיעקב אבינו אמר. הדבר הזה לא צריך היה להיחרב. אכן, הנבואה אומרת, שגם זה נחרב.

זה העומק של החורבן. "בו ביום, המועד לפורענות", זה היום, יום תשעה באב, אשר כידוע רוב הפורענויות הגדולות שקרו לישראל, קרו בו, "חרש טורנוסרופוס הרשע ממלכי אדום את ההיכל ואת סביביו, לקיים מה שנאמר ציון שדה תחרש". הדבר הזה נתגלה בנבואה. זה מה שנתגלה על ידי הנביא.

האבן היא אבן השתיה רק מכח ה"בית אלקים"

כשכתוב "ציון שדה תחרש", הכוונה היא ל"יעקב קראו בית". בפירוש הרי כתוב, "והאבן הזאת אשר שמתה מצבה יהיה בית אלקים", האבן הזאת, כפי שאנו רואים בדברי הפרקי דרבי אליעזר שמביא הרמב"ן, נתייתה אבן השתיה, והיא נקראת ציון. עליה נאמר "ציון שדה תחרש". היינו, אם זה נחרב, מתבטל ה"יעקב קראו בית", זה מפסיק להיות בית, ואם זה מפסיק להיות בית, פירוש הדבר, שהאבן הזאת מפסיקה להיות אבן השתיה.

הדברים תלויים אלו באלו, הרי זה אותו עניין. האבן הזאת נתייתה אבן שתיה, משום שהיא היתה האבן הנקראת בית אלקים, "והאבן הזאת

אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים". אם זה לא בית אלקים, אם זה שדה, אז זו לא אבן שתיה. אנו לומדים מכאן, שבזמן שהחורבן העמיק, ונהיה חורבן של עצם השם "בית" של האבן הזאת, הרי שזה מה שנקרא בלשון חז"ל שם בירושלמי "פסקה אבן השתיה". "כי השתות יהרסון", היה חורבן ביסוד, היה חורבן באבן השתיה עצמה.

שועל יוצא מבית קדש הקדשים זה גמר החורבן

אלו הם באמת הדברים שמפורשים בגמרא בסוף מסכת מכות, "שוב פעם אחת היו עולין לירושלים, כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם, כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים התחילו הן בוכין ורבי עקיבא מצחק, אמרו לו מפני מה אתה מצחק אמר להם מפני מה אתם בוכים, אמרו לו מקום שכתוב בו והזר הקרב יומת ועכשו שועלים הילכו בו ולא נבכה, אמר להן לכך אני מצחק, דכתיב ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו, וכי מה ענין אוריה אצל זכריה אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני, אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה, באוריה כתיב לכן בגללכם ציון שדה תחרש, בזכריה כתיב עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים, עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת", רבי עקיבא עונה להם שהנבואה של ציון שדה תחרש מתקיימת לעיניהם, היא התקיימה בזה שהם ראו את השועל שיוצא מבית קודשי הקדשים, בזה גופא נתקיימה הנבואה.

שועל, בכל מקום בדברי חז"ל, הוא חית השדה, כך אנו מוצאים גם במשניות בשביעית. כשרואים ששועלים הילכו מבית קדשי הקדשים, הכוונה בזה היא, ציון, שדה תחרש. כאן ראה רבי עקיבא שהתקיימה לעיניו נבואת ציון שדה תחרש, לכן הוא אמר, שכיון שנבואה זו מתקיימת לעיניו, זה נקרא כאן סוף החורבן, כאן החורבן נגמר, כאן נמצאת הנקודה האחרונה של החורבן, כאן, ה"עקב קראו בית" גם נחרב, וכשגם זה נחרב, מכאן ואילך, צריכות להתקיים רק נבואות הנחמה. נבואות הנחמה הן נבואות שתליות בקיום נבואות החורבן עד תומן. כיון שכאן ראו בעליל, ראו בעיניים, שנבואות החורבן מתקיימות עד הסוף, החורבן נגמר, הרי שכאן זה גילוי שנבואות הנחמה התקיימה.

"ממלכי אדום" – הם המערערים את היסוד

הבאנו את ההדגשה של הרמב"ם, שבו ביום המועד לפורענות, חרש טורנוסורפוס הרשע, ממלכי אדום. לכאורה, מה זה משנה אם הוא ממלכי אדום, או ממלכי פרס או בבל, מה זה נוגע לחורבן. אכן, בפסוק בתהלים (קל"ז ז) כתוב "זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים האומרים ערו ערו עד היסוד בה", מלכי אדום הם אלו שמערערים עד היסוד, זה מה שרצה אותו אחד ממלכי אדום. על ידו נתקיימה הנבואה. הוא ערער את היסוד, היינו, הוא ביטל את האבן השתיה, את ה"שתות", פירוש המילה זה יסוד, אבן השתיה נקראת אבן היסוד. עליה הושתת העולם. מי שמבטל, מפקיע, ומחריב את אבן השתיה, זה מלכי אדום. הם אלו שאומרים "ערו ערו עד היסוד".

זה פירוש הדברים, של מה שלמדנו כאן, ודבר זה מתבטא במנהגן של נשות ישראל הכשרות לא לעשות חוטי שתי, משום שפסקה אבן השתיה. "השתות יהרסון". איננו יכולים להתעסק במה שנקרא שתי בזמן שהשתות נהרסו, השתי נהרס, השתי נחרב. אבן השתיה פסקה. זה הדבר החמישי מהדברים שקרו בתשעה באב, זה מה שקרה בו ביום המועד לפורענות. ציון שדה תחרש, פירוש, זה החורבן של מה שנקרא ציון.

אנו אומרים בכרכה, ומתפללים, "רחם על ציון כי היא בית חיינו", נקודת ציון היא יסוד הבית, היא לא שדה, היא בעצם בית חיינו, זה הבית, היא בעצם "יעקב קראו בית", זה הבית שהיינו מושתתים עליו. זה נקרא יסוד. יסוד נקרא דבר שעליו הכל עומד.

מתבאר כאן, שכורא העולם, כביכול, ברא את העולם במהלך. כי לכאורה, היפלא מה' לברוא את הכל יחד, האם בורא העולם כביכול צריך לבנות בית כמו קבלן, לבנות יסודות, ועל היסודות לבנות דברים, האם אי אפשר שכל העולם יברא יחד. אכן, המהלך הזה, שיש יסוד, ועליו הדברים עומדים, המהלך הזה, העניין הזה עצמו, זו בעצם בריאת העולם. העולם עומד על יסוד.

בית המקדש הוא חיבור שמים וארץ

חז"ל, בכראשית רבה, דורשים את הפסוקים הרומזים על בית המקדש, בנוי חרב ובנוי. המקום הראשון הוא בתחילת התורה, (פרשה ב' פסקה ה') "א"ר חייא רבה, מתחילת ברייתו של עולם צפה הקב"ה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי, בראשית ברא אלקים, הרי בנוי כו', והארץ היתה תהו ובהו הרי חרב כו', ויאמר אלקים יהי אור, הרי בנוי ומשוכלל לעתיד לבוא", זה נקרא בית המקדש בנוי וחרב ובנוי.

מלכתחילה, בית המקדש נבנה. ואותו בית מקדש שנבנה, נחרב. ומן החורבן הזה אנו מצפים לגילוי של בנוי ומשוכלל לעתיד לבוא, בניין חדש הבנוי על כל החורבות כולן. כך הוא סדר העולם, העולם כולו נראה כך. העולם היה בנוי בששת ימי בראשית, חרב מאז חטא אדם הראשון, ומתוך החורבות האלה יוצאת מציאות חדשה.

ונבין מעט בדברים. כי הנה, כאשר כתוב בפסוק "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", ואמרו חז"ל על כך, שהכוונה היא, בית מקדש בנוי, הרי שזה פירוש המילים בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, הביאור בזה, כי אין הכוונה כאן לומר בראשית ברא אלקים את השמים, ובהמשך, באותה בראשית, ברא אלקים גם את הארץ, אלא פירוש הפסוק, בראשית ברא אלקים את היחד, את החיבור, את השמים ואת הארץ, את החיבור, את היחד שלהם. את שניהם יחד, שניהם כאחד. כמו שכתוב בדברי הרמב"ן בתחילת בראשית, שכביכול, בורא העולם, בתחילת הבריאה, ברא את השורש שנקרא משפיע ומקבל, והוא ברא אותם מחוברים, הוא ברא אותם יחד. המשפיע הגדול אלו השמים, והמקבל הגדול, זו הארץ. בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, את היחד.

היחד, של שמים וארץ, זה בית המקדש. כמו שיעקב ראה באותו חלום, סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, ומלאכי אלקים עולים ויורדים בו, זה הוא אתרא דנשקי שמיא וארעא אהדדי, (עי' ב"ב ע"ד ע"א), זה המקום שבו השמים והארץ מתחברים זה עם זה, נושקים זה לזה, הם יחד. זה נקרא בית המקדש בנוי.

"והארץ היתה תהו, הרי חרב", המילה תהו, עניינה בדרך כלל, כלשון הפסוק בישעיהו (מ"ח י"ח) "לא תהו בראה, לשבת יצרה", הכוונה היא, תהו נקרא דברים בלי קשר, בלי חיבור. דברים שלא מתחברים. משפיע ומקבל שאינם מתחברים יחד, זה נקרא תהו. בהו, נקרא מציאויות של תהו, לא שלימות, והיינו, בלי ההשלמה של המשפיע. לא תהו בראה, לשבת יצרה.

כל מי שיש לו אוזן שומעת, מבין כי בהקשר הזה, כשכתוב "והארץ היתה תהו", הפסוק מלמד אותנו על חורבן בית המקדש. חורבן בית המקדש, נקרא, חורבן החיבור שבין שמים וארץ. תהו. כביכול בורא העולם ברא את הבריאה לשבת, ולא ברא אותה לתהו, זה פירוש המילה תהו.

בפסוק בישעיהו (מ"ט י"ט) כתוב "לא אמרתי לזרע יעקב תהו בקשוני", כביכול, בורא העולם לא ציזה אותנו על מצוות כאלה, שאין בהן חיבור, אין בהן צוותא, אין בהן את היחד של מצוה.

"אין זה" – "כי אם בית אלקים"

פעם נוספת שחז"ל דורשים במדרש רבה, בית המקדש בנוי וחרב ובנוי, היא אצל יעקב, (פרשה ס"ט פסקה ז') "מלמד שהראה הקב"ה ליעקב בית המקדש בנוי וחרב ובנוי. ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה,

בנוי, אין זה, הרי הרב, כי אם בית אלקים. היינו, כמו ומשוכלל לעתיד לבוא, הראה הקב"ה ליעקב את בית המקדש, היינו, כמו בתחילת בריאתו של עולם, שכורא העולם ברא בית מקדש בנוי, והמהלך הוא בית מקדש בנוי, וחרב, ובנוי ומשוכלל לעתיד לבוא. על החורבנות הקודמים יבנה בית המקדש, אותו בית מקדש, שלו אנו מצפים.

זה המכוון ב"אין זה כי אם בית אלקים". היינו, ב"אין זה", בפשטות נאמר שהדבר הזה איננו, אבל האיננו הזה, הוא לא איננו, אלא, הוא בא לבאר לנו, שאין זה, אלא, כי אם בית אלקים. "אין זה" מלמד אותנו שביית המקדש חרב, אכן, כאן, כשבית המקדש חרב, כביכול כורא העולם הולך ומגלה לנו, אותו "אין זה", שבו רואים שהוא איננו, בא להגיד לנו "כי אם בית אלקים". ה"אין זה" הוא גילוי של "כי אם בית אלקים".

אכן, כדי שה"אין זה" יהפוך להיות "כי אם בית אלקים" זה צריך להיות "אין זה" עד העומק הפנימי ביותר. כך אנו לומדים מרבי עקיבא, אשר ראה את השועל שיוצא מבית קדשי הקדשים, וראה שמתקיימת הנבואה של ציון שדה תחרש, כאשר הבית הופך להיות שדה, מקום לחית השדה, שועלים הילכו בו, וכזה הוא ראה את העומק של החורבן, וכאן, כאשר הוא ראה שזה הגיע ל"אין זה" לגמרי, בזה הוא ראה שזה יהפוך ל"כי אם בית אלקים", ועד כדי כך, שכשרבי עקיבא ראה את העומק של החורבן, אז הוא היה משחק. העומק של החורבן, הכי פנימי, הכי עמוק, הכי נורא, הדבר הזה הביא את רבי עקיבא להבין, ולשמוע, שכאן אנו שומעים את ה"כי אם בית אלקים".

עם ישראל נקרא ציון – זו היא אבן ישראל אב ובו

העולם בנוי על יסוד. העולם בנוי על אבן שתייה. ככל שהיסוד מאיר יותר, העולם מואר יותר, ככל שהיסוד נעלם, העולם מתרופף. קיום העולם מתרופף. העולם בחורבן.

והנה, המושג ציון, הוא מקום, כמו שכתוב, "מציון מכלל יופי אלקים הופיע", היינו, מציון נכרא העולם. ציון, שהיא הנקודה הנקראת אבן השתייה, זה מקום, אבל אנו מוצאים בכתובים במפורש שכלל ישראל נקרא ציון, כמו שנאמר בישעיהו (נ"א ט"ז) "ואשים דברי כפיך ובצל ידי כסיתך לנטוע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי אתה", עם ישראל נקרא ציון.

פירוש הדבר, אנחנו, כלל ישראל, בנוים על מה שנקרא "משם רעה אבן ישראל" (בראשית מ"ט כ"ד), וכפי שכתוב שם רש"י "אבן ישראל, לשון נוטריקון אב וכן", אותה אבן שתייה, היא אבן שהיא יסוד להמשך. אבן, ראש ויסוד, כלשון הכתוב "אבן מאסו הכונים היתה לראש פינה", אבן יסוד, אבן הראש, וכן "האבן הראשה" (זכריה ד' ז'), "או מי ידה אבן פינתה (איוב ל"ח ו'). כאן נאמר אבן, אב בן, כלל ישראל בנוי על גבי אותה אבן, אותה אבן שתייה, אותו יסוד. אבן השתייה נקראת ציון, וכלל ישראל נקרא ציון. ציון, פירוש, אנו בנוים על גבי יסוד.

לשון שריפה שייכת לסילוק של היסוד – של ציון

בגמרא בראש השנה (י"ח ע"א) כתוב "ללמדך ששקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלקינו". בכמה מקומות בש"ס כתוב שהמילה שריפה חלה על ההיכל במסויים, בדווקא. כמו שכתוב, אוי לי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי, וכפי שאמר רבי יוסי בן קיסמא לרבי חנינא בן תרדיון (ע"ז י"ח ע"א) "אי אתה יודע, שאומה זו מן השמים המליכה. שהחריבה את ביתו ושרפה את היכלו", על הבית נאמר לשון חורבן, ועל ההיכל הלשון היא שריפה.

הביאור הוא, על הבית נאמר לשון חורבן, בית בנוי מאבנים שמתחברות יחד ונהיה מהן בית. כשאנו חוזרים ומפרידים את האבנים, הבית חוזר להיות אבנים. לעומת זאת, ההיכל נתפס כהיכל, לא כבית. זה לא דבר שמצורף מהרבה דברים. חורבן משאיר אחריו אבנים שאפשר לחזור ולדבק ולחבר אותן, אבל שריפה משאירה אחריה אפר, שהגמרא אומרת שהוא אפילו לאו בר גיכול (שבת י"ח ע"א). אפר לא ניתן לשום

חיבור, אי אפשר לגבל אותו. כשמגבלים עפר הוא מקבל צורה, וכשהוא מתייבש ומתקשה הוא נהיה לאבן, וכשהוא מתקשה מאד הוא נהיה לסלע, אולם מאפר לא יהיה שום דבר, שום דבר לא מתחבר מאפר. אפר, זה אפר, זה איננו, היינו, זה דבר שנעלם, ואיננו. זה לא הדבר הקודם, לא נשאר מהדבר הקודם כלום. זה נקרא אפר.

ההיכל, הוא המקום שנקרא ציון. והנה, לשון הרמב"ם, "ובו ביום המועד לפורענות חרש טורנוסרופוס הרשע ממלכי אדום את ההיכל ואת סביביו לקיים מה שנאמר ציון שדה תחרש", הוא חרש את ההיכל. היכל, היינו ציון, אותה נקודה, שהיא היסוד שעליו נבנה הכל. זאת נקודת ציון, שהכל נבנה עליה. העולם מושבת עליה, בית המקדש בנוי עליה, ואף כלל ישראל בנוי עליה, כלשון הכתוב "משם רועה אבן ישראל", אכן, אב בן, זו אבן השתייה, אשר כמו שמפורש בגמרא, נקראת ציון.

על מיתת צדיקים נאמר "שקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלקינו", מה שצריך לומר על כך, זה, לא את ה"אוי לי שהחרבתי את ביתי", אלא "אוי לי ששרפתי את היכלי", שקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלקינו.

כלל ישראל בנוי על יסוד, בית המקדש בנוי על יסוד, העולם בנוי על יסוד. בלי יסוד, העולם רופף, כלל ישראל עלול להתמוטט. בלי יסוד, בנין עלול להתמוטט, העולם כולו, "וצדיק יסוד עולם" (משלי י"ב ה).

בימים אלו שבהם אנו אכלים, הרי שמנהג ישראל, מראה על עומק התפיסה וההבנה, עומק העדינות. צריך לשמוע ולהבין עד היכן הדברים מגיעים. נהגו שלא להעמיד חוטי שתי בזמן שהשתות יחסון, בזמן שפסקה אבן השתייה אנו לא מתעסקים בלהעמיד שתי. מדובר פה על חוטים, על איזה שהוא בגד שרוצים לסרוג, אבל איך ניתן להעמיד חוטי שתי כשהשתות נהרסו, אין אפשרות.

הקב"ה לקח מאיתנו את הבית. הדין הוא שאנו צריכים להתנהג כמי שמתו מוטל לפניו. זה דין אבלות על בית המקדש. אנחנו לא אכלים, אנחנו אוננים. אנחנו כמי שמתו מוטל לפניו. זה דין האבלות. לאכלים מותר לאכול בשר, מותר להם לשתות יין. אדרבא, נאמר בהם "תנו שכר לאובד ויין למרי נפש" (משלי ל"א ו'), אולם אוננים אסורים לאכול בשר ולשתות יין. אוננים, נקראים, מי שהמת מוטל לפניו. בית המקדש כשבילנו הוא מתו מוטל לפניו.

סילוקו של צדיק – נלקחה נקודת ציון בנפש

לקינו ככפליים. כביכול, כורא העולם לקח מאיתנו את האדם שגם למראה עיניים, גם בעין חיצונית, אפשר היה לראות שהוא יסוד עולם. עליו כלל ישראל עומד. לקחו מאיתנו את היסוד, לקחו מאיתנו את הדבר שעליו היינו נשענים. צריך לשמוע פה את החורבן המיוחד, יש כחינת ציון במקום, ויש כחינת ציון ככלל ישראל. זו היא כחינת ציון בנפש, בנפשות כלל ישראל. הציבור של כלל ישראל, בנוי על נקודת ציון, בדיוק כמו שבית המקדש בנוי על נקודת ציון.

אותה אבן שתייה, שהיא האבן שעליה העולם מושבת, אותה האבן, שעליה מושבת ההמשך של כלל ישראל, אב בן אב בן, אותה אבן השתייה פסקה. נלקחה אבן השתייה.

קשה לראות עומק גדול יותר של חורבן. זה נראה להיות המכה האחרונה, הגדולה ביותר, הקשה ביותר. זאת המכה של "לכן הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא, ואבדה חכמת חכמיו וכינת נבניו תסתתר" (ישעיה כ"ט י"ד), הפלא ופלא. זאת מכה, והמכה הזאת היא מכה, שבפשטות קשה לראות שכלל ישראל מסוגל לקבל עוד מכה כזאת, המכה הזאת, יש בה משהו של סוף חורבן. סוף חורבן, נקרא, עד היסוד, כאשר אין את מה שנקרא וצדיק יסוד עולם, מישהו שהעולם עומד עליו.

ה' יעזור לנו, ומכאן ואילך יתקיימו רק נבואות הנחמה. וכמו שלקינו ככפליים, כך, גם נתנחם בכפלי כפליים.

נפשו גחלים תלהט

גיליון 278 מסות מסעי תש"פ

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל

לתרומות והנצחות, הוספת כוננים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944 ולמייל: shneiderav1@gmail.com

דבר המערכת

המאמר לא נדפס בספרי רבינו והוא תעתיק של שיחה הנמצאת במאגר קול הלשון.

ניתן לקבל מאמר "להב מפיו תצא" נסיון להעביר הדברים למעשה ובשפה קלה יותר. ובסופו מכתב רבינו הדרכה מעשית לימי בין המיצרים בענין אמירת "תקון חצות" בחצות היום.

הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שווה לכל נפש דברי תורתו של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" על עקבתא דמשיחא שי"ל בעדודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך.

נשמח על כל הערה והארה.

המערכת

בין המיצרים - זמן השתוקקות

ב' כחות באדם - כח המדמה והשכל

עיקר עבודת ימים אלו, ימי בין המיצרים, הוא להשתוקק למה שחסרנו. ננסה להכנס ולנקודה אחת.

ותחילה ננסה לטוּיגא אשר תשמך בהמשך הדברים ומלבד זאת יכולה לשמש לכל דרכי החיים.

בשיר היחוד שאומרים בליל יוה"כ (שהתחבר על"י אחד הראשונים) אומרים מ"שנהיה כל אתה בכל". היינו שלמרות שיש מציאות שנעשתה "נהיה כל", לא נעשה שינוי מיחידותו. עדיין כל פרט ופרט אתה מנהיגו. **יש כאן הערה שיש לתת עליה את הדעת.** לא קושיא נראים כתרתי דסתר. זה נוגע להגדרת מהות הנסינות וכיצד לעבור אותן.

יש בבריאה ב' כחות. כח השכל שהוא מסוגל להבחין מה זה אמת - מה זה מציאות ומה אינו מציאות. ויש כח נוסף - כח המדמה. זהו כח שאין ביכולתו לעמוד על האמת, זהו כח שכל ענינו לתפוס את השטחיות הבראית לחושים וכך להגדיר את שלפניו. כליו של כח המדמה הם החושים. שמיעה ראייה מישוש. מה שחושים אלו מביאים אליו זו המציאות התפוסת בכח המדמה. והראיה שזו מציאות שהרי החוש מעיד על כך!!!

זהו הפירוש אכן אתה קל מסתתר. מדוע "מסתתר" כי תפיסת החוש מסתירה את המציאות האמיתית. לעומתו כח השכל המבחין בין אמת לשקר יכול לשבור את מציאות המציאות החושית ולהבחין במציאות האמיתית אותה אי אפשר להמחיש לחושים.

זה הפתרון לתרתי דסתר דלעיל. אין כאן סתירה. רק נמסרה לכח המדמה יכולת להבחין במציאות רק כפי שמראים החושים וכפי זה אכן אתה קל מסתתר. אבל בכח השכל יכולים לדעת את המציאות האמיתית שעדיין "אתה בכל".

נוסיף בזה עוד נקודה.

הבאנו בעבר את דברי הגר"א על מטבע התפילה "טוב יצר כבוד לשמו". שהטובה הגדולה שיותר עושה הבורא עם הנבראים שחידש מהלך של "כבוד" היינו שרוצה להתכבד מהם. ובהזו יצאו מאפסיותם [כל היינו שהנבראים חסרי כל מציאות לעומת כללות הבריאה והם כאפס ממש] ויזכו לזה הנועם והזיון לעתיד לבוא. וזה נוגע לענינו שממילא כל פרט בבריאה מוציא את הכבוד הנרצה ממנה. ובהזו שהאדם מגלה נקודת כבוד זו, מתגלה ש"אתה בכל". אבל מצד החושים כמובן שאין אפשרות לזהות נקודת הכבוד שיש בכל דבר ודבר.

נמחיש הדברים בב' משלים ואח"כ נבוא לנמשל.

דמיון מי שמעולם לא ראה ים. הפעם הראשונה שרואה ים בחייו הוא על ים סוף בזמן בקיעתו. כיצד נתפס אצלו ציור זה בכח המדמה [שקולט לפי החושים בלבד]? כיון שחשוב כסדר לפי מה שקלטו חושינו. החוש מראה לנו ציור, אבל זו רק תפיסה שטחית של המציאות. ולא ידענו שזהו רק ציור בעלמא אלא עברונו זו המציאות. מה שיש בורא מתחת למציאות זה חידוש אצלו כציור מי שנקלט לים בפעם הראשונה בזמן שנבקע. זו המציאות וצריך להתחשב איתה ואיתה צריכים להסתדר. אבל מי שעבד על עצמו בבגרותו וגבר על המבט השטחי שרכש בילדותו יכול לראות מציאות אחרת. מציאות של כבוד שמים שנמצא בכל דבר. השכל משבר את מציאת כח המדמה.

בהזו נבין את נסיונות החיים. הנסיונות לא יכולים לעכב באמת את רצונו ית'. אלא הם רק ציורים שבהם המדמה מציג בפנינו כמציאות ממש ומסתיר את המציאות האמיתית שמסתרת מאחריה. ואין אלא כותל מנייר.

זהו כלל ברוב הנסיונות. הכח המדמה צועק שהמבט השטחי "אין עוד מלבדו" אבל השכל כשהוא בראי צריך למשמש ולפשפש שאין כאן אלא כותל שמסתיר מאחוריו את הפנים, את ה"אתה בכל".

נסיונות החיים - מאבק כח השכל בכח המדמה

הבעיה שלנו בנוגע לתפיסת בורא ית' היא שמאז שפתחנו את עינינו ראינו עולם והורגלנו לחשוב כסדר לפי מה שקלטו חושינו. החוש מראה לנו ציור, אבל זו רק תפיסה שטחית של המציאות. ולא ידענו שזהו רק ציור בעלמא אלא עברונו זו המציאות. מה שיש בורא מתחת למציאות זה חידוש אצלו כציור מי שנקלט לים בפעם הראשונה בזמן שנבקע. זו המציאות וצריך להתחשב איתה ואיתה צריכים להסתדר. אבל מי שעבד על עצמו בבגרותו וגבר על המבט השטחי שרכש בילדותו יכול לראות מציאות אחרת. מציאות של כבוד שמים שנמצא בכל דבר. השכל משבר את מציאת כח המדמה.

בהזו נבין את נסיונות החיים. הנסיונות לא יכולים לעכב באמת את רצונו ית'. אלא הם רק ציורים שבהם המדמה מציג בפנינו כמציאות ממש ומסתיר את המציאות האמיתית שמסתרת מאחריה. ואין אלא כותל מנייר.

זהו כלל ברוב הנסיונות. הכח המדמה צועק שהמבט השטחי "אין עוד מלבדו" אבל השכל כשהוא בראי צריך למשמש ולפשפש שאין כאן אלא כותל שמסתיר מאחוריו את הפנים, את ה"אתה בכל".

מבט התורה מבט השכל היפוך מבט הדמיון

אמרנו ש"טוב יצר כבוד לשמו". נוסף בזה עוד מילה.

אמרנו חז"ל שאין כבוד אלא תורה. מה פירוש דבריהם. המציאות האמיתית היא רק מה שהתורה קובעת. זוהי פנימיות הבריאה. אסתכל באורייתא וברא עלמא. כח המדמה לא ניתן לראות את מבט התורה על הבריאה.

נבין בזה מה שאמרנו חז"ל שכפה עליהם הר כגיגית. הגם שמכאן מודעא רבא לאורייתא, אבל יש לדעת שיש בזה עוד ביאור. כביכול ישראל נאנסו על קבלת התורה. ובאונס "לא יכול לשלחה כל ימיו" ואם שילח ב"עמוד והחזק קאי". נבין מה ההכרח שהיה כאן. במתן

תורה הקב"ה פתח את כל פנימיות הבריאה (שהיא כאמור לעיל התורה) וחשף איך שאין שום מציאות אחרת בבריאה [ולא כפי שראו לפני כן לפי כח המדמה - כח החושים]. כשראו את הבריאה במבט זה ראו כפשוטו שאין עוד מלבדו. וממילא אי אפשר לסטות מרצונו כמלאו נימה. וכמ"ש בעבור תהיה ראת ועל פניכם לבלתי תחטאו. היינו שעשה אותם יראים. כיצד. כשפתח את המבט על הבריאה לפי האמת. ולכן היתה התגובה רכישת יראת שמים. במצב כזה לא שייך לחטוא. זו הכפיה שהיתה כאן. וממילא לא יכול לשלחה כל ימיו. היינו שנהנינו דבוקים בו בעצם כי ראינו במראה הנבואה את הבחינה הזו והיא נחקקה עמוק בנפשנו.

זהו גם ביאור מה שאמרנו חז"ל שבמעמד הר סיני היו רואים את הנשמע ורואים את נראה. זהו דבר שאינו מתאים לחושים. כיצד רואים את הנשמע, אין דבר כזה לפי מהלך החושים. התשובה פשוטה שכאן "פוצץ את כח המדמה". המבוקש היה שאחרי שראו את הפנימיות של הבריאה מבקש מאיתנו מהיום והלאה לראות הכל כפי הפנים. שהרי כבר ראינו פעם אחת את האמת הזו. משמע שנחקקה בנו ומסוגלים אנו לכך.

גדר הלוחות הראשונים

מהו גדר הלוחות הראשונות שנאבדו מאיתנו בחטא העגל. על לוחות אלו נאמר [כי תשא] והלחת מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא קרות על הלחת. בפשוטו היינו אומרים שהקב"ה הוא שחקק אותם וכן מפרש רש"י בפירוש הראשון אך בפירוש השני כתב "דבר אחר כאדם האומר לחבירו כל עסקיו של פלוני במלאכת פלונית, כך כל שעשועיו של הקדוש ברוך הוא בתורה". ויש להבין מה מקור דבריו ומה ההכרח לפרש כן. התשובה היא שהתורה ברום גבהי מרומים לפני שירדה לעולמנו היא מש"כ במשלי [כ"ח ל'] וְאֵתָהּ אֶצְלוֹ אֲמַן וְאֵתָהּ שִׁעֲשִׂים יוֹם יוֹם מִשְׁחָקֶת לִפְנֵי בָּלָעַת. ואומרים חז"ל שהמדובר לפני בריאת העולם שרק התורה נמצאת שם והיא שעשועיו של הקב"ה. בהר סיני התגלה זה. למרות שהתורה ירדה למטה נשארה היא כפי שהיא אצלו - בחינת שעשועיו.

בשלב הראשון היה מתן תורה שהתגלה שאין כלל מוחש כ"ל, רק פנימיות הבריאה היא המציאות. אבל מנין לנו שמציאות זו יכולה לרדת למטה בקביעות. לכך בא מתן הלוחות שבכל עסק של תורה יתגלה הרום גבהי מרומים, היינו התורה שהיא כפי בחינתה למעלה בחינת שעשועים.

אם היינו זוכים ללוחות אלו, היתה לנו תפיסה אחרת לגמרי בלימוד התורה. היינו זוכים לראות את כל הפנימיות של הבריאה בלימודה כי כך היה טבעה. את זה איבדנו בעגל.

מה איבדנו בי"ז תמוז

בי"ז בתמוז נבקעה העיר בבית שני. בזה נפתחים ימי בין המיצרים. כאן היא תחילת גלות אדום שבה אנו שרויים.

אחרי ל' מה שנתבאר לעיל עדיין לא ירדנו להבין מה איבדנו בשבירת הלוחות. כדי שנבין משל למה שנאבד מאיתנו בלוחות הראשונים [שהיה בי"ז בתמוז] נראה כמה נאבד מאיתנו בגלות אדום. בגלות אדום התורה יורדת מדור לדור כידוע דברי הגר"א בזה [הובא כמה פעמים]. קל לנו להבין איבוד התורה הזו. אין זה אלא דוגמא למה שאירע בי"ז תמוז. כשיגיע הזמן ש"הכתב" יחזור ללוחות אז יתבטל הי"ז תמוז שלנו.

מהו הכתב שצריך לחזור? "השעשועים" שנזכרו לעיל. היינו שבעסק התורה תמצא הבהירות על מציאותו ית'. כל מה שאמרנו נמצא קיצור נמרץ בגר"א אדרת אליהו על חבקוק פ"א ע"י"ש.

עבודתנו להכין בית קבול

ואף שאין לנו שייכות לדברי תורה אלו [א.ה הנקראים שעשועים]. מ"מ עבודתנו היא ליצור השתוקקות לכך. זהו הבית קיבול שיאפשר חזרת תורה זו. רק מי שאיבד דבר משתוקק למצוא אותו. מי שמרגיש שאיבד משהו ביום י"ז תמוז נפתחת אצלו תקופה של השתוקקות. אמר אחד מבגלי העבודה בדרך מליצה על הפסוק כל רודפיה השיגוה בין המיצרים. כל שרודף את הקב"ה ימצא השגה זו בימי בין המיצרים. והוסף על זה משל. מלך שנמצא בארמון קשה לפגוש אותו כי יש סדרים אך כאשר אינו בארמון אין סדרים וניתן לפגוש בו ביתר קלות. זו כונת דברינו כאן.

עולם התורה

כ"ג אדר א' תש"פ

410

שאלת השבוע: חודש תמוז - אב תש"פ (4)

לכבוד 'אלף התורה מצבר' כ"ג אדר א' תש"פ

בראשית מכתבי, הנני להיות לפה לרבבות בני התורה המתחזקים ולומדים את נושא שמירת הלשון בזכות פועלכם החשובים. עלי לציין את התפעלותי כל שבוע מחדש, שני צידי השאלה מוגשים בצורה בהירה ביותר ובאופן מושך.

הנני להציע לפניכם שאלה שמטרידה אותי זמן רב:

ידוע ומפורסם שקיים איסור מהתורה לקבל לשה"ר, דהיינו שאסור להאמין בלב שסיפור הגנאי שנאמר הוא אמיתי. והמקבל ומאמין בלבו למספר - עובר בלא תעשה שנאמר: "לא תשע שמע שזא", כמבואר בפסחים ק"ה. מכות כ"ג. וכמו שכתב הח"ח בלאוין ב' ובמ"ח זכריש כלל ו'.

והנה, פעמים רבות כאשר אני שומע לשה"ר על אדם מסוים, קשה לי מאוד שלא להאמין לסיפור ולחשוב שהמספר בודה את הדברים מלבו מתחילה ועד הסוף, אם בגלל שהמספר אינו חשוד כשקרן אלא הוא ידוע כאדם מהימן, ואם בגלל שהסיפור 'מתאים' למדובר. נפשי בשאלתי כיצד יתכן שאהיה מחוייב לחשוב שהמספר משקר וממציא דברים שלא היו ולא נבראו על המדובר?

בברכה, נ. א. ארזיץ צ"ת

לסיכום: *א. כיצד ניתן לקיים את הציזוי שלא להאמין ללשה"ר, כאשר המספר הוא אדם נאמן? (עשין במ"ה סוף סק"ג, שמיה"ל שער הזכירה פ"ב, רכילות כלל ו' סס"ב).

ב. באיזו מצווה תלויה מצוות לדון לכף זכות ומידת שמירת הלשון ומדוע? (שמיה"ל שער התבונה פ"ה).

ג. כיצד יתכן שאדם יודע את הסיפור לפני שהמספר סיפר לו ובכל זאת הוא עובר על קבלת לשה"ר ומצוות "בצדק תשפוט עמיתך"? (כלל ו' ס"א).

ניתן לשלוח תשובות בדוא"ל לכתובת - dudu3266@gmail.com. נא לכתוב כל תשובה על דף נפרד כדי שנוכל להכניס בנפרד להגרלה.

שומרים על הפה שומרים על העולם

בכל פנייה ניתן להתקשר לטל: 054-8451571
ובאין מענה להשאיר הודעה קולית ואנו נשתדל לחזור בהקדם.

כללי השתתפות:

- א. יש לציין בראש הדף: שם פרטי ומשפחה, כתובת וטלפון, שם הישיבה / הכולל.
 - ב. אין צורך בשום התחייבות ללימוד יומי או שבועי.
 - ג. העונה על שאלה אחת, יכנס להגרלה פעם אחת. כל תשובה נוספת במשך החודש, מכניסה את שמו להגרלה פעם נוספת.
 - ד. יש לכתוב כל תשובה בדף נפרד.
- ההגרלה על דעת המארגנים -

חיים 32 י"א כ"ג

ע"י לימוד יומי
בהלכות שמירת הלשון

יש לך הזדמנות לשמוע שיעורים בפרה"ש ובביאורי תפילה, ושיעורי הכנה לשלושת השבועות. כ"ב שיעורים בח"ח ואהבת חסד לפי הלוח היומי באידיש ועברית ועוד ועוד. 03-6171132.

הדף טעון גיזיה

כדאי לך להחזיר את אפיק החשיבה שלך - הצטרף לרבבות המשיבים - אין חובה לעיין ב'מקורות לעיין'

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עמרת שלמה

פרשת מטות מסעי תש"פ

דרב מרתה רתח עליה, דכיון דאם הוא דבר פשוט, ראוי למירתה עליו, על כן בודאי שרבו ירתח עליו, דאין משוא פנים בתורה, וצריך לומר לו את דעתו כמות שהיא, עכ"ד.

ועכ"פ נמצא מבואר מדברי הגמ', דחסרון ידיעת דבר פשוט הוא מילתא דצריך להיות מרתה רתח על זה, ולכן היה פשיטא ליה ללוי, דאם הוא מילתא דפשיטא, מרתה רתח עליה.

מעתה יש לבאר דלכן קצף משה רק על מה שלא הרגו את אותן הנשים שהיו מכירין שנכשלו בהן, דדין תקלה זה, הוא מילתא דפשיטא, והיה להם לדעת ולמילף זאת מדין בהמה, אבל על מה שלא הרגו את כל הנשים, דאע"פ דגם הריגתם הוא מדין תקלה, אבל מ"מ הוא דין מהודש, דכולן נחשבים תקלה, ואין זה מילתא דפשיטא, ולכן על ביטול דין זה, וחסרון ידיעת דין זה, אין ראוי לקצוף, ורק על מה שחזיו גם את הנשים שנכשלו בהן, שזה הוא מילתא דפשיטא, ע"ז קצף משה.

ויאמר בני גד ובני ראובן אל משה לאמר עבדיך יעשו כאשר אדני מצוה וגו', ועבדיך יעברו כל הלוי צבא לפני ה' למלחמה כאשר אדני דבר. ויענו בני גד ובני ראובן לאמר את אשר דבר ה' אל עבדיך כן נעשה, נחנו נעבר הלוצים וגו'. (ל"ב, כ"ה-כ"ז ל"א-ל"ב).

הנה מבואר דחזרו וקבלו על עצמם את התנאי ב' פעמים, וצריך ביאור למה הוצרכו לכפול את קבלת התנאי, ואמאי לא סגי בקבלה אחת.

ונראה לבאר בזה, דהנה אא"ז מרן הגר"ז זצ"ל בפרשת וזאת הברכה כתב, דאע"פ שעיקר הדבר שלקחו בני גד ובני ראובן נחלתם מעבר הירדן בא על פי שאלתם ובקשתם, מ"מ אה"כ נעשה זה לחוק ומשפט וציווי מאת ה' באופן החלוקה והמלחמה שהם יעברו הלוצים לפני בני ישראל, וכמו שכתוב בפרשת מטות, והייתם נקיים מה' ומישראל, דקחשיב שני דברים, מה', ומישראל, ומה' פירושו שנעשה עליהם חובה מאת ה' לעבור הלוצים, ומישראל היינו קיום התנאי שזה נוגע לבני ישראל, וכן ביאר הכתוב בפרשת וזאת הברכה 'צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל', דזה שעברו הלוצים בראש העם, קיימו בזה שני דברים, האחד, צדקת ה', שהיה זה ציווי שנצטוו מה', ושנית, ומשפטיו עם ישראל, שקיימו בזה התנאי שהתנו עם ישראל, עיי"ש כל דבריו.

ונמצא דבאמת היו כאן שתי התנאות, תנאי אחד עם בני ישראל, ותנאי נוסף בהיזבם מאת ה'.

ויקצוף משה וגו' ויאמר אליהם משה החייתם כל נקבה הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם וגו'. ועתה וגו' וכל אשה יודעת איש הרגו. (ל"א, י"ד-ט"ו).

הנה נתחדש במלחמה זו דין הריגה על כל הנשים. ובדברי הרמב"ם מבואר דהריגתן הייתה מדין תקלה, מפני שבאת תקלה לישראל תקלה על ידן, וכמו שכתב בהלכות איסורי ביאה (פרק י"ב) ז"ל אבל ישראל חבא על הגויה וכו' כיון שבא על הגויה בודוץ הרי זו נהרגת מפני שבאת לישראל תקלה על ידה כבהמה, ודבר זה מפורש בתורה שנאמר הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם וגו' וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרגו. ומבואר מדבריו דטעם הריגת נשי מדין הוא מדין תקלה. ובמגיד משנה הקשה ע"ז, דהרי הרגו את כל נשי מדין גם מי שלא נבעלה, וא"כ איך אפשר לומר דטעם הריגתם היה מדין תקלה, הרי גם מי שלא באת תקלה על ידה הרגו.

ואשר מבואר מדברי הרמב"ם, דבנשי מדין כיון שהעמידו כל בנותיהם לתקלה, שוב לא דינינן על כל אחת ואחת בפני עצמה אם באת תקלה על ידה, אלא דינינן את כולן כאחד, דמכלל כולם באת תקלה, דכולם ביהוד עמדו לתקלתן של ישראל, ועל כן חשיב שהתקלה באה על ידי כולן, בכך שכולן העמידו עצמן להכשיל את ישראל, כן מבואר מדברי הרמב"ם.

והנה מבואר בכתוב דהגם דהדין הוא דבמלחמת מדין כל הנשים נהרגות, מ"מ משה קצף רק על מה שלא הרגו את אותן שנכשלו בהן, ולא על מה שלא הרגו את כל הנשים, וצריך ביאור למה רק על ביטול דין זה קצף, ולא על מה דלא הרגו את כל הנשים, שגם זה הוא מאותו דין תקלה, כמו שכתב הרמב"ם.

ונראה לבאר עפ"י דברי הגמ' בנבחים דף ל' ע"ב דלוי רצה לשאול מרבי שני דינים, ואמר שישאל רק שאלה אחת, ויוכל ללמוד את התשובה מהאופן שישויב לו את התשובה, אם ישויב לו בניהותא, ואם שאלתו תהיה פשוטה או 'מרתה רתח רבי'. ומבואר דהיה פשיטא ליה, דאם שאלתו פשוטה, דמרתה רתח עליה רבי.

ואמר אאמו"ר הגאון זצ"ל לבאר דמנין היה פשוט לו דמרתה רתח רב עליה. ואמר על פי מה שאמר לו אא"ז מרן הגר"ז זצ"ל בשם אביו רבנו הגר"ח זצ"ל, דהטעם דהראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם משיג על הרמב"ם בלשונות הריפים כל כך, ואמר הגר"ח דזהו משום דאין משוא פנים בתורה, וכיון דזוהי דעתו, מהיית לומר את דעתו כמות שהיא, ולכן כתב הראב"ד לשונותיו בהשגות.

ועל פי זה אמר אאמו"ר הגאון זצ"ל לבאר, דהיה פשיטא ליה ללוי,

ולפי"ז יש לומר דמהאי טעמא גם היו צריכין לקבל על עצמם את התנאי שתי פעמים, הדא, להתנות את התנאי עם בני ישראל בחלוקת הארץ, ושנית, לקבל על עצמם תנאי זה, כמה שנעשה עליהם הובה מאת ה'.

אלה מטעי בני ישראל וגר. (ל"ג, א).

וברש"י הביא ב' טעמים למה נמנו כל המסעות הללו. ובמדרש איתא עוד טעם וז"ל למה זכו ליכתב בתורה כל המסעות האלו, על שקבלו את ישראל, ועתיד הקב"ה ליתן שכרן וכו' את מוצא עתיד המדבר להיות ישוב וכו' עכ"ל, וצריך להבין מה הרבותא בזה שהמדבר קיבלם לתוכו, ולמה מגיע למדבר שכר מיוחד על כך.

ונראה לבאר בזה דהנה המדבר והישוב הם מקומות חלוקים במהותם ועצמותם, דהמדבר אינו מקום ישוב ואינו מקום לדירת אנשים, ודבר זה אינו מקרה בעלמא, אלא כמבואר בגמ' בברכות (דף ל"א.) דארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב נתיישבה, ושלא גזר עליה לישוב לא נתיישבה, הרי דכל מקום יש עליו גזירה אם יהיה מקום ישוב או מקום מדבר, מעתה נמצא דבזה שהמדבר קיבל את ישראל לשהות בתוכו ולדור בו, שינה בזה את עצם מהותו וטבעו, וממקום שאינו ראוי לישוב ודירת אנשים עשה עצמו מקום ישוב ודירה לישראל, וזהו ביאור הענין שהמדבר קיבל את ישראל לתוכו, וע"ז מגיע לו שכר מיוחד.

והנה השכר שהמדבר מקבל על זה, הוא שנעשה מקום ישוב לעתיד, ולפי המבואר אין זה מתנה בעלמא בתשלום שכר על מה שקיבל את ישראל, אלא הוא בזה שקיבל את ישראל לתוכו והעמיד את עצמו להיות מקום ישוב לאותו זמן כנגד טבעו ומהותו, בזה גופא הכשיר את עצמו להיות מקום ישוב, ומקבל שכר להיות מקום ישוב לעולם, והשכר הוא מתוך המעשה עצמו.

ויש להוסיף בזה עוד, דהנה מבואר בקדמונים דהמדבר הוא מקום החושך וההורב, והוא מקומו של הסט"א והס"מ, וברמב"ן בפרשת

אחרי שזהו הטעם שהשעיר משתלח לעזאזל, והגאון רבי איצלה מוואלוז'ין זצ"ל אמר לבאר למה האריכה התורה בפרשת בהעלותך בענין המסעות שכל נסיעותיהם והניויתיהם ומשך זמן שהייתם והנייתם הכל היה לפי העלות הענן ועל פי ה', והתורה כתבה בארוכה שפעמים שהאריך הענן על המשכן ימים רבים ויש שהיה הענן מערב עד בוקר או יומם ולילה או יומים או חודש או ימים וככל האופנים היה נסיעתם והנייתם רק לפי העלות הענן על פי ה' ושמרו את משמרת ה' ולא יסעו, וצריך לבאר מה בא הכתוב ללמדנו בזה.

וביאר דהמדבר כולו הוא מקום חושך וצלמות והיה מלא טומאה וזמא ורע מכל מיני קליפות וחיצונים, והוא משכן הס"מ והיילותיו, ותכלית הליכת בני ישראל במדבר היה כדי לשבור כל תוקפו והילו ולבטלו ולטהר המקום, ותכלית שהיית בני ישראל במדבר היה בשביל לתקן המקום ולהכשירו ממומאתו, ויש במדבר מקומות שהם יותר מוזהמים וטמאים, ולטהר אותן המקומות צריך שיתעכבו זמן אורך יותר, ויש מקומות שדי במעט זמן כדי לטהרם ולתקנם, וזהו שבא הכתוב ללמדנו, שבכל מקום נשתחו כפי הזמן הנצרך לתיקון וטהרת אותו מקום, ונסייעתם והנייתם ושהייתם הייתה רק לפי צורך תיקון המקומות, וכא הכתוב לומר שבחם של ישראל שאחר שטיהרו המקום, רצו בני ישראל להישאר שם, מ"מ עשו רצון ה' בחניה ובנסיעה ולא הסתכלו על עצמם מאומה, עכ"ד.

ונמצא דכל המקומות שהיו בהם ישראל במדבר התכלית היה לתקן המקום ולטהרו, ואותן המקומות שהיו שם בני ישראל על ידי שהייתם פקע מאותן המקומות תורת מדבר דעיקרו שהוא מקום השייך לטומאה ולסט"א, וקם ליה בתורת ישוב הראוי לדור בו, ולפי זה יתבאר היטב דברי המדרש שאותן המקומות עתידין להיות מקום ישוב, דאין זה כשכר בעלמא על קבלת ישראל, אלא הוא תוצאה, דכיון דהיו בו ישראל ותיקנו אותן המקומות מהטומאה, ממילא פקע מהם הטעם להיות מדבר והונו מקום הראוי לישוב.

תן לי יבנה וחכמיה

מתוך דברים שנאמרו בבית המדרש 'קהל הניכי הישיבות - רמב"ם ב"ב'

בגמ' בגיטין איתא שבזמן המצור על ירושלים ביקש רבן יוחנן בן זכאי תן לי יבנה וחכמיה. הענין של יבנה וחכמיה, הכוונה לבי"ד הגדול שגלו ליבנה, וע"ז ביקש רשות שיתקיימו, והענין של ב"ד הגדול, כתוב ברמב"ם שהם עיקר תורה שבע"פ, היינו שכל מה שהם פוסקים נעשה לחלק גמור מן התורה, ועליהם נצטוינו ועשית ככל אשר יורוך, ונמצא שהבקשה על יבנה וחכמיה הייתה בקשה על תורה שבע"פ ועל חכמיה לומדי התורה שבע"פ, שהתורה שבע"פ ולומדיה לא יכבשו תחת ידם, ולא יהיו חלק מהגלות. ונראה עוד, שהבקשה לא הייתה רק על אותם חכמי הדור שהיו באותה שעה בזמן החורבן, אלא הבקשה כוללת שיתן לו את כל חכמי התורה שבכל הדורות, שיהיו מוצאים מתוך הגלות, ומשמעות הדברים, שאדום ורומי הוציאו מתחת ידם ומכלל שלטונם, את התורה שבע"פ, שהתורה שבע"פ אינה נתונה תחת ידם, ואינה כבושה בגלותם. והנתינה הזו אינה רק בעולם הזה אלא היא גם בעולמות העליונים, שהיה זה נתינה משרו של עשיו שהוא הס"מ, ויצאו מתחת ידו חכמי התורה, והתורה שבע"פ פה. והדברים מבוארים בדברי הגמרא בב"ב שרב חנן ב"ר חסדא הטיל מיסים על תלמידי חכמים, א"ל רב נחמן ב"י עברת אדאורייתא דכתיב 'אף חובב עמים כל קדושו בידך' אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע אפילו בשעה שאתה מחבב עמים כל קדושו יהיו בידך, ומי הם קדושו שעליהם אמר שיהיו בידך, אלו ת"ח שמכתתים רגליהם מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה ולישא וליתן בדברותיו של מקום, והיינו שנאמר בזה ששמירתם של ת"ח הוא ביד הקב"ה, וכיון שהטיל עליהם מס עובר בזה על ד"ת. ועבר גם על דברי הנביא שכתוב בהושע 'גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם ויחלו מעט ממשא מלך ושרים', ונדרש מזה שאם כולם היו שונים ועוסקים בתורה עתה אקבצם, שמיד יגאלו, ואז לא היו בגלות כלל, ואלו שאינם עוסקים בתורה הם הגורמים ומביאים עלינו הגלות, ואם רק מעט מהם עוסקים בתורה, הרי שהם עכ"פ יהיו פטורים ומופקעים ממשא מלך ושרים, דהיינו מיסים וארנוניות, ומבואר מזה שאותם תלמידי הישיבות המכתתים רגליהם מעיר לעיר ללמוד תורה הם אינם נתונים תחת שלטונם, והם אינם תחת ידם כלל, אלא רק בידיו של הקב"ה, וגם לענין מיסים וארנוניות פטורים הם מזה כלל ועיקר, ועלינו לדעת כי אין אנו רק תחת ידו של הקב"ה בלבד, ולומדי י"ה ועמליהם הם מופקעים מהגלות, ואין לשום אומה ושום כח שליטה עליהם.

מצוה פג

להביא כל הקרבנות שיש על האדם
בהובה או בנדבה ברגל ראשון שפגע בו
שנאמר ובאת שמה והבאתם שמה

הרגל שוב אינו עובר כל יום.

אכן, בגמ' בתמורה (יה:) הובאו דברי רבא שבעבר הרגל ולא הביא קרבנותיו עובר בעשה כל יום ויום, וצ"ב מש"כ הריטב"א והפנ"י דפשיטא שאינו עובר בעשה. ואף בדברי הרמב"ם (בהל' מעשה הקרבנות שם) משמע כן, דהביא את ההלכה להביא ברגל ראשון את כל הקרבנות, וכשהגיע הרגל ולא הביא ביטל מצות עשה, ואם עברו שלשה רגלים ולא הביא קרבנותיו עובר בלא תעשה, ובהמשך (הט"ו) כתב "ובכל יום ויום אחר השלשה רגלים הוא עובר בלא תאחר, ובית דין מצווין לעשותו מיד עד שיקריב קרבנותיו ברגל שפגע בו תחלה", ולא הזכיר שעובר בעשה בכל יום ויום, ולכאורה הוא דלא כדברי הגמ' בתמורה.

ובאמת בגירסת הגמ' בתמורה בדברי רבא לא הוזכר העשה, אלא לשון הגמ' - "קדשים כיון שעבר עליהם רגל אחד כל יום ויום עובר עליהם **בבל תאחר**", אלא דבשיטתם ק' הגיה דבכל יום ויום עובר בעשה וכך גירסת רש"י, שהרי אינו עובר בבל תאחר ברגל אחד. אך אפשר דהרמב"ם והריטב"א למדו את הגמ' באופן אחר. דלענין בל תאחר יש מחלוקת רחבה בגמ' (רי"ה ד.) לדעת ר"מ עובר ברגל אחד ולרבנן עובר אחר ג' רגלים. ומבואר בגמ' [וברש"י] טעמו דר"מ דכיון דקבע הכתוב זמן להביא את הקרבנות ברגל ראשון שנאמר "ובאת שמה והבאתם שמה", אם איחרו ולא הביא קם ליה בבל תאחר. ומבארים האחרונים (קה"י ר"ה סי' ונביצה סי' ג) דפלוגתתם היא בנידון האמור - דר"מ סבר דבעשה ד'ובאת שמה והבאתם שמה' קבע הכתוב זמן להבאת הקרבנות וניתן לאו על איחור הזמן, ולכן עובר בבל תאחר ברגל ראשון. אבל לדעת רבנן לא נאמר בעשה זה שיעור זמן שבו צריך להביא את הקרבנות, אלא העליה לרגל היא המחייבת להביא קרבנות, ואהכי אינו עובר בבל תאחר אחר הרגל, דהרי לפי הצד הזה כיון שעבר הרגל אין חיוב להביא קרבן, וא"כ אין חיוב בל תאחר תלוי ברגל כלל אלא בג' רגלים והוא השיעור שחשוב איחור. וכאמור הנפקותא ביניהם אם עובר בבל תאחר מיד אחר הרגל.

לפי זה י"ל דדברי הגמ' בתמורה נאמרו לענין בל תאחר וקאי בשיטת רבי מאיר דס"ל דכיון דעבר רגל אחד עובר בבל תאחר, ואמר רבא שעובר בכל יום ויום ומפני שעבר זמן הבאת הקרבן, אבל לרבנן הגם דאיכא מ"ע להביא קרבנו ברגל ראשון מ"מ אינו זמן הקבוע לקרבן, וכשעבר ולא הביא לא איחר את הזמן ואינו עובר בבל תאחר עד אחר ג' רגלים שזהו זמן הקרבן.

נפק"מ לענין חיוב נשים במצות עשה ד'ובאת שמה והבאתם שמה'

ג) נפק"מ נוספת בחקירה זו במוה שדן המנחת חינוך (מצוה תלה) לענין חיוב נשים בעשה ד'ובאת שמה והבאתם שמה. בגמ' בר"ה (ו:) בעי רבי זירא אם נשים חייבות בבל תאחר, דמצד אחד אינם חייבות בראיה ומאידך מחויבות בשמחה, ואמר אביי דאשה בעלה משמחה ואינה מחויבת לעלות מצד שמחה. הרמב"ם (פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הי"ד) פוסק דאשה ישנה בבל תאחר, ומבואר בכס"מ ובלח"מ דר"ז לא סבר כאביי אלא אשה חייבת בשמחה. ויש להסתפק אם מחויבת כמו כן בעשה ד'ובאת שמה והבאתם שמה, ותליא בהא - דלהצד הא' שהרגל הוא הזמן הקבוע להבאת קרבנות, א"כ החיוב הוא תמידי אלא שמזמן הרגל נחשב איחור, וא"כ אין המצוה תלויה בזמן ונשים חייבות, אך להצד הב' דהמצוה להביא את הקרבנות בהגיע הרגל, הרי היא מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות.

כל אדם שמחויב להביא קרבן מצווה להביאו ולהקריבו ברגל הראשון שפגע בו, שנאמר "לשכנו תדרשו ובאת שמה. והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם ואת תרומת ידכם ונדריכם ונדבותיכם ובכורות בקרכם וצאנכם" (זבחים יב ה-ו). אמנם בלאו ד'בל תאחר' אינו עובר אלא אם מתאחר ואינו מביא קרבנותיו במשך ג' רגלים.

שיטת הרמב"ם - מתנות עניים בכלל העשה

הרמב"ם בסה"מ ובהלכות (פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הי"ג) מפרט את החובות המוטלות על האדם שיש עליהם עשה ד'ובאת שמה' ולא ד'בל תאחר' אחר ג' רגלים, והם נדרים ונדבות חייבי ערכין ודמים מעשרות ומתנות עניים כגון לקט שכחה ופאה. ושואל המשנה למלך מה שייכי מתנות עניים למצוה זו שלא נאמרה אלא במידי דהקרבה ואולי שייכת בכל דבר שצריך להביאו לירושלים כמו חייבי דמים וערכין ומעשרות, ומדוע יש להביא מתנות עניים דווקא ברגל. ומסתבר כן, כדחזינן מדברי הרמב"ם (פ"ח מהל' מתנות עניים ה"א) דפסק לגבי צדקה דחייב ליתנה לעניים מיד, ואם איחר עבר בבל תאחר לאלתר מפני שעניים קיימי ובידו ליתן להם מיד, ואם אין שם עניים מפריש ומניח עד שימצא עניים (כדאי' בגמ' ר"ה ו.) הרי דאין חיוב נתינת צדקה תלוי ברגלים וכן פסק בשו"ע (יו"ד רנ"ג). ובב"י הגר"א נתן טעם בדבר וכתב דצדקה תליא בעניים ואין ענין צדקה לרגלים כלל ולכן אינו עובר בבל תאחר ברגלים.

וכך היא שיטת הר"ן (רי"ה ד.) דאיכא עשה ד'ובאת שמה' אחר רגל ראשון ולא ד'בל תאחר' אחר ג' רגלים רק על מידי דתלי במקדש כגון קרבנות והקדשות, אך במידי דלא תלי במקדש כגון צדקה ומתנות עניים לא מחייב בעשה ולא בלאו ואין זמנו תלוי ברגלים כלל. ותקשה שיטת הרמב"ם דפסק דאיכא עשה ולא על איחור בהבאת מתנות עניים ומאידך בצדקה קבע דיש להביאה מיד.

חקירה אם קבע הכתוב זמן או שיש להביא קרבנו כשעולה לרגל

את החיוב להביא את הקרבנות ברגל ראשון אפשר להסביר בשני אופנים - או שהוא הזמן הקבוע להבאת הקרבנות ומעבר לכך נחשב איחור ועובר על העשה, או שנאמר בתורה שבשעה שעולים לרגל יש להביא ולהקריב את כל הקרבנות המחויבים. ואיכא למימר כמה נפק"מ בנידון זה.

א) הפנ"י (רי"ה ד:) דן במי שלא עלה לרגל כגון שהיה פטור או שנאנס ולא הביא קרבנותיו, אם עובר בעשה ב'ובאת שמה'. דאם הרגל הוא זמן ההבאה אפשר שעובר בעשה דסו"ס לא הביא, אך אי נימא דהחיוב תלי בעליה לרגל, אזי החיוב להביא את הקרבנות המוטלים עליו הוא ככל הקרבנות המתחייבים מכח העליה לרגל כקרבן ראיה ושלמי חגיגה, ואם אינו עולה לרגל אינו עובר בעשה.

אם עובר בעשה בכל יום ויום

ב) עוד דן הפנ"י, דבהמשך הגמ' (ו:) אמר רבא דכל שעברו עליו ג' רגלים ולא הביא קרבנותיו, בכל יום ויום עובר בלאו ד'בל תאחר', ולגבי העשה ד'ובאת שמה' לא אמר שכיון שעבר רגל ראשון ולא הביא, עובר בעשה בכל יום, וכן נקט הריטב"א (שם). בפשיטות דאינו עובר בעשה בכל יום ויום. ולכאורה תלי בהא, דאם הרגל הוא זמנו של הקרבן כיון שעבר הזמן ולא הביא עובר בעשה בכל יום ויום. אך אם הרגל אינו אלא זמן עליה לרגל שמחייב להביא עימו את הקרבנות, אין חיוב עשה אלא בזמן הרגל עצמו וכשעבר

ד) עוד נפק"מ כתב בקה"י על מה דילפי' בגמ' (שם). דאיכא איסור בל תאחר בב' אופנים - בנדר ולא אפריש ובאפריש ולא אקריב. ונחלקו האחרונים אם יש מצות עשה ו'באת שמה והבאתם שמה' גם באמר ולא אפריש או דעובר רק באפריש ולא אקריב, בטורי אבן כתב שעובר גם באמר ולא אפריש, ואילו הפנ"י (ביצה יט:) כתב כדבר פשוט דליכא עשה באמר ולא אפריש. ומפרש בקה"י פלוגתתם על מצות עשה זו, דאם אמרה תורה שהרגל הוא הזמן הקבוע להביא את הקרבנות המחויבים, אין חילוק בין קרבנות שהפריש לקרבנות שלא הפריש אלא יש לו להביא ברגל את כל הקרבנות המחויבים. אך אי נימא דבזמן שעולה לרגל מחויב להביא עימו קרבנות, יש לחלק ולומר שמחויב רק בקרבנות שהפריש וצריך להביאם, אבל את אותם הקרבנות שלא הפריש אינו מחויב להעלותם.

נפק"מ לענין איסור בל יחל ברגל אחד

ה) עוד כתב דנפק"מ לענין איסור בל יחל, דברמב"ם בסה"מ (ל"ת קנז) כתב דמי שנדר קרבן ולא הקריבו עד שעברו עליו שלשה רגלים, עובר משום בל תאחר ומשום לא יחל דברו. והקשה בקרן אורה (נדריים ג:) מדוע עובר על בל יחל בג' רגלים הא לא נדר בפירוש שיביא תוך ג' רגלים, ומבאר דהיות ומדיני הנדר יש להביא את הקרבן בתוך ג' רגלים, זהו זמנו של הנדר וכשעבר ג' רגלים עובר אף בבל יחל. ושאל בקה"י דא"כ יש לו להתחייב אף ברגל אחד, שהרי מחויב מצד המ"ע אף ברגל ראשון, ואמר דיש לתלות בצדדים הנ"ל - דאי אמרי' שהעשה הוא שיעור זמן לקיום הנדר בוודאי שברגל אחד עובר בבל יחל, אך אם הוא מדיני העליה לרגל שיש להביא עימו את כל הקרבנות המחויבים, אין החיוב שייך לנדר ואינו עובר בבל יחל ברגל ראשון.

דרשת הספרי - החיוב להביא כל הקרבנות ברגל

בשבט הלוי (ח"ב ס"י טו) מאריך לבאר את העשה והלאו דבל תאחר, ומעמיד את הצדדים הנ"ל, וטוען טענה חזקה מאד. בכמה מקומות דרשו חז"ל (ספרי ראה טג, פנחס קנב וכו' בירושלמי ריש ר"ה ותו"כ אמור פר' יב) "ובאת שמה והבאתם שמה, למה נאמר... יכול אין ליקרב ברגל אלא קרבנות רגל בלבד, מנין לקרבנות צבור שהוקדשו לפני הרגל שיבואו ברגל וקרבנות היחיד שהוקדשו לפני הרגל שיבואו ברגל ושהוקדשו ברגל שיבואו ברגל ת"ל... יכול באיזה רגל שירצה תלמוד לומר ובאת שמה והבאתם שמה... לקבעם חובה שלא יבואו אלא ברגל ראשון שפגע בו". מפורש בזה שמכוח אותו החיוב של הבאת קרבנות הרגל, מחויבים להביא אף את כל הקרבנות כולם, וא"כ אין הרגל רק קביעות זמן שמעבר לזמן זה נחשב איחור בהבאת הקרבנות אלא הבאת הקרבנות שמחויבים בהם הוא דין מדיני הרגל.

ולפי"ז מביא נפק"מ נוספת, במי שהגיע לירושלים קודם הרגל והביא עימו את כל הקרבנות שמחויב בהם, אם יכול להקריב קודם הרגל או שצריך להמתין ולהקריבם רק בזמן הרגל ולקיים מצות 'ובאת שמה'. אמנם נראה לדחות דמהיכי תיתי לומר שאין לאדם להקריב קרבן שהוא מחויב בו, אלא אף אי נימא שהרגל מחייב להביא את הקרבנות אינו אלא כלפי הקרבנות המצויים אצלו שעדיין לא הקריבם, אך אין זה זמן שמחייב הבאת קרבנות שאין לו. וכשם שאין לאדם להמתין מלבער חמץ קודם ערב פסח וכן אינו זקוק לקנות חמץ על מנת לקיים את מצות תשביתו, כך אין להימנע מלהקריב קרבנות בערב הרגל בכדי לקיים מצות 'ובאת שמה'. ויותר נוח לומר נפק"מ אם מי שהמתין להביא קרבנותיו ברגל הרויח את המצוה או לא.

ולדרכו יש להעיר, דבספרי הוזכרו במצוה זו אף קרבנות ציבור שיש להביאם ברגל, ויש לידע על מי מוטל החיוב להביא אותם, ומי מקיים את המצוה.

ולבאר ענין המצוה נראה, דבגמ' בתמורה (יד:) דרשו מהאי קרא ד'אלה תעשו לה' במועדיכם' (במדבר כט לט) דנדריים ונדבות קרבים בחוה"מ. ולהסוברים (רש"י חגיגה יח:) דאיסור מלאכה בחוה"מ הוא מדאורייתא ניחא דבעי קרא להתיר הקרבת קרבנות בחולו של מועד, אבל לשיטת הסוברים דאין איסור מלאכה בחוה"מ אלא מדרבנן (חינוך מצוה שכג) יקשה מה צריך קרא להתיר הקרבת קרבנות הא בלא"ה מותר, ומפרש בשיטמ"ק (בתמורה שם) דלא אתא להתיר הקרבת קרבנות בחוה"מ אלא בא לצוות ולחייב להקריב את הקרבנות שעומו בחוה"מ וטעמו "דמצוה ברגל שיאכל בשר הרבה מכל ימות השנה וישמח ברגל", וזאת כוונת המצוה להביא את הקרבנות ברגל ראשון שנאמר 'ובאת שמה והבאתם שמה'.

ולכא"ו הוא דלא כהרמב"ם שכלל מתנות עניים עם החובות הבאות ברגל, ודוחק לומר שהחיוב ליתן לעניים מכוח האי טעמא שיאכל בשר הרבה וישמח ברגל. ועוד, דברי הר"ל חגיגה (פ"א ה"י) כתב הרמב"ם דמותר להקריב נדריים ונדבות ברגל, ולא כתב שהוא חיוב. והקשו הגרי"ז והטו"א (בחגיגה יח:) על דב' הרמב"ם שהרי פסק (פ"ז מהל' יו"ט ה"א) שאין איסור מלאכה בחולו של מועד אלא מדברי סופרים, ומה צריך קרא להתיר להקריב נדריים ונדבות ברגל.

המצוה היא להביא ברגל את כל החובות המוטלים על האדם

ויש ליישב בפשיטות, דלא בא הכתוב לחדש שמוותר להקריב בחוה"מ דפשיטא שמוותר, אלא הרמב"ם בא להוכיח דאע"פ שיש איסור דרבנן לעשות מלאכה בחוה"מ, אפ"ה מותר להקריב נו"נ דבקרא כתיב דזמן ההבאה הוא בחוה"מ שנא' "במועדיכם" וכדאי' בספרי דהבאת קרבנות יחיד הוא חלק מחיובי הרגל, וא"כ פשיטא דרבנן לא אסרו מלאכה זו. ובזה יובן מה דהביא הרמב"ם הלכה זו בהל' חגיגה אף שהיא שייכת למעשה הקרבנות, דבהל' חגיגה נתפרשו כל ההלכות והחיובים בזמן העליה לרגל והוסיף הרמב"ם דנדריים ונדבות באים ברגל דלא אסרו חכמים אחר שהוא זמנו.

ונראה לענ"ד דמש"כ הרמב"ם דהמצות עשה ד'ובאת שמה' שייכת גם על מתנות עניים, נכללת בזה גם מצות צדקה, ואינו ענין למה שאמרו שעובר בבל תאחר מיד דכיון שנדר וקיימי עניים עובר מיד בבל תאחר, וכאשר יגיע רגל ראשון ולא יביא קרבנו עבר בעשה ד'ובאת שמה'.

ועדיין יש להוסיף הסבר מה שייכי מתנות עניים לרגל, וי"ל דמה שנאמר בפסוק הוא כל חיובי הרגל, להביא את כל הקרבנות המחויבים ולסיים את כל שאר החובות, ואין המצוה מיוחדת להבאת הקרבנות לביהמ"ק אלא כל חובות המוטלים על האדם יש לו לסדרם כראוי, קרבנות ימסרו להקרבה ומתנות עניים ינתנו לעניים במקומם. ולפי"ז אחר דכל זה מחיובי הרגל אין החיוב מצד שעולה לרגל ויש לו להביא עימו את הקרבן אלא הרגל הוא מחייב, וממילא אפשר דאף קרבנות דאמר ולא אפריש מחויבים בהקרבה ברגל ויתכן שרק אפריש ולא אקריב כמו שנחלקו הטו"א והפנ"י אבל לכו"ע הם חיובי הרגל.

וה"נ קרבנות הציבור שיש להביאם ברגל, אין זה מצות 'ובאת שמה' אלא נקבע שהרגל הוא הזמן להקרבת כל הקרבנות ואף קרבנות ציבור. ומאידך רבי מאיר בוודאי למד שהרגל הוא שיעור הזמן של הבאת הקרבנות, ולכן ס"ל דעשה והלאו מישך שייכי וכשעבר רגל ראשון ולא הביא נתחייב בעשה ובבל תאחר.

נומציא - מצות הבאת הקרבנות ברגל מחויבת מכח הרגל, שהוא הזמן להביא את כל הקרבנות והחובות המוטלים על האדם, אך אינו זמן קבוע של קרבנות להחשיב כאיחור.

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקהלות על ידי

הגאון הגדול רבי **יעקב חיים סופר שליט"א**

ראש ישיבת "כף החיים"

להערות והארות
ולהצטרפות לרשימת התפוצה
במייל:
8542164@gmail.com

פרשת מטות

פרשת נדרים

בעזרת ה' יתברך, נראה היום כדרכנו ללמוד כמה לימודים מענייני הפרשה והזמן. פרשת השבוע פרשת מטות. 'זידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר, זה הדבר אשר ציוה ה'. איש כי ידור נדר לה', או השבע שבועה לאסור איסור על נפשו, לא יחל דברו, ככל היוצא מפיו יעשה. ואשה כי תידור נדר לה', ואסרה איסור בבית אביה בנעוריה' (במדבר ל ב-ד). וכאן מתחילה התורה לבאר את כל פרטי הלכות 'נדרים', מה הדין של אשה שנודרת נדר, ובעלה שומע ומפר ומקים, צריכה סליחה 'וזה יסלח לה' (שם ו), וכל שאר פרטי הלכות נדרים אנהנו לומדים כאן בפרשת נדרים.

כח הדיבור של האדם להחיל קדושה ואיסורים

כאן בפרשה אנו רואים כמה גדול הוא הכח של ה'פה', הכח של ה'דיבור'. אדם אומר 'מילה אחת, וכבר נעשה קדוש, כבר מחיל 'איסור'. אומר 'קונם כיכר זה עלי', 'אני נודר שלא אוכל מהכיכר הזה', 'כיכר זה יהיה בנדר עלי', הרי זה נאסר עליו באכילה, ואם אוכל לוקה. אמר 'זה הקדש' (סך הכל שני מילים), חל על זה קדושה. אם נהנה מזה, חייב להביא קרבן, כי הוא 'מועל'. זה כח הדיבור. אותו דבר מצינו שאם אדם נותן 'פרוטה' לאשה, ואומר לה, 'הרי את מקודשת לי' (ארבע מילים בסך הכל), הרי היא מקודשת לו, ודינה כ'אשת איש'. זה הכח הטמון ב'דיבור' של האדם.

'לפום צערא אגרא'

משנה ידועה היא בסוף מסכת אבות (סוף פ"ה): 'בן הא הא אומר, לפום צערא אגרא'. (בזה מסתיימת מסכת אבות). והפירוש הפשטי, פירוש המילים של התנא, 'לפי הצער - השכר', כך זה בכל מצוותיה של תורה. לפי הצער שאדם טורח ומצטער, כך יקבל שכרו. כשאדם מקיים מצוה וזה הולך לו עם קשיים רבים, ועם צער, יש לו כל מיני הפרעות ועיכובים, אם רוצה לבוא לשיעור תורה, לקביעות עיתים לתורה, צצים לו עיכובים רבים, בשביל שיבוא ללמוד תורה צריך שיהיה לו כמעט נס 'קריעת ים סוף', ועם כל זה הוא משתדל ובא לבית המדרש, קובע עיתים לתורה, הרי שהשכר שלו לא יהיה קל ו'דל', אדרבא, לפי גודל הצער

שיש לו בקיום המצוה, כך מעלת המצוה, 'לפום צערא אגרא'. לשון המדרש באבות דרבי נתן (פ"ג משנה ו), "טוב לו לאדם דבר אחד בצער ממאה בריוח", מצוה שמקיים מתוך קשיים, ערכה ואיכותה שווה למעלה ממאה שלא בצער. וגדולה מזו אמרו במדרש שיר השירים רבה (פ"ח ס"ז) הלומד תורה בצער נוטל אלף שלא בצער. זה הפשט הפשוט בדברי התנא 'לפום צערא אגרא'.

לפי ה'פה' של האדם נקבע שכרו ועונשו

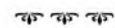
ראיתי מובא (תולדות יעקב יוסף פרשת צו אות ב) בשם רבי ברוך מב'בוז' זצ"ל, (היה נכדו של הבעל שם טוב זצ"ל), שהוא פירש דברי התנא, לפי הנושא שאנו מדברים עליו. בארמית 'לפום פירושו פה', (בכמה מקומות בגמרא כשרוצים לומר בארמית 'פה' אומרים 'לפום', כמו במסכת שבת סז: ועוד), זה הביאור בדברי התנא, 'לפום צערא אגרא', לפי ה'פה' של האדם - כך צערו וכך שכרו. לפי ה'פה' של האדם, ייקבע ה'אגרא', השכר שלו. כמה שכר טוב אדם יכול לטול בשביל ה'פה' אם הוא יושב ועמל ועוסק בתורה. אין לשער ואין לתאר כלל את השכר הגדול שלו.

'אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת'

אם הוא יושב ולומד, אשריו ואשרי חלקו, כיון שבשעה אחת שאדם יושב ועוסק בתורה מקיים 2,000 מצוות עשה גמורות, מדאורייתא. בדיוק כמו 'תקיעת שופר' או אכילת 'מצה' בליל פסח (ע' שנות אליהו ריש פאה, ותורת הבית פ"ב). והוא מקיים את העולם. כי ה'מעמיד' של הבריא'ה' כולה זה 'תלמוד תורה'. הגאון ר' חיים ואלאזין זצ"ל בספרו נפש החיים ארבע פעמים חוזר ומדגיש את היסוד הזה (נפש החיים שער א פרק טו, שער ד פרק יא, ופרק כה ופרק כו), שאם היה העולם פנוי מהתבוננות עם הקודש בתורתנו הקדושה, היה העולם וכל הבריא'ה' כולה חוזרת ל'תהו' ובוהו', הכל היה מתבטל. 'אם לא בריתי יומם ולילה, חוקות שמים וארץ לא שמת' (ירמיה לג כה), זה לא 'דרוש', זה ביאור המילים, 'חוקות שמים וארץ' זה כל מה שהקב"ה הטביע ב'בריא'ה' את חוקי ה'טבע', הכל היה מתבטל. מי שמעמיד את כל הבריא'ה' כולה זה עמלי התורה שעוסקים בתורה.

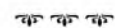
'אם ראית את הבריות שנתייאשו ידיהן מן התורה מאד - עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם'

לימד אותנו התנא רבי שמעון בר יוחאי בירושלמי מסכת ברכות (סוף פ"ט): "אם ראית את הבריות שנתייאשו ידיהן מן התורה מאד - עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם". על הדור שלנו הוא כיון. 'אם ראית דור שנתייאשו ידיהן מן התורה מאד', לא לומדים כמו שפעם למדו, מתרשלים ומתעצלים בכל מיני תירוצים, בדור כזה 'עמוד והתחזק בה, ואתה נוטל שכר כולם', כשאתה יושב ולומד, מלבד השכר הגדול שמגיע לך על עסק התורה, בנוסף לזה אתה לוקח את השכר של כל אלה שבטלים מהלימוד. כל אחד יעשה חשבון, כמה יהודים יש בעולם, וכמה מתוכם יש שהם לומדי תורה, ויחלק מספר הלומדים על מספר היהודים, ויראה שיש קרוב לאלף בטלים על כל אחד שלומד (בערך). אדם שיושב ולומד בשיעור תורה במשך שעה, השכר שלו זה לא רק 2,000 מצוות, אלא להכפיל אותם כפול כנגד כל האלף הבטלים כנגדו.

'לפתח חטאת רובין'

וכן להיפך, 'לפום צערא - אגרא', לפי ה'פה נקבע השכר', ואם לא משגיח על ה'פה שלו כראוי, מגלגל על עצמו הרבה צרות וצער, (מינים ממנים שונים ומשונים). אוי לו ואבוי לנפשו. הקדמונים (על תולדות יעקב יוסף פרשת וירא עמוד פט) ביארו את הפסוק 'לפתח חטאת רובין' (בראשית ד ז), שדרכו של היצר לשכון ולעמוד על ה'פתח של האדם, שזה ה'פה שלו, כיון שהיצר הרע הוא 'סוחר ממולח' מאד מאד, והוא יודע באיזה מקום לעמוד, 'לפתח חטאת רובין', הוא עומד על ה'פה של האדם. כיון שמה'פה של האדם הוא יכול להרוויח הרבה רווחים טובים. כי זה 'קל', כל אחד אוהב לדבר, הלשון של האדם אינה מתעצלת אף פעם. [א"ה: ראה דברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב ח"ח (פרשת ויגש תשע"ט, עמוד לב הערה יא). ע"ש]. ולכן היצר קובע את משכנו שם. כי יש כל מיני אופנים של איסור, (ובהמשך נזכיר עשרה דוגמאות של 'איסורי פה', שהאדם חלילה יכול להכשל בהם על ידי ה'פה שלו, אם הוא לא מקפיד לפקח ולהשגיח כמו שצריך). ועל כן צריך להיזהר ולהשגיח מאד על ה'פה. לדאבונינו הרב, רואים אנו את גודל הגזירות, ואין מי שיבטל אותם, רק ה'פה. אין כוחם של ישראל אלא בפה (מדרש תהלים מזמור כב). וה'פה צריך שיהיה 'פה קדוש'.

ראש השנה קרב ובא

ובפרט שאנחנו מתקרבים ליום הדין 'ראש השנה'. זה כבר קרוב מאד, זה לא רחוק. עוד כמה ימים מסיימים את חודש תמוז.

'מלך זקן וכסיל'

אמנם הוא 'מלך זקן וכסיל' (קהלת ד יג), אבל יש לו 'זותק' של חמשת אלפים שנה, ויש לו 'נסיון' עם מליוני אנשים, והוא יודע ומכיר את כל התחבולות וכל ה'עצות', הוא 'חכם להרע', וכלשון המסילת ישרים' (פרק ב) שהיצר הוא 'מלומד בערמומיות'.

'ראש השנה' מתקרב ובא. במה צריכים לעמוד ולהתחזק, במה להיאחז? 'לפום צערא אגרא'. בשני השטחים, גם ב'שמירת הפה' מ'איסור', וגם בריבוי עסק התורה, בכמות ובאיכות.

'לא יחל דברו - ככל היוצא מפיו יעשה'

בפרשה שלנו התורה מדגישה את הענין של ה'דיבור', 'לא יחל דברו' (במדבר ל ג), 'יחל פירושו לשון 'חולין', לא יעשה את דיבורו 'חול'. אם הוא נשבע, אם הוא נדר נדר לה, הוא צריך לעמוד בדיבורו, 'לא יחל דברו', לא יחלל דברו (רש"י שם), 'לא יבטיל פתגמי' (תרגום אונקלוס שם), את ה'דיבור' שהוא הוציא מפיו, לא יבטל ולא יחלל, 'ככל היוצא מפיו יעשה'. ואם יש 'פה קדוש', 'לא יחל דברו', ממילא באה ההבטחה 'ככל היוצא מפיו יעשה'. וזה הבטחה לכל אחד מאיתנו, כך לימדו אותנו רבותינו (ע' ספר חסידים ס"ס מז, ובנוסף שהוצאת מקיצי נרדמים סי' תתשצה וע"ש סי' ערה, ראשית חכמה שער הקדושה סוף פרק יב, חומת אנך פרשת מטות אות ב, קדושת לוי פרשת מטות, חיים עד העולם סוף סוטה, אורחות יושר פרק כו), שאם אדם ישגיח - לפי כל פרטי ההלכה - על 'פה קדוש', יתקיים בו הבטחה 'ככל היוצא מפיו יעשה'.

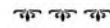
גם 'דיבור' שאינה בגדר 'ברכה' משפיע ופועל

וזה לאו דוקא ב'ברכה' שמברך, אלא כל 'דיבור' שיוצא מפיו מוכרח לפעול ולהתקיים. בגמרא מסכת סנהדרין (נט ס"ב) מובא עובדא על אחד מחכמי התנאים, רבי שמעון בן חלפתא, שהיה הולך בדרך, ובשעה שהיה מהלך בדרך פגעו בו אריות, באו והתקרבו אליו, (אדם צריך להתאר לעצמו איך הוא מרגיש כשהוא רואה אריה אחד.. על אחת כמה וכמה שניים כנגדו..), וכל אחד מבין בשביל מה הם באים ומתקרבים אליו.. הם לא באו להגיד לו 'שלום', הם באו רעבים. אמר רבי שמעון בן חלפתא: 'הכפירים שואגים לטרף לבקש מאל אכלם' (תהלים קד כא), 'דיבוננו של עולם, הכפירים הללו רעבים, למה שיאכלו אותי? יש פרנסה אחרת, שהקב"ה ישלח להם!', וכך היה, אומרת הגמרא 'נחיתו ליה תרתי אטמתא', ירדו לו מן השמים שני 'אטמתא', שזה שני 'ירכיים', הביא לכפירים' הללו את ה'בשר' הזה, 'בהשגת הבד"ץ' של השמים. אכלו ירך אחד, שבעו והותירו, נשאר הירך השני, לקח את זה והביא את זה לבית המדרש, ושאל, 'האם בשר זה כשר לאכילה או לא', מי שחט את זה זכ', אמרו לו 'אל תדאג, אין דבר טמא יורד מן השמים, אם שלחו את זה מהשמים, זה כשר בהכשר של 'בית דין של מעלה'.

והרב חיד"א ע"ה (מראית העין סנהדרין שם) מדקדק, הרי בגמרא לא אמרו שהוא עמד בתפלה ובתחנונים, 'דיבוננו של עולם', באו אריות רוצים לטרוף אותי, הגיעו מים עד נפש, תעזור לי!, סך הכל אמר את הפסוק 'הכפירים שואגים לטרף לבקש מאל אכלם', ומיד ירדו לו שתי חתיכות בשר מן השמים ונתן אותם לאריות. כי זה 'פה קדוש'. פה קדוש - פועל מציאות. אפילו 'תפלה' לא צריך. אדם שקידש את פיו, לא חילל אותו, יש לו את ההבטחה, 'ככל היוצא מפיו יעשה'.

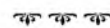

אם אדם מצידו טורח ומשתדל באמת לשמור על 'פה אמת', על 'פה קדוש', מן השמים לא יכשילו אותו. לא ייתכן שהוא יאמר איזה דבר וזה לא יתקיים. פה קדוש פועל מציאות. וזה לא מופקע מאיתנו, כל אחד מאיתנו ישתדל בזה, ילמד הלכות 'שמירת הלשון' על כל המסתעף (וכמו שנראה עוד בהמשך), זה מתחלק לפרטים ופרטי פרטים, אבל על ידי קביעות הלימוד בהלכות אלה, ילמד לצמצם בדיבורים אסורים, עד שבמשך הזמן יתעלה להגיע למדרגה של 'פה קדוש', וככל היוצא מפיו יעשה. כל דבריו יתקיימו. כל אחד 'בר הכי לזה', צריך שישתדל לא לחלל את הדיבור שלו, ויזכה ל'פה קדוש', וממילא 'ככל היוצא מפיו יעשה'.

מן השמים דואגים שלא יצא מפיו דבר שקר

מספרים ששאלו את החפץ חיים זצ"ל (וע"ע בספר המשגיח דקמניץ עמוד 28), בזכות מה זכה שכל מה ש'מברך', או אפילו רק 'אומר', כבר הרי זה מתקיים. אמר להם, 'תאמינו לי, אני מימיו לא שיקרתי, שום דבר שקר לא יצא ממני, ואם אני אומר או מברך מישהו 'תהיה בריא', ומן השמים לא ישמעו בקולי והוא לא יהיה 'בריא', נמצא שכאילו 'שיקרתי' ח"ו, ובזה לא יכשלו אותי!'

מעשה על הגאון ר' אלחנן וסרמן זצ"ל

ואת היסוד הזה שפה קדוש פועל מציאות. ראינו את זה בחוש אצל כל גדולי ישראל. יש בזה הרבה עובדות על גדולי ישראל. על הגאון ר' אלחנן וסרמן זצ"ל סיפרו (הובא בספר אור אלחנן ח"א עמוד קנ) שפעם נכנסו לשיבה שלו² (היה זה ב'פורים'), כמה בריונים, (כי בעירו 'ברנוביץ' היו שם כמה חוגים שאינם חרדים' בלשון המעטה, והם לא יכלו לסבול שיש כזה 'מגדלור' בעיר, ותמיד היו עושים בעיות והפרעות), והתחילו לעשות פרעות, הופכים את ה'ספרים' ואת ה'סנדורים' ואת ה'שולחנות', וצעקות ומתקוטטים וכו'. ור' אלחנן וסרמן זצ"ל ישב בחדר שלו, והנה הוא שומע קולות של צעקות מהישיבה. התפלא, מיד נכנס לשיבה, והוא רואה שם את כל החבורה של ה'לצים' הללו מתקוטטים ומרביצים. מיד אמר להם: 'החוצה!'. והוא הטיל עליהם אימה, ומיד הוציא את כולם אחד אחד. והיה שם איזה 'בריון' אחד שהתעקש, ולא רצה לצאת, ניגש אליו ר' אלחנן תפס אותו והוציא אותו בכח, גרר אותו. אמר לו אותו אחד, 'הרב, בלי ידיים!', אמר לו ר'

2 מסירות נפש ללימוד התורה

הייתה לו ישיבה גדולה ב'ברנוביץ' שבחוצה לארץ, למדו שם כמה מאות תלמידים בהתמדה עצומה ובמסירות נפש. מתוך דוחק עצום, אין לשער גדל העניות שהיו בה. ראיתי מכתב מהבן של ר' אלחנן, שהוא כותב ומספר על העניות שיש אצלם, כותב לו: אני רק רוצה לראות מה זה עוף, לא לאכול רק לראות. כבר שכתנו מה זה 'עוף'. לא יודעים מה זה 'עוף' מרוב גדל העניות שהייתה להם.

אלחנן: 'אתה בלי ידיים!', ואחרי שיצא הוא קיבל 'שיתוק' בשתי ידיו. כי פה קדוש פועל מציאות. אפילו שהוא לא התכוין לקלל אותו, כיון שיצא מפיו, שמעו את זה בשמים וקבעו שיהיה בלי ידיים כפשוטו וע"ע קובץ שיעורים כתובות סב:).

מעשה 'ברכת' של הסבא קדישא מהרש"א אלפאנדרי זצ"ל

כאן בירושלים היה את הסבא קדישא מהרש"א אלפאנדרי זצ"ל. צדקותו וגאונותו ידועה, אין לשער ואין לתאר. מספרים שפעם בא אליו להקביל פניו איזה רב מחוץ לארץ שהיה לו צרות ורדיפות בעירו (מכל מיני אנשים). כשנכנס, הרב ראה תלמיד חכם שבא, אמר לו 'ישב בטוב', פירוש, תשב במנוחה, תשב טוב. ואותו רב שמע את זה, מיד ענה בקולי קולות 'אמן!'. כי אם הרב אומר לו 'ישב בטוב' פירושו של דבר שכבר לא יהיה לו בעיות בעיר שלו, לא יהיה לו 'רודפים', ולא יהיה לו 'שונאים'. אלא הוא 'ישב בטוב', בלי הפרעות ובלי רדיפות. כי פה קדוש פועל מציאות.

מעשה על הגאון בעל ה'תורת חסד' מלובלין

שמעתי מגדולי רבני ירושלים מעשה נפלא על הגאון מלובלין בעל ה'תורת חסד', שכך היה מנהגו בסוף ימיו כשהגיע לירושלים, בכל בוקר ב'אשמורת הבוקר' עולה עם התלמיד שלו לגג שעל הבית שלו, והיה חוזר על משניות בעל פה בפני התלמיד שלו, והתלמיד היה עם 'משניות' בידו וצריך לבדוק עם הרב לא מדלג ולא מחסר. אף פעם לא מצאו שדילג אות אחת. אבל היה צריך מישהו שישמור ויבדוק. כך היה בכל בוקר. ובאחת הפעמים זה יצא בדיוק באותו זמן שה'מואזין' התחיל, ואותו ערבי גוי התחיל לנגן וכו', 'זיפתח ה' את פי האתון... וה'תורת חסד' חוזר על משניות, ואותו גוי מחזן ומנגן וצועק בקולי קולות, עד שזה ממש הפריע לתורת חסד', הוא רוצה לחזור משניות, והוא מאריך ומסלסל וכו', זה הפריע מאד, אמר ה'תורת חסד': 'שקט! תשתוק שם!', ונעשה שקט ודומיה מוחלטת. אחר כך הציץ התלמיד, וראה כולם מתקהלים למטה, התברר שאותו גוי באותו רגע נפל מהגג ומת. פה קדוש, אמר 'שקט', נעשה שקט לעד ולעולמי עולמים. יהודי שכל כולו היה בקדושה. מימיו לא שח שיחת חולין, מימיו לא שיקר, לא עבר על 'אונאת דברים', לא 'רכילות', לא 'ליצנות' לא 'חנופה' וכו', ממילא ככל היוצא מפיו יעשה. זה 'פה קדוש'. זה אפילו לא בגדר 'תפלה'.

מעשה על אביו של מהר"ל דיסקין זצ"ל

היה כאן בירושלים הגאון רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל, 'השרף מבריסק', הוא סיפר על אבא שלו, שהיה רב בח"ל, קראו לו רבי בנימין הצדיק³. והיה אצלו גם כן את הענין הזה של פה

3 ההבדל בין האבא לבין הבן

והוא היה מחמיר גדול, חסיד קדוש אלוקים ממש. הרבה פעמים אם היו שוחטים תרגולת, ורואים שיש איזה שאלה שם, האמא הייתה שואלת את הבעל רבי בנימין מה הדין של העוף, היה אומר, 'זה בסדר', אבל אני לא אוכל מהעוף הזה, תתני רק לילדים, והבן שלו - רבי יהושע לייב - היה מתפלא על זה, 'אני

לשבת וללמוד. ומרגלית טובה שהקב"ה שלח לנו בדור האחרון זה רבינו החפץ חיים זצ"ל שהאיר עינינו בנושאים הללו, ופתח לנו פתח ללימוד ההלכות הללו, חיבר 'שלחן ערוך' על כל 'הלכות פה' (מה שלא נשמע ממון הקדמונים), שאדם ידע איך לדבר. אם אדם יהיה רגיל בספרים שלו, הרבה קדושה ותועלת הוא יקנה לעצמו. על ידי זה ירגיל את עצמו עד שיגיע למדרגה של 'פה קדוש'.

איסורי שמירת הפה מצוי לעבור עליהם

לרבינו החפץ חיים זצ"ל יש חיבור נפלא בשם 'חובת השמירה', ועניינו של הספר הזה כתוב ב'עמוד שער' של הספר הזה: "על שם הכתוב", על פי הפסוק, "מי האיש החפץ חיים וגו', נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה, ונאמר שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. ויבואר בו חובת השמירה המוטלת על האדם, לשמור תמיד פיו ולשונו מלשון הרע, ומכל שאר דיבורים אסורים, אשר מצוי לעבור עליהם, וגודל שכרו עבור זה", על הענין הזה צריך שמירת מתמדת, 'אשר מצוי לעבור עליהם' כדברי החפץ חיים, זה לא דבר נדיר, זה מצוי מאד, זה לא 'פעם ביובל', אדם שיאכל 'שפן' זה לא שכיח, אבל להיכשל באיסורים הללו, זה בלי סוף, יום יום, שעה שעה, אם אדם לא שומר על הפה שלו, ולא מפקח היטב, הוא יכול ליפול ולהיכשל. כל אחד יש לו את הדיבורים שלו, או בעסקי מסחר, או בביתו עם אשתו והילדים, ואם אדם לא לומד את ההלכות ומשגיח ונזהר, הוא נופל בקלות באיסורים אלה.

בעלי לשון הרע אין להם חלק לעולם הבא

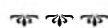
הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ג ה"ו) אומר, שמי שהם מכת בעלי

שלום לדוד, 'תגיד שלום לדודה. וכי זה דודו? זה אח אביו, אח אמו? לא דודו ולא בן דודו, ואם כן איך אתה אומר לילד 'תגיד שלום לדודו'. תוכל להגיד לו, 'תגיד שלום ליהודי הנכבד הזה, או אם הוא שכן, לשכן, וכו'. אבל מי התיר לומר דבר שקר על אדם שהוא לא 'דוד' שהוא 'דוד'. וזה דבר לדוגמא שאדם אפילו לא חושב שיש בזה איסור. והתורה מזהירה 'מדבר שקר תרחק' (שמות כג ז), שלא מצונו בשום מקום אחר לשון 'הרחקה' אלא לגבי 'שקר'.

לדעת ולהפנים חומר האיסור של דיבורים אסורים

ואני מזכיר 'שפן' דוקא, כי אמרו בעלי המוסר משל על זה. לו יצוייר שאדם היה הולך ומתארח אצל חבירו, והיה אומר לו החבר, 'בא תאכל ותסעד אצלי, אני אתן לך סעודת מלכים', וכך היה, ישב אצלו ואכל אצלו, הייתה סעודה דשנה, סעודה טובה מאד. אחרי שגומר לאכול, אמר לו החבר לחבירו השני, 'אתה יודע, הבשר שאכלת זה בשר שפן, בשר ארנבת, אדם שומע את זה, דבר ראשון 'מקיא' את כל מה שאכל. 'ה' ישמור, שפנים אני אוכל', ואחר כך כל כולו רותח וזועם כנגד חבירו, הוא לא יוכל להסתכל עליו אף פעם בחיים שלו, כל ימיו שונא אותו, 'איזה נבל אתה, למה אתה מכשיל אותי באיסורים? באתי לאכול אצלי, ונתת לי שפנים וארנבות? איזה בן אדם אתה, מטמטם אותי ומאכיל אותי באיסורים'. אבל אם חבירו יגיד לו, 'יש לי לשון הרע להגיד לך על פלוני', אומר לו: 'טוב מאד, תגיד', ואחרי שמסיים אומר לו, 'תכין עוד, אני אבוא עוד הפעם לשמוע אותך'. זה לא איכפת לאדם. והרי זה מטמטם יותר, וזה גרוע יותר, כי כל מילה זה 'איסור' ולא'. זה בגלל חוסר ידיעה של חומר האיסור.

קדוש פועל מציאות, שהיה נזהר עד מאד משקר וחנופה וכל הדברים של ענייני ה'פה', ופעם אחת בשבת נכנס אצלו סוחר גדול מהעיר, בא להתיעץ ולדבר עם הרב על העסקים שלו. אמר לו, 'כבוד הרב, מחר יש לי עסקים בעיר השניה, ואני צריך לנסוע לשם' וכו', והרב בלחש קוטע אותו, אומר לו, 'לא לנסוע, ללכת', והוא לא שומע ולא מרגיש, ממשיך 'אני נוסע לשם, ואחר כך ברכבת אני אסע' וכו'. וכל פעם שמזכיר לשון 'נסיעה' הרב לוחש לו 'לא נוסעים, הולכים'. אסור לדבר על 'נסיעה' בשבת, 'ממצוא חפצך ודבר דבר' (ישעיה נח יג), ללכת אפשר על ידי 'בורגנין', אבל 'לנסוע' אסור (ש"ע א"ח ס"ז ס"ח). וכך היה. למחרת בבוקר, אותו סוחר רץ לתחנה של העגלה שנוסעת לעיר, מיד כשהגיע אמרו לו 'הרגע היא יצאה מהתחנה, תרוץ לתחנה הבאה אולי תספיק', והוא רץ, ושוב פעם מגיע ויצאה רגע לפניו, ורץ לתחנה השלישית וכו' וכו', עד שיצא מעיר לעיר וכו', כל מה שאמר לרב לשון נסיעה, והרב תיקון ללשון הליכה, כך היה בפועל, שהרי צריך ללכת ברגליו כאשר אמר הרב.

ללמוד ההלכות כראוי

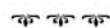
זה לא דבר קל לזכות ל'פה קדוש', בתחילה צריכים יגיעה ממושכת, השתדלות והתאמצות. דבר ראשון לקבל על עצמו ללמוד את ההלכות כראוי. כי המקצוע הזה של 'פה קדוש' הוא ארוך וקשה, ומתחלק להרבה סוגים. אם לא לומדים את ההלכות, לא יודעים ולא מרגישים שנכשלים ועוברים על איסורים. לא מספיק בזה שאדם אומר 'אני רוצה', אלא צריך

לא מבין את זה, אם זה כשר זה כשר לכולם, ואם זה לא כשר, למה אבא פורש ולא אוכל?!. והוא סיפר, שהיה תמה בזה, עד שפעם אחת הוא ראה והבין מי זה אבא שלו. היה זה כאשר מאחד הכפרים הסמוכים לעירו, הגיע יהודי כפרי, כולו הולך קודרנית, פניו עצובות ושבורות בצער גדול, ושואל 'היכן הוא ביתו של רב העיר? יש לי שאלה לשאל אותך', הפנו אותו לבית של הרב, דפק בדלת, נכנס, שאל את הבן רבי יהושע לייב, 'היכן אבא, רב העיר?', שאל אותו רבי יהושע לייב: 'מה השאלה שיש לך לשאול?', והוא סיפר לו: 'בכפר שלנו פרצה שריפה ויא, ונשרף בית הכנסת, ונשרפו כל הספרי תורה שהיו שם, אבל נשאר גוויל מאחד מהספרי תורה שנשרפו, ובאנו לשאול איך נוניס וקוברים את זה, מה הם פרטי ההלכה בזה, ותוך כדי הוא הוציא מחיקו את הגויל של הספר תורה השרוף. מספר ר' יהושע לייב, 'ראיתי את הגויל השרוף של הספר תורה, הזדעזעתי, ספר תורה שרוף, 'אותיות פורחות' (פסחים פו ס"ב), אדם רואה את זה הלב נשבר לשברי שברים במרירות. אמר לו רבי יהושע לייב, 'אבא שלי נמצא בחדר השני, אני אדפוק ואכניס אותך אליו, והוא מוסיף: 'דפקתי בדלת, אמרתי, 'אבא יש כאן משהו שיש לו שאלה לשאול', והוא נכנס, והתחיל לשאול את השאלה, ומיד כאשר הוציא את הגויל של הספר תורה השרוף, להראות לאבא שלי, אבא מיד נפל והתעלף מרוב צער לראות ספר תורה שנשרף, או לנו שכלי מפואר שהיה לנו נתבזה בעוונותינו ונ'פ' תענית טו). בשעה זו הבנתי מה ביני לבין אבא שלי, וכמה גדול המרחק בינינו'. יש אדם שם רואה ספר תורה שנשרף, הוא נאנה ומצטער, אבל זה הכל. בזה זה מסתיים. אבל אדם שבאמת איכפת לו כבודו של מלך, רואה תשמיש קדושה של הקב"ה שנתחלל ונשרף, זה פוגע בו ואוכל אותו.

'מדבר שקר תרחק'

לדוגמא, יש בני אדם שלא יודעים אפילו מה זה גדר של 'שקר'. אם אתה אומר להם: 'זה שקר', אומרים לך 'מחילה', כך רגילים לדבר. ראיתי באיזה ספר שמביא בשם חכם אחד וויע' בספר נוב שפתיים עמוד קיד הערה כא), על מה שנשתבש ונשתרש בדור שלנו, שכאשר נכנס משהו לבית, אומרים לילד או לילדה, 'תגיד

לשון הרע, פירוש, שהפה שלו 'הפקר', והוא לא חושש ללמוד את ההלכות הללו, לא חושש להשיג ולחזק בהשמירת הפה, חלילה הוא לא מבני העולם הבא! וזה חוץ מכל האיסורים והעונשים עליהם בפרטות.

קירוב הגאולה - שמירת הלשון

וכאן מוסיף החפץ חיים יסוד גדול: "גם יבואר בו כמה מעלות גדולות היוצאות מענין זה, ושדבר זה מקרב הגאולה". כולנו רוצים גאולה. די, כשל כוחנו. רוצים אנו שתגלה מלכותו יתברך עלינו מהרה. מגלה החפץ חיים זה הסוד וזה היסוד. היצר הרע חושש מהגאולה, הוא יודע שהוא יתבטל מן העולם כשתגלה מלכותו ית"ש, בגלל זה לפתח חטאת רובץ. הוא יושב על ה'פה', מניח בפני האדם 'אתגרים' כדי שיכשל בהם ויעכב את הגאולה. (וע' בהקדמה לספר חפץ חיים).

איסורי 'לשון הרע' ו'רכילות'

ונלמד כמה שורות מדברי החפץ חיים (חובת השמירה פ"ט), "בעשרה דברים אלו צריך לזהר כשהוא רוצה לדבר, אולי יש בדיבורו אחד מהם", הדבר הראשון, "לשון הרע", זה אבוהון דכולהו, זה האבא' של כל איסורי ה'פה', "מפני הלאו דלא תלך רכיל", רכיל הוא 'רוכל', קונה מזה ומוכר לזה. שומע את ראובן מדבר על שמעון, בא לשמעון אומר לו, 'ראובן אמר עליך שאתה לא פיקח כמו שאתה חושב', שמעון שומע את זה, זה בוער לו כאש בעצמותיו, 'אני לא פיקח, אני טיפש? רק שיבוא לידי!'. ואחר כך כשבא לידי מחזיר לו וכו', ויוצא מזה קטטות ומריבות. זה רכילות.

איסור הוצאת שם רע ולשון הרע על קהלות בישראל

ואיסור 'לא תלך רכיל' הוא כולל גם לשון הרע, וגדר 'לשון הרע' פירושו, כל דיבור גנות על חבירו שגורם לו צער או נזק. אפילו אם זה 'אמת'. כי אם זה 'שקר' זה יותר גרוע, זה 'מוציא שם רע'. 'ועוד כתוב לא תשא שמע שוא (שמות כג א), וקרי ביה לא תשיא', כמו שדרשו רבותינו (פסחים ק"ח). 'ובפרט הוצאת שם רע, שהוא עוד חמור יותר מסתם לשון הרע. וכל זה אפילו אם הוא מדבר על איש יחידי, וכל שכן כשמדבר דלטוריא על כלל ישראל, שעונו חמור מאד". ואוי ואבוי כמה זה שכיח, יש הרבה שמדברים על קהילות מישראל. אלה כך ואלה כך וכו', עושים הכללות ומדברים על כולם, (אני לא רוצה להאריך בזה, המבין יבין), זה חמור עד למאד.

הדיבור החמור ביותר המתרעם על מידותיו של הקב"ה

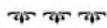
עוד מוסיף החפץ חיים, "ויש דיבור רע החמור יותר מן הכל, והוא המתרעם על מידותיו של הקב"ה ח"ו. וכעין שכתוב בפרשת חוקת אצל ארץ אדום 'ותקצר נפש העם בדרך, וידבר

העם באלהים ובמשה וגו' אין לחם ואין מים' וגו' (במדבר כא ה), ועבור זה נשלחו עליהם הנחשים השרפים. והוא כעין מה שכתוב בסוף מלאכי 'חזקו עלי דבריכם אמר ה' וגו' אמרת שוא עבוד אלהים' וגו' (מלאכי ג יג-יד). ועל כן ישמור האדם את עצמו מזה העון מאוד, כי הדיבור מסבב יסורים רבים". מי שמתרעם על מידותיו של הקב"ה, חלילה זה גורם לו לסבול יסורים רבים (וראה עוד מגיד דבריו ליעקב חלק לו פרשת חוקת תשע"ט, עמוד לב). וכבר די לנו במה שיש.. לא צריך עוד.

איסור 'שקר'

כל זה מענין איסורי 'לשון הרע' ואיסורי 'רכילות'. הדבר השלישי, "שקר", כמו דכתיב מדבר שקר תרחק (שמות כג ז). ובפרט בענין מזון, שהמכחש במה שיש בידו מן חבירו, עובר על לא תכחשו איש בעמיתו הכתוב בפרשת קדושים (ויקרא יט יא). וכל שכן מי שמעיד עדות שקר בבית דין, שעובר על ולא תענה ברעך עד שקר" (שמות כג יג). וכמה יכול האדם להפסיד על ידי ענייני שקר ושבועות. כמה הפסד יכול לבוא לו על ידי זה. מצוי הרבה שמזכירים שם שמים לבטלה, 'בשם ה' כך וכך', 'בה' אלהים כך וכך', על כל מיני 'הבל הבלים', והגמרא (גדרים ז): אומרת, כל מקום שמצוי שם שמים לבטלה - עניות מצויה שם. שאדם יתרגל להיזהר שלא להזכיר שם שמים לבטלה. מי שיוזע יודע כמה רבותינו הפוסקים החמירו בענייני 'ספק ברכות להקל', אפילו אם יש כמה וכמה ספיקות לא מתירים לברך, בגלל חומר 'לא תשא'. צריך להשיג בזה עד למאד.

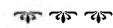
איסור 'חנופה'

עוד לאו שיש בשמירת הפה, הדבר הרביעי, "חנופה", ומה זה גדר 'חנופה' (גם בזה יש הרבה טועים ומגיעים לידי מכשול וטעות על ידי זה), "שמירה לו עוולותיו בפניו", אדם שרוצה את חבירו שעושה מעשים שלא כהוגן, אומר לו 'לא נורא, זה בסדר...', 'נהגו להקל', 'יש גרועים ממך', 'זה בסדר, זה יכול לבוא בקהל', וכיוצא בזה, 'אומר לרשע צדיק אתה' (משלי כד כד), זה גדר ה'חנופה' האסורה, "כמו דכתיב ולא תחניפו וגו' (במדבר לה לג), שהוא לדעת הרבה ראשונים לאו גמור".

איסור חנופה אף בין אדם לעצמו

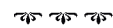
וכאן צריכים להוסיף דברי הגאון רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל (צדקת הצדיק אות רסד): יש בני אדם שייגודו, 'זכי יש לי עסק עם רשעים? אני אף לא פוגש רשע, ולא מדבר עם רשע, ולא משבח רשע. אף פעם לא אמרתי לשום רשע שהוא צדיק, מה האזהרה הזו תיזהר מחנופה, אני לא חנפן!'. אומר ר' צדוק יסוד גדול, גדר החנופה, 'אומר לרשע צדיק אתה', זה לא צריך להיות בשני בני אדם, שראובן עושה עבירה ושמעון מייפה עוולותיו בפניו, אלא זה יכול להיות באדם עצמו, שהוא עושה משהו לא בסדר, ואומר על עצמו 'זה בסדר גמור, לא עשיתי שום דבר

רע', זה בכלל 'אומר לרשע צדיק אתה'. זה גדר ה'חנופה'. ועל זה צריך להשגיח ולהיזהר.

איסור 'ליצנות'

עוד דבר שהוא מחטאי ה'דיבור', זה ה'ליצנות', זה הדבר החמישי, "ליצנות, כמו דכתיב ועתה אל תתלוצצו וגו' (ישעיה כב כח), ויסודו ממה דכתיב ודברת במ (דברים יז), ואמרו חז"ל ודברת במ, ולא בדברים בטלים (יומא יט:), וליצנות והוללות בודאי לא נפקא מכלל זה. ובענין ליצנות כללו חז"ל (סנהדרין סג:) ואמרו: כל ליצנותא אסירא, בר מליצנותא דעבודה זרה דשריא. וכל שכן הקריאה בספרי פלסתר, בודאי מקלקלת ומטמאה דיבורו וגם נפשו, והוא בכלל הקורא בספרים החצונים שהחמירו החכמים מאוד בדבר, כדאיתא בסנהדרין" (צ.). ורבינו הרמח"ל ז"ל במסילת ישרים (פרק ה) האריך למאד בחומר וקלקול הליצנות. [והובא בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק לה (פרשת קרח תשע"ט, יח והלאה). ע"ש].

איסור 'אונאת דברים'

עוד חטא מחטאי ה'דיבור', זה 'אונאת דברים', זה הדבר השישי, "אונאת דברים, כמה דכתיב ולא תונו איש את עמיתו (ויקרא כה י). והיינו שלא יקניט את חברו". וכמה זה שכיח וקל לעבור על זה, 'מילה אחת, 'תנועה אחת, 'דיבור אחד ד'ק מן הדק', והשני כבר נתעצב ונצטער, שזה הוא גדר 'אונאת דברים'. וזה שכיח במקומות עבודה.

זהירות באונאת אשתו ובני ביתו

ואותו דבר גם בבית, 'לא תונו איש את עמיתו', ויזהר בזה אפילו לאשתו, כמו שאמרו חז"ל. הגמרא אומרת (בבא מציעא גט.) שמתוך שדמעתה מצויה, פורענותה מצויה לבוא על ידי אונאתה (רש"י סם). שלא יחשוב האדם שאם הוא קידש אותה וקנה אותה, זה כמו שיש לו שאר הפצים בביתו. האשה עוד איזה חפץ שגם עליו יש לו 'קנין'. וממילא 'הותרה הרצועה', מותר לצעוק לבזות לקלל להכות וכו'. יש מי שיעמוד ויפרע ח"ו.

'אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו'

אדרבא, רבא, מגדולי חכמי התלמוד, שהכיר את אנשי 'מחוזא' (אני לא רוצה לחזור על מה שכתוב בגמרא בראש השנה יז.), והוא אמר להם: 'אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו' (בבא מציעא גט ס"א), אתם רוצים לזכות לעשירות? תכבדו את נשותיכם. ובאמת זה כך, זכו הם לעשירות עצומה. בגמרא מבואר בכמה מקומות איזה עשירות הייתה 'מחוזא'. עד כדי כך שהגמרא מספרת בסוף מסכת בבא קמא (קט.) מספרת על אחד מחכמי התלמוד, רבינא, שהלך להיות גבאי של צדקה, הגיע לעיר הזו וביקש צדקה, וכל אחת מהנשים שם הוציאה 'מחרוזת' של זהב או

'שרשרת' של זהב ונתנה לו, והוא קיבל, שאל אותו רבה תוספאה, 'איך אתה מקבל מהם את זה, הרי יש לנו הלכה שאסור לקבל מנשים רק דבר מועט, אבל לא דבר מרובה, והשרשראות הללו זה שווה סכום גדול, אמר לו רבינא, 'במחוזא זה צדקה מועטת, אני מכיר את העשירות שלהם, עד כדי כך. כי כיבדו נשותיהם. [א"ה: וראה עוד דברי רבינו שליט"א בספר כנסת יעקב (עמוד רכו והלאה). ע"ש].

זהירות ב'אונאה' אצל העובדים שלו וכיוצא בזה

מוסיף החפץ חיים, "וכל שכן למשרתת, ובפרט אם היא אלמנה או יתומה, שהוא עון פלילי מאד", צריכים להיזהר בדברים האלה למאד. לייחס לשני את החשיבות. וזה מצוי אצל 'בעל בית' שיש אצלו שכירים, והוא חושב שהם 'הפקר' גמור, שהוא קנה אותם לעבדים כנעניים, אם לא עשו משהו כדת כדין, איזה 'גערות' ו'צעקות' ו'בזיונות' ו'קללות' צועק עליהם. אמנם הוא שכיר ופועל שלך, אבל אין זה אומר שדמו הותר, שדמו הפקר ומותר לצעוק לבזות להקניט לקלל, חלילה.

'כי באפם הרגו איש'

אמרו בשם הגאון ר' ישראל סאלנט זצ"ל, שהיה אומר, שבשביל לפגוע בשני, לא צריך אפילו איזה פעולה, אפשר בתנועה קלה, והביא דוגמא, שואלים את ראובן, 'מה אתה אומר על שמעון, האם כדאי לעשו איתו שותפות, האם הוא אדם נאמן', וראובן לא עונה, הוא רק מעקם את ה'אף' שלו וגמרנו. כך הוא פירש את הפסוק, 'כי באפם הרגו איש' (בראשית מט ו), לא דיבר כלום, לא אמר מילה, רק בתנועה הזו של ה'אף' כבר קבר והרג את השני.

איסור 'הלבנת פנים'

עוד ענין מחטאי ה'דיבור' זה 'הלבנת פנים', הדבר השביעי, 'הלבנת פנים, אפילו בשעת תוכחה, כמו דכתיב הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא' (ויקרא יט יז). ויש בזה כמה סוגים. יש אחד שהוא 'מומחה' ב'הלבנת פנים', שהרי אם אחד אומר לשני מילה בציבור, הוא יכול להחזיר לו, לכן הוא מתנהג ב'ערמה', הוא אומר איזה 'מילה' שצריכים לחשוב להבין מה שהוא אמר, לוקח שתיים שלוש שניות עד שכולם מבינים וכולם צוחקים, ואחרי השניות הללו כבר 'מאוחר' להחזיר, 'עבר זמנו בטל קרבנו'. זה 'הלבנת פנים' ב'הידור'. גם בזה יש 'הידורים', ויש שעושים את זה עם עוד 'חסידיו'. וזה שהחריב את ביתנו ושרף את היכלנו, כמו שידוע כל המעשה של 'קמצא ובר קמצא' (גיטין נה:).

ולכן צריכים להתחזק בזה, "כלל הדברים, צריך להיות שומר מעולה בכרם ה', ואשרי חלקו בזה ובבא". וה' יעזרונו על דבר כבוד שמו, ברוך ה' לעולם אמן ואמן

נחל אליהו

פארו עלי ופארי עלי

וידבר ה' אל משה לאמר, נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים... וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו בני מדין לתת נקמת ה' במדין (לא-א-ג).

הציווי של הקב"ה היה לנקום נקמת בני ישראל - נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים, אבל כשמשה רבינו ציווה את העם הוא לא ציווה אותם לנקום את נקמתם, אלא הוא ציווה אותם לנקום את נקמת ה' - ויהיו על מדין לתת נקמת ה' במדין, יש פה שינוי בציווי - הקב"ה מצוה אותנו נקום נקמת בני ישראל, ומשה רבינו מעביר את הצווי לעם לתת נקמת ה' במדין, מדוע?

ונראה בזה בעזר ה': יש יסוד נפלא שאומרים אותו שני גדולי הדורות, שניהם נתכוונו לדבר אחד, הקדושת לוי (הובא בתוספות חדשים בתחילת מסכתא פסחים) וכך אומר גם רבינו אברהם אחי הגר"א: חג הפסח בתורה ובנביאים ובכתובים נקרא תמיד בשם 'חג המצות', ואילו בלשון חז"ל במשנה ובגמרא נקרא 'חג הפסח', אומרים הקדושת לוי ורבינו אברהם אחי הגר"א: בשייר הכבוד אומרים 'פארו עלי ופארי עלי' - הקב"ה מתפאר בכלל ישראל, וישראל מתפארים בשבחו של מקום, וכמו שאמרו בגמ' (ברכות ו, א): אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין: הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו? אמר ליה: ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. ומי משתבח קודשא בריך הוא בשבחייהו דישראל? - אין, דכתיב (דברים כו, ז): את ה' האמרת היום וה' האמריך היום. אמר להם הקב"ה לישראל: אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם; אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, שנאמר (דברים ו, ד): שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד. ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר (דברי הימים א יז, כא): ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.

השם 'חג המצות' זהו שבחם של ישראל, שהלכו לדרך "כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צידה לא עשו להם", כלל ישראל הלכו באמונה וביטחון, בלי חשבונות בלי להתמהמה, וגם צידה לא עשו להם, ועל כך קראנו בהפטרה השבת: ויהי דבר ה' אלי לאמר, הלוך וקראת באזני ירושלים לאמר כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, חג המצות - מורה על שבחם של ישראל, הנאמנות, חסד נעורייך אהבת כלולתיך, שלא הספיקו לעשות צידה לדרך, כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צידה לא עשו להם, ויקחו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ, זה שבחם של ישראל.

לעומת זה השם 'חג הפסח' מורה על חסדי המקום, פסח זה על שום מה? על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים, ואת בתינו הציל.

תורה שבכתב - תורה נביאים וכתובים, זה דבר ה', והקב"ה משתבח בשבחם של ישראל, ולכן בתורה שבכתב תמיד נקרא 'חג המצות', הקב"ה משתבח בשבחם של ישראל, האמונה, הביטחון, חסד נעורייך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה. אבל תורה שבעל פה, שחכמי ישראל כותבים, שם זה נקרא 'חג הפסח', ישראל משתבחים בשבחו של מקום, בשבחו של הקב"ה שפסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל - פארו עלי ופארי עלי. עד כאן דברי שני חכמי הדורות ר' לוי יצחק מברדיצ'וב ורבינו אברהם אחי הגר"א. ועל פי דבריהם אפשר לומר בעזר ה' גם בפרשה שלנו: מדין לחמו נגד ה' ונגד משיחו, כשמחטיאים את ישראל שזה גורם לסילוק השכינה מישראל, יש בזה גם צער לשכינה וגם פורענות לישראל. ועל כך הקב"ה אמר למשה: על מה שעשוי לי - צער

השכינה עוד הייתי יכול כביכול להבליג, אבל נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים, על הפורענות של ישראל אני לא שותק. אבל כשמשה רבינו מעביר את הציווי לעם, הוא אומר: על מה שעשו לנו - הפורענות של ישראל עוד היינו יכולים להבליג, אבל על צער השכינה אי אפשר להבליג - ויהיו על מדין לתת נקמת ד' במדין. פארו עלי ופארי עלי!

ואף ביצרות לפרשת זכור אומרים: אם לא למעני תזכור, למענך ולמען ירושלים זכור. מה אנחנו מבקשים? רבונו של עולם, אם לא תזכור מה שעשו לנו, תזכור מה שעשו לך - זאת אומרת שישראל מבקשים על נקמת ה'.

הדרגה הגבוהה באבילות "אוי לו לאב שהגלה את בניו"

אנחנו נמצאים עכשיו בימי בין המצרים, בחורבן הבית יש שתי בחינות, בחינה של: אוי לו לאב שהגלה את בניו, ובחינה של: אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם, הדרגה הגבוהה ביותר של יהודי בימי האבילות על החורבן, היא לבכות על צער השכינה, להשתתף בצער של השכינה, וזו דרגה גבוהה מאד, פעם היו רבים שהיו בדרגה הזאת, אבל בדורנו הם ממש יחידים, ומי שזוכה שיש לו לפעמים איזה רגש של אחיזה בדבר הזה, כמה הדבר חביב לפני הקב"ה! בימים אלו של בין המצרים, יש דברים קשים יותר, ויש דברים שקל יותר, רבים מאד קשה להם בתשעת הימים האיסור רחיצה, אלו ימים חמים ומזיעים וקשה מאד לא להתרחץ, אבל צריך לדעת והשל"ה הקדוש מאריך בענין הזה, שמי שמתאבל כשהשכינה בצער - הוא משתתף בצער השכינה, כמה יכולים לזכות על ידי זה. ומוסיף השל"ה הקדוש שבפרט מי שממעט בימים האלה בתענוג, לא רק דברים שכתובים בהלכה, וכגון מי שרגיל תמיד כשהוא צמא להמתיק את המים שהוא שותה עם משהו, ובימים האלו הוא אומר לעצמו: השכינה בצער גם אני בצער, אני ישתה מים קרים בלי כלום, הוא ממעט בתענוגים ממה שהוא רגיל בגלל שהשכינה בצער, אין לתאר ואין לשער מה שהוא זוכה.

ידוע, שהחפץ חיים גם כשהיה זקן מופלג, תמיד הוא ישב על כסא בלי משענת, שרפרף פשוט, אמרו לו תלמידיו: רבינו, בגיל שלך מותר לך לקחת כסא עם משענת, נאנח החפץ חיים אנה גדולה, והצביע עם היד למעלה לשמים, ואמר להם: הכסא שלו שלם?! אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה שמו וזכרו של עמלק, הכסא של הקב"ה לא שלם ואין יכול לשבת על כסא שלם?! זוהי דרגתם של גדולי ישראל - נצטער בצער השכינה!

עיקר התפילה בעת צרה על צער השכינה

הזכרנו כבר הרבה פעמים את היסוד הגדול של הנפש החיים, שמבאר מהי הדרגה הגבוהה ביותר של תפילה: הרבה מהלכות תפילה הגמ' בברכות (לא א-ב) לומדת מתפילת חנה, תפילת חנה היא האמא של כל התפילות, תפילה שעל ידה זכתה להיות במצב של "עד עקרה ילדה שבעה ורבת בנים אומללה" חנה היתה עקרה, והיא זכתה להביא לעולם את שמואל הנביא ששקול כמשה ואהרן. ועל חנה נאמר (שמואל א א, י): והיא מרת נפש ותתפלל על ה' ובכה תבכה. לא נאמר ותתפלל אל ה', אלא ותתפלל על ה', אומרת הגמ' (ברכות שם): אמר רבי אלעזר: חנה הטיחה דברים כלפי מעלה, שנאמר: ותתפלל על ה', מלמד שהטיחה דברים כלפי מעלה. מה הכוונה הטיחה דברים כלפי מעלה? אומר הנפש החיים: הדרגה הגבוהה ביותר בתפילה היא שכשיהודי בצער כואב לו מאד שהשכינה בצרה, בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת? קלני מראשי, קלני מזרועי (סנהדרין פ"ו מ"ה), כשיהודי במצוקה והוא שופך את נפשו לפני ה' בתפילה, ועיקר תחינתו הוא על צער השכינה, יותר

מאשר על צערו שלו, זו היא הדרגה הגבוהה ביותר בתפילה, ואז מובטח לו שתפילתו תענה.

אומר ר' חיים וואלוו'נר: חנה - והיא מרת נפש, ובכה תבכה, וכעסתה צרתה גם כעס בעבור הרעמה ותבכה ולא תאכל, היה לה צרה נוראה, וכשהיא שפכה את נפשה לפני ה' והיא מרת נפש, על מה היא התפללה? על הצרה הנוראה שלה? לא! ותתפלל על ה'! הטיחה דברים כלפי מעלה! עיקר תפילתה היה על הצער של השכינה! ומי שמתפלל כך מובטח לו שתפילתו תענה.

ומצאתי כעין היסוד הזה, בהיכל הברכה של הרב'ה מקאמרנא בסוף בהעלותך, על הפסוק (במדבר יב, יג): ויצעק משה אל ה' לאמר אל נא רפא נא לה, שצריך ביאור מדוע נאמר פעמיים נא - אל נא רפא נא? אומר הקאמרנער רב'ה: כשאדם בצער השכינה בצער, וצריך להתפלל יותר על צער השכינה, להקדים את התפילה על צער השכינה לצער שלו, ועל ידי התפילה על צער השכינה אדם יכול לזכות אף לרפואת צרתו, ועל כך נאמר פעמיים 'נא' שמושה התפלל כאן שתי תפילות "אל נא רפא" - שזו היא תפילה על צער השכינה, "רפא נא לה" - תפילה על צערה של מרים אחותו, והקדים משה רבינו להתפלל על צער השכינה, לפני תפילתו על צערה של מרים.

וידוע שהאר"י הקדוש אומר, שמי שיש לו צרה יכוון בברכת את צמח דוד עבדך במילים "כי לישועתך קוינו כל היום", ויתפלל מעומקא דליבא על הצרה שלו, ומובטח שתפילתו לא תשוב ריקם. ונראה בעזר ה' לבאר מה הסגולה של התפילה הזאת? למילים "כי לישועתך קוינו כל היום" יש משמעות כפולה, הפשט הפשוט "לישועתך" - הישועה שה' יעשה לי, ישועה שתעשה על ידך, אבל יש בזה עוד עומק "כי לישועתך" - כשיהודי בצער השכינה בצער, ו'ישועתך' היינו הישועה של השכינה, ותתפלל על ה', וכשמכוין ב'לישועתך קוינו' על הצרה שיש לו, שמרגיש שהשכינה בצער ומתפלל על ישועת השכינה מצערה, מובטח לו שתפילתו לא תשוב ריקם.

התרת נדרים - כל הנודר על דעת החכם הוא נודר וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר (ל, ב).

ראשי המטות - חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחלה ואחר כך לכל בני ישראל. ומנין שאף שאר הדברות כן, תלמוד לומר (שמות לז, לא-לב): וישבו אליו אהרן וכל הנשיאים בעדה וידבר משה אליהם ואחרי כן נגשו כל בני ישראל. ומה ראה לאומרה כאן? למד שהפרת נדרים ביחיד מומחה, ואם אין יחיד מומחה מפר בשלשה הדיוטות (רש"י).

לכאורה צריך להבין, עוד לפני שהפרשה מתחילה לדבר על קיום מצות הנדר, ועל דיני הנדר, כבר היא מדברת על דיני הפרה? לכאורה סדר הדברים היה צריך להיות שמתחילה יהיה כתוב "איש כי ידור נדר... לא יחל דברו" ורק אחר כך יהיה כתוב "ראשי המטות" שיהיה מומחה יכול להתיר את הנדר?

יתכן לומר שמבואר בזה רמז ליסוד שאומר הכלי יקר, הגמ' אומרת בנדרים (עג, ב ובעוד מקומות) מימרא בשם ר' פינחס: מה הטעם שהתורה אמרה שבעל יכול להפר נדרי אשתו? כי כל הנודרת על דעת בעלה נודרת. כשהיא נודרת כאילו היא התנתה על דעת בעלה, או בת על דעת אביה. ומוסיף הכלי יקר (בפסוק ג): שזה גם הטעם שחכם יכול להתיר את הנדר, שהרי מעיקר הדין 'כל היוצא מפיו יעשה' זה מציאות, ואיך אפשר להתיר? אלא בגלל שכל הנודר על דעת החכם הוא נודר, כך אומר הכלי יקר.

ואפשר להמתיק את הדברים, שזה דין שבונה את עצמו בבחינת גיטה וידה באין כאחוז, דהיינו שבסתמא אם לא היה בתורה פרשה שחכם יכול להתיר את הנדר, ודאי שיהודי שנודר זה לא היה על דעת החכם, ודעת בני אדם לא היתה לידור על דעת החכמים, אלא שהיות נודר זה כל כך חמור התורה רצתה שיהיה אפשרות להתיר את הנדר, ובעבור כך התורה נתנה פתח ואפשרות להתיר את הנדר על ידי שהולכים לחכם, אבל התורה לא אומרת דבר שהוא נגד החוקים הרוחניים שכוח הדיבור הוא מציאות בבריאה, ונגד ההלכה של "ככל היוצא מפיו יעשה" בלי טעם, ולזה התורה נתנה עצה עמוקה שחכם יוכל להתיר את הנדר, וממילא כל הנודר וידוע שכך ההלכה נודר על דעת החכם,

ולכן אין בהיתר זה סתירה לחוקי התורה, ויש הצדקה וטעם להלכה שחכם מתיר את הנדר.

ולפי זה יומתק מאד הטעם שהתורה מתחילה עם ראשי המטות, עם דין התרת החכם לפני שהיא כותבת את פרשת הנדר עצמו, מפני שידיעת הלכה זו הוא פתיחה לפרשת נדרים, שכשאתה הולך לידור אתה כבר יודע את ההלכה שאתה נודר על דעת החכם, ולכן החכם יכול להתיר.

דוגמא לדין שהוא השורש של עצמו

דרך אגב, בענין זה שיש דין שבונה את עצמו מצאנו דוגמא לדבר, ששנינו במשנה בפסחים (פ"ח מ"ב): האומר לעבדו צא ושחוט עלי את הפסח שחט גדי יאכל, שחט טלה יאכל, שחט גדי וטלה יאכל מן הראשון, והעמידו שם בגמ' דין זה דוקא במלך ומלכה מפני שלום מלכות, אבל שאר אנשים לא יאכלו לא מן הראשון ולא מן השני, שהלכה היא שאין אדם נמנה על שני פסחים לאכול איזה מהן שירצה כיון שאין ברירה, וכשיבוא לאכול מאחד מהם שמא בשעת שחיטה לא היתה דעתו עליו. והקשה שם בתוספות יו"ט, שכיון שההלכה היא שאין ברירה בדאורייתא, איך התירו למלך ומלכה מפני שלום מלכות לאכול קודש העומד לשריפה? וכתב לבאר שם יסוד גדול, שכמו שמצאנו שאומרים כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש, הוא הדין בזה אנו אומרים שכל שיהיה ספק לאדם בפסחו הרי הוא נתלה בדעת החכמים, וחכמים קבעו שיהיה דעתו על הראשון, אלא שבכל אדם לא רצו לתלות בדעתם מפני שאין בו צורך, אבל למלך ומלכה מפני שלום מלכות תלו בדעתם וקבעוהו על הראשון. מבואר בזה שיש דין שהוא בונה את עצמו, שכיון שיש טעם של שלום מלכות אמרו חכמים שיהיה תלוי בדעתם, ובדעתם אמרו כן מפני שלום המלכות.

פרנס האהוב על הציבור - דלא מוכח להו במילי דשמיא

וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף חלוצי צבא (לא, ה).

וימסרו - להודיעך שבחן של רועי ישראל כמה הם חביבים על ישראל, עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר (שמות יז, ד): עוד מעט וסקלונני, ומששמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין, לא רצו ללכת עד שנמסרו על כרחן (רש"י).

צריך להבין, לכאורה שבחן של ישראל זה רק הסיפא: מששמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין, לא רצו ללכת עד שנמסרו על כרחן, אבל לא הרישא: עד שלא שמעו במיתתו אמרו עוד מעט וסקלונני, זה שבח?

ונראה שאפשר לומר, שאף זה הוא שבח, ועל פי דברי הגמ' בכתובות (פרק שני דיניי גזירות קה, ב), אמר אביי: האי צורבא מרבנן דמרחמין ליה בני מתא, לאו משום דמעלי טפי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא - אם יש תלמיד חכם שבני העיר אוהבים אותו, הוא אהוב ואהוד על כל שכבות הציבור כמו שאומרים, זה לא מעלה, זה חסרון! לאו משום דמעלי טפי - אוהבים אותו לא בגלל שהוא משובח יותר מרבנים אחרים, אלא משום שהוא לא מוכיח אותם במילי דשמיא - לא תמיד זה מעלה להיות אהוד ואהוב על כל שכבות הציבור, לפעמים זה בגלל שהוא לא מוכיח איפה שצריך להוכיח.

המבחן האמיתי של מנהיג, זה לא כמה הוא אהוד בחייו, אלא כמה בוכים ודומעים עליו כשהוא מסתלק, בחייו - יכול להיות שהוא אהוב ואהוד בגלל שהוא לא מוכיח, הוא לא עומד בפרץ על מה שצריך, אבל כשהוא מסתלק לבית עולמו, כשבוכים ומצטערים במותו זהו שבחם של רועי ישראל!

וממילא מבוארים דברי רש"י, עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר: עוד מעט וסקלונני, זה חלק מהשבח, זה סימן שמושה רבינו מוכיח אותם, ולכן הוא אומר עוד מעט וסקלונני - כשהרועה מוכיח כשצריך להוכיח זה רועה נאמן, זה רועה אוהב ואהוב, אבל כשהגיע מיתתו, אז - וימסרו בעל כרחם, כששמעו שמיתתו תלויה בדבר לא רצו ללכת - השבח האמיתי של רועי ישראל נבחן בשעת פטירתם.

מתוקים מדבש

נטפי לקח מפרשיות השבוע
מאת הגאון רבי **יעקב ישראל הכהן בייפוס** שליט"א
בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

ה"קרי" וה"כתיב" במבט על חיי העולם

מידי שנה בשנה בהגיע עת "בין המצרים", מוצאים אנו את עצמנו במבוכה. מצד אחד אנו משתדלים לקיים בקפידא את הלכות הימים האלה, אך מאידך האבלות האמיתית על חורבן בית מקדשנו ועל ציון וירושלים היא עדיין רחוקה מאתנו. בני הדור הישן מספרים על כבי ומספד, שהיה נחלת רבים בימים אלה, ואילו אנחנו גם אם בשכלנו אנו מבינים כי רב הוא האבדן ועמוק הוא השפל בו שרוי עם ישראל כיום, בכל זאת אין הלב דואב ואין העין דומעת, כפי שבעצם היה ניתן לצפות מאתנו.

ישנן בודאי סיבות שונות שבהן ניתן לתלות את הקושי להגיע לאבלות, ועבודת הימים האלה היא ולחקור ולדרוש אחריהן, כדי שנוכל להתמודד עמן ולהתגבר עליהן. מדברי הנביא ירמיהו הנקראים בשבת זו בהפטרה, יכולים אנו להתעורר לענין חשוב, הנוגע לחיי היום-יום ונכלל בו גם הנושא של צער ואבלות החורבן.

הנביא מוכיח את ישראל בדברים קשים, ובין השאר נאמר שם: "כי שתיים רעות עשה עמי, אותי עזבו מקור מים חיים, לחצוב להם בארות נשברים אשר לא יכילו המים" [לתשומת לב: ה"כתיב" בארות וה"קרי" בורות] לא זו בלבד שעזבו את ה' שהוא מקור מים חיים, אלא גם ה"תחליף" שמצאו להם היה גרוע עד מאד! הקב"ה כמעין הנובע ונותן חיים לכל חי, והם מפנים אליו עורף ופונים לבורות נשברים, שלא מפיקים מים חיים, ואף המים שמולאו בבורות אינם מחזיקים מעמד ומחלחלים מבעד לסדקים של הבורות השבורים.

כיצד ניתן להבין חילופין שכאלה, היאך יעלה על דעתו של אדם לעשות זאת? האם לא הבינו שמדובר בהבדל עצום אשר אינו מותר מקום אפילו לאשליה שישנו כאן תחליף? מה הביא אותם לטעות כה גדולה?!

יתכן שיסוד הדברים נעוץ בנסיון, אשר הבורא יתברך מעמיד בפני כל אחד מאתנו. נמחיש את הדברים, באמצעות המושג של "קרי וכתיב". ישנן כידוע מלים הנקראות בספר תורה לא כפי שהן כתובות. כל מי שקורא את אותן מלים כפי שהן כתובות, לא יצא ידי חובת הקריאה. וכן להיפך מי שיכתוב את הספר לפי מה שהוא נקרא, הספר ייפסל. בדומה לזה אפשר לראות את כל הבריאה והתנהלותה לפי ה"קרי" ולחילופין לפי ה"כתיב".

ביאורם של דברים: כל המשקיף על החיים במבט שטחי, "קורא" את ה"מפה" לפי ה"כתיב" שלה. כלומר, מעטה הטבע שעוטף את כל הבריאה, יוצר אשליה כאילו כל סדר החיים מתנהל עפ"י ההתפתחויות הטבעיות. כך לגבי הטבע של היקום כולו, והוא הדין באשר למאורעות החיים: בריאות, חולי, הצלחה ושגשוג או לחילופין משברים והפסדים. כל אלה נראים במבט השטחי כ"טבע ומנהגו של עולם", כלשון הרמב"ן (סוף פרשת בא). זהו ה"כתיב", כך כתב הקב"ה את מגילת הבריאה והחיים, ונתן בזה מקום לטעות, לכל מי שיקרא "מגילה" זו בשטחיות.

כנגד זה נמסר לנו בחסדי שמים בתורה וע"י חכמינו ז"ל בכל הדורות ה"קרי", דהיינו האופן הנכון שבו צריכים לקרא "מגילה" זו. וכמו שלימדנו הרמב"ן (שם): "שכל דברינו ומקרינו ניסים ואין בהם טבע ומנהגו של עולם", אלא "הכל בגזירת עליון". התורה מלמדת אותנו ודורשת מאתנו לקרוא את ה"מפה", אך ורק על פי ה"קרי", וזהו נסיון אשר בפניו אנו עומדים בכל עת ובכל שעה. "הפסד מצוה" זהו מושג של ה"כתיב", שבו נכשלים רבים וחושבים שעל ידי קיום מצוות נמצאים מופסדים ו"מחמיצים" את הצורה המוטעית של החיים. ה"ה לגבי "שכר עבירה".

המושלים ביצורם וכן כל קהל העומדים בנסיון, יודעים היטב שהחיים האמיתיים הם החיים שמחשיבים את המצוות לרווח הגדול של חיי עולם האמיתיים, ואת העבירות להפסד נצחי. זה היה גם הנסיון שבפניו עמדו בני דורו של ירמיה הנביא. הם חשבו שהחיים ה"חילופיים" לדיקות במקור מים חיים, הם בְּאֵרוֹת אשר גם בהם מפכים מים חיים. "בְּאֵרוֹת" זה ה"כתיב", ולכן טעו ולא הבחינו במבט האמיתי של ה"קרי" שהוא בְּאֵרוֹת. סתם בור שאינו מעיין נובע, ואפילו אינו מכיל את המים שבתוכו כי היו אלה בורות נשברים.

ב"בור" זה נפלו ונופלים רבים מבני עמנו. רוב הפיתויים לסטייה מעשיית רצון הבורא, שורשם הוא המבט המעוות על החיים. היצר בעזרת "כלי המלחמה" שלו, שהם הרצונות המעוותים והתאוות, מפתה אותנו לקרוא את העולם כפי שהוא "כתוב", דהיינו, כפי שמגדירים פורקי העול את החיים. כתוצאה מכך קורים לכל אחד מקרים, שבהם גם הוא מוצא את עצמו בבחינה מסויימת של עוזב מקור מים חיים לחצוב בורות נשברים. עצם המודעות לכך, יש בכוחה לעורר ולחזק, ובדרך רמז אפשר לפרש את האזהרה "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", כקריאה להמנע מ"קריאת" העולם לפי מראה העיניים ונטיית הלב- ה"כתיב". ואנו נדרשים ל"וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה'", ע"י הציצית נזכר במצוות ה' המנחות אותנו על פי ה"קרי" הנכון.

יתכן שהקושי שלנו להצטער כראוי על החורבן, קשור גם כן בענין הזה. ה"כתיב" מרגיל אותנו למציאות של חיים בלי מקדש. אנו רואים לפנינו עולם כמנהגו נוהג, ומתקשים לתאר לעצמנו את הרוממות שהיתה מנת חלקנו בהיות המקדש על מכונו. עלינו להשתדל עד כמה שאפשר לראות בעיני רוחנו איך היו צריכים חיינו להיראות על פי ה"קרי". ככל שנצליח "לבנות" במחשבתנו את החיים בצילו של בית המקדש, ייאמר גם עלינו "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בבניינה".

נתינת יין לתינוק בהבדלה בתשעת הימים

מקדש לעצמו בעת לחבירו לשתות אי בעינן לדין ערבות

אמנם כדי לפטור בהגפן תלי' בהנ"ל אי בעי כלפי ברכה"ג למייתי עלה מדין ערבות, וצע"ג.

השיטות דבעינן לדין ערבות

הגר"ז בסי' רע"ב בקו"א נקט שלדעת המג"א שם באופן שמקדש גם לעצמו ואינו שותה היין אלא נותנו לאחר, בעינן לדין ערבות להוציא, ואילו הגר"ז עצמו נקט שאף בלא דין ערבות כיון שצריך בעצמו שיתקיים שתיית הכוס א"כ לא בעינן לתורת ערבות להוציא חבירו.

ופשטות הדברים ודאי היה נראה כדברי המג"א וזה נראה פשיטות דברי רבותינו בדורות הקודמים וכמו שהעיר הפני יהושע בקונטרס אחרון לענין היאך המסדר קידושין מברך הגפן והחתן שותה הרי ליכא ערבות לברכת הגפן משום שאינה חובה אלא מנהג 2, והאריך בזה האפיקי ים ח"ב סי' ב' ושו"ת בית שלמה או"ח סי' י"ד.

ונראה להוכיח כן מהראשונים בדף מ' ע"ב לענין מה שדנו שם, שיברכו על הכוס ברכת הזמן ביוה"כ וליתבי לינוקא, וכתבו הראשונים דמה שמברכין לקטן מדין המבואר בסוף פ"ג דר"ה ונפסק כן בשו"ע סי' קס"ז סעיף י"ט דנתחדש בדין חינוך שיכול לברך לקטן כדי לחנכו וזהו אפי' בברכת הנהנין באופן שאין המברך אוכל וכל ברכתו עבור הקטן, ומבואר דכדי לברך ברכה"ג ואחר ישתה אע"פ שצריך השתיה לצורך כוס של ברכה להמברך גופא מ"מ צריך למייתי עלה או מדין ערבות או מכח החידוש דחינוך לקטנים, ומה שלא כתבו הראשונים מדין ערבות הוכיח מזה הבית שלמה דאין ערבות לקטנים, יעויין מג"א סי' רע"ג ס"ד ומחצה"ש שם.

וכן בפשוטו מתבאר מדברי הגרע"א והביאור הלכה סי' ק"צ לענין ברכה"מ אי טעון כוס ואין המזמן רוצה לשתות מה שמברך ונותן לא' מהמסובין היינו מדין ערבות.

השיטות דלא בעינן לדין ערבות להוציא בהגפן

אמנם מצינו בדברי רבותינו הראשונים חידוש גדול לענין כוס של מילה, דבתענית אין מברכין על הכוס אלא"כ היולדת נמצאת שם מברכין על הכוס ואפשר לתת ליולדת, הב"י סי' תקנ"ט בשם הרשב"א בשם תשובת הרי"ף כל תענית שאין היולדת שותה בו אין מברכין על היין של כוס של ברכת המילה. וכ"כ הב"י יו"ד סי' רס"ה, וכ"כ המרדכי יומא סי' תשכ"ז

כתב הרמ"א סי' תקנ"א ס"י בהבדלה בתשעת הימים נותנים לתינוק, והיינו הגיע לחינוך ברכה כמש"כ המג"א.

ובפשוטו הא דמהני ברכת הגפן לקטן אף בהמבדיל אינו שותה בעצמו או מטעם ערבות, ואי אין ערבות לקטן לכאורה בעינן למייתי עלה מטעם חינוך לקטן כמבואר בסי' קס"ז ס"ט דברכת הנהנין נתחדש דמברך לקטנים אף דאינו נהנה עמהם כדאיתא סוף פ"ג דר"ה¹, ובשעה"צ סי' רע"ג סק"ז מבואר דכל גדול דכבר יצא בקידוש דיכול לקדש לקטן זהו מדין 'חינוך לקטנים' דסי' קס"ז, וע"כ משום דקסבר דאין ערבות לקטן.

והנה בסי' קס"ז סקצ"ג כתב המ"ב דכל ההיתר לברך לקטן כשאינו נהנה זהו רק אם הקטן אינו יודע לברך בעצמו אבל כל שיוודע כבר ליכא להיתר דחינוך לברך לו, וכן נקט המחצ"ש סי' רע"ג סק"ז 'ואם הקטן יודע מה חינוך שייך בזה לברך לו כשיוודע בעצמו', ולפ"ז יש לתמוה היאך כאן סתמו לתת היין לקטן הרי כל שיוודע שוב אין את כל המתיר לברך לו, והבוטשאטש באשל אברהם כאן עמד בזה וכתב דנתן ההבדלה לבנו ואף שכבר ידע לברך בעצמו מ"מ כדי לחנכו טפי בברכה, והוא חידוש דלצורך המנגינה וכדומה אכתי בכלל ההיתרא דקס"ז וכן במחצה"ש סי' רע"ג סק"ז מבואר לא כן, וצע"ע.

מבדיל גם לעצמו אי בעי לדין ערבות להוציא בברכה"ג

אשר נראה בהאי עניינא בהקדם דיש לדון בספק עצום, באדם המקדש ומבדיל לעצמו והוא אינו שותה בעצמו ונותן לאחר לשתות ופוטרו בברכה"ג, האם אתינן עלה מדין ערבות שהרי המקדש והמבדיל אינו שותה היין וא"כ אף דלענין גוף הקידוש וההבדלה בעי לעצמו מ"מ כלפי ברכה"ג בעי לדין יצא מוציא, או דלמא כיון שמבדיל ומקדש לעצמו והוא צריך לשתית הכוס לצורך עצמו לצאת ידי"ח משום דשתיית הכוס מעכבת, נמצא דמחויב בהך ברכה"ג לצורך עצמו.

והנפק"מ במבדיל בתשעת הימים מבעו"י בשעת הדחק ורוצה לתת היין למי שאצלו עדיין שבת, הרי לענין ברכה"ג לא יוכל לברך לחבירו שאינו יוצא עתה בהבדלה דליכא ערבות לפטור חובת חבירו בכה"ג, אמנם אם לא בעינן לתורת ערבות אלא די בזה שצריך ברכה"ג לעצמו א"כ שפיר פוטרי חבירו, וכן נפק"מ רבתי לענין אשה האוכלת בט"ב ואין הבעל מבדיל לה משום דחיישינן לפוסקים שאשה לא חייבת בהבדלה וממילא אין ערבות, אמנם אם הבעל יכול להבדיל לעצמו ורק יתן לאשה לשתות,

¹ ואין זה חלות ברכה, יעו"ש.
² והמשמעות דקשי' לוי דממילא אין ערבות כדי להוציא ולזה בעי חובה.

¹ והריטב"א שם ברי"ה ביאר אף שיש כאן ברכה לבטלה שהרי המברך לא נהנה מ"מ ברכה לבטלה איסורו אינו אלא דרבנן ולצורך חינוך התירו, ובחזו"א או"ח סי' ל"ה סק"ז כתב דאם גדול שומע את האב מברך לבנו מדין חינוך אין הגדול יוצא בברכה זו

ישׁוב השיטות בזה הראשונים לשיטתיהו אהל

אשר יראה בישׁוב שיטת הרשב"א והריטב"א, דלעולם כמש"כ לענין כוס של מילה דנותנין לילולת והיינו לא בעי לדין ערבות אלא מברך לאחר ופוטרו משום דמחויב בברכה זה לצורך עצמו, אמנם בסוגי בעירובין לענין קטן הרי קטן אינו מחויב כלל בברכה ורק 'חובת האב' ובזה לא שייך לפטור קטן בברכה, ורק מכח חידוש הגמ' סוף פ"ג דר"ה דנתחדש מדין חינוך דמברך לקטן מדין חינוך מה"ט מברך הגפן ונותנו לו, והרשב"א וריטב"א לשיטתם במגילה דף י"ט דנקטו דחויב קטן בחינוך זהו חובת האב ולא הקטן. ולפ"ז הר"ן בעירובין דכתב כדברי הרשב"א וריטב"א דנותנין לקטן מכח הסוגי בר"ה מדין חינוך, ומאידך קסבר במגילה שלא כדברי הרשב"א וריטב"א שחינוך זהו חובת האב אלא חובת הבן ובאמת קטן אינו מוציא אביו אף במילי דרבנן, וההיא דבן מברך לאביו, בבן גדול איירי יעו"ש, וא"כ לדידה מה שהוצרך בעירובין לדין המחודש דמברך לקטן מדין חינוך והרי תיפוק לי' דלא גרע ממה שנותנין לילולת, ע"כ לדידי' באמת לא מברכין מיוחד לילולת ודלא כהראשונים הנ"ל, ויש קצת משמעות כן בר"ן בתשובה נ"ב, אמנם אינו מוכרח יעוין שם היטב.

שיטת השו"ע והפוסקים בענין זה

ומעתה לפי מאי דפסק השו"ע סי' קפ"ה סעיף ב' דקטן מוציא את אביו באכל האב כזית, והיינו דהקטן מחויב בעצמו ולכן פוטר את אביו א"כ לאידך גיסא יכול הגדול לפטור הקטן בברכה"ג כמו ביולדת, ובאמת ברמ"א בס' תקנ"א דכתב דנותנין לתינוק ההבדלה במוצ"ש דתשעת הימים לא נזכר כלל בפוסקים מדין חידוש המיוחד דמברך לקטן מדין חינוך וביותר לדעת המחצה"ש סי' רע"ג סעיף ד' כל ההיתר לברך לקטן ברכת הנהנין מדין סי' קס"ז זהו היתר מיוחד באינו יודע לברך, ובמ"ב סי' קס"ז סקצ"ג כתב רק באינם יודעים, ואילו לענין הבדלה בשבת חזון לא הוזכר שרק בקטן שאינו יודע לברך הגפן, וע"כ לא בעי למיתי' עלה מהדין המיוחד של סי' קס"ז כי אם דהמבדיל לעצמו יכול לברך הגפן לאחר וישתה, אף לא מדין ערבות ולא מההילכתא דחינוך קטנים כי אם דלא גרע מילולת. 5.

העולה מכל הנ"ל שמבדיל או המקדש לעצמו ונותן לאחר לשתות על סמך הברכה הגפן דהמבדיל יש לדון מכח ג' אנפי, א. מדין ערבות לברכה הגפן. ב. בקטן, אף מדין חינוך ברכה לקטן, אמנם בזה רק אם הקטן אינו יודע לברך וזהו מילתא דלא שכיחא. ג. כל דמקדש לעצמו מברך ברכה"ג לחבירו לקיום חובת עצמו בלא דין ערבות, אשר לפ"ז מיושב היטב במה שלא חששו לברך לקטן בהבדלה אף שיוודע בעצמו לברך הגפן, והיינו משום דלא אתינן עלה מדין חינוך ברכה לקטנים דסי' קס"ז כי אם מדין דכל המבדיל לעצמו יכול לברך ברכת הגפן לחבירו לקיום כוס ברכה דידי' ודלא כהבוטשאטש בזה וכמש"נ.

והכל בו ה' מילה ח"ה עמוד ל"ז, וכ"כ הריטב"א בערובין מ' ע"ב בשם הגאונים דאין מברכין על הכוס של מילה אלא"כ שותה ממנו היולדת. וכן פסק השו"ע סי' תקנ"ט סעיף ז' דאם היולדת מצויה אפשר לברך על הכוס ונותנין לילולת. 3.

ויל"ע היאך פטר היולדת בברכת הגפן הרי כל שאין המברך שותה הימנו בעינין לדין ערבות- יצא מוציא, וכ"ז רק אם השומע מחויב באותו ברכה והרי אין חיוב מיוחד לילולת בכוס של מילה ולא שייך ערבות והרי לדידה זהו ככל ברכת הנהנין שאין ערבות משום שאי בעי אכיל, וכל אלו הראשונים סבירא להו דלא היולדת אין לברך הגפן משום ברכה לבטלה, וכבר תמה בזה טובא הבית שלמה שם.

אשר נראה מבואר מדברי רבותינו הראשונים דבר חדש מאד, דאף בלא דין ערבות כיון שצריך המברך לקיום כוס של ברכה שישתו מהכוס נמצא שצריך להגפן ויכול להוציא האחר גם בלי דין ערבות ועמד בזה המהרש"ם ח"ה סי' ח' והוסיף דמיושב בזה הערת הפנ"י לענין המוסדר קידושין היאך מברך הגפן ונותן לחתן בלי לשתות בעצמו והרי אינו אלא מנהג ואין ערבות, וכתב עפ"ד הראשונים הנ"ל באמת לא בעינין לדין ערבות להוציא בברכה"ג. וזה כיסוד הגר"ז בקו"א סי' רע"ב, וז"ל, 'כיון שהוא חייב בעצמו בטעימה זו לבד מהערבות בעד חבירו הטועם ואף שהוא אינו חייב בהטעימה אלא בברכה כשאינו טועם מ"מ כיון שהוא חייב לטועם א"כ כשחבירו טועם ונעשה כאילו הוא טועם ואי אפשר לחבירו לטועם בלא ברכה כדפרש"י שהרי בהברכה עצמה אין בה דין ערבות אלא מחמת הטעימה והוא הדין לענין חיוב מחמת עצמו גם כן שכיון שאי אפשר לחבירו לפוטרו מחויבו בלא ברכה א"כ יכול הוא לברך'. וקצת תמוה דהגר"ז לא הזכיר מכל הנ"ל. ומש"כ הגר"ז לדעת המג"א דבעי לדין ערבות כתבנו לעיל לדחות עפ"ד השבולי הלקט יעו"ש. 4.

סתירת דברי הראשונים בזה

אמנם יש כאן סתירה גלויה בדברי הראשונים, הרי מדבר הרשב"א המובא בב"י סי' תרנ"ט והריטב"א בעירובין מבואר שנותנין לילולת מכוס של מילה והיינו לא בעי למיתי' עלה מדין ערבות אלא מברך לפטור את חבירו כיון דמחויב לקיום כוס של ברכה דידי', ומאידך נקטו בעירובין דמה שנותנין לקטן בר חינוך כוס של ברכה לשתות זהו רק מכח החידוש של הגמ' בר"ה דמדין חינוך נתחדש דיכול לברך לקטן כדי לחנכו והוא דין בכל ברכת הנהנין אף שהמברך אינו אוכל ובריטב"א שם בר"ה כתב דאינו בכלל איסור ברכה לבטלה משום דברכה לבטלה איסורו מדרבנן ומשום מצות חינוך התירו, והרי תיפוק לי' דנותנין לקטן מדין 'יולדת במילה' דפוטרה בברכה"ג. ומדוע צריך להחידוש בגמ' דר"ה, וצע"ג.

דאם בירך ולא אכל באונס או בשוגג מ"מ מהני ברכתו לאחר, ועיין היטב לשון הגר"ז סי' קס"ז ס"ג, יש ברכה לחבירו ורק בעינין שהמברך יהי מחויב בדבר, אבל לא שצריך לערבות לכל עיקר הברכה לחבירו אלא רק כדי לאשוויי למחויב בדבר.
5 ואכתי צ"ע מה שהבאנו מדברי הגרע"א והביאור הלכה בס' ק"צ לענין כוס של ברכת המזון דכדי שהמוזמן יברך הגפן לאחר שישתה בעינין למיתי' עלה מדין ערבות, שו"ר בגר"ז סי' ק"צ תו"ד דבברמה"ז בעי למיתי' עלה מדין ערבות אם אינו שותה משום דהברכה דהגפן היא רק אחרי הברכה"ז, ושאינו מקידוש והבדלה דהברכה"ג היא לפני גוף הקידוש והבדלה, ולפ"ז הגר"ז מיושב דהגרע"א והח"ח איירי בכוס של ברכה"מ ובהו לכי"ע בעי לדין ערבות, אף שצריך הסבר בטעם הדבר. ואכתי צ"ע דהרי משמעות הרמ"א בתקנ"א דאף בכוס דברכה"מ נותנין לתינוק, והרי אי בעינין למיתי' עלה מדין ערבות ובקטן דאין ערבות לדעת המ"ב ע"כ בעי למיתי' עלה מדין חינוך ברכה לקטן דסי' קס"ז והרי כל שיוודע בעצמו שוב ליכא לכל ההיתר לברך לו, והרי לדעת המ"ב גופא בכוס ברכה"מ לא מהני לפטור חבירו מלתא דידי', וצע"ג בפרט זה.

3 והנה לדעת הרמ"א ביו"ד סי' רס"ה סעיף ד' דביוה"כ נותנין לתינוק ואין בזה ברכה לבטלה משום שהברכה נתקנה בפני"ע לכבודו של תינוק כמש"כ המג"א סי' רס"ט סק"א ורק מדין שלא יהי נגאי מטעימין לתינוק ושאינו מקידוש והבדלה שלתת לתינוק פחות מגיל חינוך זהו ברכה לבטלה יעו"ש היטב, א"כ מה שהיולדת שותה זהו משום שיש כאן ברכה מצ"ע ואינה לבטלה ושוב יוצאה בזה וכמש"כ המג"א וגר"א סי' רי"ג סעיף ב' דכל הטעם שאין חבירו יוצא ידי ברכה ממי שאינו אוכל משום דהוי 'ברכה לבטלה', ולפי"ז אין ראוי מהמרדכי אבל לדעת הרשב"א וריטב"א ובי"י דסברי דלתת לתינוק הנימול הוי **ברכה לבטלה**, ע"כ מה שנותן לילולת משום שפוטרו אותה בברכה אף בלא דין ערבות אלא מדין 'ברכה לחבירו' בברכה שצריך לו לעצמו לקיום כוס של ברכה, וכמש"י.
4 ועיקר הדבר מחודש דיש להוציא חבירו בברכה אף דלא חל חלות ברכה קודם אצל המשמיע יעוין חזו"א סי' י"ט סק"א ואף בלא דין ערבות, אמנם מצינו כן בכמה דוכתי כמש"כ הרמ"א סי' ר"ט ס"ב דבירך על כוסו הגפן ונמצא שכר דאהני ברכתו לאחרים, אף דלא חל חלות ברכה למברך, וכ"כ הפמ"ג דאם המברך הפסיק בדיבור קודם אכילה דמ"מ השומעין יוצאים והביאו בביאור הלכה סי' קס"ז סי"ו וכ"כ המג"א סי' רי"ג סק"ז

עניני נדרים

ואם ביום שמע אישה נביא אותה (במדבר ל' ט')

בדין נדר והפרה בין השמשות - ספק ספיקא

לפרוע מיד, דשמא סיום עבודתו היה עדיין בזמן שהוא עדיין יום וזמן הפרעון יהיה בזמן שהוא כבר לילה.

אך לדברי הגרעק"א הנ"ל יש לומר דאף בזה, כל שהוא קודם צאת הכוכבים יש כאן ספק ספיקא ושפיר דמי.

ראיות דבין השמשות לא חשיב ספק ספיקא

אמנם עיקר מה שנקט הגרעק"א, דספק דבין השמשות שייך להחשיבו כב' ספיקות ולומר בו ספק ספיקא, לכאורה בגמ' בנדה מבואר להדיא דאינו כן.

דהנה בגמ' שם (נב:): אמרינן שאם ראתה בין השמשות, אותה ראה עולה כב' ראיות של ב' ימים (עיי"ש ברד"ה אחת זו ואחת זו).

עוד יש להקשות בזה, ממתני' בכריתות (יט.) בהעושה מלאכה בבין השמשות שבין שבת ליום הכיפורים, שר' יוסי אמר שאי אפשר להיבט חטאת לכולי עלמא, דשמא מקצת מלאכה עשה היום ומקצת מלאכה למחר, ולדברי הגרעק"א, הרי יש כאן ספק ספיקא להיבט קרבן.

ספק ספיקא לא חשיבא ידיעה לעניין קרבן

והנה בדבר שאלה זו כבר עמדתי קמיה מרן הגר"ד לנדו שליט"א, ואמר לי דזה אינו ראה כל כך, דאפשר שאף שיש כאן ספק ספיקא עדיין לא מיקרי ידיעה שחטא להיבט חטאת.

ונראה להוסיף ראי' לדבריו, דהנה בתוס' כריתות (יז: ד"ה מדסיפא) כתבו דאף כשיש ספק ספיקא שלא חטא מביא אשם תלוי.

ולטאורה תמוה דכיון שיש כאן ספק ספיקא, הא חוה כידיעה שלא חטא ומה שייך בזה להביא קרבן על חטאתו.

ומבואר בזה, דידיעה שעל ידי ספק ספיקא לא מיקרי ידיעה לעניין קרבן, וא"כ הוא הדין הכא.

נדרה בין השמשות עד מתי יכול להפר

הנה נודעו דברי הגרעק"א (תשו' מ"ח), דאשה שנדרה נדר בזמן בין השמשות, והפר לה בעלה מיד, מועילה ההפרה.

ואף שבין השמשות הוא זמן המסופק, ואם כן הרי יתכן שבזמן שנדרה היה יום ואחר כך בשעת ההפרה כבר היה לילה [ואין הבעל מפר אלא 'ביום שמעו'], מכל מקום יש כאן ספק ספיקא.

והיינו, שיתכן שנדרה ביום, אך גם ההפרה היתה ביום, ויתכן שההפרה היתה בלילה אך גם הנדר היה בלילה, ורק הצד השלישי הוא שמא הנדר היה ביום וההפרה בלילה, וזה מיקרי ספק ספיקא.

אם מותר לבשל בין השמשות דמוצאי יו"ט

וכעיי"ז כתב גם בשלהי נדרים לעניין בישול וכדו' בבין השמשות של יום טוב, ע"מ לאכול מיד, תוך זמן בין השמשות [שלכאורה היה מקום לחוש שמא מבשל ביו"ט לצורך חול], שיש להתיר, משום חך ספק ספיקא.

אותו ואת בנו כשהט את האם בין השמשות

וכעין זה דן גם ביו"ד (סי' ט"ז סעיף ד') לעניין איסור אותו ואת בנו, שאם שחט את האם בין השמשות יהא מותר לשחוט את בנה בין השמשות שלאחריו משום ספק ספיקא וכנ"ל, עיי"ש.

פועל שזמן סיום מלאכתו הוא אחר שקיעת החמה עד

מתי הוא זמן ה'ביומו תתן שכרו'

והנה באהבת חסד (פרק ט' סעיף ב') כתב שפועל שזמן סיום מלאכתו הוא בשקיעת החמה, יש למהר ולפרוע לו קודם צאת הכוכבים.

ולטאורה היה מקום לדון בזה, שיש לחוש ולהזדרז

ואם הפר יפר אתם אחר ששמעו ונשא את עוֹנָה (שם טז)

אם חטא באונס חשיב חטא

לה שהוא יום שמעו ולימדנו הכתוב שני דברים שהבעל נושא עון כאלו הוא נדר ויחל דברו ושהיא פטורה אין

הנה הרמב"ן כתב לפרש בזה וז"ל - 'כי הכתוב מדבר בבעל ששמע ואין האשה יודעת בו ואחר זמן הפר ואמר

עליה מעונש השגנות כלל' ע"כ.

ומבואר ברמב"ן לכאורה, דכל כהאי גוונא, דהיינו שסומך על עד אחד שאומר לו שהדבר מותר, לא מיקרי שוגג אלא אונס.

אם הספר צריך תשובה

ולהאמור נראה שבאופן זה אין הספר צריך תשובה כלל, כיון שהוא מתעסק [ועכ"פ אי לא נימא כהגרעק"א (בתשו' ח') דמתעסק אינו אלא פטור ממיטה].

אם המסתפר צריך תשובה

אמנם שמעתי לדון בזה, שהמסתפר עדיין יהא חייב בזה האופן משום 'ניקף' כדין שוגג.

וטעם הדבר, דבפשוטו זה הפטור דמתעסק לא שייך אלא בעושה מעשה, שעשייה באופן של מתעסק אינה נחשבת עשייה, אבל בהאיסור של 'ניקף' הרי נאמר שאף בלא עשייה מתחייבים ומה שייך לפטור בזה משום מתעסק.

אם האיסור דניקף מיקרי יש בו מעשה

ויהא זה תלוי בפלוגתת הראשונים (ב"מ י: ורש"י ד"ה אשה ותוס' ד"ה אקפי ועיי"ש) אם הא דבעינן שיהא הניקף מסייע הוא משום דבלא זה אין איסור כלל, ואם כן אף איסורא דניקף על ידי מעשה הוא, או שכל מה דבעינן מסייע הוא רק לחייבו במלקות, ועיקר האיסור עובר אף בלא מעשה.

בלאו שאין בו מעשה אם שייך בו פטור דמתעסק

אמנם באמת מצינו שנחלקו בזה האחרונים, לענין מתעסק באיסור דבל יראה, שהגרעק"א בתוך דבריו בתשו' שם הביא דברי החוות דעת (סי' ת"ל) שנקט דלא שייך פטור דמתעסק בלאו הבא בלא מעשה ועיי"ש דהגרעק"א גופיה פליג עליה.

ואם פן, אי לא נימא כהחוות דעת אלא נימא דשייך פטור דמתעסק אף בלא מעשה, יש לפטור אף להניקף בזה.

[**אך לכאורה יש לעיין בזה** דאפשר שכל מה דנקט הגרעק"א דשייך פטור דמתעסק אף בלאו שאין בו מעשה, הוא רק משום דס"ל שם דיסוד הפטור דמתעסק הוא פטור מעונש גרידא, ואם כן כד אזלינן בשיטת האחרונים דגדר הפטור דמתעסק הוא שהוא כמי שלא עשה המעשה, אין שייך כלל לפטור דמתעסק בלאו שאין בו מעשה, וצ"ע.]

וע"ע בדברי הרמב"ן הנ"ל במש"כ פרשת מסעי תשע"ט - גליון מס' 63

ובעיקר הד קרא דונשא את עונה, שמעתי שתלמיד אחד שאל למו"ר הגר"ש זללה"ה [שבזה השבוע חל יום השנה להסתלקותו] היאך מבואר בש"ס (ע' תוס' גיטין י. וחולין ד.) שכותים חשידי אלפני עיוור כיון שאינו מפורש בתורה, ולכאורה מפורש הוא בקרא דהכא, דבלא דין לפני עיוור היאך יפרשו קרא דונשא את עוונה.

ומו"ר הגר"ש זללה"ה ענה לו, שכנראה הם למדו חומש בלא פירוש רש"י....

אשה שנישאת על פי עדים חייבת בקרבן

ויש לעיין בזה, שהרי בריש האשה רבה (יבמות פז:): מבואר שאשה שנישאת, אף אם היה זה על פי שני עדים שהעידו שמת בעלה, ולבסוף נתברר שבעלה חי, חייבת בקרבן ונחשבת שוגגת.

אמנם רש"י שם (ד"ה שלא ע"פ) פירש דהטעם שחייבת בקרבן הוא משום דאיבעי לה לאמתוניה, ומשמע שבלא זה היתה באמת פטורה מן הקרבן ונחשבת כאנוסה.

ועיי' במרומי שדה (חגיגה דף) שכתב כן, שמי שעשה על פי עד אחד [ונתברר שטעה] הרי זה כאנוס ואין צריך קרבן.

אף פשהנפשיל אינו עובר בפלום המפשיל יש לו עוון

ואמנם מבואר בדברי הרמב"ן מאידך, דאף שנחשב זה כאנוס, ובאונס הא כבר מבואר בדברי הרמ"א (סוסי' קפ"ה בהגה) דאונס הוא כמי שלא עשה ואין צריך שום כפרה דעיי"ש שכ' דאם שמשה שלא בשעת וסתה ומצאה דם בשעת תשמיש שניהם אינם צריכים כפרה דמיקרי אונס, מכל מקום בעלה נושא את עוונה.

דהיינו שעדיין שייך להחשיב זה לגבי המכשיל כנתינת מכשול, במה שסוף סוף היה כאן מעשה עבירה.

גם באונס גמור יש דין אפרושי מאיסורא

והנה אף בזה האופן שאינו עובר איסור על העבר, ולכן היודע שחבירו עבר עבירה באונס אין צריך לידעו על כך, אמנם אם עדיין שייך להפרישו מהאיסור, פשיטא שיש להפרישו מזה.

ומבואר זה להדיא (יו"ד סי' שע"ב סעי' א' בהגה) עיי"ש דכהן שהוא ישן ומת עמו באוהל, צריכים להקיצו ולהגיד לו כדי שיצא, והיינו שאף שהוא ישן והרי הוא כאנוס חובה להקיצו.

[ובמקום אחר (גליון 59 - חוקת תשע"ט) נתבאר דאפשר שלא נתחדש זה הדין אלא בטומאת כהנים דנאמרה אזהרה לישראל, ואינו מדין אפרושי מאיסורא, עיי"ש מה שנתבאר בזה]

מעשה בספר

והנה מעשה היה בספר שסיפר את אחד מלקוחותיו באופן כשר כדת, אלא שבמהלך התספורת נפל הפלסטיק במכונה ועל ידי זה עבר בלאו של 'לא תקיפו'.

-יו"ל מכתבי תלמידים-

הערות, תרומות וכן לקבלת הז'יון - 0548598294 א'ו בכתובות 859309@GMAIL.COM

ועלת חן

מסות-מסעי תש"פ

דברי חיזוק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א אב"ד זיפה

לפום צערא אגרא

א- בפרשת מטות "והרמת מכס לה' מאת אנשי המלחמה היוצאים לצבא אחד נפש מחמש המאות מן האדם ומן הבקר וגו' ממחציתם תקחו ונתת לאלעזר הכהן תרומת ה', וממחצית בני ישראל תקח אחד אחוז מן החמישים מן האדם מן הבקר וגו' ונתת אותם ללויים וגו' " (במדבר לא, כח-מז)

ומבואר בפרשה שמאנשי המלחמה היוצאים לצבא הפרשו מכס לה' אחד נפש מחמש המאות, ונתנו את המכס לאלעזר הכהן, וכן התורה מפרטת אח"כ כמה היה המכס מהבהמות והאדם, ואילו ממחצית בני ישראל שהגיע לשאר העם שלא נלחמו לקחו אחוז מחמישים, שזה פי עשר יותר הרבה, ונתנו ללויים שהם במדרגה פחותה מאלעזר שהיה כהן, והתורה לא מפרטת כמה היה המכס מהבהמות והאדם.

ונראה שהחילוק הוא, שהיוצאים לצבא הם נלחמו על המלכות ועבדו על זה, ולכן מה שהם נותנים מכס לה' אפילו שזהו סכום מועט - אחד מחמש מאות, זה חשוב לפני השי"ת וזכו שנתנו את המכס לאלעזר הכהן, וכן התורה מאריכה כמה היה המכס מהבהמות והאדם, אבל המחצה של העדה שלא נלחמו ולא עבדו על זה, אפילו שנתנו אחד מחמישים מכס לה' בכל זאת נתנו רק ללויים שבמדרגה פחותה מכהן, וכן התורה לא מאריכה לפרט כמה היה המכס.

וזהו לימוד בשבילנו שאם האדם עובד על הכסף ונותן מזה צדקה זה יותר חביב לפני השי"ת ממי שלא עובד על הכסף ונותן צדקה. וכך ג"כ בכל עניני עבודת השי"ת תפילה תורה ומצוות מי שעובד ומתאמץ על קיומם זה יותר חביב להשי"ת

וכמו שכתוב באבות דר"נ (ג, טו) שטוב לו לאדם דבר אחד בצער ממאה ברוח (נוסחא אחרת: שלא בצער), וכותב ע"ז החפץ חיים בכלל א' סעיף ז': וביאורו כי דבר מצווה או לפרוש מדבר איסור שבא לו ע"י צער, שכרו מאה פעמים יותר ממצווה אחרת כמותה שבא לו שלא בצער. עכ"ל

המתחזק בתקופות קשות בתורה ובמצות הרי הוא מרבה כבוד השי"ת

ב- ואיתא במסכת שבת (פח, ב) אמר ריב"ל בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מה לילוד אשה בינינו, אמר להן לקבל תורה בא, אמרו לפניו חמדה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבע דורות קודם שנברא העולם אתה מבקשה ליתנה לבשר ודם, "מה אנוש כי תזכרנו וגו' אשר תנה הודך על השמים", אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה, אמר לפניו מתירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם, אמר לו אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה וכו', אמר לפניו רבש"ע תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה "אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" אמר להן למצרים יודתם, לפרעה השתעבדתם, תורה למה תהא לכם, שוב מה כתיב בה "לא יהיה לך אלוהים אחרים" בין עמים אתם שרוין שעובדין ע"ז, שוב מה כתיב בה "זכור את יום השבת לקדשו" כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכין שבות וכו', לא תשא וכו' לא תגנוב וכו' מיד הודו לו לקב"ה שנא' ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ, ואילו תנה הודך על השמים לא כתיב.

וצ"ב וכי המלאכים לא ידעו שאינם שייכים למצות התורה וכמו שאמר להם משה רבינו?

והרמח"ל ב"דרך עץ חיים" מבאר ז"ל: והנה זאת התורה אשר נתאוו

בה המלאכים באומרים "תנה הודך על השמים" על הקבלה אמרו, כי אין לומר על פשט התורה, וכי לא ידעו שאין שייך בהם פשוטי התורה כמו שהשיב להם משה, ואעפ"כ לא נתן הקב"ה להם, אלא לישראל וכ"כ למה, רק שיודע הקב"ה שעסק הלימוד הזה הוא ראש לכל התיקונים והתיקון אינו יכול להיות ע"י המלאכים מחמת שאינם בעלי בחירה רק הם כמוכרחים אשר בשביל זה כתיב "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה", ונקראים המלאכים עומדים מאחר שהם עומדים תמיד במדרגה אחת, אבל בני אדם המה בעלי בחירה להם ישנתה התיקון על ידי עסק התורה ולכן ניתנה התורה לישראל דוקא שעל ידם ניתקנים התיקונים האלה עכ"ל. ומבואר מדבריו שהמלאכים נתאוו על הקבלה ופנימיות התורה, ומשה השיב להם שכל התיקונים העליונים נעשים ע"י בני אדם שמקיימים את התורה בנגלה ושיש להם בחירה ומתגברים על היצה"ר.

וכ"כ המהרש"א שהמלאכים רצו את נסתרות התורה, ומבאר בזה את לשון הגמ' שהמלאכים אמרו חמדה גנוזה שגנוזה לך קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם - היינו שנסתרות התורה שעוד לפני שנברא העולם שלא שייך מצות מעשיות אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, ע"ש.

ואפשר לבאר מה שהקב"ה א"ל למשה אחוז בכסא כבודי וחזור להם תשובה - היינו שתענה להם תשובה ע"י שתאחז בכסא כבודי שע"י התורה והמצוות שבנ"י יקיימו יתגדל כסא כבוד, שיתגלה כבוד השי"ת בזה שהם מתגברים על יצה"ר ומקיימים תורה ומצוות.

וכך כותב בנפש החיים (בשער א' פרק ג') ז"ל: כי במעשיו ודיבוריו ומחשבותיו הטובים הוא מקיים ונותן כח בכמה כוחות עליונים הקדושים ומוסיף בהם קדושה ואור, כמו שכתוב (ישעיה נא, טז) "ואשים דברי בפיך לנטוע שמים וליסוד ארץ" וכמאמר ז"ל (ברכות סד) אל תיקרי בניך אלא בוניך כי המה המסדרים עולמות העליונים כבונה המסדר בנינו ונותנים בהם כח עכ"ל.

ולפ"ז אפשר לבאר את המשנה בפרק ו' דאבות כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו, שנא' "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" - כל מה שברא הקב"ה בעולמו היינו גם התורה הקדושה לא בראה אלא לכבודו, שנא' כל הנקרא בשמי - היינו התורה הקד' שכולה היא שמותיו של הקב"ה, וכמו שמבואר בנפש החיים (שער ד' פרק י"ט) ז"ל: כי התורה כולה שמותיו של הקב"ה כמאמר ז"ל (ברכות נא, א) מנין לברכת התורה לפניו מן התורה שנא' כי שם ה' אקרא עכ"ל. ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו היינו עולם הבריאה והיצירה והעשייה הכל נברא לכבוד הקב"ה ולכן נתן התורה לישראל שעל ידם יתקון כל הבריאה שיתרבה כבוד הקב"ה בעולם.

וזה חיזוק לכל אחד שאף שהוא רואה שהיצה"ר מתגבר עליו ויש לו קשיים ללמוד תורה ולקיים מצוות, יחשוב בדעתו שאדרבה על ידי כך שיתגבר ויעסוק בתורה ובמצות יתרבה יותר כבוד השי"ת, וכמו שטען משה רבינו שהתורה צריכה להינתן לישראל כיון שהם בעלי בחירה ויש להם יצה"ר ובה מתרבה כבודו של הקב"ה בעולם, כן כל יחיד ויחיד שמתגבר לעסוק בתורה ובמצות כמה שהוא משקיע יותר כוחות ע"כ מתרבה כבוד השי"ת בעולם וכן יזכה להשיג יותר את התורה והמצוות.

בענין לקבל עליו להיות עבד להקב"ה

ג- הגמ' בשבת (פח, א) אומרת - אמר רבי אלעזר בשעה שהקדימו

ישראל נעשה לנשמע יצאת בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו דכתיב ברכו ה' מלאכי גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, ברישא עושי והדר לשמוע. ופרש"י וז"ל מוכנין לעשות קודם שישמעו, ולא כדרך שאר עבדים ששומעים תחילה את הדבר לידע אם יכולין לקבלן עליהם אם לא. עכ"ל וצ"ב מה הבת קול באה ללמדנו?

ונראה דהנה הבית הלוי בדרוש י"ז הקשה דהנה ישראל אמרו במתן תורה כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע, וקיבלו על עצמם לקיים התורה וכל מצותיה קודם שידעו כל פרטי התורה והמצות מה הם, וקשה דדעת הרמב"ם דהמתחייב עצמו בדבר שאינו קצוב אין החיוב חל עליו, ואם יקבל האדם על עצמו בקנין סודר לעשות כפי אשר יאמר פלוני לא יחול עליו חיוב כלל, כיון דבעת קבלתו לא ידע מה שיאמר פלוני והוי דבר שאינו קצוב, וא"כ ישראל שקיבלו על עצמם קודם שידעו הפרטים היאך יחול עליהם ההתחייבות?

ומתרג' הבית הלוי דודאי אע"ג דס"ל לרמב"ם דאם מקבל על עצמו להתחייב בכל מה שיאמר חבירו לא חל החיוב עליו, מ"מ מודה הרמב"ם שיכול אדם למכור עצמו לעבד והרי הוא מחויב לעשות לרבו כל מה שיצווהו, והחילוק הוא פשוט דהמקבל עליו בחיוב לעשות כל מה שיאמר חבירו הרי עיקר הקבלה הוא החיוב דהרי גופו לא הקנה לחבירו ונמצא דהחיוב הוא דבר שאינו קצוב, אבל המוכר עצמו לעבד הוא מקנה גופו לרבו וכיון שנעשה הגוף של רבו הרי ממילא מחויב לעשות כל מה שיצווהו, וזה היה כוונת ישראל באמרם נעשה ונשמע שהקנו גופם לעבודתו יתברך, וכמאמר הכתוב 'ישראל עבדי אתה' ולכן מועיל מה שאמרו נעשה ונשמע, אע"ג דלא ידעו כל הפרטים של התורה והמצות עכ"ל.

ולפ"ז נראה לבאר שזהו מה שאמר ר' אלעזר שבשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשים בו, היינו שמלאכי השרת יודעים שהעיקר להיות עבדים להקב"ה ולכן מקדימים נעשה לנשמע, ומדויק הלשון 'שמלאכי השרת' שיודעים שהם משרתים ועבדים לקב"ה, וכן כלל ישראל קיבלו במעמד הר סיני להיות עבדים לקב"ה ולכן אמרו נעשה ונשמע. וזה לימוד שכל יחיד צריך לקבל עליו להיות עבד להקב"ה.

ועוד נראה ליישב את קושית ה"בית הלוי" בדרך אחרת, דהנה בגמ' שם ההוא מינא דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא, ויתבה אצבעתא דידיה תותי כרעא וקא מייץ בהו וקא מבען אצבעתיה דמא, א"ל עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו, אכתי בפחזותייכו קיימיתו, ברישא איבעי לכו למשמע אי מציתו קבילתו ואי לא לא קבילתו, א"ל אנן דסגינן בשלימותא כתיב בן תומת ישרים תנחם, ופרש"י וז"ל: דסגינן בשלימותא התהלכנו עמו בתום לב כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטענונו בדבר שלא נוכל לעמוד בו. עכ"ל

ונראה דבזה מיושבת קושית הבית הלוי, דטעם הרמב"ם שבדבר שאין לו קצבה לא חל ההתחייבות זהו משום דחסר בגמירות דעת, שמא חבירו יבקש ממנו דבר שאין יכול לעמוד בזה, אבל כלל ישראל שאמרו נעשה ונשמע סמכו על הקב"ה שלא יטענונו בדבר שלא נוכל לעמוד בו, והיה להם גמירות דעת שודאי מה שהקב"ה יצוה אותם יוכלו לעמוד בו, ולכן חל הקבלה אף שלא ידעו פרטי התורה והמצות.

וזה לימוד בשביל כל יחיד שודאי הקב"ה לא נותן לאדם נסיונות שלא יוכל לעמוד בהם, אלא כל הנסיונות שבאים לאדם אם ירצה יוכל לקיים את התורה והמצוות. וכן אפשר לפרש בתפילה בברכת אהבה רבה בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים- היינו אבותינו שבטחו בך, וסמכו עליו שלא יטענונו דבר שלא נוכל לעמוד בו, ולכן הקדימו נעשה לנשמע, ותלמדם חוקי חיים כן תחנונו ותלמדנו.

המסעות מתקנים את פגם האמונה

בפרשת מסעי 'ואלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן וגו' " (במדבר ל"ג, א-ט)

והמשנה ברורה (תכ"ח, ס"ק כ"א) כותב וז"ל: כתב בספר צרור המור מ"ב מסעות שבפרשת אלה מסעי אין להפסיק בהם כנגד שם מ"ב (מג"א) עכ"ל

והנה במסעות יש גם מסעות שמורים על החטאים, כגון ויסעו ממדבר סיני ויחנו בקברות התאוה (לג,טז), ויחנו ברתמה (לג,יח) ופרש"י על שם לשון הרע של מרגלים. ורואים שגם מסע שמורה על חטאים גם מזה יוצא השם של מ"ב שהוא שם של רחמים, מכיון שכל מצב שהשי"ת מביא על כלל ישראל ועל כל אדם בפרטות המטרה היא שיצא משם כבוד השי"ת, וכמו שכתוב במשנה באבות (ו,יד) כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו.

ובבעש"ט עה"ת כתוב- שכל אדם מיום הולדו עד שובו אל עולמו עובר מ"ב מסעות, ויום הלידה הוא בבחינת יציאת מצרים, ואח"כ נוסע ממסע למסע עד בואו לארץ החיים העליונה. עכת"ד וצריך האדם בכל מסע ומסע שעובר עליו, אע"פ שיש במסע הזה צרות ברוחניות ובגשמיות, ולדעת שמכל מסע נבנה השם של מ"ב אותיות שזהו שם של רחמים.

ובליקוטי מוהר"ן (תנינא ס"ב) כתוב וז"ל: אלה מסעי בני ישראל איתא במדרש שמסעי בני"ד דהיינו הנסיעות שבנ"י נוסעין ממקום למקום, הם מכפרין על אלה אלו קיין ישראל, היינו על פגם ע"ז כי אפילו כשאין עובדין ע"ז יש פגם ע"ז כי קלקול האמונה היא ג"כ בחינת ע"ז וכמו שמובא (בשם הבעש"ט) על הפסוק 'וסרתם ועבדתם אלוהים אחרים' שתיכף שסרים מהשי"ת הוא בחינת ע"ז וע"י הנסיעות של ישראל נתכפר, וכל זמן שיש ע"ז בעולם חרון אף בעולם (ספרי פר' ראה), נמצא כשנתכפר פגם ע"ז כנ"ל נמתק החרון אף ומשך רחמנות וכו'. עכ"ל ולפ"ז מבואר שפיר שע"י המ"ב מסעות שנוסעים ממשיכים שם של מ"ב שזה שם של רחמים

ותעצר המגפה

בפרשת בלק (במדבר כה, ה) 'והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחי את המדינית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל והמה בכים פתח אהל מועד וגו' ותעצר המגיפה"

ובתרגום יונתן ב"ע כתב וז"ל: ואינון בכין וקריין שמע וקיימין בתרע משכן זמנא. ובביאור: והם בוכים וקוראים שמע ועומדים בפתח אהל מועד ע"ש ובאבן-עזרא כתב- המה בוכים: מתפללים לשם

וצ"ב למה קראו שמע?

ונראה ליישב דהנפש החיים (שער ג' פרק י"ב) כתב וז"ל: ענין גדול וסגולה נפלאה להסיר ולבטל מעליו כל הדינין ורצונות אחרים שלא יוכלו לשלוט בו ולא יעשו שום רושם כלל, כשאדם קובע בלבו לאמר הלא ה' הוא האלוקים האמיתי ואין עוד מלבדו יתברך שום כח בעולם וכל העולמות כלל, והכל מלא רק אחדותו הפשוט ית"ש, ומבטל בלבו ביטול גמור ואינו משגיח כלל על שום כח ורצון בעולם ומשעבד ומדבק טוהר מחשבתו רק לאדון היחיד ב"ה, כן יספיק הוא יתברך בידו, שממילא יתבטלו מעליו כל הכוחות והרצונות בעולם, שלא יוכלו לפעול לו שום דבר כלל. עכ"ל

ולפ"ז אפשר לומר דכלל ישראל כשראו את הצרה הגדולה שהקב"ה שלח בהם מגיפה, [וכמו שפרש"י עה"פ 'ויחר אף ה' בישראל'- שלח בהם מגיפה. וכתב השפת"ח מדכתיב בסמוך ותעצר המגיפה מכלל ששלח בהם מגיפה.] וכן כשראו איש מבני ישראל בא ויקרב את המדינית וגו', קראו ק"ש ובכו, בכדי לקבל עליהם עול מלכות שמים ולבטל את כל העולם כולו כלפי הקב"ה שאין עוד מלבדו ובכו והתפללו במחשבתם שהשי"ת יעזור שיתבטלו מעליהם כל הכוחות והרצונות בעולם שלא יוכלו לפעול שום דבר כלל. והאבן עזרא שכתב שהתפללו לשם, כיון שהאדם צריך לפרט את הבקשה גם בפיו, וכמו שמבואר בפר' חוקת (במדבר כא, א) כשהגיעו עמלק כשיינו לשונם לכנעני להילחם בישראל, ופרש"י שצריך לפרש הבקשה בפה ולפרט את הבקשה, ולכן כלל ישראל אמרו 'אם תתן את העם הזה ביד' כיון שלא ידעו האם הם עמלקים או כנענים, ולכן הם בכו והתפללו בפה לפרט את הבקשה. וכמו שמבואר בהאר"י זלה"ה- ויברך אתכם כאשר דיבר לכם- שהדיבור הוא הכלי לקבל את השפע.

וזה לימוד לכל יחיד שבכדי להינצל מכל הצרות, לקיים עצת הגר"ח ואלוזין, וכן אם יכולים יקראו ק"ש בכונה גדולה ויתפללו להשי"ת ויזכו לשפע ברכה והצלחה.

תמצית הש"ס

מסכת שבת קל"ה. – קמ"א:

אין לסמוך להלכה

דיני מילה

אף שסתם מילה בזמנה דוחה שבת, אם חיוב המילה אינו דאי, או שהולד אינו בן קיימא, אין מילתם דוחה שבת. והגמ' דנה האם הטפת דם ברית דוחה שבת, ומה הדין ביוצא דופן ובמני שיש לו ב' ערלות ובעבד.

קל"ה. תינוק בן ח' חודשים מעיבורו, והרי הוא כאבן ואסור לטלטלו, ואמו שוחה עליו ומניקתו מפני הסכנה שיש הרבה הלב בדדיה ומביאה לידי חולי (ותקשו התוס' למה צריך להגיע לסכנה ולא מתירים מפני הצער), ואין מלים אותו בשבת, (אמנם כיון שהוא כמות, החיתוך עצמו נחשב כחומר בבשר המת, והאיסור הוא דווקא במכשירי מילה ואליבא דר"א. קל"ו.), אבל בן שבעה מלים בשבת. ספק בן שבעה ספק בן שמונה, או שנוול בין השמשות, אין מלים אותם בשבת, דכתיב "ערלתו". וכתבו התוס' (ד"ה בן שמונה) שבזמננו מותר לטלטל או למוול גם תינוק שהוא דאי בן ח', אם אין ריעותא בשערו וצפרניו. דאמרין שהוא בן שבעה ונשתתה מלצאת.

מילת אנדרוגינוס אינה דוחה את השבת, דכתיב "ערלתו", ולרבי יהודה מילת אנדרוגינוס דוחה את השבת, ואם לא מל הוא ענוש כרת.

נולד או נתגייר כשהוא מהול – מי שנולד מהול לת"ק ב"ש סוברים שצריך להטיף ממנו דם ברית שזמא ערלתו כמשה, ולב"ה א"צ להטיף ממנו דם ברית, ומ"מ אף לב"ש אסור למוולו בשבת, דכתיב "ערלתו". ולרשב"א מודים ב"ה שנולד מהול צריך הטפת דם ברית, מפני שהערלה היא כבושה, ולא נחלקו אלא בגר שנתגייר כשהוא מהול. ולר"א הקפד נחלקו ב"ש וב"ה אם מי שנולד מהול מחללים עליו שבת, אבל לב"ה בחול צריך להטיף ממנו דם ברית לרב הלכה כתי"ק, ולשמואל הלכה כרשב"א. רב אדא בר אבהו מל בשבת תינוק שנולד כשהוא מהול, דס"ל שלשמואל מלים אותו אף בשבת דודאי יש ערלה כבושה (וכן סובר רב יוסף), ועשאו כרות שפכה, ותלה זאת בכך שעבר על דברי רב, ולרבה אין מלים בשבת, דאינו אלא חשש ערלה כבושה. וכתבו התוס' (ד"ה לא) שבה"ג פסק שקטן שנולד כשהוא מהול א"צ הטפת דם ברית, ונתגייר כשהוא מהול צריך הטפת דם ברית, ור"ח פסק איפכא.

מה לומדים מ"ערלתו" – כתבו התוס' (ד"ה ולא) ש"צ שמילת ספק אינה דוחה שבת, וקרא אסמכתא בעלמא, ומ"ערלתו" לומדים נולד כשהוא מהול ואנדרוגינוס, דכתיב ב"פ ערלתו. אי נמי נולד כשהוא מהול יודעים מסברא, אי נמי אנדרוגינוס א"צ קרא, דר"י לומד מלחיבו מ"ל זכר" ורבנן לומדים משם משהו אחר.

קל"ה: יוצא דופן זה ע"ג זה י"א שאינו נימול לשמיני ואין מילתו דוחה שבת, וי"א שנימול לשמיני ואפי' בשבת, ומחלוקת זו תלויה במחלוקת גבי **יליד בית** שילדה ואח"כ הטבילה לשם עבדות, דלת"ק נימול לח', ולרבי חמא נימול ליום אחד, דכל שאין אמו טמאה לידה אינו נימול לח', דכתיב "אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה וכו' וביום השמיני ימול בשר ערלתו", ואביי אמר שדורות הראשונים מאבדוהם עד מות תורה ויכוחו שנימולו לח' אע"פ שלא היתה האם טמאה לידה, וענה לו רב אסי שכשנינתה תורה נתחדשה הלכה זו.

מילה בעבד יליד בית ומקנת כסף – כתיב "בן שמונה ימים ימול לב"ש כל זכר לדורותיכם יליד בית ומקנת כסף", ומאיירך כתיב "המול ימול יליד ביתך ומקנת כסף" ולא כתיב שימולו לח' ימים, ונמצא שיש יליד בית ומקנת כסף שנימולים לשמונה היכא דהוי דומיא ד"לכם" ויש שנימולים לאחד היכא דלא הוי דומיא ד"לכם". כיצד לקח שפחה ונתעברה אצלו וילדה, או שלקחה מעוברת וילדה, אם הטביל את השפחה לשם עבדות לפני שילדה ונתייבה בכל מצוות שהאשה חייבת בהם והיא טמאה לידה, נימול לשמונה לכו"ע, דדמי לישאל מעליא כיון שנולד בביתו של ישראל, ואם הטביל את השפחה רק אחרי הלידה, לרב חמא נימול ליום אחד כיון שאין אמו טמאה לידה, ולת"ק נימול לשמונה דלא בעינן שתהא אמו טמאה לידה. ואם לקח שפחה וולדה עמה לפני שעברו ח' ימים מלידתו, נימול לאחד. ואם לקח זה שפחה וזה עוברת נמול לאחד, לפי שאינו דומה לישראל כיון שאין בלעליו חלק באמו. רש"י. ולתוס' (ד"ה כגון שלקח) נימול לשמונה. ואם לקח שפחה לעוברת, למ"ד קנין פירות לאו כקנין הגוף נמול לאחד אפי' בלקחה מישראל, כיון שאין לו חלק באמו, ולמ"ד קנין פירות כקנין הגוף נימול לשמונה, אמנם הלוקח שפחה ע"מ שלא להטבילה שאינה בתורת חיוב מצוות כלל (כדאיתא ביבמות מ"ח: שמתור להשחותה הרבה. תוד"ה כגון שלקחה). נמול לאחד.

מי שיש לו ב' ערלות י"א שמילתו דוחה שבת וי"א שאינה דוחה.

תמצית ההלכה –

מילת מי דוחה שבת – הנולד לשמונה וגמרו שערו וצפרניו, או לשבעה ולא גמרו שערו וצפרניו, מלים אותו בשבת, ודווקא בודאי בן שבעה, כגון שבעל פעם אחת ולא בעל יותר עד שחוכר העובר, אבל בסתמא אין תלות שנתעברה אחרי ליל טבילה או משעה שפסקה לראות דם, דאין זה דאי. והנולד לשמונה או שיש ספק אם נולד לשמונה או לשבעה ולא גמרו שערו וצפרניו, וה"ה בספק אם לשמונה או לתשעה, אין מלים אותו בשבת, והרמ"א ביו"ד מתייר במקום ספק, ונהרא נהרא ופשטיה. מילה שלא בזמנה, ומילת אנדרוגינוס, או שנולד בין השמשות של ערב שבת או של מוצאי שבת, או שנולד מהול (דווקא אם נראה מהול אפי' בלא קישור), ויוצא דופן, ועובדת כוכבים שילדה ואח"כ נתגיירה, ומי שיש לו שתי ערלות (היינו שני גידים, וי"א שתי עורות זה ע"ג זה), אין מילתם דוחה שבת. (סימן ש"א).

מתי הולד אינו נפל

אשה יולדת לתשעה חודשים או לשבעה זמנן שנתעברה, וולד שנולד בחודש השמיני במקום בחודש התשעי הרי הוא כמות כיון שהוא נפל ואינו בן קיימא. בהמה גסה יולדת לתשעה חודשים, ובהמה דקה יולדת לחמשה חודשים. והיכא שאין ידוע אם נולד בזמנו או קודם, יש מחלוקת אם הולד הוא ספק נפל, או שבסתמא אין חוששים שהוא נפל, ויש בה ג' נ"מ לכמה דינים וכדלהלן.

קל"ו. שיטת רשב"ג שכל ששהה ל' יום באדם אינו נפל, דכתיב "ופדויו מבן חודש תפדה" שמוע מניה שעכשיו נחבר שאינו נפל, (והיום הל' כלפני ל', ור"ע נסתפק בזה, ולענין אבילות דינו כלפני ל' משום שהלכה כדברי המיקל בבל. תוד"ה כל), וכן ולד בהמה ששהה ח' ימים אינו נפל, דכתיב "ומיזם השמיני והלאה ירצה לקרבן", אבל עד אז הולד ספק נפל, ויום ח' כלאחר ח' (שם). ונ"מ שאם שחטו בהמה בת ז' ימים אסור לאוכלה אבל בליל ח' מותר דמקצת היום כמולו, וכתיב "והיה שבעת ימים תחת אמו ומיזם השמיני והלאה ירצה", ולקרבן אינו כשר בלילה דכתיב "ביום צוותו להקריב", וא"צ להתאבל על תינוק שמת בתוך ל' יום ללידתו. ומ"מ מותר למוול תינוק לח' ימים בשבת, דאף אם הוא נפל אינו חבורה אלא מוחתך בבשר הוא, ורק מכשירי מילה לר"א אסור לעשות א"כ קים לן שעברו ט' חודשים מהפעם האחרונה ששימשה.

לרבנן אין חוששים בסתם ולד שהוא נפל, ועגל שנולד ביו"ט מותר לשוחטו בו ביום שהרי בין השמשות היה מוכן אבא אמו, ובכור שנולד בעל מום מותר לבדוק אם זה מום קבוע אף למ"ד שאין רואים מומין ביו"ט משום דמי למתקן, דהכא כיון דלא איתחזק באיסורא (דאיירי שראונו מיד בשעת לידה) לא דמי למתקן.

הלכה כרשב"ג.

הגמ' מבארת שמחלוקת רבנן ורשב"ג היא היכא שנפל מן הגג או אכלו ארי, אבל היכא שלא ראו בו אלא מעט חיות ופיהק ומת לכו"ע נפל הוא, והיכא דקים לן דכלו לו חדשיו לכו"ע אין חוששים שהוא נפל.

וכתבו התוס' (ד"ה מיניהל) שמחלוקת רשב"ג ורבנן היא בסתם ולד שלא ידוע אם כלו חדשיו, שרשב"ג הוא ספק נפל ולרבנן אינו ספק נפל, ובולד שידוע שלא כלו לו חדשיו לרשב"ג אחר ל' יום אינו נפל ולרבנן הוי נפל.

ולד בהמה שנולד לשמונה – לרבנן אין שחיטתו מטהרתו מטומאת נבילה, דכתיב "מן הבהמה אשר לכם לאכלה הנוגע בנבלתה יטמא", והכי ילפינן "מן הבהמה" מקצת הבהמה מטמאה ומקצת אינה מטמאה, פרט לטריפה ששחטה, וא"כ איירי בהמה טהורה [ששייך בה שחיטה]. אשר היא לכם" להביא בהמה טמאה. "לאכלה" להביא בן ח' חודשים שאין שחיטתו מטהרתו. ולרבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון שחיטתו מטהרתו. אביי רצה לומר שנחלקו אם בן ח' הוא חי או לא, ורבא דוחה שא"כ למה לא נחלקו אם מותר לאוכלו, אלא לכו"ע מת הוא, ונחלקו אם שחיטתו מטהרתו כמו בטריפה, או דשאני טריפה שהיתה לה שעת הכושר, ואף טריפה מבטן יש במינה שחיטה, מושא"כ בן שמונה.

קל"ז: יום – ולד שמת בתוך ל', ומת אביו בלא בנים, ונתקדשה לאחר, אם הוא ישראל שהוא מותר בחלוצה חולצת מן הספק ואח"כ תינשא, ואם נתקדשה לכהן שאם תחלוץ תהיה אסורה לו, י"א שמתורת בלא חליצה דסמיכין אדרבנן שהוא לא נפל, (וכתבו התוס' ד"ה ואם) שלא תחלוץ כדי שלא להוציא לעז על בניה, אמנם אם חלצה מותרת לו, דחלוצה אסורה לכהן מדרבנן ולא גזרו במוקם ספק. עוד כתבו התוס' (ד"ה ואם, השני) שאף שהלכה כרשב"ג, לענין אשת כהן לא קיימא לן כותיה. וי"א שצריכה חליצה.

מילת אנדרוגינוס – לת"ק אין מילת אנדרוגינוס דוחה שבת דכתיב "ערלתו", ור"י מתייר למוולו בשבת, ואם לא מל הוא ענוש כרת, אולם רק לגבי מילה ס"ל דדינו כזכר, דכתיב "המול לכם כל זכר", אבל לענין עריכין אינו לא בערין זכר ולא בערין נקיבה דכתיב "הזכר" ו**אם** נקיבה היא" זכר ודאי ונקיבה ודאית ולא טומטום (כתבו התוס' ד"ה הזכר) שאין לגוס טומטום, משום שאם יש מיעוט אחד ממועטים רק אנדרוגינוס, אבל טומטום הוא או זכר או נקיבה) ואנדרוגינוס, וכן פסול לקדש מי חטאת (וכן אשה וחרש ושוטה פסולים, אבל קטן כשר, ות"ק פוסל בהרש שוטה וקטן).

מילה שלא בזמנה בשבת בטעות

העושה חבורה בשוגג חייב חטאת, והמול בשבת באופן האסור, פעמים הוא חייב חטאת משום עשיית חבורה, ופעמים אינו חייב חטאת משום שהוא עוסק במוצה, וכדלהלן.

קל"ז: מי שהיו לו שתי תינוקות למוול, אחד זמנו בשבת, והשני זמנו בערב שבת או שזמנו באחד בשבת –

לרב הונא (וכן איתא בברייתא בשם רשב"א) המול את של אחד בשבת בשבת חייב לכו"ע, כיון שלא עשה מצוה ונמצא שעשה חבורה שלא לצורך, אבל המול את של ערב שבת בשבת רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוסר, ונחלקו אם טעה בדבר מצוה (שהיה טרוד למוול את מי שזמנו בשבת) ועשה מצוה (למוול את של ערב שבת) חייב או פטור, ושניהם לומדים את ד"ם מוע"ז שהוקשו כל חטאות שבתורה לחטאת ע"ז דכתיב "תורה אחת יהיה לכם", ר"א סובר שכמו שבע"ז אף שהתורה אמרה לא תעשה אי עביד חייב ה"ה הכא, ולרבי יהושע דווקא בע"ז חייב משום שלא קיים מצוה, אבל הכא שקיים מצוה פטור.

לרב יהודה (וכן איתא בברייתא בשם ר"מ) המול של ערב שבת בשבת פטור לכו"ע, כיון שעשה מצוה, ונחלקו במל של אחד בשבת בשבת אם דומה לעבודת כוכבים כנ"ל, או דשאני הכא שהוא טרוד במצוה.

ורב חייא שונה בשם ר"מ שהמחלוקת היא במל של אחד בשבת בשבת, אבל היכא שמל של ערב שבת בשבת חייב אף לרבי יהושע למרות שיש מצוה במילתו, דכיון שכבר מל של שבת בערב שבת, לא ניתנה שבת להדחות להאי גברא.

סיים דיני מילה

תינוק שנולד בבין השמשות נימול ביום התשיעי לפי הצד שהזמן שנולד בו עדיין היה יום, ואינו נימול בשבת או ביו"ט דשמו זה אינו זמנו ומילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת או יו"ט, ונמצא שאם היום העשירי הוא שבת נימול בעשרה, ואם יש יו"ט אחר השבת נימול ביום י"א ללידתו, ואם יש ב' ימי ראש השנה ושבת נימול ביום י"ב ללידתו.

חולה נימול ז' ימים אחר שיבריא, והגמ' דנה אם מוונים את הימים מעת לעת או לא.

קל"ז: ציצין המעכבין - אם נשאר בשר החופה רוב גובהה של עטרה במקום אחד אפי' אינו רוב הקיפה, הרי זה מעכב את המילה, ואינו אוכל בתרומה אם הוא כהן כיון שהוא ערל.

תמצית ההלכה-

הסרת הציצין - אם עדיין לא סיים למוול יכול לחתוך גם ציצין (-רצועות בשר מהערלה או מעור הפריעה) שאין מעכבים את המילה או את הפריעה, וכתב הר"ן שאפי' אם סילק ידו מהחיתוך אם עדיין לא גמר לפרוע ג"כ מותר, (ובנציצה מסתפק הר"ן אם מותר), ולפ"ז אפי' אם הפורע הוא אחר מותר לראשון לחזור על ציצין שאין מעכבים. וציצין המעכבים היינו בשר החופה רוב הקיפה של עטרה אפי' אינו רוב גבהה, או רוב גבהה של עטרה במקום אחד. (סימן של"א).

אם היה בעל בשר וכאשר האבר מתקשה אינו נראה מהול מתקנו מפני מראית העין, ואם כשמתקשה נראה מהול א"צ לתקנו, נראה ואינו נראה לשמואל א"צ לתקנו ובברייתא איתא שלרשב"ג צריך לתקנו.

מל ולא פרע - גילה את המילה, כאילו לא מל.

ברכות המילה - המוהל מברך אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על המילה, ואבי הבן מברך אשר קדשנו במצוותיו וצונו להכניסו בביתו של אברהם אבינו, והעומדים אומרים כשם שנכנס לברית כך יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים. ובינו שמואל הנהיג שאבי הבן מברך לפני המוהל, דלשון להכניסו משמע להבא, ועוד דכל המצוות מברך עליהם עובר (-קודם) לעשייתם. ור"ת החזיר המנהג לקדמותו שקודם המוהל מברך ואבי הבן מברך אחר המילה, דלהכניסו משמע גם לשעבר, ורק מי שעושה המצוה בעצמו צריך לברך עובר לעשייתו. והמברך אומר אשר קידש ידיו מבטן (-יצחק, על שם "אשר אהבת", שנתקדש לפני שנולד. רש"י. ולתוס' זה אברהם, וחק בשאורו שם זה יצחק, וצאצאין חתם זה יעקב), חזק (-של-מילה) בשאורו (-בבשרו) שם וצאצאיו חתם באות ברית קדש, על כן בשכר זאת אל חי חלקנו, צוה להציל ימדות שארינו משחת (-מגינהם), למען בריתו אשר שם בבשרנו, ברוך אתה ד' כורת הברית.

במילת גרים המברך אומר אשר קדשנו במצוותיו וצונו למוול את הגרים ולהטיף מהם דם ברית שאילמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא ברית יזמם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת, ברוך אתה ה' כורת הברית.

במילת עבדים המברך אומר אשר קדשנו במצוותיו וצונו למוול את העבדים ולהטיף מהם וכי כנ"ל במילת גרים.

תוליו:

עשית אהל בשבת ויו"ט

העושה אהל קבוע בשבת חייב חטאת משום תולדה של מלאכת בונה, והסותרו חייב משום תולדה של מלאכת סותר, וי"א שאהל עראי אסור לעשותו או לסותרו מדרבנן גזירה אטו אהל קבוע, ולהלן יבוארו פרטי הדינים בה.

תלית משמרת ביו"ט - לרבי אליעזר מותר לתלות את המשמרת שמשנים בה שמרי ביו"ט, אע"פ שזה נעשה כאהל על חלל הכלי, ואף שר"א אוסר להוסיף על אוהל עראי, ועל כן אסר ר"א לפקוק את פקק החלון אם הוא לא קשור ותלוי, ואפי' ביו"ט, (והכמים מותרים גם בשבת, אבל לעשות אהל עראי בתחילה אסור גם להכמים), הכא ביו"ט שרי משום מכשירי אוכל נפש, דמצינו שר"י מותר מכשירי אוכל נפש ביו"ט היכא שא"א לעשותם מערב יו"ט, ור"א מתיר אף בדאפשר לעשותם מערב יו"ט, אבל בשבת אסור לתלות מתחילה. וכתבו התוס' (ד"ה דרבי) שרק באיסורים דרבנן מתיר ר"א באפשר לעשותם מאתמול. והקשו התוס' מנלן שרבי יהודה חולק בה.

קל"ח. ולחכמים אסור לתלות משמרת ביו"ט. לרב יוסף האיסור הוא מדאורייתא, ולאבי אסור מדרבנן משום עובדין דחול.

מתי יש חיוב חטאת בעשית אהל - העושה אהל קבוע בשבת חייב חטאת, אבל גזר (-נדו- העשו מעור בהמה ועוברי דרכים תולים אותו וממלאים בו יין או חלב, והרוח עוברת מתחתיו ומצננת את היין שלא יתקלקל, ולאחר שנמתח הוא דומה לאהל), ומשמורת, וכילה שיש בגגה טפה, וכסא גלן שהוא עשוי מוכנה חלקים המתפרקים ומתחברים, ומיטה כמו של קרמנאי, אף שאסור לעשותם משום אהל עראי (וכסא גלן ומיטה שמו יתקע. ולתוס' כסא גלן היינו מיטה שמושבים אותה ואח"כ פורסים עליה את העור, והאיסור משום אהל) אין בזה חיוב חטאת, ומיטה כמו שלגו שחיתה זקופה או נוטה, וכסא טרסקל (-כסא מתקפל. וכתבו התוס' ד"ה כסא) דאיירי שהעור קבוע בכסא, דאי לאו הכי אסור) ואסלא (כעין כסא טרסקל אלא שהמושב נקוב לצורך בית הכסא) מותר לנטותם לכתחילה מפני שהם כבר עשויים ועומדים. (וגזר (כנ"ל) בכיסא שהוא מתוקן במקומו ברצועותיו מותר לנטותו ע"י שני בני אדם שאז זה לא נמתח טוב, אבל באדם אחד שמונת בצד אחד ואח"כ בצד השני זה נמתח טוב אסור. קל"ח:). וכתבו התוס' (שם) שאם עושה קודם את האהל ואח"כ את הדפנות מותר, דאין דרך לעשות כן אהל, וכן אם המחיצות לא מגיעות לקרקע מותר אף אם מניח קודם את המחיצות.

נתנת שמרים למשמרת - לרבי אליעזר מותר לתת שמרים למשמרת ולסנפם, דאין דרך בורר בכך. ולחכמים רק ביו"ט מותר מפני שאם היה עושה זאת מערב יו"ט זה לא היה מושבה כמו אם עושה ביו"ט (תד"ה תולין), אבל בשבת אסור, לרב כהנא הנותן חייב חטאת, ולרב ששת פטור אבל אסור, דמי איכא מידי שירבנן מחייבים חטאת ור"א מותר לכתחילה, (ומה שמצינו שר"א מתיר לצאת לכתחילה בעיר של זהב מפני שאשה חשובה יוצאת בו ואין דרכה להורידו כדי להראותו,

אף שר"מ מוחיב חטאת דס"ל שהוא משאוי ולא תכשיט, שם חכמים סוברים שפטור אבל אסור דתכשיט הוא וחיישין דילמא שלפא ומחויא).

התראת משמר - לרבא מותרין במשמר משום בורר, שהרי הוא נוטל אוכל ומניח פסולת כמו בבורר, וה"ה אם התרו בו משום מוקד היו התראת, ולרב זירא מותרין בו משום מוקד, שהרי הפסולת נשארת למעלה והאוכל יורד למטה כמו במוקד, אבל אם התרו בו משום בורר פטור.

שטיחת תלית כפולה - תלית כפולה (-תלית השטחה ע"ג ארבע יתדות וישנים תחתיה, וראשיה משתלשלים בצדדים ומגינים מפני החמה) אסור לשטוחה בשבת, ואם שטח פטור, ואם היה חוט או משיחה כרוכים עליה מנעוד יום כשהיא מקופלת מותר לנטותה לכתחילה דהוי כמוסוף על אהל עראי. וכתבו מסתפקים אם מותר דווקא בשייר בה טפה, או שהחוט או המשיחה מועילים אף בלא ששייר טפה. תוד"ה כר.

וילון מותר לנטותו ולפרקו דאין אהל אלא דבר העשוי כעין גג.

קל"ח: פריסת ופירוק כילה - כילה אסור לפורסה בשבת אפילו בעשרה בני אדם, אא"כ כרוכים עליה חוט או משיחה, (ורב מנשיא לא רצה להתיר זאת לבני בשכר, לפי שאינם בני תורה ויבוא להקל יותר. קל"ט). וכילת חתנים שאינה פרוסה על ד' עמודים נשאר כילות אלא על שתי עמודים שעליהם מונח קנה, מותר לנטותה ולפרקה, אבל אם יש בגגה או ג' טפחים סמוך לגגה רוחב טפה, או שיש בשיפועה טפה דכילה זו אינה עשויה לישן תחתיה. רש"י. והתוס' (ד"ה שאין) הקשו דאם אין טפח בשיפוע למזאי חזי, וכתבו דדווקא לפרש שהסדין מונח ע"ג קנים מרובים ואינו נותח אלא הוא נופל בין קנה לקנה ואין בשיפוע שבין הקנים טפח. וי"מ שאם אין טפח בגובה יו"ט מותר, כמו שמוותר לישן ככילה כוז בסוכה ואינו אהל לענין ק"ש, וכתבו התוס' שיש לחלק בין שבת לסוכה וק"ש, דשיפועי אהלים כאהלים דמו, וכתבו התוס' דמו, ורבינו שמואל לא גורס דין זה, משום שבסוכה ממואר ששיפועי אהלים לאו כאהלים דמו, וכתבו התוס' ד"ל דשם איירי שאין טפח בשיפוע, או שיוורד מצידי המיטה טפח אסור מפני שטפח זה נעשה בקיר ואהל המיטה נעשית לו לגג.

מותר לצאת עם כובע בשבת אע"פ שהוא רחב טפח, כמו שאם הניח תליתו על ראשו והרחיקה טפח מותר, אמנם אם הכובע אינו מהודק אסור לצאת בו בשבת שמו יעוף מהרוח ויבוא לטלטלו ד' אמות. רש"י. ולר"ח (תוד"ה הא דמיהדק) אם הכובע נכפף מותר, אבל באינו נכפף אסור מפני שזה נראה כאהל.

תמצית ההלכה-

עשית אהל בשבת - העושה אהל קבוע, וכגון שפורס סדינים וכדו' כדי שיאהילו על נוה שמתחתיהם, ועושה אותם כדי שיתקיימו, הרי זה תולדת בונה, והסותרו חייב משום סותר, והמוסיף על הבנין אפי' משהו חייב. וחכמים אסרו עשית וסותרת אהל עראי גזירה אטו אהל קבוע. ואפי' עשה גג בלי מחיצות אסור, אמנם חכמים לא אסרו כשעשה רק גג אלא היכא שעשאו לחגן מפני החמה והגשמים וכדו', אבל בלאו הכי אסור רק אם עושה גם את המחיצות, וכן לא אסרו חכמים אלא כשעשה קודם את המחיצות ואח"כ את הכסוי, אבל אם עשה קודם את האהל לא אסור, וי"א שאין האיסור אלא כשהוא צריך לאויר שתחת האהל, וכדבריהם פסק השו"ע. ואם היה מערב שבת אהל טפח מותר להוסיף עליו בשבת, דמוסיפין על אהל עראי בשבת. (סימן שט"ו).

עניינים שונים

כירה שנשטמו ב' מירכותיה אסור לטלטלה בשבת, ואם נשטמה ירך אחת, לתנא דברייתא מותר לטלטלה, ולרב אסור גזירה שמוא יתקע בחוזק והוי בונה.

לרב עתידה תורה שתשכתח מישראל, וכן איתא בברייתא, ולרשב"י ח"ו שתשכתח תורה מישראל, ורק לא ימצאו הלכה ברורה בטעמים שלא יהיה בה מחלוקת ומשנה ברורה במקום אחד. ועתידה אשה שתטול ככר של תרומה ותחזור בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לידע אם טמאה היא אם טהורה היא ואין מבין לה, והיינו שאף שידעו לומר לה טומאתו כיון שזה מפורש בפסוק דנתיב "מכל האוכל אשר יאכל", לא ידעו אם כשנמצא שרץ בתנורו שבתוכו פת, האם הפת היא ראשון לטומאה, מפני שרואים את התנור כאילו הוא מלא טומאה, כמו שאמר רב אדא בר אבהו, או שהיא שניה לטומאה, דלא אמרינן שהתנור מלא טומאה כדמצינו בברייתא שמוכתב "כל אשר בתוכו יטמא, מכל האוכל אשר יאכל" לומדים שרק אוכלין נטמאים באויר כלי חרס ולא אוכלין ומשקין.

קל"ט. דיניים שאינן הגונים - אם ראתה דור צרות באות עליו צא ובדוק בדיני ישראל. ואין הקב"ה משרה שכניתו על ישראל עד שיכלו שופטים ושוטרים רעים מישראל. אם יתבטלו הדיינים הרשעים שמשטים את הדין יתבטלו נוגשי שוטרי עובדי כוכבים, (ואם יתבטלו גסי הרוח יתבטלו המסיתים והמדחיים).

אין ירושלים נפדית אלא בצדקה.

יוסף לא שתה יין מיום שפרש מאחיו, אחיו י"א שלא שתו כלל יין וי"א שרק לא השתכרו.

בשכר "וראך ושמוח בליבוי" על אף שאהרן היה גדול ממשנה ונגלית לו שכניה לפני משה זכה אהרן לחושן המשפט על ליבו.

כישות בכרם לר"ט אינה כלאים מפני שזה אילן, ולחכמים זה כלאים מפני שזה ירק, וברח"ל שכלאים נהגים שם רק מדרבנן הלכה כדברי המיקל בארץ, אמנם כתבו התוס' (ד"ה ולישלה) שדווקא במחלוקת אם יש איסור כלאים ממין מסוים, הלכה כרח"ל כדברי המיקל, אבל במחלוקת אם יש כלאים דווקא בחיטה שעורה וחרצן במפולת יד, או לא ס"ל הכי אין הלכה כדברי המיקל. ורב מנשיא לא רצה להתיר לבני בשכר לפי שאינם בני תורה ויבוא להקל יותר, ורב התיר לזרוע כישות בכרם, רב עמרם חסידא אסר ורב משרשיא נתן לתינוק נכרי לזרוע, דס"ל שבח"ל מותר, ומ"מ ישנה כמה שאפשר כדי שלא ילמדו ממונו. רש"י. והתוס' (ד"ה רב עמרם) כתבו שאף שבח"ל הלכה כדברי המיקל, במקומם לא היו בני תורה ולא נתן לתינוק ישראל, דאתי למיסרך, ומ"מ כתבו התוס' (ד"ה וליתן) שמוותר לתת לתינוק לשנות כוס של ברכה של מילה ביו"ט, כיון שזה לא דבר קבוע, אבל כוס של זמן של יו"ט שזה קבוע אסור דילמא אתי למיסרך. ורב אהא בר יעקב סובר שאין לחוש לאתי למיסרך, וגדול נכרי אתו לאחלופי בישראל.

ק"ל"ט: קבורת מת ביו"ט - ריו"ה התיר לקבור מת ע"י נכרים ביו"ט הסמוך לשבת, ואין ידוע אם יו"ט חל בערב שבת ומת בו ביום והתיר מפני שמחר לא יוכלו להתעסק בו, או שיו"ט חל במוצ"ש ומת בשבת והתיר מפני שהמת מסירה. ור"ב התיר ביו"ט ראשון ע"י נכרים אם מת בשבת שמעבר יו"ט, וביו"ט שני ע"י ישראל, ואפי' ביו"ט שני של ראש השנה (משא"כ ביצה שנולדה בראשון אסורה בשני ובשאר ימים טובים מותרת), ורב מנשיא לא רצה להתיר לבני בשכר אפי' ביו"ט שני וע"י נכרים, לפי שאינם בני תורה.

תמצית ההלכה -

קבורת מת ביו"ט - אסור לישראל להתעסק בקבורת מת ביו"ט במלאכות האסורות מדאורייתא, אבל נכרים יתעסקו בקבורתו אפילו אם אין לחוש שסיריה, ואם אפשר לקחת תכריכים מוכנים לפי מידת המת, אסור לעשותם אפילו ע"י נכרים, ומלאכות האסורות מדרבנן (כגון טלטול וחימום מים והוצאה שמותרים מדאורייתא אף שלא לצורך) לדעת השו"ע מותר אף ע"י ישראל, אבל ללוותו חוץ לתחום אסור, וי"א שכיון שצריכים להשתמש בנכרים לעיקר עסק הקבורה לא התירו שום דבר לעשות ע"י ישראל. וביו"ט שני לדעת השו"ע יתעסקו ישראל בקבורתו אפילו ביו"ט שני של ראש השנה, ואפי' אינו מנשאה ע"י, ודעת הרמ"א שאם יש נכרים לפנינו יעשו את הקבר ואת הארון ואת התכריכים על ידם, ושאר הדברים יעשו ע"י ישראלים כמו ביו"ט ראשון, ואם א"א לעשות ע"י נכרים, או שצריך להמתין להם הרבה שעות ובתוך כך יבוא המת לידי ביו"ט, מותר לעשות הכל ע"י ישראלים. (סימן תקכ"ו).

אלו חוטים טפלים לבגד לענין טלטול - מותר להתעסק בכילה ובכסכסיה רצועות התלויות בה ועשויות לנטות בהם את הכילה ולצאת לרה"ר, כיון שהחוטים בטלים לכילה, אבל היוצא לרה"ר בטלית שאינה מצויצת כהלכתה חייב חטאת כיון שאין הבגד צריך את הציצות, דחשיבי כיון שהם של תכלת (ור"ח מפרש כיון שדעתו לתת בטלית ציצית רביעית) ולא בטל"י ואינם ממש מן הבגד. וכתבו התוס' (ד"ה הא) שעל זה סמך רבי להניח באבנטו רצועות התלויות בו, ויש שקושרים בהם בתי שוקיים דבטל"י ולא חשיבי כולי האי.

דיני הערמה - מותר לתלות משמרת ביו"ט כדי להניח בה רימונים ולהניח בה רימונים ואח"כ יתן בה שמרים. ומותר להכין שכר של תמרים או של שעורים במועד כדי לשתות ממנו אע"פ שיש לו אחר, ואחר שהכינו יכול לשתות מן הישן, ושאינו מנשמת שצריך לתת בה רימונים, כיון ששם מוכחא מילתא. וצורבא מרבנן עבד הערמה לשתות נקב חבית ע"י שום להצניעו, וכן לעבור במעבורת של נכרי ע"י ששכב בה, שכיון שאיסורם מדרבנן לא חיישינן בת"ח שיעשה באופן האסור.

הכנת מאכלים בשבת

ברירת יין בשבת - מותר לתת בשבת מים ע"ג שמרים הנתונים במשמרת מבעוד יום, כדי שיהיו צלולים. ומסננים את היין בסודרים ובכפיפה מצרית, ובלבד שלא יעשה גומא כעובדין דחול, אי נמי אתי לידי סחיטה, ושלא יהיה חלל טפה בין הכפיפה לקרקעית הכלי, (אמנם מותר לפרוס בגד על חלק מנגיגית יין ולא על כולה). ומותר לתת יין צלול ומים צלולים למשמרת בשבת, אבל בעכורים אסור, ובין הגיתות שרגילים לשתות בלא סיון מותר אף בעכורים. בביתו של רב פפא שפכו בנחת יין מכלי לחבירו, ואף שכששופך את הניצוצות בוררים את היין מן השמרים שהם נשארים בשולי הכלי, לבי רב פפא הניצוצות אינם חשובים וכשמגיע לניצוצות נושך אותם עם הפסולת.

אסור להדק קשים וקיסמים בחזקה בפי החבית דמיחזי כמשמרת.

ק"מ - מותר לתת ביצה במסננת של חרדל שע"י החלמון של הביצה יורד עם החרדל והוא נותן צבע בהרדל, והחלבון נשאר למעלה עם הפסולת, כיון שאין עושים אותה אלא לגוןן שגם החלבון הוא אוכל, אלא שהחלמון יפה לגוןן ולא החלבון. ורבינו הלוי מפרש שמסננים את הביצה לתוך התבשיל שנמצא בקערה שהיא כלי שני כדי ללבנו, ובמסננת של חרדל שזה שינוי מותר.

חרדל שלשו אותו בערב שבת - י"א שמותר למחותו בשבת רק בכלי שזה שינוי אבל ביד הוא מתפחה יותר, וי"א שרק ביד מותר שזה אינו דרכו בחול, וי"א שבשניהם מותר, וי"א שבשניהם אסור, ולמר זוטרא מותר לערבו בנחת בין ביד בין בכלי ולתת לתוכו דבש אבל לא יטרוף בכף כדרך שטרופים ביצים בקערה בכה, וכן מותר לערב בנחת שמן וחומץ בשחליים, ושום שריסקו מערב שבת מותר לתת בתוכו בשבת פול וגריסים, ולא ישחוק אלא יערב.

אנומלין - מותר לעשות אנומלין בשבת, והיא עשויה מיין דבש ופלפלין. ולר"י בשבת מותר לעשות בכוס וביו"ט בלגין ובמועד בחבית, ולרבי צדוק מותר תמיד לפי צורך האורחים. ואסור לעשות אלוניט בשבת מיין ישן מים צלולים ואפרסמון.

שריית חילתית - אין שורין את החילתית אפי' בצונן, ורבי יוסי אסר בחמין ופושרין ומתיר בצונן, ומי שחש כבודת בליבו ושתה חילתית שרויה ביום חמישי וביום שישי, מותר לשרות בשבת, מפני שאם לא יעשה כך יסתכן, ולשתות מותר אפי' בלא סכנה מפני שגם בריאים גיילים לשתות משקה זה. ואם שרה באיסור, רב אדא אמר שחייב חטאת, ולאביי אין לחייבו חטאת כמו שהשורה בשר חי במים פטור, אלא איסורו מדרבנן משום עובדין דחול. ומותר לתת את החילתית לתוך החומץ ומטבל בו מאכלו.

אסור ליתן מים על הכרשינים כדי שהפסולת תצוף למעלה, וכן אסור לשפשפם ביד להסיר פסולת, דהוי בורר, אבל מותר ליתנם לתוך הכברה או הכלכלה, ולרבי אליעזר בן יעקב אסור להשתמש בכברה ככל.

אסור לתת תבן בכברה כדי שירד המוץ וכן אסור לתיתו במקום גבוה כדי שהרוח תעיף את המוץ, אבל מותר לתת תבן בכברה כדי לתיתו לתוך האיבוס, אע"פ שפעמים הפסולת נופלת דרך נקבי הכברה, וכו"ש דס"ל דדבר שאין מתכוין מותר.

דיני טלטול בשבת ודינים נוספים

מותר לשפשף בשבת בגד פשתן כיון שכונתו לרכבו ולא ללבנו, אבל בסודר אסור דמחזי שמתכוין ללבנו מפני שיותר מקפידים על ליבונו וצוהו של סודר מאשר של כתונת.

ק"מ: מדיני מוקצה - כתונת פשתן שנתכבסה ושטחו אותה על קנה כדי ליבשה, מותר להורידה מוקנה, אבל אסור להוציא את הקנה כיון שהוא מוקצה להסקה, ואם הוא קנה של אורגים מותר מפני שיש עליו תורת כלי. אגודה של ירק אע"פ שאינה ראויה למאכל אדם אם היא ראויה למאכל בהמה מותר לטלטלה. בשר חי מותר לטלטלו אבל דג חי אסור מפני שבשר נאכל חי ודגים לא.

הגמ"ל מביאה כמה הנהגות של ת"ח לשמור על כספו ובגדיו, והנהגות צניעות, וכמה הנהגות בין איש לאשתו שלימדו רב חסדא את בנותיו.

בל תשחית - לרב חסדא מי שיכול לאכול פת שעורים לא יאכל פת חטים משום בל תשחית, ולרב פפא מי שיכול לשתות שיכר לא ישתה יין משום בל תשחית, ולא היא דבל תשחית של גופו חשוב יותר.

טלטול לצורך אכילת הבהמה - מותר לגרוף עפורית ממקום אכילת שור העומד לפיטום כדי שלא תתערב העפורית במאכל ויזיק במאכלו, ודווקא באיבוס של כלי שאינו משווה גומות, וכן מותר לסלק את התבן כשהוא רב לצדדים כדי שלא יטנף ברעי, והכמים אסורים בשניהם גזירה אטו איבוס של קרקע, ובאיבוס קרקע שמשווה גומות לכו"ע אסור, ואפי' לר"ש שמתיר דבר שאינו מתכוין, כאן חוששים שיתמיך כיון שרגילים להשוות גומות. תוד"ה אבל.

נוטלים מלפני בהמה זו ונותנים לפני בהמה אחרת, ודווקא מחמור לשרו, דחמור אין לו רירין והשרו אוכל מה שהיה לפני החמור, אבל משור לחמור אסור מפני שהמאכל נמוא ע"י הרירין.

קמ"א. טלטול בגופו - קש הנמצא ע"ג מיטה בסתמא הוא עומד להסקה והוא מוקצה ולכן אם בא לשכב עליו ורוצה שיהיה רך אסור להזיזו בידו ורק בגופו (-בכתפיו) מותר, דטלטול מן הצד לאו שמייה טלטול, אבל אם הוא עומד למאכל בהמה, או שהניח עליו כר או סדין שזה גילוי דעת שהיא עומד לטוביה, ויש עליו תורת כלי ומותר לנגעו בידו. רב נחמן אסר להוציא צנן מהקרקע שהוא שמון שם כדי לשמוך את החלק הרחב למטה כיון שמזיז עפר, ומבואר מדבריו דטלטול מן הצד שמייה טלטול, ומתני' דלא כרב נחמן.

מכבש של בעלי בתים העשוי משני לוחות ארוכים וכבדים שביניהם מניחים את הבגדים ומבד העליון מיישר את הבגדים, ויש בתחתון ד' עמודים שהם נכנסים לנקבים שיש בעליון, ותוחבים יתד בנקב העמוד כפי מה שהוא רוצה לכבש, מותר להתירו ולהוציא הבגדים לצורך שבת, ואסור לכבש בו בשבת מפני שזה צורך חול, מכבש של כובסים אסור אף להתירו מפני שהוא מהודק כדי לתקן את הבגדים והתרה שלו דומה לסתירה, ור"י מתיר להתירו אם היה מותר מערב שבת.

כתישה בשינוי - רב יהודה מתיר לכתוש פלפלי בקת הסכין ודווקא אחד אבל ב' לא, ור"ב מתיר אפילו הרבה, כיון ששינה מדרך הכתישה בריחיים או במדוכה. שיטת ר"ח (תוד"ה הני פלפלי) שדווקא ביו"ט רב יהודה מתיר ולא בשבת, אבל התוס' כתבו דבשבת מותר ע"י שינוי, אבל ביו"ט מותר ללא שינוי אפי' במדוך של אבן כשאר תבלינים, כיון שאם ידוך אותם מערב יו"ט יפוג טעמם, וגם אינו יודע מערב יו"ט אם יצטרך להם כיון שלא כל תבשיל צריך פלפלין (משא"כ מלח שכיון שלא שייכים בו ה' הטעמים צריך לדוכו בשינוי), אמנם אם ידע מערב יו"ט שיצטרך פלפלין אסור לדוכם במדוך של אבן, אבל בשל עץ מותר, ושומים מותר לדוך אפי' אם ידע מערב יו"ט שיצטרך לדוכם, כיון שהם מפגיגים הרבה מטעמם, ולא יעזור שיתן יותר שומים, שהרי מטעם זה מותר להשוט ולבשל ביו"ט, ואם רוח רעה שורה על שומים שדך אותם מערב יו"ט.

טלטול מים שעל גופו - מותר להרחיץ במים ויוצא, ינגב עצמו ואח"כ יצא כדי שלא יטלטל את המים שעליו ד' אמות בכרמלית, אבל עצם הרחיצה במים מותרת ד' אמות המים ד' אמות, דכוחו בכרמלית לא גזרו.

קינוח טיט שעל גב רגלו - י"א שמותר לקנחו בקרקע, ולא בכותל דמחזי ככונה. לרבא מותר בכותל כיון שזה בנין חקלאה, אבל בקרקע אסור שמא יבוא לאשוויי גומות, ואף שרבא פוסק כר"ש שדבר שאין מתכוין מותר, הכא חוששים שישוה גומות בכונה. (תוד"ה דילמא). מר בר"ה דרבינא אסר בכותל משום בונה ובקרקע משום אשוויי גומות, וס"ל שיקנחו בקורה המוטלת ע"ג קרקע. ורב פפא מתיר בשניהם דאין דרך מתכוין בכך וקיימא לן כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר.

כמה דברים שאסרו משום גזירה - אין לשבת בפתח המבוי ליד הלחי כשאינו רואה את הלחי שמא יפול לו חפץ ויביאו. ואין לצדד גיגית ע"ג קרקע שמא ישוה גומות. ואין להדק מוכים בפי פך משקה שמא יבוא לידי סחיטה.

טיט שע"ג בגדו משפשפו מבפנים או יגררו בצ'פורן ואין בזה משום מלבן כיון שאינו נותן שם מים, וכיון שזה מבפנים לא מוכחא מילתא לאיתחזוי למלבן, אבל לא ישפשפו מבחוץ, ושע"ג מנגעלו יגררו בגב הסכין, ודווקא מנגעל חדש אבל מנגעל ישן אסור מפני שקולפו והוי מומחק, ורב חייא אסר.

קמ"א: לא יסוך רגלו בשמן כשהיא בתוך המנגעל או הסנדל משום שהוא מעבד אותו, אבל מותר לסוך רגלו ואח"כ להכניסה למנגעל או לסנדל, וכן מותר לסוך גופו ולהתגלגל ע"ג עור, ודווקא בשמן בשיעור הראוי לצחצחו, ובאינו מתכוין לצחצחו, אבל בשיעור הראוי לעבד או שמתכוין לצחצחו אסור.

באיזה מנגעל אסור לצאת בשבת - מנגעל גדול ממידת הרגל אין יוצאים בו בשבת שמא יפול ויבוא לטלטלו, (אבל בחלוק גדול מותר מפני שאין חשש שיפול, ואין חוששים שיורידו, מפני שלא ילך ערום ברה"י), מנגעל מרופט (-קרוע מלמעלה) אסור לאשה לצאת בו שמא יצחקו עליה ותורידו ותטלטלו, (ולא תחלוץ בו כיון שאינו נעל מעליא, ואם חלצה חליצתה כשרה, אף אם אינו חופה את רוב הרגל לא הוי חליצה אף בדיעבד. תוד"ה במנגעל), וכן אסור לאשה לצאת בשבת מנגעל חדש מפני שאשה מקפידה אם המנגעל אינו מתאים למידת רגלה, ואם יצאה בו אפי' שעה אחת מותר מפני שכבר ראתה שהוא מתאים לה ואינה מקפידה על גודלו.

מנגעל שע"ג האימוס, לר"א דס"ל שאינו מקבל טומאה אסור לטלטלו כיון שאינו נחשב כלי, אא"כ הוא רפוי דאז אינו נחשב מחוסר הוצאה, ולרבנן דס"ל שאינו מקבל טומאה מותר לטלטלו, והיינו לרבא דס"ל שכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו כיון שיש עליו תורת כלי, ולאביי שכלי שמלאכתו לאיסור אסור לטלטלו לצורך מקומו מותר רק ברפוי שא"צ לטלטל את האימוס.

"לדעת"

מבחן שבועי – בדף היומי

א"ת ר' חזקוני יוסף יום 216 ז"ל

מטות מסעי~ שבת קכח~קלד~מבחן מס' 28

פרטי הצטרפות:

1. מטרת המבחן לעידוד חזרה שבועית על הגמרא או על סיכום, והשאלות מותאמות לכך.
2. יש להתקשר לטלפון 073-7289669 ולהירשם במערכת, ולאחר מכן להזין את התשובות.
3. ניתן לענות תשובות בטלפון עד יום שלישי ב- 05:00 בבוקר. וכן ברישום במייל a0527692282@gmail.com.
4. המבחן מיועד ללומדי הדף היומי בלבד. המבחן הינו על גמי' רש"י, ויש לענות בגמרות סגורות.
5. מענה נכון על 8 מתוך 10 השאלות מצרף להגרלה. לחוזרים על הגמי' או הסיכום מספיק 7 שאלות.
6. ההגרלה ע"ד רבני האירגון, בחורים שזוכים יקבלו סך 300 ₪. – ניתן לשמוע שמות הזוכים בשלוחה 5.
7. לפרטים ולתרומות בטל' 050-4172898 בין 21.15-22.30 בערב.
8. מדי חודש, **הגרלה נוספת לכלל** הנבחרים (3 זכויות ע"ס 150 ₪ כ"א) לעושים 3 מתוך 4 מבחנים.
9. ניתן להשיג את המבחן ואת סיכומי התמצית בנק' הפצה (שלוחה 4), בפקס 15389285851 או במייל לעיל.
10. חדש!! מדור "לדעת חכמה" - 4 שאלות נוספות להעמקת החזרה. הזוכה בהגרלה השבועית, באם ענה נכון על 3 מתוך 4 שאלות אלו, יקבל בנוסף לזכייה בנוסף של 200 ₪.

1. האם מותר לטלטל מעשר שני?

- א. מותר אפ"י לפני פדיון.
- ב. מותר רק לאחר פדיון בכסף.
- ג. מותר גם לאחר פדיון באסימון.

2. אלו הלכות נאמרו בגמ' (קכ"ח:) לגבי יולדת?

- א. מותר להדליק אור לסומא כדי ליישב דעתה, צריך לשנות במלאכות כמה שאפשר.
- ב. הזריז הרי זה משובח, והשואל הרי זה שופך דמים.
- ג. עדיף לחלל שבת ע"י ישראל גדולים, ולא ע"י נכרי או קטנים.

3. מה נאמר על המיקל בסעודה שאחרי הקזת דם?

- א. שומר פתאים השם.
- ב. כיון שאינו חס על חייו הקב"ה לא חס עליו.
- ג. הרי הוא מתחייב בנפשו.

4. האם להלכה מותר לחתוך את חבל הטבור בשבת?

- א. רק בתאומים המחוברים יחד.
- ב. מותר רק לקשור.
- ג. מותר לחתוך בכל גוונא.

5. המביא סכין בזמן שאין סכנה, כיצד יביאהו לפי רבי אליעזר?

- א. מגולה, משום חיבובי מצוה.
- ב. מכוסה על פי עדים.
- ג. מה שירצה יעשה.

6. למה ר"א לא לומד מלולב שמכשירין דוחים שבת?

- א. מפני שהוא עוצר רוחות וטללים רעים.
- ב. מפני שהוא נוהג ז' ימים.
- ג. מפני שהוא טעון ד' מינים.

7. איזה טעם מזכירה הגמ' (שבת קל"ב.) שפיקוח נפש דוחה שבת?

- א. חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה.
- ב. קל וחומר ממילה שהיא אחד מאבריו של אדם ודוחה שבת.
- ג. וחי בהם ולא שימות בהם.

8. האם שחיטת הפסח ומכשיריה דוחים שבת לרבי עקיבא?

- א. שחיטה דוחה שבת, ומכשירים שאפשר לעשותם מערב שבת אינם דוחים.
- ב. כל המכשירים דוחים, כיון שבפסח יש כרת.
- ג. אף שחיטה אינה דוחה, ושאינו ממילה שנכרתה עליה י"ג בריתות.

9. למסקנת הגמ' לאיזה דין דומה מה שבפירש אין חוזר על ציצין שאין מעכבין?

- א. הפשטת הפסח בשבת עד החזה.
- ב. חילול שבת לעדות החדש כשהמולד נראה בעליל.
- ג. הכנסת לחם הפנים תוך כדי הוצאת הלחם הישן.

10. מה מותר לעשות ביו"ט?

- א. סינון חרדל במסננת שלו, ומיתוק חרדל בגחלת של עץ.
- ב. צלית בשר, לישה.
- ג. עשית גבינה, שחיטת ענבים וזיתים.

"האיש שנותן ליבו תמיד לחזור על למודו, לבד שבזה מצליח ומשתמר תורתו, -ניכר בזה חביבותו לתורה" (תורת הבית פ"ו).

מדור "לדעת חכמה"

א"ת יוסף יוסף י"תק"ב ז"ל

1. אלו מכשירין דוחים שבת לרבי אליעזר?

- א. מילה, עומר, שתי הלחם, וציצית.
- ב. מילה, סוכה, מצה, ושופר.
- ג. מילה, מזוזה, בנין בית המקדש, ושופר.

2. סכין שהיה בחצר בזמן כניסת השבת, איך מותר להביאו בשבת לצורך המילה לפי ר"ש (גמרא ורש"י)?

- א. רק דרך חצרות.
- ב. גם דרך גגות וקרפיפות.
- ג. גם דרך רשות הרבים.

3. איזה סברות מוזכרות בגמ' (גם בהוא אמינא) למה לא קוצצים צרעת בשביל לעבוד עבודה במקדש?

- א. מפני שצרעת חמורה מהעבודה, מפני שקציצת הצרעת אינה באותו זמן של העבודה.
- ב. מפני שגם אחרי הקציצה צריך טבילה, מפני שצרעת זה לא תעשה ועשה.
- ג. משום דלר"י דבר שאין מתכוין אסור, ואף לר"ש הוי פסיק רישיה.

4. מה מוזכר בגמ' שבשבת צריך לעשות בשינוי?

- א. הבאת שמן ליולדת, שחיקת כמון.
- ב. קשירת טבור התינוק, שחיקת כמון ביו"ט.
- ג. הבאת סכין המילה, נתינת תחבושת ע"ג מקום המילה.

ההגרלה השבוע על

זכות קניה ע"ס 600

ב:

לכונן את בית חיינו

א. העיתוי של הגל השני על רקע תקופת בין המצרים מחייב אותנו להתבונן היטב על מה עשה ה' ככה, ובאמת כבר מצינו בנביא את הקשר הישיר בין התפרצות של מגפה רח"ל להתעצלות בבקשת בנין ירושלים, כמבואר בסיום ספר שמואל (כד,ה) "ויעתר ה' לארץ ותעצר המגפה מעל ישראל" ואיתא במדרש: כל האלפים האלה שנפלו בימי דוד לא נפלו אלא ע"י שלא תבעו בית המקדש, והרי דברים קל וחומר, ומה אם אלו שלא היה בימיהם ולא חרב בימיהם נפלו על שלא תבעו אותם, אנו שהיה בימינו, וחרב בימינו, על אחת כמה וכמה, לפיכך התקינו זקנים ונביאים ליטע בפיהם של ישראל להיות מתפללים ג' פעמים בכל יום "השב שכינתך ומלכותך לציון וסדר עבודתך לירושלם" אכ"ר סלה. ע"כ המדרש.

כתוב כאן במדרש דבר נורא, שאם אנו מתעצלים ח"ו בתפלתנו לבקש מהקב"ה שישב את שכינתו לציון, זה עלול להביא למגפה כמו שהיה בימי דוד שנפלו אלפים במגפה מחמת התעצלותם בבקשת בנין ירושלים, ורק כאשר העתירו לה' על כך פסקה המגיפה, כמו שמפורש שם בתרגום: "וקבל ה' צלות דיירי ארעא ואתכלי מותנא" שע"י התפילה שלהם על בנין ירושלים, נעצרה המגפה.

ולכן בשני וחמישי בעת גלילת הס"ת שאחר הקריאה, מצינו שתיקנו בקשות נוראות על הגלות, אשר מקורם במחזור ויטרי (פי' קטז), וז"ל: ובגלילתו אומר, יה"ר מלפני אלהי השמים לכונן את בית חיינו ולהשיב שכינתו לתוכו במהרה בימינו ונאמר אמן. יה"ר מלפני אלהי השמים לרחם על פליטתנו ולמנוע את המשחית ואת המגפה מעלינו ומעל כל עמו ישראל אמן וכו', עכ"ל. ויש לתמוה שלכאן מניעת המגפה נחוצה יותר מאשר בנין ירושלים, ומדוע קבעו דווקא את הסדר הזה? ולהמדרש הנ"ל מובן, שלפני שמבקשים על סילוק המשחית והמגפה, צריכים לבקש מהקב"ה שיכונן בית חיינו וישב שכינתו לתוכו במהרה בימינו, שכאמור סיבת המגפה הוא מחמת העדר בקשת ציון והא בהא תליא, לכן הקדימו את בקשת ציון.

ומה נאמר ומה נדבר שאיננו חשים את גודל הצער של השכינה הקדושה, על כל רגע שאין לה מקום משכן ובית קבוע לשרות בו, והקב"ה שואג שאגות בכל יום על צער השכינה, כי בכל מקום שגלו שכינה עמהם, ובכל מקום לאו דווקא מבחינת המקום, אלא גם מבחינת הזמן, שגם לתוככי עמקי ירידת הדורות, השכינה הקדו' יורדת עימנו

ומלווה אותנו בכל הקשיים, ואף לתוך הירידות הנוראות שמתרחשות היום בצוק העיתים, יורדת לשם השכינה. והצער שלה רק הולך וגובר מיום ליום על התמשכות הזמן, ועל ירידה אחר ירידה שהיא מוכרחת לירד עימנו.

ב. וחיינו ש"שכינה" גי' "שפה", וכבר צווחו מגידים על רמיזת שנת תש"פ בפס' "שפת לא ידעתי אשמע" שהוא רמז מאד ברור על המצב הבלתי נודע שלנו, כשאינו אינו יודע מה ילד יום, ועל כל דבר התשובה היא "לא ידעתי"!

אבל לדרכינו, שפ"ת הוא רמז ל"שכינה", שהיא תלויה בתיקון השפתיים והדיבור, שאם יש חלילה לשה"ר אזי מסתלקת השכינה, (וכשאנו מוכרחים לכסות במסכה את השפתיים, הרי זה בבחינת "שפת לא ידעתי", שאי אפשר לדעת היכן מקום השפתיים, וזה עוד ציור לגלות השכינה, שגם היא נסתרת מאיתנו בהסתרה שבתוך ההסתרה ואיננו יודעים מקומה) וחובתנו בשעה זו לקרוע שמים בבקשה מעומקא דליבא שהקב"ה כבר ישיב את שכינתו במהרה.

ג. ובתהילים (יב) מתייחס חטא הלשון הרע לשפתיים, "שוא ידברו איש את רעהו, שפת חלקות בלב ולב ידברו, יכרת ה' כל שפתי חלקות, לשון מדברת גדולות אשר אמרו ללשונינו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו", ומודגש שהחטא של השפתיים הוא הפריקת עול שמונח בחטא החלקלקות והלשון הרע שהוא אמירה של "מי אדון לנו", שבזה גורם לסילוק שכינה, כי כשמדבר לשה"ר על יהודי מורה בזה שאינו מבין את הקדושה הנוראה של יהודי, שראוי תמיד לדונו לכף זכות ולפרש את מעשיו לטובה, וממילא דיבור הלשה"ר מכריז שאין שכינה, ומי אדון לנו, והעונש ע"ז הוא כרת, כדכתי' יכרת ה' כל שפתי חלקות, ו"כרת" באיפוך אתוון "כתר", שהוא צורת הנגיף כנודע.

וכבר רמזו קמאי שדבר מלשון דיבור, ומצינו שגם בית המקדש נקרא ע"ש הדיבור, כבקשת "והשב את העבודה לדביר ביתך", שמכיון שחורבן בית המקדש היה מחמת דיבור מקולקל של לשון הרע ושנאת חינוס, לכן כנגד זה התיקון צריך להיות בפה ושפתיים שיהי' פה סח כהלכתו (ופלא מש"כ רבי צדוק מלובלין שהי'תש"פ גי' פ"ה כפול ס"ח).

וכאשר השפתיים ממלמלות תמיד בתורה ובתפילה, ונזהרות בסוד מרע של לשה"ר, אזי נעשה עי"ז תקומה לשכינת עוזינו שהיא תלויה בשפ"ה כאמור, ומכוח זה נזכה ל"שפת אמת תכון לעד", שכבר נשלים את התיקון, ותחזור השכינה לציון - "ותעצר המגפה מעל ישראל".

לאיפה עולם הישיבות נוסע...?? גיוועלד...!!

א. ההיערכות של עולם הישיבות לזמן אלול הבעל"ט מוכרחת להיות תואמת למציאות חיינו החדשה שגלגלו עלינו משמים, ואע"פ שבוודאי בכל רגע עלול להתרחש איזה נס שישנה את כל התמונה מקצה אל קצה, ובכלל אנו מצפים ומקווים בכל כוחינו לביאת המשיח בכל רגע, מ"מ בנוגע להעמדת התורה עלינו להיות צמודים לרגע.

שמעתי אומרים בשם הח"ח, ששאל פעם מדוע ברא הקב"ה את הכפירה, הרי בכל דבר שברא הקב"ה בעולמו מוכרח להיות איזה שימוש לטוב, וא"כ איך יתכן שימוש טוב בדבר כל כך איום ונורא כמו "כפירה"? ותירץ הח"ח, שכשיגשיש לבנות מקומות תורה, מגיע היצה"ר ואומר, לא צריך להשקיע כ"כ הרבה, בין כך המשיח עומד להגיע, חבל על ההשקעה! אז צריך להשתמש בכוח ה"כפירה", ולחשוב שאולי לא יגיע כ"כ מהר, ועי"ז יתאמן להשקיע.

וכך כאן בנוגע להעמדת עולם הישיבות, אי אפשר להתחבא מאחורי הציפיות והתקוות שכל הענין יסתלק כלעומת שבא, אלא צריכים לחשוב כאילו זוהי המציאות החדשה בעולם - חיים בצל הקורונה, ומוכרחים להמציא כל מיני עיצות ותחבולות לקיום מסגרות חינוכיות במצב מתמשך זה, ולא להתעודד ולקוות שזה יחלוף מן העולם.

ובמילים אחרות עלינו לרוץ בגלגל הזמן לחשוב מה נעשה אם נעמוד בכ"ט אב באותה משבצת בדיוק ואולי גרוע ממנה, ונתלבט הלוך ושוב אם כדאי לשלוח את הבן לישיבה או לא? האם הוא יזכה בהגדרה להיות בקפסולה או לא? ושוב נרוץ בגלגל הזמן ונראה את עצמינו עומדים בכ"ט תשרי באותה התלבטות האם לפתוח את החורף? ושוב נרוץ בגלגל הזמן ונראה את עצמינו בחנוכה? ושוב בזמן קיץ הבעל"ט, לשלוח או לא לשלוח... הגיוני...? לא!

ב. הפתרון המתבקש הוא, לפתוח את כל הישיבות שברשותם קמפוס סגור, בפורמט מלא לכלל הבחורים, וללא "קפסולות" מגבילות, שהרי גם אילו יידבקו חלילה, אין בגיל כזה שום סיכון, ולרובם אפילו תסמינים אין, וכל החשש רק מצד שמעבירים את הנגיף הלאה, אז הבה נדאג שהם לא יצאו מהישיבה (ומי שחייב לצאת יערוך בדיקה.

וכמו"כ ידאגו להם ליציאות איוורור מרוכזות לבריכות וחופים, וכפי שבין כך כבר נאלצו לנהוג בתקופה האחרונה). ובזה מצאנו פתרון לרוב הישיבות הגדולות שממוקמים בקמפוסים סגורים.

ומה שחוששים מהשלכות בלתי ידועות או מאיזה צד היזק רח"ל, הרי גם כך יש צד היזק, שהרי הרבה בחורים מסתכנים פיזית בהיותם בלי ישיבה, בנסיעות, ובטיולים מסוכנים, וכבר היו דברים מעולם. ועוד, שהרי בחורים אינם נעולים בבית, אלא נפגשים ומדברים, ושוב חוזרים למשפחתם, ונמצא שהם גורמים ח"ו להתפשטות הנגיף.

ג. ויש להוכיח שאין באמת סיכון כזה גדול להידבק, גם אליבא דמשרד הבריאות. ניקח לדוגמא את מלון כינר, שוהים שם כחמש מאות איש (מספר השערות), מספר זה מורכב, נניח, משישים משפחות, כשבכל משפחה נמצאו חיוביים רק מחציתם. שזה אומר שבכינר ישנם רק 250 חיוביים! ואת כל השאר מכניסים לשם רק מכיון שלא רוצים לפרק משפחות, ואף אחד לא צועק גיוועלד, שמכניסים אנשים בני 40-35 שעוד לא נדבקו, אף שניתן להשאירם בבית ולשלוח רק את החולים למלון, שומרים על הערך של "שלימות המשפחה", וזה תואם הנחיות...

עכשיו נשאל שאלה פשוטה. מעבר לנשגבות התורה, הרי כל ישיבה היא ג"כ משפחה אחת, כל מי שמכיר את האוירה השוררת בישיבות, המציאות הברורה היא שכל בני ישיבה נידונים כמשפחה אחת, וכאן מדובר בצעירים שאצל רובם בקושי מופיע תסמינים, ואינם בגיל הסיכון!

אז למה כשבבית מתתיהו מצאו 50% שנדבקו, הלכו הרשויות וקרעו משפחה יפה כזאת לגורי גזרים ממש, בגלל מה...? בגלל שעלולים להדביק את תושבי המקום? אז היו יכולים להעביר את כל הישיבה "קומפלט" לאיזה קמפוס ששם יוכלו להמשיך בכל סדרי הישיבה כרגיל, מהכ"ת לחשוש מהדבקה בחורים, בה בשעה שמערכת בריאות עצמה שולחת למלונות אנשים בריאים?? אם ערך "משפחה" דוחה סיכוני הדבקה, אז איפה זה נעלם במשפחת "בית-מת"ס", למה מותר "לחסל" אותה...?? והרי המדינה יכלה לחסוך הון! במקום לסדר ל-250 בחורים מלונות, יכלו למצוא קמפוס ישן של פנימיה בכל מקום בארץ ולשכן שם את כולם, והיו כולם בשטייגען...

ד. עיינו רואות, שכעת כל החלטת פתיחה וסגירה של המרחב הציבורי תלויה בהחלטת ממשלה, שהכרעותיהן נקבעות לפי מידת הלחץ של גורמי הכלכלה השונים, או הפגנות בעלי העסק, והרי זולת חתונות שהזהירו להמנע מהם כשאנו מחוייב, לא שמענו שום אזהרה מהרבנים להמנע משימוש באוטובוסים אף שהם "מדגירה" ידועה, יוצא שכל הסיבה שהישיבות "מגממות" כעת, רק מכיון שבשלטונות עדיין לא הבינו את הקריטיות שבתפעולן! האם אפשר לקבל מסקנה כזו מצמררת?? זה אמיתי...??

אי אפשר להכיל את הנוק היומיומי בעולם הישיבות. בחורים נופלים כמו זבובים, לא מוצאים את עצמם בלא מסגרת, מאבדים טעם בלימודם, ומחפשים תעסוקות... המצב איום! שואה רוחנית שלא היתה כמותה מהשואה! מישהו במשרדים השונים יכול לקום ולהסביר מה קורה? איך מתפתחת כזו קטסטרופה, ואין פוצה פה ומצפצף? צריך להתעורר...!! אנו חושבים באיטיות של צב, והנה זמן אלול כבר כאן, ופתרון אין...!! ה' ירחם עלינו, אמן!

סרבני המסיכות - עליזי גאוותך

א. בשבוע שעבר כתבנו על הזהירות הרבה שיש לנקוט בשעה שמוחים ב"סרבני המסיכות", ובפרט בבית מקדש מעט, ששם ראוי להיזהר ביותר בכבוד כל איש ישראל. אבל מכיון שיש שניצלו מאמר זה לרעה, כאילו יש כאן מתן לגיטימציה להליכה ללא מסיכה במקום ציבורי, היפך דעתם הנחרצת והברורה של גדולי הדור שליט"א, לכן יוקדש מאמר זה לברר את טעותם של סרבני המסיכות.

ראשית, אין שום ספק שהציבור רשאי לקבוע תקנות וכללים, וכל מי שאינו עומד בהם הוא פורץ גדר גמור...!! שנית, כאשר ניגשים לתפילה צריך לבא בהרגשה של השתייכות לכלל, כפי שתיקן האריז"ל זי"ע (וכנדפס בסידורים) לקבל על עצמו מצוות "ואהבת לרעך כמוך", זאת משום שכל התפילות בלשון רבים נתקנו. ופעם אמר הגר"ש וולבה זצ"ל שאם יהודי יתפלל שמו"ע וכל הזמן יחשוב רק על צרכיו הפרטיים ורק על עצמו, אזי במידה מסויימת הוא לא יצא ידי תפילה, כפי שהזהירו חז"ל שצריך לכלול עצמו בהדי ציבורא, ולכן הכל בלשון רבים.

וממילא כשאדם ניגש לתפילה בשעה קשה כזאת, במצב שכל התקהלות לא מבוקרת עלולה להביא לגלי הדבקה נוספים רח"ל, והציבור כולו לחוץ ומלא חששות מהדבקות, אם אינו מכבד את תקנת הציבור בזה לעטות מסיכה כל משך התפילה, הוא פוגע בזה פגיעה אנושה בכל התכללות התפילה שלו בהדי ציבור, כי הוא פורש מן הציבור במופגן, ואף פוגע קשות ברגשותיהם, ובוודאי לא יתייחסו בשמים לכל התיאוריות הנחמדות שלו...!!

שלישית, ברוב המקרים, כשהתגרותו הביאה לתגובות קשות, להפרת סדר התפילה, וביזוי בית הכנסת, יירשם על שמו כל אותו חילול הקודש והמקדש, מכיון שהוא זה שיצר את שרשרת התגובות הקשה כנגדו, וכאילו הוא הזמין זאת בכוח, ומגלגלים חובה על ידי חובה, ה' ירחם! ובאמת שסיבת המחאות נובעות מעצבים ונרוזים בכל מה שנוגע לבריאות הציבור, וממילא התגובות כנגדו הם בדרך כלל מוכרחי המציאות, ואינו יכול להצטדק ולומר לא ידעתי ולא חשבתי ולא תיארתי לעצמי שכך יראו פני הדברים, וכ"ש כשהוא שונה באיולתו, בוודאי על צווארו ייתלו כל הנזקים החמורים שיתגלגלו ע"י הסרבנות שלו.

ב. אמנם יש כאלו שמתקשים מאד בחבישת המסיכה, לא רק מחמת אי הנעימות וקושי הנשימה הכרוך בזה, אלא בגלל הרגשת הביזוי שכרוכה בלבישתה על הפנים. ויש שזה מחמת תכונת נפשם, שרגישים טובא לאותו עלבון שכרוך בעטיית סמרטוט חוסם על פיהם, עד כדי שחשים כמו היהודים בשואה שכפו עליהם ענידת תלאי

צהוב לבזות ולהשפיל, והא קגרים לסרבנותם לעטייתה, (והם בדרך כלל לא עושים זאת במופגן אלא יושבים בצד).

אז אולי נקל עליהם, ע"י שנראה כאן זווית של "עבודה" לענידת המסיכה בשעה קשה זו, שהוא ניתן לנו משמים כהכנה לגאולה, כי מתואר בנביא, שלא יזכו לגאולה אלא אלו שיהיו בעלי ענווה. וכך דברי נביא צפניה (ג'יא) אודות הגאולה המיוחלת: "ביום ההוא לא תבושי מכל עלילותיך אשר פשעת בי כי אז אסיר מקרבך עליזי גאוותך לא תוסיפי לגבהה בהר קדשי", ופירש הרד"ק: כלומר הגאים והעלזים והשמחים דבר גאוה וגבהות, אסיר אז מקרבך. וכן פי' מהר"י קרא: אותם שמתגאים בעולם, הם גסי הרוח ואין הושבים שום אדם לכלום. וממשיך שם: "והשארתי בקרבך עם עני ודל וחוסה בשם ה'", ופי' רד"ק: הפך עליזי גאוותך שזכר, ופירוש עני כמו עניו, רוצה לומר שפל רוח. ודל, ר"ל שנפשו דלה ונמוכה. וכן בתרגום: ענותן ומקביל עולבן, וכן עני ורוכב על החמור כמו עניו. וכן פי' מהר"י קרא: משאסיר הגאוותנים מן הארץ אשאר שם עם עני ושפל... (והרמז, שעם עני וד"ל וחוס"ה גי' "מסכה" בדיוק!)

דברים אלו מבהילים למתבונן! הנה יכול אדם להיות שטייגיניסט ומלא דעת ה', אבל אם הוא גאה בעצמו, לא יזכה לגאולה...! ולא יעילו לו כל מצוותיו ותורתו...! כי לא שייך גאולה אלא למי שדבק במידת השפלות והענווה. וא"כ משמים גלגלו לנו את הבושה הזאת, בשביל שנגביר בנו את מידת הענווה ביותר, וסרבן המסיכה מפסיד זאת.

ג. ולהפך כשזוכים לענווה זו, אזי המסיכה הזאת עולה בכמה דרגות, והיא עולה ומתעלה להיות כמו המסיכה של אדון הנביאים העניו מכל האדם אשר על פני האדמה משה רבינו עליו השלום, שהיה צריך ליתן מסווה על פניו מרוב הארת הודו והזיו שבהק מפניו המאירים, בבחינת חכמת אדם תאיר פניו, ומעתה נוכל לומר שאותה מסיכה שגלגלו לנו משמים, היא משום הדרגה הנפלאה של דור מקבלי משיח שמחמתה מוכרחים אנו להניח על פנינו מסווה, שלא יראו את השכינה השורה על פני דור צדיק, שעומד כצור החלמיש בכל הנסיונות ובכל הקשיים דידן.

ואדרבה, מי שירצה להמתיק את ענין המסיכות, פשוט שכל הדיבור בלימוד וההתנצחות בדברי תורה שנוצרו עתה סביב המסיכה, (בענין מכה בפטיש בהצמדתה לאף בשבת, ובטלטולה בשבת אם היא דרך מלבוש, ובהקדמת ימין לשמאל בעת לבישתה, ובגדרי עידות שאי אתה יכול להזימה), יש בהם כבוד שמים עצום, וכשהשטן הוא מלאה"מ רואה את הריתחא דאורייתא שזה יוצר, הוא מתחרט על קטרוגו, ובורח אל מעבר לערי החושך, שיתבטלו המסכות מעצימי התורה. **ברם**, גם כשצריך להעיר כנגדו, ראוי שיעשה זאת הרב או הגבאי, בעדינות שמתאימה לכבוד וקדושת ביהכ"ס.

איך יתרכבו לעתיד רוצחי נפש בשגגה?

א. בפרשתן מופיעה מצות הפרשת ששת ערי מקלט, שתפקידן לקלוט רוצחי נפש בשגגה. אבל בפר' שופטים יש תוספת שלא כתובה כאן, שכאשר ירחיב את ה' את גבוליו לעתיד לבא, ונכבוש גם את הקיני קניזי וקדמוני, אז נצטרך להוסיף על ששה אלו, עוד שלשה ערי מקלט.

והראוני בשם האריז"ל (שעה"מ, שופטים) להקשות על זה קושיה עצומה, שהרי אי' שלעתיד לבא יבטל המיתה מהעולם, כדכתי' "לא ישא גוי אל גוי חרב" וכו', וכתביב "לא ירעו ולא ישחיתו" וגו', וכתבי' "ובלע המות לנצח" וגו', וא"כ איך ולמה נצטוונו לעתיד לבא להוסיף עוד שלשה ערי מקלט אחרות, דמזה משמע שאז יתרכבו הרוצחים?

ותירץ האריז"ל, שבתחילה הבל חטא במחשבתו ולכן נתחייב מיתה הוא וכל זרעיותיו, כנזכר בזוהר עהפ"ס אי הבל אחיך ועהפ"ס קול דמי אחיך צועקים אלי וגו', ולכן נהרג ע"י קין אחיו, כענין "והאלהים אנה לידו" שמגלגלין חובה ע"י חייב, וכמ"ש בחז"ל על דאטפת אטפוך כו', וכאשר משה שהוא הבל, הרג את המצרי שהוא קין, היה בשוגג, כי הוא חשב שהדין עמו על שהרג להבל, ולכן הרגו בשם המפורש וכו', ואמנם חטא בזה (כנזכר ברע"מ בספר הזוה"ק פר' משפטים), ונתחייב משה גלות, ולכן נזדרז משה להכין ערי מקלט בעבר הירדן כנזכר בפרשה ואתחנן אז יבדיל משה שלש ערים וגו' כמו שכתבו חז"ל, והטעם הוא כי בהפרשתם כבר נתכפר גלותו, וזהו "לנוס שמה רוצח", שמ"ה אותיות "משה", שרצח את רעהו קין בבלי דעת בשוגג, וזה נרמז בפסוק מכה איש ומת וגו'.

ב. אח"כ מגלה שם דבר נורא, שאין זרעו של הבל נתקן אלא ע"י הריגה, וכמו שאמרו חז"ל שקין ראש לרוצחים, והבל ראש לנרצחים, כי מכיון שהבל חטא במחשבה גם הם מוכרחים ליהרג, וכל הנהרגים אז רובם זרעו של הבל. ונודע כי שני קצים לביאת המשיח, אם זכו אחישנה לא זכו בעתה, והנה אם הקץ הוא בעתו ודאי שיתוקנו כל זרעו של הבל, אבל אם הקץ הוא אחישנה עדיין לא נתקן זרעו של הבל, והתיקון הוא להם הוא זה שיהרגו אחר ביאת המשיח, אך לא במזיד, שהרי אז לא ישא גוי אל גוי חרב וגו', אלא יהי' בשוגג ועי"כ יתרכבו הרוצחים בשוגג, ובפרט שצריך למהר תיקון זרעיותיו במהירות גדול, ולכן צריך שלעתיד לבא תוסיף עוד שלשה ערי מקלט וזש"ה ואם ירחיב וגו' כי תשמור וגו', כלומר אם הרחבת הגבול בביאת המשיח יהיה בזכויות "כי תשמור את כל המצוה" וגו' ועי"כ יוקדם הקץ, אז מוכרח אתה להוסיף עוד שלש ערים למהר תיקון זרעותיו של הבל, אבל דע לך כי לא ישפך דם נקי כו', ר"ל שלא יהי' במזיד רק בשוגג כמש"נ, כי הרי כתי' "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ". עכ"ד.

ג. והנה אילו היו מביאים לנו פעם את הרעיון המופלא של האריז"ל, לא היינו מצליחים לנחש בשום פנים ואופן איך יתכן שיתרכבו כל כך הרוצחים בשוגג, עד כדי שלא יספיקו ששת ערי מקלט, והיה נראה לנו הדבר כמופקע שכל כך אנשים יפלו פתאם מהסולם ויהרגו את חבריהם העומדים למרגלות הסולם, או שיברח להם הפטיש מן העץ וכו', ובשלמא מזיד הוא דבר רצוני שתלוי בכל אחד, אבל גלות לעיר מקלט הוא בשוגג, שבא בפתע בלי כוונה.

אבל כשאנו רואים את מצבינו הנורא, שמסתובב נגיף שעלול להיות קטלני אם הוא מגיע לזקנים, אזי בשלמא מי שנוהר ואינו עובר על הכללים, יתכן שהוא בגדר אנוס, אבל מי שאומר "לי זה לא יקרה", ומסתובב ללא מסכה ועובר על ההנחיות, אזי יתכן שהוא לא יודע שכבר נדבק, ומדביק אחרים והורג אותם רח"ל, והוא נהיה חייב גלות.

וכשאדם נכנס למקום ציבורי ללא מסיכה, עליו לחשוב מזה יארע אם חלילה יתברר בעוד יומיים שהוא נושא את הנגיף, האם יסכים שיפרסמו את שמו בכל הרחובות שהוא גרם להתפשטות המחלה אצל כל בני סביבתו, וגם הביא לסגירת שיעורי תורה, לביטול מניינים, ולצער איום של כל המחוייבי בידוד מחמתו, האם הוא מוכן לכלל זה? אבל יתירה מכך, יתכן שחלילה הוא ממש מחוייב גלות!

ד. עוד מבט עמוק מאד, מונח כאן בדברי האריז"ל, שעצם הגברת המיתה בצורה מסויימת זו של שוגג, הוא מהלך של זירוז הגאולה והקץ של "אחישנה", שהוא היכי תימצוי להשלים במהירות את התיקון של בני קין והבל, שכל אלו שהם בני קין מגלגלים חובה על ידם שיהרגו, וכל אלו שהם בני הבל מגלגלים שימותו באופן הזה. ואנו תפילה, שכבר נשלים במה שארע עד כה, כל המהלך הזה, ונזכה תיכף ומיד לגאולת אחישנה, בביאת משיח בב"א.

כמידי שנה ניתן להשיג את הקונטרס

"אנו רצים"

מבית "עין לא ראתה"

לעולים לישיבה גדולה

הכולל עשרות טיפים ורעיונות, דרכי חיזוק ועצות, ל'מוצלחות' בישיבה גדולה, כללי בריחה ממכשולות מצויות, והכוונה לחיי התעלות אמיתית.

ישיבות קטנות שמעוניינות לחלק את הקונטרס למסיימי שיעור ג', ניתן להשיג את הקונטרסים הנ"ל, עם כיתוב מזכרת מהישיבה על גבי הכריכה.

לפרטים: 077/2172115

הזדמנות של פעם בחיים

א. ישנו סיפור מדהים על הגאון רבי שמואל בירנבוים זצוק"ל ראש ישיבת מיר בארה"ב, שהיה בבחירתו בין 400 בחורי גולי שנהאי, ובדרך עגנה האוניה באיזה "אי" רחוק שרואים שם פלאי עולם, ורב החובל ראה את ההזדמנות הענקית, להראות לבאי הספינה את פלאות הבריאה, ונתן להם שלש שעות להסתובב על חופי האי כדי לנצל את ההזדמנות לחזות בפלאי טבע שמעטים האנשים שנחשפים אליהם, ואכן כל הבחורים ירדו ונהנו.

כשהזרו אל האוניה, ראו שנתר שם בחור אחד לבדו על הסיפון וגמרתו בידו, הם שבו בהתפעלות ממה שראו, והוא יושב ומתנדנד לו על הגמ' כאילו אין עולם... כאילו הוא יושב אי שם בירכתי היכל ישיבת מיר רבתי... תמהו כנגדו, איפה ההיגיון? איפה הכרת הטוב לבורא עולם על כזה עולם יפה? דווקא עכשיו תקף אותך בולמוס של שטייגען בלתי פוסק? וכי לא תוכל למלאות את מכסת הדפים אח"כ ולנצל הזדמנות נדירה של פעם בחיים...?

השיב להם שמואל הנער - הבחור השקדן: כל דבר יום נכונים וישרים, ישנם הזדמנויות של פעם בחיים שאסור לפספס...! אבל גם אני גליתי כאן הזדמנות הסטורית של פעם בחיים, כי זוהי ההזדמנות היחידה שלי להוכיח שאני דבק בתורה גם כנגד נופים נדירים ויפהפיים כאלו, ולכן ניצלתי את ההזדמנות הפז, ושקעתי בלימוד נוכח פיתוי אדיר זה, ובכך זכיתי לנצל עד תום הזדמנות הסטורית זו.

ב. הסיפור הזה הוא "מצפן חיים"!! הסיפור הזה הוא אמת-מידה לכל "נסיונות הזמן"!! הסיפור הזה פשוט פותח את העיניים, ומספק לנו כוח התמודדות אדיר מול כל מיני נסיונות שמתחדשים כנגדינו חדשים לבקרים...

יסוד גדול יש כאן. בכל שטייגען מונח איזה הקרבה, בכל לימוד סוגיא מונח איזה ויתור, פעם ויתור על איזו חתונה של חבר נחמד, פעם ויתור על איזה פטפוט נייעס מעניין, ופעם ויתור על איזה מאכלים טעימים, והנה בכל פעם שממשיכים ללמוד ולוותר על ההנאות הגשמיות הללו, זוכים לטעם מיוחד של התמסרות לתורה, וחשים את העונג והגישמאק המיוחדים ששמורים אך ורק למי שחווה וחש את הטעם הערב של "אדם כי ימות באוהל".

מי שאינו מבין את היסוד הזה, החיים שלו אפורים ומנוטונניים, בעיניו ההתמודדות שלו אחת! האם להיות בחור טוב או לא, לעשות שטייגען או לא, זו הגדרה חיוורת שאינה מגדירה נכון את "עולם הניסיונות" של הבחורים.

חז"ל אמרו יצה"ר "מתחדש" בכל יום! ו"מתגבר" בכל יום! אלו שתי הגדרות שונות במהותם, "מתחדש" היינו שונה לחלוטין מהאתמול, "מתגבר" היינו אותו ניסיון אבל בעוצמה יותר גבוהה, ולמעשה הרבה פעמים יש ב"מתגבר" הרבה פחות בעיה מב"מתחדש", כי כשהיצר מוכר, גם אם הוא בא בעוצמה יותר גדולה, לפחות יודעים כבר לזהות אותו, ומכירים את דרכי הפעולה נגדו.

אבל "מתחדש" הוא הרבה פעמים מגיע נסתר, מלא בכיסויים, ולפעמים אפילו באיצטלא של מצווה, וכמה קשה אז, ראשית, להגדיר אותו ולקרוא לו בשמו, ואח"כ למצוא את דרכי הפעולה כנגדו, זו עבודה בלתי פוסקת...

אולם עם כל הקושי שמונח בזה, ועם כל הכוח שעלינו להשקיע בזה, מונח בחלק של ה"מתחדש" כל היופי של העבודת ה', שאז החיים אינם שגרתיים ואפורים, אלא מלאי צבע וחיות בעבודת ה', ומפעם לפעם נהיה יותר מקצוען, ויותר עוצמתי, ולומד כבר איך להגיב במהירות, ולתפוס מה גחמותיו של היצר כעת... ומזה נבנה בחיים!

ג. בעת הרבה בני ישיבות שרויים באתגר חדש שלא היה מעולם!! "תוקעים" אותם במלון, שבו המצב הטבעי הוא שקיעה במנוחת העולם הזה, בו המצב הסטנדרטי הוא הליכה מעדנות עם "קרוקס" שלא יורד מהרגליים, ועכשיו מתעורר היצר ואומר: נו, בל תשחית...!! עכשיו צריך לנצל את המנוחה במלון...!! הזדמנות של פעם בחיים, להרגיש כמו תייר שמנמנן עם שלייקס שיושב רגל על רגל בלובי, ומקשקש חלומות ופנטזיות לכל המעוניין.

אבל מאידך, לפי משנתו של הגאון רבי שמואל בירנבוים, זוהי הזדמנות של פעם בחיים, להתעלות נוכח מצב כזה, זוהי הזדמנות היסטורית שלא תחזור על עצמה להמשיך עם הסוגיות, להמשיך עם ההספקים, לשאוף לסיים את המסכת, כל זה למרות המצב המשונה הזה...

הרמב"ן בעקידה כותב, שהקב"ה לעולם לא מנסה יהודי בניסיון שאינו יכול לעמוד בו. אז אם כך, אין בחור שלא יכול כעת להתגבר, ולהרים את עצמו, לדפוק על השולחן ולומר, רבותי! עכשיו עדיין זמן קיץ בתוקפו, יש בחורים כמותי ששוקדים על תלמודם שלשה סדרים בכל המרץ ובכל השטייגען, אז א"כ "למה נגרע"...? למה שאני לא אתפוס בדף גמרא בכל כוחותי? באותו רגע הוא יקבל כוחות שמיימים עצומים שניתנים רק למי שמחליט להתגבר בעת ניסיון, ואיתם ודאי יצליח לעמוד מול היצר ה"מתחדש" הזה, ויקבל טעם נצחון שאין במקום אחר!!

שלשה נקודות לחיזוק

הבה נמנה שלשה נקודות של "זכיה", בחיים משונים אלו, של שהייה ממושכת במקום הנועד למרגוע ומנוחה.

א. תפילה. מרן הגרש"ד פינקוס זצוק"ל, היה אומר חיזוק נפלא בענין התפילה, לפעמים אדם מוצא את עצמו תקוע באיזה שדה תעופה בלי מנין, והוא מוקף בכל העולם הצבעוני והמשוגע, בקושי יכול לסדר את מוחו וליבו ולהכניס לתפילה. אז עליו להתבונן בדבר אחד שיתן לו דוקא במעמד זה, כוח חיזוק נפלא ומיוחד במינו.

שהנה כתבו בקדמונים שהתפילה מעלה כבוד שמים, שבפסוק כתוב "כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" וא"כ התפקיד של כל הבריאה להעלות כבוד שמים לבורא העולם, וכאשר יהודי עומד ומתפלל נוכח מצבו המיוחד, הוא מתקן כעת את העולם, שהנה ממקום עומדו הוא מעלה את החלק המיוחד שלו, אל הקב"ה...

וממילא כשיהודי תקוע באיזה מקום, א"כ רצון ה' שדווקא ממקום זה הוא יעלה "כבוד שמים" ספציפי ומיוחד, שניתן להעלותו דווקא ממקום זה, והמקובלים יקראו לזה "העלאת ניצוצות" וכדו'... אבל לגבינו מספיק ההגדרה הפשוטה, שה"כבוד שמים" שניתן להעלות כעת ממקום זה, הוא עבודה אינוודואלית שנמסרה דוקא לו, ורק הוא זה שיכול להעלות כעת כבוד שמים ממקומו.

וזהו שאומרים בקדושה "ברוך כבוד ה' ממקומו", ולכאן תמוה הרי הקב"ה בכל מקום, כי מלא כל הארץ כבודו, ומה שייך לומר שהקב"ה מבורך דווקא במקומו? אבל התשובה היא כנ"ל, שבכל מקום ומקום ישנו כבוד שמים שעולה בדווקא ממקום זה, וממילא התפקיד שלנו יחד עם המלאכים להעלות את כבוד ה' ממקומו, שאמנם כבודו מלא עולם... והקב"ה בכל מקום, אבל מכל מקום עולה ברכה אחרת וכבוד אחרת, וזהו רצונו ית' מעימנו.

מעתה מי שיתבונן בזה, יוכל להעמיד תפילה חמה ורותחת במיצוי הנפש טובא דווקא במקום זה, ולמרות כל הקשיים הסובבים אותו, הוא יצליח להתעלות מעל הכל, ולכוון בכל מילה ותיבה כמו בנעילה, מכיון שזוהי הזדמנות נדירה ומיוחדת שנמסרה לו, להעלות כבוד שמים במקום מסוים זה, ואולי בזה תלוי תיקון הבריאה, כי התיקון של הבריאה תלוי בהעלאת כל הכבוד שמים שצריך להעלות מהבריאה, וא"כ את החלק בפאזל הזה רק הוא יכול להשלים, ואולי הוא החלק שישלים את כל התמונה כולה, ואין המלאכה נקראת אלא ע"ש גומרה...

ב. קידוש השם. כשבחור יוצא מהד' אמות של הישיבה הוא נתון תמיד מול עדשת המצלומה של אנשים מהחזן שלא יוצא להם לראות הרבה בחורי ישיבות, ממילא כל

פעולה שלו מנותחת, וכל מעשה שלו מצולם ומתועד אצל בני סביבתו, והנה, אם אורחותיו ישרים, והתנהגותו נאותה, אומרים אשרי פלוני שלמד תורה כמה מתוקנים דרכים ונאים מעשיו, שזה גדר "קידוש השם" לפי חז"ל.

וכשהלילה וחם הוא מתנהג בזילות, ופורק מעליו את כל האיציטלא המפוארת של "בן ישיבה", מסתכלים עליו ואומרים: מה הוא חושב לעצמו, שכל העולם שלו, וכי לא לימדו אותו להתנהג כמו בן אדם, וכי לא חינו אותו לכבד מבוגרים ממנו וכו' וכו', אזי אומרים הלילה: אוי לפלוני שלמד תורה כמה מקולקלים דרכיו... שתולים זאת הלילה בלימוד התורה שחסר בה חינוך לדברים אלו וזה גדר "חילול השם" לפי חז"ל. ואין עוון גדול מזה!...

וא"כ בשעה כזאת, שעניי כל העולם נשואות אל בני הישיבות הנמצאים במלונות ובבתי הארחה ומלונות, הרי בוודאי מוטלת על כתפיהם החובה לקדש את השם, שיאמרו כולם, אהה, בני הישיבות, אין כמותם בעולם!! ויזכו בזה למצוות קידוש ה' שאין למעלה ממנה, ואשר הסיעתא דשמיא שיזכו לה אח"כ כל החיים היא עצומה!

ג. תורה. מלבד מה שנתבאר במאמר הראשון, צריך לדעת שצ"ק של חז"ל יש לו כיסוי! ואם חז"ל אמרו אחד בצער כמאה שלא בצער!! פירוש הדברים כפשטן ממש. יושב בחור ולומר סדר א' בהיכל הישיבה, זוכה לשכר עצום, אבל פי מאה ממנו, זה שיושב ולומד סדר א' בצער.

בוודאי שבחור ישיבה מסוגל לישון בכל מיטה שהיא, אבל כשאתה מקבל תנאי מלון אתה מסוגל לשקוע בשינה באיכות הרבה יותר גבוהה, ואם את זה אתה מקריב להקב"ה, אתה זוכה לשכר פי מאה!... אם אתה לומד במעט הספרים שבידך, ובמקום שלא כ"כ מתאים מעיקרו ללימוד, אז זה גם יכול להיות מוכפל פי אלף!...

וכשבעל הסולם ביקר פעם אצל החזו"א, הוא אמר לו שלכאורה קשה מה הפשט בפסוק: "וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד", וכי שייך להגיד כזה משפט תמוה, שאדם ראה שמאד נוח לנסוע ברכב, ולכן הוא הלך ברגל... אלא שכתוב כל חלב לה' ונפסק בשולחן ערוך (יו"ד הל' צדקה סי' רמח) "הרוצה לזכות לעצמו, יכוף יצרו הרע וירחיב ידו וכל דבר שהוא לשם שמים יהיה מהטוב והיפה. אם בנה בית תפלה, יהיה נאה מבית ישיבתו. האכיל רעב, יאכיל מהטוב והמתוק שבשולחנו. כיסה ערום, יכסה מהיפה שבכסותו. הקדיש דבר, יקדיש מהיפה שבנכסיו. וכן הוא אומר: כל חלב לה' (ויקרא ג, טז). א"כ באותו מידה צריך להקריב את המנוחה היפה לה', וזה מה שעשה יששכר... מספרים שהחזו"א כל כך נהנה מהורט שהוא סיפר אותו לכל מי שהגיע אליו, זהו ה"עבודה" שלכם כעת, אשריכם שזכיתם!...

נושא הגיליון

'מענה לבדיקת קורונה בשבת'

זהירות, חולה מאומת!

תקציר: בגיליון הקודם (272) התבררו פרטי הדינים, האם ובאלו אופנים מותר לעשות בדיקת קורונה בערב שבת. בגיליון הנוכחי (273) נדון האם מותר לענות בשבת לטלפון, לקבלת התוצאות של הבדיקה.

המציאות: ישנה הנחיה מאת גורמי הבריאות, לפיה יש להודיע תוצאות לשומר תורה ומצוות בשבת, רק אם הוא נמצא חיובי לנגיף! לפעמים מתקשרים בשבת לנבדק פעמיים, בטלפון הראשון מודיעים את תוצאות הבדיקה, ובטלפון השני הנבדק עובר 'תשאול', ועליו לדווח באיזה מקומות שהה בימים האחרונים, בכדי לחייב להיכנס לבידוד את כל האנשים ששהו בסביבתו במקומות אלו.

במקרה שהנבדק לא עונה לטלפון, 'מחלקת איתורים' בארגון זק"א, מאתרים את הכתובת, ושולחים אליו שליח מיוחד להודיע לנבדק על תוצאות הבדיקה. בעיקרון הנוהל לשלוח שליח גוי, אך כאשר אין להם אפשרות לשלוח גוי, הם שולחים שליח יהודי שילך

רגלית להודיע לנבדק, אם הנבדק גר רחוק, השליח היהודי נוסע אליו ברכב בשביל להודיע. מתנדבי הארגון מספרים, שחלק מהאנשים שנמצאו חיוביים לא היו בביתם, וחיפשו אחריהם ומצאו אותם בבית הכנסת כאשר הודיעו להם תשובה חיובית! למרות שהם כבר עשו בדיקה. את חלקם לא מצאו בביתם, כיון שהם נסעו להתארח בשבת! והמטרה בהודעה לסלק ג' חששות: א. שמא הוא

דבר העורך

עשה לך רב

מבואר בגמ' (ברכות דף ס.) וְרַפָּא יִרְפָּא מֵכֶּאֱן שְׁנִיתָנָה רְשׁוּת לְרֹפֵא לְרַפְאוּת. וכתב הרמב"ם (הלכות סנהדרין פרק ב הלכה א) אין מעמידין בסנהדרין בין בגדולה בין בקטנה אלא אנשים חכמים ונבונים, מופלגין בחכמת התורה בעלי דיעה מרובה, יודעים קצת משאר חכמות כגון רפואות... כדי שיהיו יודעים לדון אותם, עכ"ל.

הרמב"ם בלשונו הזהב, הגדיר שעל הסנהדרין לדעת קצת מחכמת הרפואה כדי שיוכלו לדון אותם. כלומר שהסנהדרין ידונו בדברי הרופאים, ואז יפסקו את הדין. וכן מבואר בשו"ע (סימן שכח סעיף י), לגבי חילול שבת לצורך חולה, ובשו"ע (סימן תריח), לגבי חולה ביום הכיפורים, ובעוד מקומות, מבואר שמתחשבים מאוד בדעת הרופאים לגבי שאלות של דאורייתא.

וכן מפורסם מה שכתב הגרע"א (מופיע באיגרות סופרים סימן כט), והעובר על ציווי הרופאים, חוטא לד' במאוד, כי גדולה סכנתא מאיסורא. הרי שהגרע"א הורה הלכה לקיים את ציווי הרופאים.

בכל הגיליונות בנושאי הקורונה, ניתן להבחין בבירור, איך גדולי ופוסקי הדור שליט"א מכריעים ומורים לאחר שבחנו את דברי הרופאים, אודות חומרת הסכנה של הנגיף, גודל ורמת הסיכון השפעת התחלואה וכו', הרי שדעת הרופאים באה לידי משמעות, בהוראה למעשה. אשרינו שזכינו לקיים את רצון השם, בציות מוחלט להוראות גדולי התורה, המורים לנו את הדרך אשר נעשה בכל צעד ושעל, גם בשאלות הרות גורל בתקופת הקורונה.

'רב' שיש לו 'דעת תורה' ומבין את הערך של המצוות, יכול להכריע בשאלות של פיקוח נפש, מול ביטול תורה ותפילה, חילול שבת ואכילה בצום. ונסיים בתחינה "אבינו מלכנו מנע מגיפה מנחלתך".

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

לעילוי נשמת ר' עזריאל בן ר' צבי הירש
זצ"ל נלב"ע כג תמוז
ור' אהרן בן ר' משה יעקב זצ"ל נלב"ע טז
תמוז
ת.נ.צ.ב.ה.

הרלוונטיים, יש לחייג בשבת לשומרי תורה ומצוות רק במקרה של תוצאה חיובית, נמצא שברגע שרואה שמחייגים אליו בשבת, הנבדק כבר יודע שהתשובה חיובית, וממילא יכנס לבידוד מוחלט, ואין היתר לחלל שבת בקבלת השיחה, ומה ש'מחלקת האיתורים' תחפש אותו ויגרם חילול שבת מחמת שלא עונה לטלפון, אינו סיבה להתיר, כי הוא לא ביקש מהם לחפש אותו והם החליטו מעצמם. ולדעתם, גם כאשר נוצר מענה אוטומטי בטלפון, עצם הדיבור אסור.

והוסיף הג"ר שריאל רוזנברג, שאם הנבדק אינו חש בטוב, חייב לענות בשבת, כי כך יוכל לשוחח עם הרופא מטעם הרשויות, שישראל אותו על מצב בריאותו, ויתכן שיורה לו להתפנות תכף לבית החולים.

יודע לבד: לדעת הג"ר משה שאול קליין שליט"א (במענה לרבני 'הילכתא') אסור לענות בשבת לטלפון, וגם אם אינו חש בטוב, הוא ידע בעצמו האם עליו להתפנות לבית החולים, ואין סיבה לענות בשבת.

אמינות: טעם נוסף לאסור לחלל שבת לשמיעת תוצאת הבדיקה, שהרי הבדיקות אינן אמינות ב-100%, והיו מקרים שדיווחו על תוצאה חיובית, ובסוף התברר שמקל ה'מטוש' של הבדיקה אבד או שנשאר בבית הנבדק, ועוד טעויות. ובנוסף, בגל השני אין בידוק הרמטי על הסביבה בה שהה החולה המאומת, ועוד שהרבה פעמים לוקח מספר ימים עד שמקבלים את תוצאות הבדיקה, והבודקים לא ממהרים לעדכן על תוצאות הבדיקה, ואין סברא לחלל שבת רק בגלל שהחליטו במעבדה להתקשר אליו בשבת. ועוד שבגל הראשון היה חשש של קריסת מערכת הבריאות וכו', אבל כעת בגל השני החשש קטן יותר. ועוד שרוב הנבדקים אינם מקבלים תוצאה חיובית, וגם רוב החולים המאומתים אינם במצב של פיקוח נפש, וגם שיכול לשהות בבידוד מספק עד צאת השבת. וכיון שהסיכון מזערי וכל הטעמים הנ"ל, אין כאן מצב של פיקוח נפש לחלל שבת אפילו על ידי שינוי.

3. חטא כדי שיזכה חבירך

מניעת חילול שבת מאחרים: מצד הנדון האם עדיף שהחולה יענה לטלפון, כדי שלא יחללו שבת עבורו במחלקת האיתורים להודיע לו על תוצאות הבדיקה, מצד הדין שאומרים לאדם חטא כדי שיזכה חבירך, והוא יעבור רק על דרבנן לחסוך מהם כמה מלאכות דאורייתא. מבואר בתוס' (מסכת שבת דף ד. ד"ה וכו') באופן שהאיסור לא נעשה בגללו, אין אומרים לאדם חטא אפילו באיסור קל, כדי שחברו לא יבוא לידי איסור חמור. ואם כן, אסור לו לענות לטלפון בכדי למנוע חילול שבת של אחרים.

וכפי שהורה הג"ר שמואל הלוי ואזנר זצ"ל (שו"ת שבט הלוי חלק ח סימן קצג) לגבי ארגון הצלה ששלחו מתנדב לבית של חולה בשבת, ואחר כך התקשרו לעדכן שהמצב של החולה הוטב, כיון שהמתנדב נסע בהיתר גמור אינו נחשב שעשה איסור אף שבאמת לא היה נצרך כמבואר בגמ' (מנחות דף סז), ובשו"ע (או"ח סימן שכ"ח סימן טו) שאפילו קדם והבריא בראשונה כולם פטורים, ולכן אין לחלל שבת בשביל להודיע לו שלא ייסע, אפילו שהדיבור בטלפון הוא רק איסור דרבנן והנסיעה במכונית היא מלאכה דאורייתא. וכן בנדון שלנו אין חיוב לענות לטלפון אפילו בשינוי, בשביל למנוע מיהודי לעשות עבורו איסורים דאורייתא.

4. בשינוי

עניה לטלפון בשינוי: לשיטת המתירים לענות לטלפון בשבת, יש לענות בשינוי, כפי שפסק הרמ"א (סימן שכח סעיף יב) לגבי

עצמו נדבק ויבוא לידי חשש פיקוח נפש ח"ו. ב. שמא הדביק כבר אחרים במשך הימים האחרונים. ג. שמא ימשיך להדביק מכאן ואילך.

מלאכות שבת: המענה בטלפון של הנבדק בשבת, כרוך בשאלות חמורות של חילול שבת, בחיבור לקו הטלפון, ובעצם השיחה, כל מילה שיאמר בטלפון כרוך בשינוי והגברת זרם חשמלי (שהיא סוגיה גדולה ואין כאן מקומו), וכן יש לדון מצד איסור השתמשות במוקצה, שבכניסת השבת הטלפון הוקצה מחמת איסור.

בטלפונים מסוימים, ניתן להעביר את הטלפון למצב 'מענה אוטומטי', השיחה נענית באופן אוטומטי לאחר מספר צלצולים, במקרה כזה אין חשש חילול שבת במענה, אך עדיין כרוך חשש חילול שבת בדיבור, כאשר מאשר בדיבורו את קבלת ההודעה, ובמענה לתחקור של הצוות הרפואי.

1. סברת המתירים

יענה בשינוי: לדעת הג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א (במענה לרבני 'הילכתא', ובאריכות בקובץ ווי העמודים חוברת 79 ניסן תש"פ עמוד פו), והג"ר יצחק יוסף שליט"א (במכתב שפורסם בתאריך כב אדר תש"פ), "אדם שנלקחה ממנו בדיקת קורונה, חלה עליו חובה להיות זמין בשבת ולענות לטלפון בשינוי".

והוסיף הג"ר יצחק זילברשטיין כי מלבד הזמינות לשיחות הטלפון, "על החולה לענות על כל השאלות שישאלוהו, וגם צריך להתפנות בשבת, על פי הוראות אנשי הרפואה". כי התשובה נצרכת לנבדק כדי להזהיר את כל מי ששהה בסביבתו, ובמידת הצורך גם להכריז לכל מי שהיה בבית כנסת פלוני שיכנס לבידוד באופן מיידי.

והדגיש, ההוראה שניתנה בגל הראשון, תקף גם בגל השני, כאשר הרופאים והמומחים מזהירים מפני סכנה גדולה שעלול לגרום מאות מתים רח"ל, ובוודאי נחשב למצב של סכנת חיים ופיקוח נפש, וכל מלאכה שעושה בימות החול כרגיל, מותר בשבת בשינוי. במיוחד לאור העובדה שנוהל שבת קובע לחייג בשבת רק לחולים מאומתים, נמצא שכרוך בשיחה זו פיקוח נפש.

והיינו שלפי שיטה זו, נגיף הקורונה מסוכן ברמה של פיקוח נפש לכלל האוכלוסייה ובמיוחד לקבוצות סיכון, והיו מקרים שהנגיף פגע בתפקוד הלב, והפגיעה נשארה גם לאחר שהמחלה חלפה.

2. סברת האוסרים

אינו פיקוח נפש: לדעת בית הוראה לעניני רפואה בראשות הג"ר שמואל אליעזר שטרן שליט"א (במענה לרבני 'הילכתא' ובמכתב מיוחד שפורסם מתאריך יום חמישי ג' תמוז תש"פ) אסור לענות לטלפון לקבלת התוצאות בשבת, כיון שכלפי עצמו הוא הרי נמצא בבידוד בכל אופן, וכלפי מי שהיה בסביבתו הוא יכול להזהיר אחרי שבת.

נוהל שבת: לדעת הג"ר שריאל רוזנברג שליט"א ואחד מגדולי הוראה שליט"א (במענה לרבני 'הילכתא') אסור לענות לטלפון לקבלת התוצאות בשבת, (למרות שבגיליון הקודם הובא דעתם שבמקרים מסוימים, מותר להיבדק בערב שבת, ואין חוששים שמא יתחלל שבת מחמת הבדיקה), כיון שלפי 'נוהל שבת' המעודכן אצל הגורמים

תגובה לגיליון הקודם

הערה מאת אחי הג"ר ראובן נתן נטע לוי שליט"א בעל מחבר ספר 'נטע רענן', לגבי מה שנכתב בגיליון הקודם, בדין 'בדיקת קורונה ביום שישי', חשוב לעדכן לציבור שאדרבה מצד המציאות התברר שאינו ודאי שהבדיקה תתבצע תוך 24 שעות, ובהרבה מקרים פיענוח הבדיקה של ימים רביעי חמישי מתבצע בשבת, ואילו הבדיקה של יום שישי נדחית ליום ראשון שני, וממילא אין חשש לבצע את הבדיקה ביום שישי, מצד שמכשיל את צוות המעבדה, דמאן יימר שיבצעו את פיענוח הבדיקה בשבת.

אולם מטעם אחר יש לדון, לשיטת הסוברים שאסור לצוות המעבדה לפענח את הבדיקות בשבת, אם כן יש לאסור את תוצאות הבדיקה שפוענחו בשבת, מדין 'מעשה שבת' של ישראל מומר עבור ישראל אחר, שיש אומרים שנאסר לעולם, ואם כן יאסר השמיעה וההנאה מתוצאות הבדיקה, ויצטרך לבצע בדיקה חדשה בתשלום, ולא להשתמש עם תוצאות הבדיקה. או במקרה שהנבדק קיבל בעיצומו של יום השבת, הודעה מוקלטת על כך שהוא נמצא חיובי או שלילי לנגיף, יתכן שההקלטה נאסרת כדין 'מעשה שבת'.

כעין מה שכתב בספר **ארחות שבת** (פרק כה סעיף סה) לגבי 'תחזית מזג האויר' שהוקלט בשבת, הרי זה תלוי במחלוקת הפוסקים אם נאסר לעולם לשמוע את ההקלטה, מדין 'מעשה שבת', ולכל הדעות אסור בכדי שיעשו, עכ"ל.

וייתכן שבדיקת קורונה יותר גרוע, שכן בתחזית מזג אויר אין חפצא שנאסרת כי אם ידיעה בעלמא שעוברת מצד א' לצד ב', אבל בבדיקת קורונה יש חפצא של תוצאה שנהנה מעצמיות הבדיקה, ואם כן יהיה אסור לשמוע וליהנות מהתוצאות.

ולחידודא, יתכן לומר, שאם עשה בדיקה כדי לצאת מהבידוד, ואינו יכול לצאת מחמת תשובה חיובית, נמצא שאינו נהנה מ'מעשה שבת' (ותלוי כמה הוא מרוצה מהבידוד מחשש פיקוח נפש), אבל אם קיבל תשובה שלילית, נמצא שנהנה מהתוצאה, ואם כן עליו לעשות בדיקה חדשה, שלא ליהנות ממעשה שבת.

נכתב לעורר לב הלומדים, לברר ולדון, ורווחא שמעתנא!

חולה בשבת, לעשות בשינוי אם השינוי לא יגרום דיחוי או איחור בגלל השינוי. וביאר המשנ"ב (ס"ק לה) שכל דבר שאפשר לעשות בהיתר לא מניחים את ההיתר ועושים איסור, ומצדד שגם כאשר השינוי יכול לגרום עיכוב קטן והחולי לא בהול, יש לעכב מעט בשביל לעשות בשינוי שאסור רק מדרבנן. ומבואר שם בהמשך שעדיף לעשות על ידי גוי או קטן אם זה לא יגרום שום עיכוב. ופסק בשו"ת **שבט הלוי** (חלק ו סימן לח) שעדיף להשתמש עם קטן מאד שלא הגיע לגיל חינוך, מלהשתמש בקטן שהגיע לחינוך.

סדר עדיפויות: בספר **ארחות שבת** (פרק כ סעיף לח) מפרט סדר עדיפויות לגבי מי שעושה מלאכה בשבת במקרה של פיקוח נפש: א. לומר לגוי. ב. לומר לקטן - ועדיף קטן שאינו בנו. ג. מענה בשינוי. ד. לעשות על ידי שנים.

וביאר שם את טעם הסדר הזה, מכיון שאמירה לגוי היא שבות יותר קלה מאמירה ליהודי, וכן אמירה לקטן יותר קלה מגדול, ולגבי מלאכה בשינוי כתב שם (הערה נד) ללחוץ על מקשי הטלפון בעזרת כפית וכדומה. וכן כתב הג"ר **יהושע ישעיה נויבירט זצ"ל** (שמירת שבת כהלכתה פרק לב סעיף נו) במידת האפשר עדיף להרים את השפופרת ולחייג בשינוי, כגון לחיצה על מקשי הטלפון באחורי ידיו וכדומה, בשונה מהצורה שרגיל ביום חול.

והרווח במעשה על ידי שנים, ביאר בארחות שבת, כיון ששנים עושים מלאכה שאחד יכול לעשותה לבדו, מבואר בשו"ע (סימן שטז סעיף ו) שאין חיוב חטאת, ונחלקו האחרונים בדרגת החומרא, לדעת המקור חיים (בהגהות על השו"ע סימן רסו) והמשך חכמה (ויקרא כו, ב), יש איסור דאורייתא ורק פטור מקרבן, מאידך לדעת החיי אדם (חלק ב כלל ט סעיף ט) אין כלל איסור דאורייתא.

ניתוק השיחה: כתב בספר **שמירת שבת כהלכתה** (פרק לב סעיף מב) וכן נקט באור לציון (חלק ב פרק לו אות יז) שבסיום השיחה בשבת, אסור לעשות שום פעולה כגון החזרת השפופרת למקומה ולא ללחוץ על שום מקש, בכדי לנתק את השיחה.

מתוך קובץ 'זוהי העמודים' גיליון 79 ניסן תש"פ עמוד פו הוראת הג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א

סיכום הגיליון:

דינים העולים

מענה טלפוני בשבת: שימוש בטלפון בשבת כולל חששות איסור בהגברת זרם חשמלי והשתמשות במוקצה, וגם במענה אוטומטי יש חשש בדיבור בשיחה קיימת.

לענות בשינוי: נחלקו פוסקי זמננו, לדעת המתירים חובה לענות לטלפון ולקבל את התוצאה, ולענות על כל השאלות כביום חול, משום צורך פיקוח נפש, משום סכנה לאלפי אנשים. אך יש לענות בשינוי, כיון שלא יגרם מכך עיכוב, ועדיף לעשות בהיתר ולא באיסור.

לא לענות: לדעת האוסרים אסור לענות בשבת, כיון שעכשיו הוא יודע שהוא חיובי ואין תועלת לענות לשיחה, ואם יגרם חילול שבת על ידי השליח, נחשב שעושה על דעת עצמו, כיון שלא הוא אמר להם לחלל שבת.

חולה שלא חש בטוב: כאשר אינו מרגיש טוב, נחלקו הפוסקים, לדעת המתירים חייב לענות לטלפון כדי לקבל הוראה מהרופא האם הוא צריך להתפנות לבית חולים. לדעת האוסרים אין היתר לענות בשבת, כיון שהוא ידע בעצמו אם צריך לנסוע לבית חולים.

סדר עדיפויות: בפיקוח נפש בשבת יש לענות בשינוי, וסדרי העדיפויות: א. אמירה לנכרי. ב. אמירה לקטן, ויש להעדיף קטן שאינו בנו. ג. מלאכה בשינוי, שילחץ על לחצני הטלפון על ידי זרת שמאלית, ואיטר בורת מינית, או כפית וכדומה. ואם אפשרי הדבר ירים את השפופרת ממקומה בדרך שונה. ד. על ידי שני בני אדם.

ניתוק השיחה: בגמר השיחה אסור לעשות כל פעולה לניתוק השיחה.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע 3 זוכים בספר 'כל נדרי'

שאלה: חולה קורונה האם חייב לצום בתשעה באב, או יאכל 'שיעורים', או שלא יצום כלל?

כתב המג"א (סי' תקעו סק"ב) וז"ל: האידנא אין מתענין כלל בשעת הדבר, דמנוסה הוא כשאינו אוכל ושותה קולט חס ושלום שינוי האויר. וכתב הביאור הלכה (סימן תקנד ד"ה דבמקום חולי) שיש לחלק בין מקום שהמגפה בתוקפה, למקום שאין המגפה בתוקפה.

ועיין קול ברמה (גיליון 343 אב תש"פ עמוד 48).

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה! ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות הנוכחיות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. ניתן גם לענות בעילום שם, בלי להיכנס להגרלה.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
2. בעמדות 'נדריים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 272 על סך 100 ₪

הבחור החשוב כמר יוסף פליסקין נ"ו

ישיבת 'דורשי תורה'

מדור זה הוקדש השבוע לעילוי נשמת הר"ר משה בן הר"ר אהרון גרוסברד זצ"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

בית הוראה הילכתא

אונקי בצרור מפתחות

שאלה: נדון מענין מעלה הג"ר נחמיה חשין שליט"א, צרור מפתחות, שהשחילו בו גם 'דיסק און-קי', המכיל חומר ממוחשב שאין לו גיבוי, וחשוב לבעליו מכל המפתחות יחד (יש לו עותק של המפתחות, וגם אין אין לו עוד מפתח, הוא יכול לפרוץ את הדלת, אבל אינו יכול לשחזר חומר אבוד), האם מותר לטלטל בשבת את הצרור מפתחות, לצורך פתיחת הדלת?

תשובה: 'דיסק און-קי' דינו כמוקצה מחמת חסרון כיס, ואינו ככלי שמלאכתו לאיסור שמותר לצורך גופו ומקומו, כעין המבואר בשמירת שבת כהלכתה (פרק כ הערה רנד, ובהוספת חלק ג) שמפתח של רכב דינו כמוקצה מחמת חסרון כיס. ולפי פשטות המשנ"ב (סימן רעז ס"ק יח) והרבה פוסקים (הובאו במשנ"ב דרשו סימן רעז הערה 28) למרות שהאונקי יותר חשוב, הצרור אינו מוקצה כי בסיס נקבע לפי מה שצריך לשבת. אולם לשיטת הגר"ש 'אויערבאך זצ"ל' (שולחן שלמה סימן שי ס"ק כח אות ג) נאסר כדין בסיס לדבר האסור והמותר, שהדבר האסור חשוב מהדבר המותר, ונמדד לפי מה שלא היה מותר עליו.

לכולי עלמא, רשאי לטלטל מפתח ההיתר עצמו, והצרור נמשך אחריו, כדין טלטול מן הצד לצורך דבר המותר. כמבואר בארחות שבת (פרק קסב הערה תנח) בדין צרור מפתחות שרובו מוקצה, הטבעת מוקצה, אבל מותר לטלטל את מפתח ההיתר ונגרר כל הצרור. מקוצר הגיליון לא התייחסנו ל'חובת נייעור'.

עדכוני הלכה

השלמה לסעודת ברית

שיעור נפלא ומיוחד, מפי הג"ר נפתלי קופשיץ שליט"א התקיים בערש"ק חוקת ד' תמוז תש"פ, בענין 'סעודת מצוה אחר הזמן', ניתן להאזין לשיעור במערכת 'קול הלשון', וכן בקו 'הילכתא' 02-5377085 שלוחה 1.

הנושא התעורר, כאשר מאימת הקורונה התקיים ברית מילה לנכדו בערב פסח תש"פ בהשתתפות קהל מצומצם, ובסעודת הברית נשארו 3 אנשים בלבד, והשלימו את סעודת המצוה לאחר זמן! כמו שמשלימים סעודת מצוה של הברית במוצאי התענית. וסמן נפשו על דברי החתם סופר שהמן גזר על השמחה בסעודת הברית, ולא על עצם מעשה המילה, וכאשר בטלה גזירת המילה, השלימו ישראל את הסעודות של כל הבריתות. וכן אברהם מל את יצחק בנו ביום השמיני, והסעודה היתה ביום מלאות שנתיים.

נושא הגיליון הבא:

'האם חולה קורונה צריך לצום בתשעה באב'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"ג, לרפ"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה. אפשר לתרום עבור הוצאות הגליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדריים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים יומי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 118
פרשת מטות מסעי
תש"פ

- כהן ש"ץ אבל בתוך ימי השבעה שקראוהו לעלות לברכת כהנים ♦ הרב אורי יצחקי
קיבל רכב במתנה בבין המצרים מתי יברך עליו שהחיינו ♦ הרב שמואל דרוזי
לפטור בגד חדש בברכת שהחיינו בברית מילה בבין המצרים ♦ הרב אברהם זנגר

הרב אורי יצחקי

כהן ש"ץ אבל בברכת כהנים

מעשה בכהן אבל בתוך שבעה ל"ע, שמחמת המצב הורשה לו לבא לבית הכנסת וניגש לפי העמוד בתפלת שחרית, וכשהגיעו לברכת כהנים עלה כהן אחד לדוכן (לא האבל), וכשסיים ברכת מודים קרא הגבאי "כהנים" והכהן האבל נשאר לעמוד בלא לשאת כפיו ורק הכהן השני נשא כפיו. ויש לדון האם נהג האבל כדיון ששימש כש"ץ, וכן יש לדון עתה שקראו "כהנים" מה היה עליו לעשות, האם היה חייב לשאת כפיו או דילמא נהג כראוי שלא נשא כפיו.

א. ראשית צריך להקדים שמנהגנו הוא שכהן (שאינו אבל) נושא כפיו גם אם הוא ש"ץ וגם אינו נמנע מלגשת לעמוד לכתחילה. ודיון האבל בנשיאת כפים מפורש בשו"ע סי' קכ"ח סמ"ג; אחר שבעה ימי אבלות נושא כפיו, ובתוך שבעה ימי אבלות יצא מבהכ"נ בשעה שקורא כהנים. הגה. ו"א דכל זמן האבילות אפי' עד י"ב חדש על אביו ועל אמו אינו נושא את כפיו (מרדכי סוף פרק הקורא עומד והגהות מיימוני), וכן נוהגין במדינות אלו, ע"כ. וכבר כתבו פוסקי זמננו שהמנהג בא"י אינו כמש"כ הרמ"א אלא נושא כפיו מיד בתום שבעת ימי האבלות.

ועתה נבוא לנידוד, הנה מבואר בשו"ע שאבל בתוך שבעת ימי האבלות אינו נושא כפיו וחייב לצאת מבהכ"נ, וכתב המשנ"ב בס"ק קנ"ז שהטעם מפני שמדינא חייב האבל לברך שהרי חייב בכל מצות האמורות בתורה אלא שנהגו שלא לישא כפים משום שצריך הכהן להיות בשמחה וטוב לב בשעת הברכה כדכתיב וטוב לב הוא יבוך, ולכן צריך לצאת כדי שלא יקראוהו לעלות לדוכן. ועוד טעם כתב המשנ"ב בס"ק ט' [לגבי מי שלא עקר רגליו בעבודה] שיצא החוצה כדי שלא יאמרו שהוא פגום, (אך י"ל דהתם משום שמא לא ידעו שלא עקר רגליו קצת בעבודה משא"כ הכא שכ"ע ידעי שהוא אבל [שבגדיו קרועים ואינו נועל מנעוליו], או דילמא לאו כו"ע דיני גמירי דאבל אינו נושא את כפיו, וצ"ע).

ולפ"ז לכאורה לא היה הכהן צריך לגשת לעמוד או לכה"פ לפנות את העמוד בחזרת הש"ץ ולצאת החוצה כדי שלא יקראוהו לעלות כמש"כ המשנ"ב, ולכתחילה צריך לצאת לפני "רצה" כדי שלא יאמרו שהוא פגום כמש"כ המשנ"ב בס"ק י"ב.

ואין לומר שעדיף לו לעבור לפני התיבה לזכות את אביו ואמו ולסמוך על זה שלא יקראוהו או שלא יעקור רגליו ברצה (כמו שנדון בסברא זו בסמוך), דסתימת המשנ"ב ודאי לא משמע כן שהרי באבל תוך שבעה קיימין ולא זכרו הפוסקים והמשנ"ב טעם זה אלא סתמו דבריהם דמשמע שצריך לצאת מבהכ"נ בכל גווני, ודוחק לומר דמירי בכהן עילג שפה שאינו יכול לעבור לפני התיבה.

ב. הנה כ"ז לענין לכתחילה, אך לענין דיעבד שעומד הכהן האבל לפני העמוד והגיע זמן ברכת כהנים, יש לראות איך היה ראוי לנהוג. הנה ודאי שהגבאי הרגיל לקרוא כהנים היה צריך להתבונן בשעת מעשה ולראות כמה כהנים עומדים על הדוכן, (כנהוג לפני שקורא "כהנים" כי אם יש רק כהן אחד הרי אין קוראים), ואם היו שני כהנים מלבד הש"ץ האבל היה יכול לקרוא "כהנים" ולכוין על שני הכהנים העומדים על הדוכן ולא על הש"ץ האבל, ובזה היה ניצל האבל ודאי מביטול עשה דא"י, ואע"פ שהיה בחשש מראית עין ומילתא דתמיהא על שעומד שם ואינו נושא את כפיו, וכן חשש פגם, דבר זה אין בידו לתקן.

עוד עצה היה לו לגבאי לעשות שלא יקרא כלל "כהנים" והכהן שעל הדוכן לבדו ישא כפיו בלא קריאה כנהוג בכהן יחיד, והש"ץ הכהן האבל יעמוד בלא נש"כ ואינו עובר בעשה כיון שלא קראוהו.

אבל עתה שקראו "כהנים" ואין שם אלא שנים והוא בכלל, ע"כ כיוון הגבאי אל הכהן הש"ץ דאל"כ לא היה קורא, וודאי שהיה הדבר מחוסר תשומת לב או שחשב שישא כפיו, וא"כ יש לראות מה הדין בכהן אבל בתוך שבעה שקראוהו לעלות.

והנה הדבר מפורש במשנ"ב ס"ק קנ"ז שאם לא יצא וקראוהו לעלות לדוכן בין שאין שם כהן אלא הוא ובין עם כהנים אחרים צריך לעלות דאל"כ עובר בעשה. וא"כ בנידוד לכאן היה חייב לישא כפיו מדא"י, וכיון שלא עשה כן עבר בעשה.

ג. אך הכהן התנצלותו בפיו שבאמת לא עבר בעשה וגם לא היה חייב לישא כפיו, כיון שלא עקר רגליו ברצה. אך באמת דין זה שנוי בפלוגתא, דיעוין בשו"ע ס"ב 'כל כהן שאין בו אחד מהדברים המעכבים, אם אינו עולה לדוכן אע"פ שביטל מצות עשה אחת, הרי זה כעובר בג' עשה אם היה בבהכ"נ כשקראו כהנים, או אם אמרו לו לעלות או ליטול ידיו, ע"כ. וכתב המשנ"ב סק"ט; וכתב המ"א ודוקא שעקר רגליו בעבודה אבל אם לא עקר רגליו אינו רשאי לעלות וכדלקמן בס"ח, ואף דהחזן קרא כהנים או שא"ל בפירוש לעלות אינו עובר בעשה, והא"ר הביא בשם תשובת מהר"ם מינץ שנסתפק בזה דאולי באופן זה מחוייב לעלות, ע"כ יש לזהר שלא להיות אז בבהכ"נ כדי שלא יבוא לזה, ובלא"ה יש לעשות כן משום שלא יאמרו עליו שהוא פגום דמי ידע שלא עקר רגליו קצת בעבודה, ע"כ. ונמצא דנידוד הוא בפלוגתת המג"א והא"ר בשם המהר"ם מינץ, וצ"ע איך ראוי לנהוג בזה, שלכאורה הוא ספיקא דא"י.

ופשוט שמחמת כל זה אסור היה לו להכניס עצמו בזה וכנ"ל, וכן כתב שו"ע הרב ס"ג עיי"ש. אבל עכשיו שנכנס בספק זה, לכאורה היה צריך לישא כפיו, דלמג"א אינו חייב אבל מותר לו לישא כפיו, ולא"ר הוא חיוב מדא"י, וצ"ע על המשנ"ב שהניח דין זה בפלוגתא ולא העיר שהדבר מוכרע מהסברא וכמו שנתבאר.

ד. שוב התבוננתי שאולי גם למג"א יש בזה צד איסור אם ישא כפיו במקום שאינו חייב, שמברך ברכה לבטלה כיון שאינו חייב לישא כפיו, וא"כ שקולים הם, אלא שלזה יש עצה שיעלה ולא יברך, ובנידוד"ד היה קשה לעשות כן, דכיון שהיו רק שני כהנים היה הדבר ניכר, ועוד שאסור לקיים מצוה בלא ברכה כמבואר במשנה תרומות פ"ק דערום לא יתרום, אלא ש"ל שכיון דיש בזה חשש דאו" מכל צד וזוה שנושא כפיו בלא ברכה יוצא מהחשש אין לו לחשוש על מניעת הברכה כיון שנמנע מחמת הספק וגם אין לחשוש למראית העין.

ה. אך לענ"ד כ"ז אינו, דע"ל בס"ח שם כתב השו"ע שאם לא עקר רגליו ברצה שוב לא יעלה, ובביה"ל ד"ה אבל אם לא עקר רגליו ברצה, הביא חלוקת הפוסקים אם עלה ירד או לא ירד, ובתחילת ההשקפה חשבתי אולי נחלקו בזה אם יש בזה חשש ברכה לבטלה, אך משמעות הפוסקים דכל הנידון רק על החיוב ולא על גוף המצוה, וממילא מוכרח שאפילו אם אינו חייב, אם עולה ומברך אין בזה חשש ברכה לבטלה, ולא הוזכר חשש ברכה לבטלה רק בזר (עי' בס"א "לא ידע ר"י מה איסור מה איסור יש בזר העולה", ובנו"כ שם) ולא בכהן שאינו חייב.

שוב מצאתי כן מפורש בשו"ע הרב ס"ג שכתב לא קראו "כהנים" אינו מחויב כלל לישא כפיו "אלא אם רוצה", ע"כ, מבואר שאם רוצה עולה ואין בזה חשש ברכה לבטלה.

ו. גם בעיקר חלוקת המג"א והמהר"מ מינין יש מקום עיון טובא, דהא כל שקראו לכהן הוא חייב מדאו' כמוש"כ הביה"ל ס"ב ד"ה או, משא"כ הדין שחייב לעקור ברצה אינו אלא מדרבנן, וא"כ צ"ע קצת דעת המג"א, איך אתי דרבנן ועקר לדאו', וע"ל בשו"ע הרב בס"ג דברכת עבודה וכל התפלה היא מדברי סופרים ונשיאת כפים היא מן התורה, ומה שתיקנו שיעקור רגליו בעבודה והעמידו דבריהם אף בדיעבד דהיינו שאם לא עקר ברצה לא יעלה, הוא מדין שיש כח ביד החכמים לעקור דבר תורה בשב ואל תעשה והם מנעוהו מנשיאת כפים כל שלא עקר רגליו בברכת עבודה, ע"כ, ולשיטת המג"א הנ"ל הוא אע"פ שקוראים אותו ואומרים לעלות, וכל"כ הקרן אורה בסוטה ל"ח ע"ב דהוא מדין "יש כח ביד חכמים", וממש"כ השו"ע הרב שגם כשלא קראוהו לעלות מותר לו לעלות ולא חשש לברכה לבטלה, יש להוכיח דעד כאן לא נחלקו המהר"מ מינין והמג"א אלא לגבי החיוב, דהיינו אם הפקיעו חכמים את החיוב כשלא עקר ברצה, אבל לא הפקיעו את גוף המצוה, ודוחק לומר שהחמירו לגבי עקירה ברצה ועקרו את גוף המצוה אע"פ שלגבי קריאת "כהנים" שהוא מדאו' לא עקרו רק את החיוב, לכן נראה כמוש"כ.

ז. עוד הסתפקתי בעיקר טענתו של הכהן שלא היה חייב לישא כפיו משום שלא עקר רגליו ברצה, אולי כיון שניגש לעמוד שהוא דוכן ידיה ע"מ להיות במקומו בעת ברכת כהנים, נחשב דבר זה לעקירה לברכת כהנים, ואע"פ שהיה זה קודם רצה, אין דבר זה מגרע. שו"ר שנחלקו בזה גדולי ההוראה, מרן הגריש"א זצ"ל בהערות למסכת סוטה כתב כדברינו, ומרן בעל השבט הלוי [ח"ח סי' כ"ג אות א'] כתב שצריך לעקור דוקא בברכת רצה שהעליה לדוכן שייכת לברכת עבודה, עי"ש.

שו"ר בשו"ע סעיף כ' בדין ש"ץ כהן, שכתב השו"ע שבאופן שהכהן ש"ץ נושא את כפיו יעקור רגליו מעט בעבודה ויאמר עד ולך נאה להודות ויעלה לדוכן ויברך ברכת כהנים, ע"כ, משמע שלא החשיבו את מה שניגש לעמוד להתפלל כעקירה לדוכן, ואולי אינו אלא לכתחילה. שו"ר במשנ"ב ס"ק ע"ד שכתב דאם אמרו לו לש"ץ לעלות אחר סיום ברכת רצה, אינו רשאי לעלות כמ"ש ס"ח, [וציין למש"כ לעיל בסק"ט דעת א"ר בשם מהר"מ מינין בזה], אלמא שלא מיקרי עקירה לדוכן במה שניגש לעמוד.

ח. אך יש לדחות דהמדקדק בדברי השו"ע והמשנ"ב בס"ק ע"ח יראה שהנידון דיחה באופן שהדוכן רחוק ממקום עמידת הש"ץ (וכמו שנהוג אצל אחינו הספרדים שהש"ץ עומד בבימה באמצע בית הכנסת והכהנים נושאים כפיהם סמוך לארון הקודש), וזוה ודאי א"א להחשיב את מה שניגש לעמוד בתחילת התפלה לעקירה לברכת כהנים, אבל למנהגנו שהש"ץ נושא את כפיו במקומו שמתפלל, י"ל דלא בעי עקירה נוספת, ואע"פ שכתב

בספר כף החיים אות נ' דאפילו כהן שמקום קביעותו במקום שנושא כפיו צריך לעקור רגליו ברצה, כי כן משמע לשון הגמרא שהבאנו לעיל דתני סתמא כל כהן שאינו עולה וכו', וכן כתב החסד לאלפים אות ו', בן איש חי פרשת תצוה אות ט', ע"כ, כל הרואה יראה שאין הדברים מוכרחים, וי"ל דלא מהני הך סברא לענין דיעבד במקום שנתחייב ע"י שקראוהו לעלות, ולא מיבעיא לדעת המהר"מ מינין דאפילו לא עקר כלל חייב לעלות, אלא גם למג"א דאם לא עקר לא יעלה אפילו קראוהו, זהו דוקא בצריך עקירה ולא בנידוד"ד.

ט. העולה לדינא מכל האמור בנידוד"ד, שלכתחילה ודאי היה צריך הכהן האבל לוותר על העמוד ולגשת רק באשרי ועכ"פ שלא להתחיל בחזרת הש"ץ, ולא היה לו לסמוך שלא יקראו לו או שלא יעקור כיון דיש בזה הרבה עקולי ופשוטי וכמו שנתבאר, וגם נכנס בחשש של ביטול מ"ע דאו', ובפרט למה שציידנו דיש לחשוש לדעת המהר"מ מינין, וכן למה שציידנו דילמא חשיב כעקר, ובדיעבד היה צריך לישא כפיו בברכה, כנלענ"ד להלכה.

הרב שמואל דרזי

קיבל רכב במתנה בין המצרים

מעשה שהיה באברך שאביו שאינו שומר תו"מ קנה עבורו רכב חדש ונתנו לו במתנה בימי בין המצרים, והשאלות שנתעוררו כדלהלן: א' מה הברכה על רכב חדש שהחיינו או הטוב והמטיב. ב' האם מברכים ברכת הטוב והמטיב בימים אלו. ג' האם רשאי המקבל להשתמש ברכב ולברך עליו ברכת שהחיינו, או שעליו להמתין מלהשתמש ברכב עד לאחר בין המצרים בכדי שיוכל לברך עליו, ושמא יוכל להשתמש עתה ולברך עליו לאחר ימי בין המצרים כל זמן שהנאת החידוש נמשכת. ד' האם יש עצה להשתמש ברכב ביום ר"ח מנחם אב ולברך עליו ברכת שהחיינו כמו שנוהגים לברך שהחיינו בשבתות בין המצרים, ותחילה יש להקדים גדרי המנהג של ברכת שהחיינו בימים אלו וכמש"ת.

והנה יסוד הדין דברכת שהחיינו בימי בין המצרים מבואר בשו"ע [סי' תקנ"א ס"ז] טוב לזוהר מלומר שהחיינו בין המצרים על פרי או על מלבוש אבל על פדיון הבן אומר ולא יחמיץ המצוה וכן בפרי שלא ימצא אחר ט' באב מותר לברך ולאוכלו בין המצרים, וביאר המשנ"ב דהטעם דאין מברכים שהחיינו אינו משום אבילות אלא כיון שהזמן ההוא הוא זמן פורענות אין כדאי לומר שהחיינו לזמן הזה, וכיון דאין יכול לברך שהחיינו ממילא לא יאכל הפרי ולא ילבש הבגד. עוד כתב המשנ"ב דהגר"א בביאורו חולק על זה וכן ה"ט" מפסק בזה ועל כן בשבת אין להחמיר בזה דבלא"ה הרבה אחרונים מסכימים להקל בשבת עכת"ד.

וע"ע במשנ"ב סקמ"ה דכתב דמי שקנה בגד שאינו מתוקן ונתן לאומן לתפור דמברך בשעת לבישה אסור ללבוש הבגד מ"ז בתמוז משום שהחיינו, ולדעת המקילין דבשבתות שבין המצרים מותר לברך שהחיינו א"כ מותר ללבוש חדשים בשבתות שבין המצרים אבל מר"ח ואילך אסור אפי' בשבת.

ונמצא לפ"ז דאם קיבל רכב במתנה באופן שצריך לברך ברכת שהחיינו כמש"ת, נראה דאסור לו להשתמש ברכב כיון שאין יכול לברך עליו שהחיינו, ולענין בגדים או פרי חדש יש עצה ללבושם בשבת ולברך עליהם אבל בנידוד"ד לכאו' יצטרך להמתין עד לאחר ג' השבועות, ולכאו' יש להעיר דיוכל להשתמש עתה ברכב ולברך עליו לאחר ימי בין המצרים כיון דבסתמא הנאת החידוש נמשכת ולא דמי לפרי חדש דק"ל דאם אכלו כבר פעם אחת ולא בירך עליו שוב אינו מברך, אולם יש לדחות דגם לענין בגד חדש נימא הכי דילבשו עתה ועכ"פ פעם אחת או פעמיים ולא יברך ולאחר בין המצרים יברך עליו כיון דהנאת החידוש נמשכת ולמה סתם המשנ"ב דאסור ללבוש הבגד כלל, ובהכרח צ"ל דאסור להשתמש בדבר חדש מבלי שיברך עליו ולסמוך על הברכה שיברך עליו לאחר זמן, וכן מתבאר מתו"ד האגרו"מ [ח"ג סי' פ'] הו"ד להלן.

האם יש עצה להשתמש ברכב ביום ר"ח מני"א

ויש לדון האם יש עצה להמתין לר"ח אב ולהשתמש ברכב ולברך עליו כמו שמקילין בבגד ופרי חדש בשבתות, ויעוי' בשעה"צ סקצ"ט דכתב דהגאון רבי עקיבא איגר הביא בחידושו בשם ספר בית יהודה דה"ה בר"ח דינו לזה כמו בשבת ע"כ, ואין להקשות ממש"כ המשנ"ב סקמ"ה דמר"ח ואילך אסור אפי' בשבת, דהתם מיירי בבגדים דבהם יש איסור לבישת כלים חדשים לשיטת הרמ"א מר"ח ואילך, אבל הגרעק"א מיירי לענין פרי חדש, אולם בנידו"ד ברכב חדש לכאן יש מקום להקל בר"ח אב, אולם מסברא יש להעיר דהרי משנכנס אב ממעטין בשמחה ואסור בכל הדברים הנוהגים בט' הימים והיאך נימא ביום זה שהחיינו והגיענו לזמן הזה, וכן מצינו להדיא בשעה"צ סקמ"ח דכתב המשנ"ב דאם נתן בגד חדש לאומן לתפור מ"ז בתמוז עד ר"ח יכול ללבושו בשבת ולברך שהחיינו, ובשעה"צ הביא מהא"ר בשם מיו"ט דמצדד להחמיר משום שהיא שמחה גדולה, אכן הח"א העתיק כדעת המג"א, ובאמת איני יודע טעם הא"ר דבגמ' לא נזכר כי אם משנכנס אב ממעטין בשמחה ולא קודם עכ"ד, וא"כ חזינן מהמשנ"ב דיום ר"ח אב חמיר טפי והיאך נימא דימתין מלברך שהחיינו עד יום ר"ח.

ולכן נראה דכל דברי הגרעק"א רק לענין אכילת פרי חדש דאין כאן שמחה גדולה כמו בכלים חדשים אבל בכלים חדשים שיש בהם שמחה גדולה, או בגדים חדשים גם לשיטת השו"ע דמתיר ללבוש אבל תחילת הלבישה שיש בה שמחה גדולה בזה יש מקום להחמיר בר"ח אב גם לדברי השעה"צ ורק בשבתות שקודם ר"ח העיר השעה"צ דאינו יודע טעם לאסור, ומעתה בנידו"ד ברכב חדש שהוא מהדברים המרבים שמחה ביותר ודאי יש לאסור להתחיל להשתמש ברכב ולברך עליו ביום ר"ח אב, דנהי דמדין ברכת שהחיינו יש מקום להתיר לשיטת רעק"א אבל מדין ממעטין בשמחה יש לאסור וצ"ע.

בדיני ברכת הטוב והמטיב בימים אלו

והשתא צריך לדון מה הברכה שמברך על רכב חדש, והנה קי"ל דכל דבר שהוא להנאת אדם פרטי מברך עליו שהחיינו אבל דבר שהוא טובה לו ולאחרים מברך עליו הטוב והמטיב, וא"כ נראה דבסתם אברך בעל משפחה דהרכב משמש לו ולבני ביתו צריך לברך עליו הטוב והמטיב וכ"כ האגרו"מ [ח"ג סי' פ'] הו"ד להלן.

וצריך לדון האם מברכים ברכת הטוב והמטיב בימים אלו או דדמי לברכת שהחיינו, ומצינו בדברי כמה מגדולי האחרונים דנקטו בפשיטות דמותר לברך ברכת הטוב והמטיב יעוי' בסידור היעב"ץ דכתב שהוא פשוט וכ"ה בשערי תשובה סי' תקנ"א סק"י בשמו וכ"כ במחזיק ברכה שם אות י' וכה"ח ס"ק ק"ב, וכ"ה בשד"ח מע' בין המצרים סי' ב' אות ג' וכן נקט האגרו"מ [ח"ג סי' פ'], ובטעם הדבר נראה דכל הטעם להחמיר בברכת שהחיינו אינו משום אבילות אלא כמש"כ המג"א והמשנ"ב דאין לומר 'שהחיינו לזמן הזה' שהוא זמן של פורענות, ולפ"ז אין טעם להחמיר בברכת הטוב והמטיב דאין הברכה על הזמן הזה' אלא על הטובה שקיבל.

אולם ראיתי בס' קרא עלי מועד [פ"ב הע' ה'] דהעיר מדברי ההלכות קטנות הו"ד בכף החיים הל' ברכת היין סי' קע"ה סק"א דכתב וז"ל ונראה דבין המצרים הנוהגים שלא לומר שהחיינו גם יש למונעם שלא ישנו בין כדי שלא יברכו ברכת הטוב והמטיב דבמקום שהחיינו הוא אלא שזה ליחיד וזה לרבים עכ"ל, ובטעם הדבר י"ל דההל"ק פליג על המג"א וס"ל דהטעם דאין מברכים שהחיינו בימים אלו הוא מדיני אבילות [ויעוי' בשד"ח ח"ה פאת השדה מע' בין המצרים סי' א' אות ב' דהביא פלוגתא בזה], ויש להעיר ע"ד הכף החיים שסתם בס' תקנ"א כדברי היעב"ץ דמתיר לברך הטוב והמטיב בין המצרים מיד שזומנן לו, ובס' קע"ה סתם כדברי ההל"ק ואולי חשש להחמיר משום שיש עצות לשתות היין בלי להתחייב בהטוב והמטיב יעוי' במשנ"ב והאחרונים שם כמה פרטים בזה וצ"ע, עכת"ד שם. ולדינא נראה דיש להקל כסתומת כל האחרונים בדיני בין המצרים [ודברי ההל"ק לא הובאו באחרונים כאן אפי' ברמזה ואולי יש חילוק כמשנ"ב], ובפרט דמצינו בהגר"א דפליג בברכת שהחיינו וגם הט"ז פקפק בזה

וכמש"כ המשנ"ב, ולכן לענין ברכת הטוב והמטיב נראה דיש להקל וכן סתם האגרו"מ לדינא.

והנה בשו"ת אגרו"מ [או"ח ח"ג סי' פ'] כתב בענין קניית מכונית חדשה וז"ל ומכונית חדשה אם הוא לתענוג פשוט שאסור גם מ"ז בתמוז דהא צריך לברך שהחיינו, ואם הוא באופן שמברכין הטוב והמטיב כגון שיש לו אשה ובנים דגם הם נהנים מזה אסור מר"ח דהא כמו בנין של שמחה שאסור, ואם הוא מכונית לפרנסה כמו 'טראק' וגם מכונית קטנה אפשר ג"כ שהוא לפרנסה הוא רק בדין ממעטין במשא ומתן שבזמננו נהגו להקל כדכתב הט"ז סק"א וכ"כ המשנ"ב [סק"ג] להלכה, ואין זה משא ומתן של שמחה שכתב בשעה"צ שטוב להחמיר, ומצד שהחיינו יברך אחר ט' באב כי בשביל זה אין עליו ליבטל ממלאכתו עכ"ד, ומדבריו למדנו לנידו"ד דכשקיבל רכב שלא לצורך פרנסה אם הוא באופן שמברך עליו שהחיינו אסור לו להשתמש ברכב על דעת לברך שהחיינו לאחר ט' באב, ואם הוא באופן שמברכים עליו הטוב והמטיב כגון שיש לו אשה ובנים שנהנים מזה בימים שעד ר"ח אב מותר לו אפי' לקנות הרכב ולהשתמש בו, אבל מר"ח ואילך הוא כבנין של שמחה דאסור ולכאן גם בנידו"ד שקיבל רכב במתנה אסור לו להתחיל השימוש ברכב מר"ח ואילך, ומכאן למדנו דאין לעשות העצה שכתב הגרעק"א לענין פרי חדש דיוכל לברך שהחיינו ביום ר"ח מני"א, דלא דמי כלל להכא דיש איסור משנכנס אב ממעטין בשמחה ומשום בנין של שמחה.

הרב אברהם זנגר

לפטור בגד חדש בברכת שהחיינו בברית מילה בבין המצרים

נחלקו השו"ע והרמ"א ביו"ד סי' רס"ה ס"ז אם מברכים שהחיינו במילה, ומנהג האשכנזים בחו"ל כד' הרמ"א שלא לברך, אולם הגר"א הכריע לברך כד' השו"ע, וכן מנהג רוב הקהילות בא"י. אך יש המהדרים לפטור פרי חדש או בגד חדש בברכת שהחיינו במילה כדי לצאת מכל ספק (כמו שנוהגים בליל ב' דר"ה וכדמצאנו בפוסקים בכמה מקומות בספק על ברכת שהחיינו במצוות). והאריך בזה טובא בספר בירור הלכה ח"ו עמ' תמ"א ואילך, והביא בשם כמה בעלי הוראה שזו הנהגה ראויה ושהנהיגו כן בכמה קהילות, והוסיף בשם מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א שאין בזה משום 'משנה ממנהג ארץ ישראל' (שם עמ' תמ"ז).

ויש לעיין אם גם בבין המצרים ראוי לכתחילה לעשות כן, דהואיל וכתב השו"ע סי' תקנ"א ס"ז דטוב להזהר מלומר שהחיינו בבין המצרים על פרי או מלבוש, ורק בברית מילה ופדיון הבן מברכים שהחיינו לפי שא"א לדחות המצוה, א"כ בשלמא אם הוי בגד ספק גמור אם מברכים שהחיינו במילה י"ל דמותר לברך ע"מ לפטור בגד חדש כדי שיוכל לברך על המילה, אבל אם נקטינן דאפשר לברך על המילה לכתחילה, ורק משום הידור חפץ לפטור בגד חדש, מהיכ"ת דמותר לעבור על דינא דשו"ע דאין לברך שהחיינו על בגד חדש לצורך הידור בעלמא בברכת שהחיינו דמילה.

אכן מצאנו כמה פוסקים שכתבו דהמברך שהחיינו בפדיון הבן בבין המצרים יכול לכתחילה לפטור בברכתו גם פרי חדש כיון שאינו מוסיף ברכה אלא כוונה בעלמא, [שד"ח (אס"ד מערכת בין המצרים סי' א' אות ד), רוח חיים (סי' תקנ"א ס"ט), ומועד לכל חי (ט' כ"ה) ועוד]. וכ"כ בבירור הלכה ח"ז (סי' תקנ"א עמ' קל"ז) דלפ"ז פשוט שגם במילה בבין המצרים יש מקום להידור הנ"ל.

האיסור הוא האכילה או הברכה

אולם בשו"ת פלא יועץ (ח"ב סי' כ"ח להגר" אליעזר פאפו בעל הפלא יועץ וחסד לאלפים) כתב דזה תלוי בפלוגתת האחרונים אם האיסור הוא רק על הברכה או גם האכילה בעצמה של פרי חדש אסורה ע"ש (עי' בר"כ סי' תקנ"א ס"ז שהביא הפלוגתא). אך פשוט הדברים

דהאיסור הוא הברכה כל' הש"ע והמשנ"ב, ועי' מאמר מרדכי סקט"ו שכתב שהוא פשוט וברור ואין שום ספק בדבר ע"ש.

טעם המנהג שלא לברך שהחיינו בביהמ"צ משום אבילות או משום זמן פורענות

אך יש לדון מטעם אחר דאין דין זה פשוט, דהנה נחלקו האחרונים בטעם המנהג שלא לברך שהחיינו בבין המצרים, אם הוא משום אבילות או משום דהוא זמן פורענות ואין ראוי לומר שהחיינו והגיענו לזמן הזה, דהמג"א סי' תקנ"א סקמ"ב הוכיח כטעם הב' מהא דלא שמענו דאגל אסור לו לברך שהחיינו (והובא במשנ"ב סקצ"ח), אולם בברכ"י סקט"ו כתב דבש"ת בנימין זאב סי' קס"ג המובא בא"ר משמע כטעם הא' דהוא משום אבילות וצער, וכ"כ המהר"ל טוב למנוע מלברך זמן על שום פרי חדש כל בין המצרים כדי למעט שמחה, והובא בא"ר, וכן בביאור הגר"א לא הסכים עם סברת המג"א, ומשום כך השיג ע"ד הש"ע וכתב דחומרא יתירא היא שהחמיר הש"ע יותר משאר אבל, דהא מי שמת לו מת מברך שהחיינו על הירושה אע"פ שהוא אבל, ובש"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' קע"ה) נקט כד' הגר"א דהוא משום אבילות, וכתב דאין להקשות מהא דאבל מברך שהחיינו על הירושה, דשאני התם דאינו יכול לדחותו, ודמי לפדיון הבן שמברכים בו שהחיינו הואיל וא"א לדחותו כמבואר בש"ע, וכן נקטו עוד אחרונים כמובא בשד"ח (אס"ד מערכת ביהמ"צ סי' א' אות א').

והכתבו החיד"א (ש"ת חיים שאל ח"א סי' כ"ד) והאבנ"ז (סי' תכ"ח) דבזה תלוי פלוגתת האחרונים אם מותר לברך שהחיינו בשבתות של בין המצרים, דאם הטעם משום אבילות אין אבילות בשבת, ואם משום דהוי זמן פורענות גם בשבת שייך טעם זה.

טעם המנהג הוא משום חסרון בקיום ברכת שהחיינו או בקיום דיני האבילות

ויש לחקור עוד בזה, אם דין זה הוא מהלכות בין המצרים או מהלכות ברכת שהחיינו, כלומר דלפי צד הב' א"ז סתירה כלל לניהוגי אבילות לברך שהחיינו, אלא החסרון הוא בגוף הברכה, דלא הוי ברכה מעולה כשמברך בבין המצרים, והוי חסרון בקיום מצות ברכת שהחיינו, אלא שנחלקו האחרונים אם הטעם הוא משום שמברך מתוך צער ולא מתוך שמחה, וברכת שהחיינו צריך לברך מתוך שמחה, או משום שמברך על זמן של פורענות, אבל לכו"ע א"ז שייך להלכות ומנהגי האבילות של ימים אלו.

ויש להוכיח כן מדברי שו"ת דבר משה הל' אבילות סי' פ"ד שהביא ב' דוגמאות דלא כד' המג"א שכתב דלא שמענו דאגל אסור לו לברך שהחיינו, דהא מד' מהר"ם מינץ שהובא בט"ז סי' תרע"א סק"ח דש"ץ שהוא אבל בחנוכה לא יברך שהחיינו על הדלקת הנרות בביהכנ"ס (וכ"ה בהגהות חת"ס והגר"ב פרענקיל ועוד אחרונים על המג"א), ועוד מברכת הלבנה דק"ל שאבל לא יאמרנה תוך ז' אם יכול לאומרה אח"כ כמש"כ בשער אפרים סי' צ"ה, עכת"ד. והנה גבי קידוש לבנה מבואר בשער אפרים שם דהטעם הוא לפי שאין לקדש הלבנה אלא מתוך שמחה, ודימה זאת להא דכהן אבל אסור בנשיאות כפים לפי שאינו שרוי בשמחה, וכן המהר"ם מינץ ביאר טעמו דברכת שהחיינו ראוי לברך מתוך שמחה ואבל אינו שרוי בשמחה, וכ"כ בשעה"צ סי' תקפ"א סק"א דהטעם הוא לפי שצריך שמחה יתרה לברכת שהחיינו, [ובמשנ"ב סי' תרע"א סקמ"ד כתב הטעם דכשמברכים שהחיינו מינוכר דעת שמחה היא לצבור ואין כדאי שאבל יברך]. ומבואר מכ"ז דהחסרון הוא בקיום ברכת שהחיינו ולא בקיום דיני האבילות.

וכן משמע משו"ת בית דוד (הקדמון) סי' שכ"ה שהקשה על דין זה מד' הרשב"א שהוא בב"י יו"ד סי' רס"ה דברכת שהחיינו אינה תלויה בשמחה אלא בדבר שמגיע לו תועלת ואע"פ שמתערב עמה צער כדחזינן מהא דמברך שהחיינו על הירושה כשמת אביו, ולכן נקט הרשב"א דמברכים שהחיינו במילה אע"פ שיש שם צערא דינוקא. ותי' דהתם כבר נתחייב בשמחה, והמנהג הוא רק שלא להכניס עצמו לחיוב, אבל אם נתחייב בודאי מברך כמו בפדיון הבן. הרי משמע מדבריו דהחסרון הוא בקיום ברכת שהחיינו

דלכתחילה צריך שתיעשה מתוך שמחה.

אולם מדברי ההלכות קטנות יש להוכיח לא כן, דההלק"ט כתב דאין ללמוד מבין המצרים לאבל דעלמא שיהא אסור לברך שהחיינו, דשאני אבילות בית המקדש דחמיר, עכ"ד. וכן חילק המאמ"ר סי' תצ"ג סק"ב בין ימי הספירה לבין המצרים. והנה אם החסרון הוא בקיום ברכת שהחיינו דצריך לברך מתוך שמחה מאי נפ"מ על מה האבילות, ובע"כ הוי מהל' האבילות, ובזה יש מקום לחלק בין שאר אבילות לאבילות על ביהמ"ק.

וכן מוכח משו"ת בגדי ישע סי' כ"ז (להגר"ש דומ"ץ דביאליסטוק, תקצ"ח) שכתב לדחות ראיית הגר"א מאבל שמברך שהחיינו על הירושה בתרי גוונני, דהא דלפי גירסתינו בגמ' מיירי שמברך כשהוא אונן ועדיין לא חלה עליו האבילות ולכן שפיר מברך שהחיינו, (וכן דחה בהגהות הגר"ב פרענקיל), אלא שהגר"א העתיק גירסת הר"ף והרא"ש דמיירי שאמרו לו מת אביך וסתמא מיירי בשמועה קרובה דנעשה אבל לאלתר ואע"כ מברך שהחיינו, וגם לגירסא זו אינו ראייה כלל, לפי שהאבילות ובשורת הירושה באו לו בב"א וכבר נתחייב לברך שהחיינו, ואין כח באבילות לדחות ברכת שהחיינו שכבר נתחייב בה ע"ש בכ"ד. ולכאור' סברא זו לא שייכא אא"כ הוי הלכה מהל' האבילות, וגם מה דפשיט"ל לחלק בזה בין אונן לאבל הוא ג"כ רק אם הוי מדיני האבילות. [וכן ראייתי בהגהות כרם שלמה שנדפס בסוף הש"ע מהדורת פרידמן שתמה ע"ד הגר"ב פרענקיל בזה דודאי אונן גרע מאבל, ונראה שנקט דהוי מהלכות שהחיינו כמו שהוכחנו מד' הדבר משה].

וכן משמע מל' שו"ת בנימין זאב הנ"ל שהביא הברכ"י, וז"ל; 'כי החסידים אינם רוצים לאוכלו, וטעמא שאין רוצים לומר בזמן אבל וצער שהחיינו לזמן הזה, ומשמע שהוא מלתא דהאבילות ולא משום דיני הברכה. וכן הבאנו מהא"ר בשם מהר"ל דאין אומרים שהחיינו כדי למעט השמחה.

ולכאור' נראה דניד"ד תלוי בזה, דאם הוא מהלכות אבילות שלא לברך שהחיינו, היינו לפי שהוא מעשה שמחה, א"כ י"ל דכל שמברך שהחיינו על מילה או פדיון הבן אין נפ"מ אם פוטר בזה גם פרי חדש, אבל אם הוא מדיני הברכה דעליו לברך מתוך שמחה ולא מתוך צער, אף אם מברך על המילה מתוך צער אכתי עליו לברך על הפרי חדש מתוך שמחה ומהיכ"ת לפטור גם את הפרי חדש בברכה זו כיון שחסר באיכות הברכה.

לצאת יד"ח שהחיינו על פרי חדש לכתחילה מדין שומע כעונה ממי שמברך בפדיון הבן

והנה השדי חמד שם נקט בפשיטות דלא זו בלבד שהמברך שהחיינו בבין המצרים בפדיון הבן יכול לפטור לכתחילה גם פרי חדש שאוכל בעצמו, אלא גם אחרים יכולים לאכול פרי חדש ולצאת יד"ח בברכתו מדין שומע כעונה. ודבריו צ"ב דסו"ס שומע כעונה וכל אחד נידון כמברך בעצמו. וכ"כ בפלא יועץ שהבאנו לעיל, דזה ודאי שאסור לו להוציא אחרים בברכתו לפי ששומע כעונה, והוסיף דא"ז תלוי כלל בגדר שומע כעונה ע"ש. [ועי' בספר מועדי הגר"ח ח"א עמ' קמ"ו מה שציין בזה].

ולכאור' נראה שנקט השד"ח בד' המג"א דהחסרון הוא רק להוציא מפיו תיבות אלו 'שהחיינו והגיענו לזמן הזה' אבל השומע ואינו מוציא מפיו אין בזה חסרון, כי באמת תוכן הברכה הוא דמודה על הפרי החדש ולא על ימי בין המצרים, ולכן רק להוציא לשון זו בפיו אינו ראוי כי סתימת הלשון משמע דקאי על ימי בין המצרים. והוא חידוש רב. ומ"מ זהו רק לפ"ד המג"א, אבל לפ"ד ההלק"ט והגר"א שהוא משום אבילות נראה דאין מקום לחלק.

ועכ"פ נראה דהשד"ח לשיטתו פשיטא ליה דמותר לפטור בברכתו גם פרי חדש, אבל לפי פשטות הדברים דאסור להוציא אחרים בברכתו, וכן נקטו פוסקי זמנינו, לפי שהחסרון הוא בגוף הברכה, לפ"ז יש מקום לנטות מד' השד"ח גם במברך עצמו, דאסור לו לפטור בברכתו פרי חדש לפי הצד שהעלינו דהוא דין בהל' ברכת שהחיינו דאין ראוי לקיים מצות ברכת שהחיינו של הפרי החדש בימים אלו, ולכן גם אם מברך על מילה י"ל דאסור להוציא בזה גם את הפרי החדש, וצ"ע למעשה.

הלכה | מוסר | מידות שיעורי דעה

לרפואת מו"ר ברוך בן צביה בתושח"י

הל' חייב כל אדם ללמד לבנו ולהעמיד תלמידים

יו"ד סי' רמה סעי' ד-ה

ללמד לתלמידים, עד כמה?

שו"ע – מצוה על כל חכם בישראל ללמד לתלמידים שגם הם נקראים בנים.

וכך היה מורה המושגיח הגר"מ חדש זצ"ל לאברכים מבוגרים, שימסרו שיעור וכל כיוצ"ב, כדי שיהיה 'מחייב', וכדי לא להתייבש!, והוסיף שגם יקיימו בזה "ושיננתם לבניך" - אלו התלמידים. אבל הלכה למעשה צריך לדון כמה זמן צריך לתת לתלמידים?

ויש שהורו לתת את כל הזמן הנצרך, ולא יפסיד מכך שהרי אמרו חז"ל 'זמתלמידי יותר מכולם', אבל הנהגה זו לא מתאימה לכולם, למשל מורה הוראה שעונה בכל עת ובכל שעה לכולם.. זה עלול להפריע מאד בסדרי הלימוד, ולמנוע את עלייתו האישית!

וכששאלו קמיה מרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א, כמה זמן להקדיש לתלמידים? וכתב: עי' גיטין ס':

ביאור דבריו: הובא בגמרא (גיטין ס:) דרב שימי בר אשי אתא לקמיה דאביי, אמר ליה: לותבן מר בעידנא יושיבני אדוני ללמוד בעת קבוע א"ל, אית לי עידנא לדידי ללימוד של עצמי, ולותבן מר בליליא, א"ל אית לי מיא לאשקויי לפרנסתי, א"ל אנא משקינא ליה למר מיא ביממא, ולותבן מר בליליא, א"ל לחיי אני מסכים.

וחזרו ושאלו א"כ לפי דברי הגמרא אינו מחוייב להקדיש זמן לתלמידים כלל! שהרי תמיד זה על חשבון זמנו הפרטי? וענה להם, שאין ליתן בזה שיעור, והכל לפי הענין, ואמנם בודאי שאינו מחוייב לתת על חשבון עלייתו האישית בתורה.

כתב האגרות משה (שו"ת אבה"ע ח"ד סי' כו אות ד) 'ופשוט שבתורה הוא עצמו עדיף על אחרים, ואף אם הוא יודע מסכת אחת ואפילו סדר שלם, הוא קודם ללמוד סדרים אחרים מללמוד לאחרים אף אותה המסכת.

אך הוריתי שכל ת"ח אף שצריך לעצמו, והוא גדול מאד, מחוייב ללמד מקצת זמן גם אם אחרי אף שמתבטל מתורת עצמו, וראיה מרבי פרידא.

ומסתבר לי שהוא ג"כ שיעור מעשר, עשירית הזמן שיש לו ללמוד תורה, ואולי יכול להוסיף עד חומש, וצ"ע לענין השיעור עכ"ל.

מבואר מדבריו שת"ח הלומד ביום עשר שעות, צריך להקדיש לזולתו שעה! ואם מתקיים בו מאמר חז"ל 'זמתלמידי יותר מכולם', שתלמידיו מחדדים אותו בלימוד, בודאי שרצוי להקדיש יותר מזה.

(פעם בחור יתום נכנס למרן הרב שך זצ"ל, ורצה מרן זצ"ל לעודד אותו, ושאל: מה אתם לומדים בישיבה? ואח"כ אמר לו: 'בא נלמד יחד את הר' חיים על הסוגיא, וכך למדו יחדיו, ואחרי הלימוד אמר לו: 'יש לי שליחות בשבילך, כשתחזור לישיבה קטנה תגיד לחברייך שלמדת עם הרב שך והוא מצד נהנה!').

וכן ידוע שרה"י רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ורה"י רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, שהיו מתמידים עצומים, דווקא הם היו מקדישים זמן, ולומדים המון שעות עם בחורים ברמות שונות! ובאמת כל אחד צריך לדעת את מקומו ויעודו, ותמיד כשעולה השאלה האם לעזוב את הלימוד וללמד או לעסוק בקירוב רחוקים וכדו', ישאל גדול בישראל.

כתב הגר"א (שם: אות ה) ואמרו (תמורה טז.) עשיר ורש נפגשו וכו'.

ביאור דבריו: הובא בגמרא (שם:) אתה אומר "רש ואיש תככים נפגשו, מאיר עיני שניהם ה" - בשעה שהתלמיד הולך אצל רבו ואומר לו למדני תורה, אם מלמדו, מאיר עיני שניהם ה', ואם לאו "עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה" - מי שעשאו חכם לזה עושה אותו טיפש, טיפש עושה אותו חכם.

מסביר המהרש"א (חידושי אגדות תמורה טז.) בהאי קרא מקרי ליה לרב "איש תככים", אינו מופלג בחכמה כ"כ עד שמלמדו, ואז מאיר ה' עיני שניהם, כי גם הרב מקבל מתלמידו, כמו"ש ויותר מתלמידו.

אבל אם אינו מלמדו, קאמר באידיך קרא "עשיר ורש נפגשו", ואין הרב שהוא העשיר רוצה ללמוד עם תלמיד שהוא הרש, "עושה כלם ה" שהקב"ה עושה דעת שניהם, שזה הרב בדעתו הוא שלא יקבל כלום מתלמידו, אבל התלמיד דעתו ללמוד לקבל, הקדוש ברוך הוא עושה דעת שניהם שהרב נעשה טיפש, והתלמיד נעשה חכם! עכ"ל.

שלא לדחות את השואל!

הובא במסכת שמחות (פרק ה) כשבאו רשב"ג ורבי ישמעאל גזרו עליהם שיהרגו, והיה רבי ישמעאל בוכה, ורשב"ג אמר לו: 'אברך בשני פסיעות אתה נתון בחיקם של צדיקים ואתה בוכה? א"ל 'אני בוכה על שאנו נהרגין כשופכי דמים וכמחללי שבתות'.

אמר לו: 'שמא בסעודה היה יושב וישן, ובאה אשה לשאול על נידתה, ואמר לה השמש: 'ישן הוא', והתורה אמרה "אם ענה תענה אותו" ומה כתיב "והרגתי אתכם בחרב", עכ"ל.

וכן הורה המהרש"ם (שו"ת ה"ב סי' רי) והא דפ"ח דשמחות היינו משום "אלמנה ויתום לא תענון", שמצער את האדם להמתין ועל כל צער שמצערין את האדם איכא לאו זה, והשי"ת יודע כי אני בעניי הזהרתי את ב"ב שאם יבא מי לשאול באמצע אכילה או שינה, לא יעכבו אלא יביאו לפני או יקיצוני, כי יפחד לבבי מואמר זה!

ובליקוטי מהרי"ל (ריש הל' פסח) בשם מהר"ש שדרש מאי דכתיב מי האיש החפץ חיים וגו' ועשה טוב וגו' אין לך טוב כגמ"ח וכו' אם הוא ת"ח יהא גומל חסד ללמד תורה לבני אדם חנם, ויהא נוח ומזומן לבריות בכל שעה לדון ולהורות בלי שהות עכ"ל. אבל מ"מ בעובדא דמס' שמחות בודאי הוא רק מילי דחסידי, כמ"ש חז"ל וסביבו נשערה מאוד וגו', כחוט השערה, דהא התם השמש חטא ולא ר"ש, כי אם ר"ש ישן בלא הודע, והשמש אמר רבי ישן, במה נתחייב ר"ש משום עינוי, ובע"כ שהוא רק דקדוק בעלמא כחוט השערה עכ"ל.

סעיף ה

מאימתי מחוייב ללמוד את בנו תורה, ומתי שולחו למלמד תינוקות

הובא בגמרא (סוכה מב.) קמין היודע לנענע, חייב בלולב, להתעטף, חייב בציצית, לשמור תפילין, אביו לוקח לו תפילין וכו' יודע לדבר אביו לומדו תורה וק"ש, תורה מאי היא? א"ר המנונא תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב, ק"ש מה היא? פסוק ראשון.

שו"ע – מאימתי מתחיל ללמד לבנו, משיתחיל לדבר מתחיל ללמדו תורה צוה לנו וגו' ופסוק ראשון מפרשת שמע, ואח"כ מלמדו מעט מעט עד שיהא כבן ששה או כבן שבעה, ואז מוליכו אצל מלמדי תינוקות.

ומאידיך השו"ע לקמן (ס"ח) כתב: מכניסים התינוקות להתלמד בן חמש שנים שלמות, ובפחות מכאן אין מכניסים אותו, ואם הוא כחוש מכניסין אותו כבן שש שנים שלמות [דהיינו בן שבע].

מסביר הש"ך (ס"ק ג) מה שכתב כבן שבעה – היינו בכחוש לגמרי, אבל כחוש קצת מכניסין אותו כבן שש. והרמ"א כתב שם: ומ"מ מיד שיהיה בן שלש שנים שלמות, מלמדים אותו אותיות התורה כדי שירגיל עצמו לקרות בתורה.

מקשה הגר"א (אות יט) איני מבין שיחתו, דהא מיד כשמתחיל לדבר חייב כנזכר לעיל עכ"ל.

ועוד הביא הגר"א (בליקוטים) דמקור דברי הרמ"א ממדרש תנחומא (פרשת קדושים) דכתב "וערלתם ערלתו", הכתוב מדבר בתינוק, שלש שנים יהיה לכם ערלים, שאינו יכול לא להשיח ולא לדבר, ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קודש, שאביו מקדשו לתורה וכו' עכ"ל.

וצ"ע מה הוקשה לגר"א על דברי הרמ"א שמלמדים אותו אותיות התורה בגיל שלש, והרי צריך ללמדו תורה מיד כשיודע לדבר, והרי אינו סתירה כלל, דמתי יודע לדבר מלמדו פסוק ראשון של ק"ש ותורה צוה וכו', ואילו בגיל שלש שנים מלמדו אותיות התורה, וכן נוהגים.

מעלה עצומה ללמד בנו בימנו הנכון

הובא בגמרא (כתובות נ.) אמר רב קטינא כל המכניס את בנו פחות מבן שש, רץ אחריו ואינו מגיעו, איכא דאמרי חבריו רצין אחריו ואין מגיעין אותו. רש"י – להיות פקחין בתורה כמותו.

ובספרי (דברים פיסקא מו) "ולמדתם אותם את בניכם", מכאן אמרו כשהתינוק מתחיל לדבר אביו מדבר עמו לשון הקודש ומלמדו תורה, ואם אין מדבר עמו לשון הקודש ואין מלמדו תורה, ראוי לו כאילו קוברו עי"ש. מבואר שיש זמן מסויים שהוא מסוגל מאד להצלחה, וישתדל מאד שלא להפסיד אותו.

להערות, הארות ותרומות בטל' 0527688072
או במייל: shiuryrgm@gmail.com

משפטי התנאים וברכת ארץ ישראל

מפרשת בני גד ובני ראובן, שחפצו לצרף את ארץ סיחון ועוג שבעבר הירדן המזרחי לארץ ישראל, ולזכות בה כנחלה, לומדים את משפטי התנאים.

בני גד ובני ראובן ניגשו למשה ובקשו להיענות לבקשתם ולאשר את התנחלותם בעבר הירדן מזרחה שמש. אמר להם משה שהוא מוכן לכך בתנאי שיצאו חלוצים להילחם עם העם בעבר הירדן המערבי. וכך אמר: "אם תעשון את הדבר הזה, אם תחלצו לפני ה' למלחמה. ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני ה' עד הורישו את איביו מפניו. ונכבשה הארץ לפני ה' ואחר תשבו, והייתם נקים מה' ומישראל, והיתה הארץ הזאת לכם לאחוזת לפני ה'. ואם לא תעשון כן, הנה חטאתם לה' ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם" (במדבר לב כ'-כ"ג). מכאן למדו שכל מעשה שאדם עושה ומגביל את חלותו בתנאי כגון קידושין, גירושין או קנין. חייב התנאי להיות תעתיק מדויק של המבנה של התנאי שהתנה משה עם בני גד ובני ראובן.

ואלה הם "משפטי התנאים":

תנאי כפול - יש לכפול את התנאי, ולומר מה יקרה אם התנאי יתקיים ומה יקרה אם לא יתקיים ולא להסתפק בצד אחד כגון: אני עושה את המעשה (למשל, קידושין - נתינת המטבע) רק בתנאי כזה וכזה. שכך אמר משה: אם תחלצו למלחמה - תתקבל בקשתכם ותקבלו נחלה זו, ואם לא לא תקבלו.

הן קודם ללאו - יש לומר תחילה את הצד החיובי אם תעשה כך וכך או יקרה כך וכך - תתקיים העסקה ולא להקדים את הצד של אם לא תעשה לא תתקיים העסקה

תנאי קודם למעשה - לומר את חלק התנאי תחילה לאמור: אם יקרה כך וכך - תתקיים העסקה ולא העסקה תתקיים אם יקרה כך וכך.

תנאי שאפשר לקיימו.

"מילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי".

במידה ואדם עשה מעשה בתנאי אך התנאי לא עמד בתנאי הסף דלעיל, וחסר בו אחד ממשפטי התנאים התנאי בטל ומהעשה קיים. לדוגמה: אדם קידש אשה על מנת שירד גשם ולא ירד גשם אך הוא לא כפל את התנאי, או לא אמר את חלק ה"הן" לפני חלק ה"לאו", הקידושין חלים למרות שהתנאי, כאמור, לא התקיים.

שתי שאלות:

הרי קידושין צריכים כוונה והוא לא התכוון לקדש אלא אם ירד גשם, (וכך לגבי גט או קנין) מדוע המעשה יתקיים אם התנאי לא התקיים, ומה לי אם נאמר בסר כזה או אחר ובצורה כזו או אחרת, הרי אין ספק בכוונתו?

מדוע לומדים משפטי תנאים ממעשה דבני גד ובני ראובן?

לימדונו רבותינו, כי הגבלת מעשה בתנאי אינו דבר המובן מאלינו.

כיון שמדובר במעשה שגורר "חלות דין". אדם נותן פרוטה לאשה לשם קידושין. המעשה הוא נתינת הכסף, וכשזה מתרחש, חל דין הקידושין על כל השלכותיו, היא הופכת להיות לאשתו ואסורה לכל העולם. וכך לגבי גט. המעשה הוא נתינת הגט והדין של הפירוד וההיתר לכל העולם חל עם עשיית המעשה.

המעשה, שייך לאדם אך את הדין מחל הקב"ה. האדם הוא אפוא "בעלים" על המעשה בלבד הוא אינו "בעלים" על חלות הדין, זה נעשה על ידי הקב"ה במקום בו היה מעשה. וממילא אין הוא בעמדה להגביל את חלות הדין על ידי תנאי. לולא חידשה התורה בפרשתנו שיש אפשרות להגביל על ידי תנאי את חלות הדין לא הייתה לו כל אפשרות לעשות זאת. ומאחר והיכולת הזו הוא חידוש שהתורה חידשה אין לך בו אלא חידושו ובשעה שאין התנאי עומד בתנאי הסף הנ"ל ולא נעשה כראוי על פי משפטי התנאים התנאי בטל והמעשה - שאינו קשור לתנאי קיים ואת החלות מחל הקב"ה בלי קשר לרצונו. (רצונו קשור למעשה ולא לחלות הדין).

שיעור זה נלמד בפרשה בה עוסקים בתחילת ההתנחלות בארץ ישראל. ארץ ישראל היא "ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה", זו ארץ "אשר ה' אלוקיך דורש אותה", זו ארץ מלאה ברכה: "ארץ חיטה ושעורה גפן תאנה ורימון, ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם, ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצוב נחושת". אך ברכתה אינו פועל יוצא אוטומטי וטבעי מאדמתה מאקלימה ומטבעה החומר. זו ארץ ששפע ברכתה תלוי במצב הרוחני של העם היושב עליה, זו ארץ שבתנאים אחרים מתקיים בה הפסוק "ושממה הארץ!" עלולה היא להיות ארץ של רעב ומלחמות, של מגפות ומחלות, ככתוב בפרשת בחוקותי ובפרשת כי תבוא, וכפי שלמדנו להכיר במהלך שנות ההיסטוריה. מי שמשפיע ברכות על ארץ ישראל זה הקב"ה והוא התנה זאת בתנאי של "והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי" או "אם בחוקותי תלכו".

מה יותר מתאים ללמוד שאין קשר של סיבה ותוצאה בין מעשה והתוצאות הרוחניות והדיניות היוצאות ממנו, מארץ ישראל וברכתה? בכל ארץ בעולם הברכה כפופה למאמץ האנושי ואילו באץ ישאל - אנו נעשה את שלנו, וה' הטוב בעינינו יעשה הוא מחל את הברכה כמו שהוא מחל את דיני הקידושין הגיטין והקניינים. אין אנו "בעלים" על הברכה והשפע...

{ אז נדברו }

פרשת מטות מסעי תש"פ | עלון מספר: 473 | לסדר: "אלוף נעורי אתה"

די להזנחה... הגיע הזמן לפתור בעיות בחיים...

השבוע אני רוצה לצאת במגבית!!! קוראים יקרים לא לדאוג... אני לא אכביד אליכם... אנא מכם... תקראו עד הסוף...
 "...אתה יודע שאני אף פעם לא פניתי אליך... וזה לא דרכי... אבל הפעם לא יכולתי לעמוד מנגד וכו' וכו'..." **ובכן!!!** אני מכיר מקרוב יהודי אחד שיש לו הרבה קשיים בחיים... קשיי פרנסה... בעיות עם הילדים... גם בריאות... שידוכים... התמודדויות במשפחה... ואני יודע **שאתה!!!** אתה קורא יקר יכול לעזור לו... **כן... אתה!!!** **ובלי** להוציא כסף... **ובלי** להתאמץ...

אתה יודע איך??? אתה הרי **בלאו הכי** קם כל בוקר!!! אתה **בלאו הכי** הולך כל יום להתפלל שחרית!!! אתה **בלאו הכי** מתפלל במנין ואומר פסוקי דזמרה ותפילות שמונה עשרה... את כל זה אתה עושה **בלאו הכי!!!** אז יש לי בקשה אחת צנועה ממך... היות ואתה כבר **בלאו הכי** מתפלל... תעשה מאמץ **להשקיע!!!** להשקיע בתפילה... להתפלל יותר בכוונה ועם כל הלב... ואם אתה תעשה את המאמץ הנוסף הקטן הזה אתה יכול להושיע אותך ולהביא לך את כל הישועות.
לא!!! לא ביקשתי ממך שתצטרף לאמירת תהילים... גם **לא ביקשתי ממך** צדקה... **לא ביקשתי ממך** לעשות משהו שאתה עדיין לא עושה... אני מדבר איתך על מה שאתה **כבר כן עושה!!!** אתה כבר מתפלל... אבל חסרה השקעה!!! **וההשקעה הנוספת הזו היא פה ההנפקות!!!** אם תשקיע בתפילה... אתה יכול להביא לך הישועות... תעשה טובה... גמילות חסדים... אנא... אל תעמוד מנגד.

אוי... כמעט שכחתי להגיד לך... אתה יודע מי זה האיש הזה??? לא תאמיני!!! **זה אתה!!!!!!**

מה שאמרת לך עכשיו... זה לא אני!!! זו משנה מפורשת בפאה שכולנו אומרים מידי יום!!! וזו גמ' מפורשת בדף היומי השבוע... שלמרב הבושה פעם ראשונה ששמתי לב למה שכתוב שם...

מידי בוקר אנו אומרים: אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקין קיימת לו לעולם הבא... ואלו הן... **ועינן תפילה!!!** מה כתוב כאן?? שתפילה עצמה (בלי **עינן** תפילה) זה מהדברים שאדם **לא!!!** לא אוכל פירותיהן בעולם הזה... אדם שמתפלל בלי כוונה... בלי עינן... בלי השקעה... אז הוא אמנם מקיים מצות תפילה!!! אבל זה מסוג המצוות שעליהם נאמר "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא..." **אה... אבל תכל'ס... הרי התפללתי על משהו...** ולא מספיק לי שיש פה מצוה... אני צריך שה' גם ישמע את תפילתי וישמע אותי??? אה... אתה רוצה שהתפילה תהיה מהדברים ש"אדם אוכל פירותיהן גם בעולם הזה??? בשביל זה לא מספיק תפילה... בשביל זה צריך תוספת שנקראת **עינן** תפילה!!! תוספת של השקעה ותשומת לב!!! ואז תראה עין בעין את הפירות שה' שומע את תפילתך... **אם שמת לב: בסה"כ הסברתי את המשנה עם שוטנשטיין!!!**

שתפילה כמות שהיא זו מצוה!!! אבל בשביל שהיא תפעל ותראה פירות כאן צריך **עינן!!!**
עכשיו!!! מה הסקופ הגדול? שאותה משנה בפאה שאנו אומרים מידי בוקר... המשנה עצמה בכלל לא מזכירה את עינן תפילה... במשנה כתוב רק שכיבוד אב ואב וגמילות חסדים זה מהדברים שאדם אוכל וכו'... **אבל עינן תפילה זו כבר הוספה של רבי יוחנן!!!** והגמ' שואלת: מאיפה לקח ר' יוחנן שגם עינן תפילה זה מהרשימה? (בפרט אם המשנה לא מנתה את זה... מנין לר"י...) עונה הגמ': שר' יוחנן סובר **שעינן תפילה זה בכלל גמילות חסדים שנא' גומל נפשו איש חסד (לשון רש"י)!!!!** מה פירושו??? ר' יוחנן היה מגיע כל בוקר לתפילה... והיה רואה יהודים שסוחבים איתם את כל הבעיות של החיים... קשיים... צרות... התמודדויות... והם מגיעים לתפילה... ו... ומגלגלים תפילין...

ר' יוחנן חשב לעצמו: ר' יוד: לא חבל עליך?! יש לך כ"כ הרבה בעיות בחיים... ואתה כבר **בלאו הכי** מתפלל!!! **בלאו הכי** אתה גורר את עצמך איכשהו לבית הכנסת... אתה **בלאו הכי** יושב מול הסידור ומתפלל... אז לא חבל??? טיפה יותר השקעה... טיפה עינן תפילה... ובאותו מחיר ה' גם ישמע את התפילה... ולא רק תקיים מצות תפילה וזהו... לא חבל??? ר' יוחנן יושב והלב שלו נקרע... ממש בל תשחית... זה... זה כמעט גובל במזוכיסטיות... אנשים כבר מחזיקים את הצ'ק בידיים... הם כבר מתפללים... ובמקום להשקיע עוד טיפה בעינן תפילה ולהיושע... הם מוותרים על הזיכוי הזה... זה ממש בל תשחית... חבל על הזיכוי הזה...

לרבי יוחנן לא היתה ברירה והוא פנה לציבור בתור מגבית גמילות חסדים!!!

רבותי: אני לא פונה אליכם ממקום של חיזוק בעבודת תפילה... אני מדבר כעת בתור **גמילות חסדים!!!** יש פה יהודים שיש להם קשיים בחיים... יש להם משאלות לב דחופות שהם צריכים אגריויסע ישועה... ואפשר לקבל את זה בקלות... פשוט לקחת את התפילה שאנחנו כבר מתפללים וקצת יותר להשקיע!!! אנא... אם אתם לא רוצים להשקיע ממקום של חיזוק בתפילה לפחות תשקיעו את זה ממקום של הגמ"ח המרכזי... ממקום של גמילות חסדים מול עצמכם... תעזרו לעצמכם... **רבי יוחנן מלמד אותנו פה שיטה מאוד מפתיעה ומעניינת בחיזוק בתפילה:** אני תמיד ידעתי שצריך להתחזק בתפילה ממקום של... של חיזוק בעבודת ה'... אבל רבי יוחנן מגיע מזוית אחרת לגמרי: מזוית של גמילות חסדים... ממקום של-- חבל... די להזנחה... אל תזניח את משאלות הלב שלך... יש לך צרכים... יש לך קשיים... יש לך קורונה שהיית רוצה לסיים איתה כבר... ואתה בלאו הכי כבר מתפלל... אז רק טיפה יותר להשקיע בתפילה!!! כן... כמו שלפעמים אני מקבל קריזה להתחיל לאכול בריא... או לטפל בשיניים... או לשפץ את הבית... כן... כי עד עכשיו הזנחתי דיי... הגיע הזמן להפסיק להזניח... על אותו משקל!!! עד עכשיו הזנחתי את משאלות הלב שלי!!! אז הנה!!! הגיע הזמן להפסיק להזניח אותם ולהתחיל להשקיע קצת יותר בתפילה... כמה פשוט... כמה זה זועק... קום כבר... קרא אל אלוך...

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

להשתתפות בהוצאות

הגליון:

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

-קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

תודה מראש!!!

כל שותפות שלכם

מחזקת את דינו...

יש מלון יעודי ויש ישיבה יעודית!!! חשוב לדעת זאת....

בסייעתא דשמיא יצא לאור מהדורה נוספת של הספר "וימאן" העוסק בניסיונות בני דורנו,

לגודל נחיצות ספר זה בכלל ובתקופה זו בפרט, היוגשה תרומה חד פעמית מיוחדת לכמות ספרים מוגבלת שיומכרו במחיר יותר מוסבסד, (הסבסוד מיועד עבור בחורי ישיבות בעיקר...) כל המודרו זוכה... "זוכה" בסבסוד...

נקודה למחשבה סביב ההוצאה הנוספת של ספר "וימאן" **המורה 6 במלון זה**

בחסד ה' כי גבר ובשעה טובה יצא לאור ספר "ואהבת".

ניתן לרכוש במוקדי המכירה:

אופקים: שפירא: 0534112035

אחיסמך: שרגל: 0527171721

אלעד: 039073067

אשדוד: 0504120311

בית שמש: נהר הירדן 9 רמה ב', מש' צויבל.

ביתר עילית: ב' אזור רמי לוי 0548450998

הדש: רחובות: 0548423047

התנבות: 0548473542

בני ברק: קבוץ גוליות 9- 0556728458

חזון איש 34 (מינת דסלה משפחת דריימוס) 0527117271

רבי עקיבא- אזור הרב קוק 0527603814

משפחת ביים רחוב השלושה 11.

קרית הרצוג: הרב גניבוסקי 20- 0527616750

ירושלים: מרכז העיר: רחוב נחמיה 10.

בית וגן: רח' הרב פרינק 29 קומה ב'.

רמות א': 0527189947

רמות ד': ריבין 47 קומה ב'

רוממה: המ"ג 29 0527682281

גבעת שאול: בן עזיאל- 0548491554

הר נוף: 0533148861

התש"ט טלסטור: 0527616512

קרית ספר: מרומי שדה 3 052-7174781

חפץ חיים: 14 089742750

ברכפלד: 0533109169 (כולל עטרת שלמה)

הדש: 0527137444 (ההפצה הניידת)

גרו פארק: 0527644795

צפון: חיפה: זבולון 9 או ישיבת תפארת ישראל

נווה שאנן: חנינה 81א זלושינסקי.

רכסים: הורדים 4א קריעלר לתאם 0548415410

כרמיאל: 0527136165 משפחת שטיימן.

טבריה: 0548441354

צפת: מאור חיים צה"ל 6/65 משפ' סימן טוב

0533127052 עיר העתיקה: 0548449816

הדש: הדר: הקריה החסידי, יונתן בן עזיאל 3/5

0533104790-0583244899

הדש: הדר: קדושי: 0583238157

כמו כן ניתן לקנות גם את הספרים אהבת, וימאן

במוקדי המכירה כדלעיל.

להשיג את הספרים בחו"ל – שאלו אותנו במייל.

התופעה שצפה על פני השטח בימים אלו ומטרידה הרבה אנשים זה הבחורי ישיבות שלפתע מצאו את עצמם ללא מסגרת ואין מי שלוקח עליהם אחריות... אז כבר הוזכר כאן **שאינו פה שום דבר חדש ומרגש!!!** כי זו תופעה שתמיד קיימת... בחור בן שש עשרה שהולך לישיבה שיש בה יותר ממש מאות בחורים... **במילים אחרות הוא נזרק לחלל העולם...** רק בימים כתקנם הוא נמצא בתוך איזשהו מתחם וישנה מין תחושה כאילו משהו שם עליו עין... אבל עכשיו זה צף פתאום על פני השטח... פתאום מגלים שהבחור הזה למעשה בודד בעולמו... אין לו קשר עם אף אחד שדורש בשלומם... אף אחד לא לוקח עליו אחריות...

כאן צריך להדגיש: **אין שום טענה על הנהלת הישיבה!!! אני מוחה!!!** אף אחד לא חשב לרגע שצוות של פחות ממניין רבנים יכול לתת מענה למסות כאלו אדירות של בחורים כ"י... מי שחלם שלבחור הזה יהיה רב שיוכל להסתכל עליו הוא פה המדומיין... זה מה שיש!!! רצייתם את זה... נלחמתם להתקבל... אז בבקשה... על הישיבה עצמה אין שום טענות... על מי כן? לא יודע על מי... **אני בעד להאשים את הבחורים!** יותר נכון: את האוירה החברתית הכל"כ שקרית שהייתה לו בישיבה... (אז עוד יותר מדויק: הייתי מאשים את מי שדאג להכניס את האוירה הזו) שהכניסו לו בראש שאם הוא ילך לישיבה פלוגית משהו יהיה פה מאושר... וכאן היתה טעות קטנה... הוא היה בטוח שהמאושר יהיה הוא... אבל כנראה שהתכוונו למשהו אחר...

זה לא פשוט!!! יש פה התלבטות אמיתית!!! אני באופן אישי חויתי דוגמא אישית שחרותה בזכרוני בתור בחור... היה זה בשנה השנייה של הישיבה שלמדתי בה... הרישום היה קריטי לעתיד של הישיבה!!! והגיע שיעור א' יחסית טוב... ואז קרה דבר עצוב... היה תפוח אחד רקוב!!! בחור אחד מקולקל לגמרי... שהלך וקלקל שבעה בחורים יחד איתו... מורי ורבי שלי"א מיד זרק אותו בישיבה... כי בחור שמקלקל אחרים אחת דתו. "לא תחמול ולא תכסה עליו." אבל תכל"ס. יש פה עוד שבעה בחורים מקולקלים! שאם אתה רוצה להציל את הישיבה אתה חייב לזרוק **גם אותם...** פה הראש ישיבה נעמד בקנאות ולא הסכים בשום אופן לזרוק אותם מהישיבה!!! ולמה? הם בחורים **שלי...** זה בחורים שהתקלקלו **אצלי...** זה אסון שקרה **לי!!!** זה פח זבל שהתפתח **אצלי!** איהה מין חוסר אחריות מצידו לזרוק אותם מהישיבה...? קבלתי אותם לישיבה מתוך הנחה שאני לוקח עליהם חסות... והנה... קרה מה שקרה... אז זהו? מה... פתאום להתנער מאחריות ולזרוק אותם?

ואל תשאל... זה היה סיפור שלם... הופעל עליו לחץ אדיר... ו... לא משנה כעת הפרטים... בסוף היו שדאגו שהבחורים האלו יזרקו והראש ישיבה לא סלח לעצמו... וכל הזמן הוא התבטא בתובענות כלפי עצמו: במקום שאהיה נשר יעיר קינו על גודליו ירחף... בגדתי בהם ושלחתי אותם מעל פני וכו' וכו'... **הסיפור הזה עומד לנגד עיני כדוגמא מוחשית לפלונטר אמיתי ומורכב שקיים היום...** כשאני נזכר בסיפור הזה... ואני שואל את עצמי... האם את הילד שלי אני אשלח לישיבה של מורי ורבי...? אאמה... לא יודע... לך תדע... תאר לעצמך שיהיו שם כמה בחורים כאלו שהתקלקלו בישיבה ומו"ר לא יסכים לזרוק אותם... אז הילד שלי יצטרך להתרועע עם בחורים לא בדיוק... **אבל!!! מאידך גיסא...** אני בעצמי היה הייתי באותה פנימיה עם בחורים כאלו... ותכל"ס הבחורים האלו משום מה לא קלקלו אותי... ומאידך: אם יצא ממני משהו היום ואתה כעת קורא את העלון שלי זה... זה... זה מגיע משם!!! ממה? מאותם בחורים מקולקלים? לא... אלא ממה? מזה שכל בחור בישיבה (כולל הבחור המקולקל) היה לו מלאך שמכה על קדקדו... מכיר אותו עד הסוף... והולך איתו ברוחו ומוביל אותו לאן שהוא יכול להגיע... אז כשזה היה נוגע לבחורים שהתקלקלו אצלו בישיבה אז הוא שילם מחיר... מחיר תדמית... מחיר של חיים לא קלים... (כי היכול לזרוק... והכי **קל** לזה להמשיך לשאת) וכשזה היה נוגע אלי... אז הוא לקח עלי אחריות מלאה ולרעות אותי ולדחוף אותי עם כל העוצמה וכל האישיות שלי נזקפת אליו...

אין מה לעשות!!! זה הולך ביחד!!! אי אפשר להפריד חשבונות!!! זה בדיוק כמו חשבון בנק שיש **הוצאות** ויש **הכנסות...** אם אתה רוצה להגיע לישיבה טובה!!! מופוצלת!!! מרשימה! עם שם טוב!!! המשמעות היא שאתה מגיע פה לתעשייה של **מצינויות!!!** אי אפשר לזלזל בכך הזה... ברור שבישיבות האלו נמצאת הסחורה הכי טובה... וב"ה... יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים... כן ירבו הישיבות המובהרות... אבל!!! יש לזה מחיר!!! אל תצפה שיש ישיבה כזו תקח אחריות מוחלטת על כל בחור!!!! **כי זה לא הולך ביחד...** אדרבה... הישיבה הזו מיועדת באופן רשמי לחומר הטוב!!!! שזה אומר שאם מגיע כעת קורונה והבחור לא לגמרי עומד בקצב... אז כל טוב... הוא נדחק לצד ונפלט החוצה ואף אחד אפילו לא יודע...

אין סיבה שזה לא יקרה!!! ואין שום טענה על ישיבה כזו!!! כי מי שהגיע לכאן... ידע בדיוק לאן הוא הגיע... הוא מבין שאם הישיבה הזו נחשבת ליגה... זה רק בגלל שהיא **"ישיבה יעודית!!!"** פה המקום למצינים... אם אתה לא עומד בקצב... אז אוטומטית אתה זז לפניה... **ואל תבא בטענות** למה אף אחד לא נישא אליך... כי תבין... אם היו נישאים פה לכל בחור ומהלכים אותו לפי הקצב והרמה שלו... הישיבה כבר לא היתה מרשימה... ואתה!!!! אתה בעצמך לא היית רוצה להגיע אליה... **תדע לשלם את המחיר!!!!!!!**

לעומת זאת אני... למדתי בישיבה שאין לה שם בכלל... ולמה?? למה לא היה לה שם?? **בדיוק בגלל זה!!!** כי הרב כן לקח אחריות אישית על כל בחור... וברגע שרוב נושא כל בחור על לבו המשמעות היא שהישיבה נראית כמו עץ אתרוג שיש בו גדולים וקטנים תמימים ובעלי מומין... יש שם את כל הרמות... והרב הונך לכל נער על פי דרכו... **וזה נראה בהתאם!!! לא איסתי בכלל!!!** אתה עלול אפילו למצא את עצמך חבר חדר של בחור שכעת המעמד הרוחני שלו ממוקם בעשר מדרגות מתחתך... וזה המקום שלו כעת... **אבל הכל מבורך...** כל תלמיד פה "בדוק לרבו" (עיין שבת קכז): הרב יודע מה מקומו של כל בחור... מה היכולות של כל תלמיד ולאן אפשר להוביל אותו... אז אני שם גדלתי!!! מכאלו סוג ישיבות יוצאים בחורים בנים... ושוב: כמובן שכל אחד לאן מובל שהוא יכול להגיע... **וצריך לדעת את זה!!!** צריך לדעת כל מקום מה ההכנסות ומה ההוצאות שלו... רציית ישיבה מופוצלת? קבלת...? אתה מאושר עד לב השמים...? יופי... תצליח שם... אבל אל תתלונן שאף אחד לא שם לב שאתה כבר חודשים מחוץ לישיבה... אל תתלונן שאף אחד לא התקשר לשאול אותך מה נשמע...

הורים יקרים: לא להתלונן!!! זה לא הגון!!! זו בחירה שאתם או הילד שלכם בחרו!!! נא לא לטייח את המציאות... יש כאלו שאוהבים להתלונן על המערכת!!! על הממסד!!! סליחה... אתה הזמנת את זה... רציית להנות מהליגה המסוננת שהממסד מספק לך... אל תבא בטענות למה לא עוזרים לבחורים שצריכים תמיכה... אדוני... תחליט מה יותר חשוב לך. האם אוירה מצינית ותובענית. או דמות תורנית שלוקחת אחריות. מאוד קשה להכריע. אבל לרקוד על שתי החתונות? **לא בבית ספרנו!!!!**

הפגישה המרתקת עם אדון

קורונה!!!

סוף סוף תפסנו אותנו... לאחר מצוד של ארבעה חודשים... שניסינו להילחם נגדו... ניסינו יחד לנצח אותו... לכתר אותו... ואולי גם להגיע איתו למשא ומתן... והנה לאחר חודשים רבים של ניסיון לאתר את הנגיף החמקמק... סוף סוף עלה בידינו להתחקות אחרי עקביו של הנגיף... יצרנו איתו קשר טלפוני... שוחחתי איתו ישירות!!!! והצלחתי לתאם איתו פגישה...

כן... איתנו!!!! איתו בעצמנו!!! עם אדון קורונה בכבודו ובעצמו...

שמעת על אדון קורונה?? כן... הנגיף הזה שכעת מצליח לשגע את כל העולם... הנגיף הזה שכעת הוא הרבה יותר חזק מטרמפ ופוטין... הוא עכשיו הבוס שמכתיב את הסדר יום של העולם!!! ואני הצלחתי לקבוע איתו פגישה... הוא הביע את הסכמתו שהוא מוכן לדבר איתי ולהגיע איתי להבנות... (כמובן שהפגישה תיעשה בצורה מבוקרת... לפי הוראות משרד הבריאות... סוף סוף הנגיף הזה הוא "חולה מאומת") לפני שנכנסתי איתו לפגישה... כל כולי רעדתי מפחד... אני הולך לפגוש את מי שכעת מנהל את כל העולם... אפשר לברך עליו "ברוך שנתן מכבודו" בשם ומלכות...

אני נכנס... ולתדהמתי לא היתה גבול!!!! אני רואה אדם ישיש... רזה וצנום... רתוק לכסא גלגלים... בקושי מסוגל לזוז...

ניגשתי אליו ושאלתי אותו: אתה הוא אדון קורונה???

הוא בקושי הרים את ראשו... וענה לי: כן!!!!

פניתי אליו בתחנונים ואמרת לו: תגיד לי: למה?? למה אתה עושה לנו את זה?? אתה יודע כמה צער ועגמת נפש אתה גורם לנו?? אתה יודע כמה אנשים מתו... וכמה אנשים מבוהלים וסחופים ודווים בגללך... למה אתה עושה את זה?? אני מבין שאתה רוצה כח ושליטה... אבל תראה כמה דם נשפך בעולם בגללך... מה... אין לך מינימום של נקיפות מצפון?? אדון קורונה פרץ בבכי ואמר: מה אתם רוצים מהחיים שלי... מה אתם מאשימים אותי כל היום?? תראה... תראה איך שאני נראה... אני כ"כ חלוש... נכה... מרותק לכסא גלגלים... אני חסר ישע... אני לא יכול לעשות כלום... וכולם נפלו עלי ומאשימים אותי כאילו אני הרסתי את העולם... **אמרתי לו: מה פירוש אדון קורונה???** מה... גם אתה מתעלם מהקורונה?? גם אתה טוען שאין קורונה?? תראה... תראה מה שקורה בעולם... תראה כמה מתים... כמה אנשים סובלים... והכל בגללך...

ושבו קורונה פרץ בבכי... תגיד לי: אתם נורמליים... מה אתם רוצים ממני?? תראה... תראה איך שאני נראה... איך שאתה רואה אותי... נראה לך שאני מסוגל ללכת לבד ממדינת סין עד איטליה וארצות הברית וישראל?? מה פתאום... רק מה?? מישהו גורר אותי... סוחב אותי בעל כרחי לכל המקומות האלו... ואני מצדי לא עושה כלום!!! אתם!!!! אתם גוררים אותי לכל מקום!!!! **רגע... אמרתי לאדון קורונה...** אני

רוצה שוב להבין: אתה רוצה להגיד לי שאתה מתנער מכל אחריות... אתה נקי מכל אשמה ועוון... ואתה מפיל הכל עלינו...

ענה לי אדון קורונה... כן בפירוש כן!!! רק אתם אשמים!!!

בבקשה... תנסה להרים אותי... תנסה לבדוק אם אני מסוגל ללכת... מי אני... אני כלום... אני מצד עצמי לא יכול לזוז!!!! אם תשאיר אותי על משטח במשך כמה שעות אני מתפגר... כל הכח שלי מגיע רק מכם... אתם משנעים אותי... אתם הרגלים שלי!!! **אתם** מכניסים אותי לתוך הפה **שלכם**... והגוף **שלכם** מייצר אותי ומחזק אותי בעל כרחי... הפה **שלכם** פולט אותי ומכניס אותי בעל כרחי לעוד פיות של אנשים... אני לא עושה כלום!!!! אתם לוקחים אותי ממקום למקום ומיבשת ליבשת... אתם עושים הכל... ואתם עוד מאשימים אותי...

תחשוב על זה... זה אמנם קצת דימיון מודרך! אבל תחשוב על זה...

באיזשהו מקום בשפראך שלנו התרגלנו לחשוב כאילו אנחנו מנהלים מאבק מול **איזה ישות מסוימת!!!** מול איזה "אויב" אחד אלים שקוראים לו קורונה... איזה חיידק מסוים **שהוא!!!** עושה לנו בעיות... **הוא** אלים... מדברים פה כביכול על **מישהו**... אז ניסיתי לדמיין את המישהו הזה!!! לקחתי דף ועט וניסיתי לצייר לו פרצוף... לצייר לו פה ועיניים ושרירים... ופתאום קלטתי שבסה"כ מדובר ביצור נכה... זעיר... חלש... אין לו שום כח... אין לו יכולת... לא! לא כמו שמתארים אותו... בדיוק לא!!!!

המדוזה הכי קטנה שנמצאת כעת בחופי ים התיכון היא בעלת זרועות הרבה יותר חזקים מהקורונה!! היא מתהלכת... היא מתקרבת... היא לופתת... אבל הקורונה... מדובר בבעל חי שלא יכול לבצע קפיצה וללכת ממקום למקום... הוא אפילו לא חגב שיכול לסמן מטרה ולהגיע... לא!! הוא בעלי חי שאין לו מינימום של אפשרות תנועה...

נו... אז מי פה אלים?? אני ואתה!!!

אני ואתה הרגלים שלו... אני ואתה המשווקים שלו... והמפיצים שלו... אני ואתה מייצרים אותו בתוך הגוף שלנו... זה אנחנו!! אנחנו במו ידינו!!!

תחשוב על זה... הוא בעצמו פספוס!! הוא לא יכול לעשות כלום!! כל הכח שלו מגיע רק מאיתנו... מ"נדבת לבנו" שאנחנו מרבים אותו ומפיצים אותו... **טמונה פה תפיסה הפוכה לגמרי ממה שחשבתי עד עכשיו!!!**

הרי מה כולם רגילים לומר היום?? שהקורונה הוכיחה לנו את אפסיות האדם... איך שכל העולם כולו עומד מול חיידק זעיר ולא יודעים איך לנצח איתו... ואם ככה... אז רואים את אזלת ידינו... כמה אנו חלשים...

אבל תחשוב רגע... זה הרי בדיוק ההיפוך!!!

החיידק הזעיר הזה... **לא הוא הסיפור!!!** הוא היה זעיר ונשאר זעיר... ומי עושה אותו ענק כ"כ?? **אנחנו!!! אנחנו עושים אותו כזה גדול!!!** הרי אף אחד לא חולק

על העובדה שהנגיף הזה לגמרי לגמרי תלוי בהתנהלות שלנו... אנחנו נחליט בהתנהלות שלנו מולו האם להפיץ אותו במיליארדים או להשקיט אותו לאפס...

כלם מודים פה אחד שהכל תלוי בנו לגמרי!!!

אם ככה... אז זה לא מדויק להגיד שהקורונה מלמדת אותנו את אפסיות האדם!!! **אדרבה ואדרבה... ההיפך הגמור!!!** הקורונה מלמדת אותנו שלאדם יש כח לקחת אפס ולהפוך אותו למיליארדים!!!!

זה מבט הפוך לגמרי!!! עד עכשיו ידעת שיש איזה חיידק פצפון שהוא יותר חזק ממך... מה המחשבה הזו עשתה לך?? כלום!!! נתנה לך תחושת חוסר אונים... תחושה של איבוד שליטה ואיבוד בטחון עצמי... (כמובן שיהודי מאמין לוקח את זה למקום של אמונה... שהקב"ה משתמש עם משרתים זעירים... אבל ברגעים החלשים שזה לא הולך למקום הזה... אז זה רק נותן תחושה של חוסר יציבות נפשית...) **בא נהפוך את הקערה על פיה... לא!!!**

זה בדיוק הפוך!!! מהחיידק עצמו אין מה לפחד... הוא קטן... הוא פצפון... היה פצפון וישאר פצפון... רק מה?? בתקופה הזו התגלה איזה כח אדיר ה' נתן לי!!! שאני יכול לקחת את היצור הפצפון הזה ולשגע את כל העולם כולו איתו... תראה איזה כח יש לי בידיים!! לא לקורונה!!!! זה הרבה יותר מחייב!! זה הרבה יותר נוגע אלי למעשה...

בינינו... בדור האחרון החטא הגדול שלנו זה לא כ"כ כוחי ועוצם ידי... אנחנו ע"פ רוב לא סובלים מגאווה יוצאת דופן... (כמובן שיש כאלו שכן... אבל יש בעיה יותר חמורה והיא-) אנחנו סובלים בעיקר מחוסר אימון בעצמנו... מי אני... אני כלום... מה אני יכול לעשות... מה אני שווה...

אז הנה... הקורונה כעת מלמדת אותך שגם אם אתה חלשלוש... אתה יכול יום אחד לקבוע חברותא עם עוד איזה יצור עוד יותר חלשלוש ממך... ועם השילוב המנצח ביניכם... אם רק תצאו לרחובה של עיר... אתם עלולים לשתק את כל העולם... **אם כך אז על אותו משקל** אני שבור עכשיו... אין לי מצב רוח... אני מתפלל... התפילה שלי גם לא מי יודע מה... אתה יודע איזה כח יש לתפילה הזו שלך?? אתה מזלזל בתפילה שלך?? תחשוב שהתפילה שלך זה מידה טובה מרובה ממידת קורונה... רסיסי הרוק הזעירים שיצאו מהפה שלך וההבל פה של הקול קול יעקב בשעה שאתה מתפלל לה... הם מילאו את כל העולם בכזו המייה!!!! הם עטפו את כל התפילות שיהודים במשך שנים התפללו...

עכשיו אני מבין מאיפה ליהודה היה כח כזה אדיר בקול שלו!!! שעם שאגה אחת הוא היה יכול לזעזע את כל ארץ מצרים!!! **פשוט מאד:**

מה שאני ואתה יודעים היום... שעם רסיסי רוק זעירים אתה יכול לשתק עולם שלם... את אותה עוצמה יעקב אבינו הנחיל בבית שלו... אבל לא בחלק השלילי אלא בחלק **החיובי!!!** יעקב אבינו לימד את יהודה... דע לך יהודה: הקול קול יעקב והידיים ידי

בכל חור בעולם... והכל אצלו בגגגגגדול... כן!!!! אדון
 אז נדברו עם הספרים שלו הצליח להגיע לכך וכך
 מוקדי הפצה... אבל אתה!!! אברך קדוש שיושב
 ועוסק בתורה מתוך הדחק... אתה אורו של כל
 העולם כולו... אתה מפיץ קדושה וטהרה בכל קצוות
 תבל... ושלא תבין לא נכון!!! אף אחד בכלל לא יודע
 את זה... את זה נדברו הרבה מכירים... נקודות
 ההפצה שלו כתובות כאן בגיליון... אבל אתה "נשא"
 שקט! אתה שקובע עיתים לתורה אתה מדביק ואף
 אחד לא יודע. והכי הכי: **אתה בעצמך לא יודע!**

כן... **זו הרי הבעיה המרכזית של הנגיף הזה...** שכן
 אדם מסתובב עם הנגיף והוא אפילו לא יודע... ו...
 ודווקא אז הוא מדביק את כל העולם... כשהוא
 יפתח תסמינים זה כבר יהיה מאוחר... תודה רבה...
 כעת כבר חצי מהעיר נדבקו... **על אותו משקל!!!!**
 צורבא מרבנן יום אחד מפתח תסמינים... בהתחלה
 הוא כמו "פריציא דתותי קלא..." (ריש תענית) הוא
 כמו יעקב אבינו ש"במקלי עברתי את הירדן הזה..."
 (מקלי הכונה לכספומט מיובש שאין מה להוציא בו... רק לראות
 את המינים המשגשג) יעקב אבינו בשלב הזה עדיין לא
 מפתח תסמינים... אף אחד לא מעלה על דעתו
 שמתהלך כאן סולם "שראשו מגיע השמימה"!!!
 יום יבא והוא עוד יפתח תסמינים... וברגע שהוא
 ירד למצרים הנילוס יעלה לרגליו... והרעב יפסק
 בבת אחת וכל העולם כולו ירעד וירגש לבוא... זה
 יקרה בעתיד... כשסוף הכבוד לבא... וכן וכבוד יתן
 ה' לא ימנע טוב להולכים בתמים... **אבל כעת!!!!**

בשלב הזה... מהלך כאן אברך שפוף חסר כל שסוחר
 איתו רק צרות ויסורים... אבל בת קול מברזת עליו
 ואומר: "הוא הודה הוא זיווה הוא הדרה"!!! הוא
 מדביק את כל העיר... אם יש פה ישועות זה ממנו...
 כן זה נראה בדיוק כמו קורונה אבל לצד ההפוך...
 מהלך כאן אדם שכולו אורה וברכה שהקב"ה מוסר
 בידים שלו את כל השפע של העולם... ואיפה שהוא
 הולך הוא מדביק אנשים בשפע וברכות שבידו...
 (כן... "ויברכני ה' בגללך" ללבן לא הגיע הברכות האלו... אבל מה
 נעשה שהוא נדבק... המחומר לטהור טהור... טוב לצדיק טוב
 לשכנו...) כעת אף אחד לא מזהה שזה קשור לחרדי
 הצנום הזה... אף אחד לא מעלה על דעתו שהעובד
 ה' העדין הזה (שחוסף מידי פעם צעקות מכל מיני מחזיקי
 מפתחות למיניהם) הוא מחזיק בידים שלו את כל
 השיברים... כן... הקב"ה מאפשר לנו לזכות בכך הזה
 עוד לפני הופעת התסמינים!!!! כי אחרי שכבר
 יופיעו התסמינים זה מאוחר... אחרי שיעקב אבינו
 יהיה כבר "מאומת"!!!! כל המלכים ירוצו להניח את
 הכתרים על ראשו... חכמה גדולה... איפה הייתם
 כשהוא שכב שם על הריצה... כשעדיין אף אחד לא
 ידע להעריך את התורה שלו... אז היה לנו- האבנים
 את השכל להקיף אותו בהערצה ולומר עלי יניח
 צדיק ראשו!!! אנחנו עשינו את זה קודם הופעת
 התסמינים!!!! אז קדימה... כדברי רשב"י בירושלמי:
 אם ראת דור שנתיאשו ידיהם מן התורה עמוד
 והתחזק בה ואתה נוטל שכר כולם... אם ראת
 אנשים מפסיקים להעריך את החרדים לדבר ה' כי
 הם (לא) מפתחים תסמינים (זה נראה כאילו "מאי
 אהני לן רבנן) עמוד והתחזק ותיטול שכר כולם...

בתקופה הקרובה זה בגלל העיניים הטהורות שלי שאני
 הולך לשמור עליהם מכאן ואילן...

אם רסיסי הרוק שלי יכלו לגרום להתפרצות בכל העיר
 עד כדי סגר... אז אותו רסיסי רוק שלי יזעקו בתפילה
 ותחנונים לה'... ויעתר לנו ה' ויפתח שערי שמים
 לתפילתנו... מהר מהר להביא שמות... כל מי שצריך
 ישועה... הפה שלי כעת פתוח בתפילה וזעקה לה'... אני
 עכשיו מדביק את כולם בישועות... כן... תפילה לעני כי
יעטוף... אומר הזוה"ק: שהוא עוטף את כל התפילות...
 יש הרבה תפילות שנתקעות באישהו מקום ולא
 נכנסות פנימה... ואז מגיע יהודי עם לב נשבר ופותח
 את פיו... ורסיסי הרוק שלו מדביקים את כל התפילות
 האחרות ומכניסות אותם לפניו ית'...

אז כן!!! מי שעד התקופה האחרונה סבל מגאוונה והיה
 בטוח שכוחי ועוצם ידי וכו'... אז בארבעה חודשים
 האחרונים הוא כבר הבין עניין... הקורונה הוכיחה לו
 שאין מקום לגאוונה... אז בסדר... כעת כבר כמעט ואין
 נשאים של גאוונה... **אם ככה!!!! אז כעת!!! כעת הגיע**
הזמן להחליץ צד... להפוך את הקערה על פיה ולהסיק
 מסקנה הפוכה! הקורונה מלמדת אותי **כמה אני**
חזק!!!! כמה כח ה' מסר בידיים שלי... אני כבר לא צריך
 להיות ראש ממשלה ולא שר הפנים בשביל לשתק
 מדינה... אם ככה... לא נותר לי אלא לקחת את אותו
 קול שכעת מתחבא מתחת המסיכה... ולהפעיל אותו
 עם כל העוצמה לכיוון של ה"קול קול יעקב"!!!!

יונתי בחגוי הסלע... הראיני את מראיך... **השמיעיני את**
קולך!!!!

עכשיו: בשיפולי המאמר... אני יכול לשתף אותך...
 כשהתחלתי לכתוב את המאמר הזה... כשהתחלתי
 לתאר איך אני נפגש עם אדון קורונה... התוכנית
 המקורית הייתה להוביל את זה למסר אחר לגמרי...

שאדון קורונה עונה לי... מה אתה רוצים ממני... אני
 כלום... **הכל בגזירת עליון!!!!** בקיצור: תכננתי להוביל את
 המסר הזה למקום של אמונה... שהכל משמים...
 ובמקום לדשדש סביב מספר הנדבקים והמונשים...
 אנו צריכים להיות עסוקים בבדק בית מה ה' רוצה
 לעורר אותנו...

אבל!!!! תוך כדי שאני כותב את התיאור הזה... אני
 פתאום קולט ש... שנוכח!! נכון אמנם שהכל בגזירת
 עליון... אבל תכל'ס... פה... כשעומדים מול המאפיינים
 של נגיף הקורונה... אנחנו הרבה יותר פוגשים פה את
אדם המזיק!!!! אדרבה... הרבה יותר פוגשים פה את זה
 ש"מפי עליון **לא** תצא הרעות..." אם יש קורונה
 שמשתוללת בעולם זה אמנם בגזירת עליון... אבל מי
 שאחראי על השינוע שלה ועל ההפצה הנרחבת שלה זה
 נטו אנחנו... אדון קורונה לא הצביע לי באצבע מאשימה
 על השמים... אלא הוא הצביע עליו ואמר: **אתם!!!!**
המפתחות בידיים שלכם!!!!

אני יכול להגיד לך בכינות... אני כעת... בשבועות אלו
 עסוק כל הזמן בהפצה... הפצת הספר "ואהבת"!! ב"ה
 בס"ד הצלחנו להגיע לעוד מוקדי הפצה ועוד... אבל
 עדיין אני לא מתקרב לאפס קצהו של מוקדי ההפצה
 וההתפשטות של אדון קורונה... יש לו נקודות הפצה

עשיו! אתה רואה את גורדי השחקים ואת
 העוצמות שעשיו מצליח להרים **בידיים** שלו... אז
 תדע לך שהרבה הרבה יותר מזה אתה יכול לעשות
 ב"קול קול יעקב" שלך!!!!

אנחנו כעת מבינים את זה מצויין... אבל רק
המקום השלילי...

אז הנה... יעקב אבינו העביר את המסר הזה **בחלק**
החיובי...

שמע ה' קול יהודה!!!! ארצות הברית שולחת
 חללית לחלל... מדובר בלוגיסטיקה אדירה... בבתי
 ספר שלימים לחקר החלל... ובמקביל מגיע ילד
 יהודי ומחזיק כוס מים ומברך "ברוך אתה ה'..."
 שהכל נהיה בדברו" הקול קול יעקב שבוקע מפיו
 של ילד יהודי ופונה לאבא שבשמים... עוקף בין רגע
 את החללית... ולועג לה... לאיפה את מגיעה
 ולאיפה אני... את מגיעה לחלל ומסתובב שם סביב
 עצמך במקרה הטוב... אני- הברכה שלי עולה וחוצה
 את השבעה ריקיעים ומגיעה עד כסא הכבוד...

זה הרי כ"כ פשוט מצד אחד... ו... ומצד שני: כ"כ
לא מובן מאליו...

כן... את זה שכשאני מדבר ורסיסי הקול שלי
 יכולים להפיץ את הנגיף... את זה אני מבין... ביבי
 הסביר... ביבי התראיין... מנכ"ל משרד הבריאות
 אמר... ארגון הבריאות העולמי קבע... זה בסדר...
 הבנו את העניין...

אבל כשאבא שבשמים לוחש לך: בני היקר!!! אני
 מתגעגע לקול הנעים שלך... תפנה אלי... אני יכול
 להושיע אותך... ואת כל העולם כולו בזכותך...
 בזכות ש"שמע ה' קול יהודה..." האם לקב"ה אנחנו
 מאמינים כמו שאנחנו מאמינים לביבי??? **זה**
חשבון נפש נוקב מאין כמותו!!!!

אם במידת פורענות אנחנו קולטים איזה כח הרסני
 יש לבן אדם אחד שבדיבור שלו הוא יכול להדביק
 עולם שלם... אז מידה טובה מרובה!!!! בדיבור שלי...
 בדיבור הטהור שלי... בלימוד תורה שלי... בשמירת
 הלשון שלי... אני יכול לבלום את המגיפה ולגרום
 לאבא שבשמים להופיע **ולומר: הנני**

תחשוב על הנקודה הזו!!!! עולם השקר לא מסתיר
 מאיתנו איזה כח יש לאדם אבל הוא מוכן לספק
 את המידע הזה רק בחלק השלילי!!!! כולם מבינים
 שמספיק טיפוש אחד לשרוף יער שלם... כולם
 מבינים שמספיק נשא אחד להדביק מדינה
 שלימה... ואין ילד שלא יודע להגיד שכל הצרות
 והיסורים והטילים והקורונות הכל מגיע בשביל
 שאנחנו לא לומדים תורה. אז יופי! עולם השקר
 עושה את תפקידו נאמנה ומוכיח לנו את מהזוית
 השלילית... ואני לא מצפה ממנו ליותר!! אבל
 הלאה... אנחנו צריכים לקחת את אותו מסר
 ולתרגם ולהמיר אותו למקום החיובי!!!!

אם כל הצרות שבעולם מגיעים בגלל הביטול תורה
 שלי... אז באותה מידה כל דבר טוב שקורה בעולם
 זה בגלל הלימוד תורה שלי... אם כל האנדרלמוסיה
 שהייתה בעולם עד כה זה בגלל שלא שמרתי על
 העיניים... אז כל הישועה והרחמים שהולך להיות

מנחה - ערב שבת 'הודו לה' כי טוב' 'זכני לגדל'...

לפניך פרק מתוך החוברת "בשובי לירושלים" העתידה לצאת בשבועות הקרובים לקראת סיום מסכת שבת... בעניין שבת בבית המקדש והסתתף!!! השעה 1.30 בצהריים... מעלי יומא דשבתא... כמידי שנה סבא מוסין את כל המשפחה לשבת התאחדות ו'זבז משפחה' בצל השכינה הקדושה... סבא ניגש להקריב קרבן תודה... אתה שואל למה?? לא צריך סיבות מיוחדות... מספיק שיש פה ב"ה כמה ימים חדשים... שאמותיהם מקרבות בהזדמנות זו קני יולדת... יש פה ב"ה כמה נכדים שעולים לשיבות גדולות וכולם הולכים בדרך הישר ב"ה... ויש פה ב"ה משפחה שלימה שכולם בריאים ב"ה... מה יכול להיות יותר טוב מזה...

סבא הגיע וכל המשפחה המורחבת איתו... כולם נעמדים בעזרה מסרחק... ואז הלוי האחראי סיים את ביקור הקרבן, וסימן לסבא שהוא יכול לסמוך על הקרבן... ההתרגשות כעת בעיצומה... סבא כעת ניגש בתור שליח ציבור... מניח את שתי ידיו בין שתי קרנות הזבח... ומתחיל בקול רועד עם המנגינה המוכרת של ע"ש...

הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו... יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר...

ואז כולם... כל המשפחה ביחד מתחילים איתו... הודו לה' כי טוב... ואז מתחילים הדמועות... כל אחד והצריך ה' הודות' שלו... דודה רוחמה התחילה להגיד 'תעו במדבר בישימון דרך עיר מושב לא מצאו' ולפתע יענקי... יענקי צף לנגד עיניה... כן... בקיץ האחרון... בקורונה... יענקי הסתובב סביב עצמו... ו... והיו לי חששות כבדות... פחדתי ש'תעו במדבר בישימון דרך', ראיתי את הצעירים שלי מסתובבים ומחפשים את עצמם 'רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף' ואז בכיתי לה' מקירות לבי: 'יזעקו אל ה' בצר להם מסצוקותיהם יצילם' התחננתי לה' ש... שיענקי ואבריימי שלי לא ישתו ח"ו מים מלוחים... שלא יגיעו למחוזות לא ראוים... והנה 'יודיכם בדרך ישירה ללכת אל עיר מושב', ברוך ה' יענקי מצא את עצמו... שמחתי לראות איך הוא פתאום להיכנס ללימוד... הוא קבע חברותא עם סבא ומאז כולו מונח בלימוד... והוא ב"ה מונח בלימוד גם ללא מסגרת... 'יודו לה' חסדו ונפלאותיו לפני אדם, כי השריע נפש שוקקה ונפש רעבה מילא טוב', אבא שבשמים: רק אתה יודע, שהרעב והצמא הכי גדולים בדורנו!!! זה הרעב והצמא של הצעירים לתוכן רוחני...

(כ)... זה אחד מהתסמינים של הגאולה... פסוקים מסורשים בעמוס (ח'): "ביום ההוא התעלפנה הבתולות... והבחורים בצמא... הנה ימים באים נאום ה' והשלכתי רעב בארץ, לא ראה ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'". כולנו בטוחים שזו נבואת נחמה... אבל זה לא זה לא בדיוק... הרעב הזה שיש בארץ, זה יהיה רעב מסוכן מאוד. יסתובבו צעירים וצעירות רעבים... רעבים לאושר וסיפוק בחיים... הם יסתובבו בצמאון צחיחים ויתורו אחרי משהו שאולי ימלא אותם... ו... 'זענו מים ועד ים ומצפון ועד מזרח, וישוטבו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו', יהיה קשה למצא את דבר ה'!!! ואין עוד מקום ביריעה זו להאריך... לא נכנס לפרטים על דוד יצחק שנדבק בחודש ניסן והיה במצב קשה, ועד עכשיו הוא עדיין קצת בתסמינים של 'כל אוכל תתעב נפשו' - אובדן חוש טעם... והוא ובני משפחתו דווקא מתרגשים מאוד מהמילים 'יאגיעו עד שערי מות ויעקו אל ה' בצר להם', וכן הלאה וכן הלאה...

נחזור כעת לסבא שעומד כשליח ציבור... סומך שתי ידיו על קרנות התודה ואומר את כל פרק ק"ג, והנה... באמצע הסמיכה... בעיצומם של הדמועות וההתרגשות וההודאה לה'... לפתע הגיע אבריימי בן ה-9 וקרא לסבא... סבא הפסיק לרגע והסתכל לעברו... אבריימי סימן משהו לסבא... סבא הנהן בראשו ומיד סיים את הסמיכה, ונו... תיכף לסמיכה שחיטה... (מה אבריימי סימן לסבא? על כך בהמשך) דוד אהרן נכנס ושחט, וקיבל הכהן, וזרקו ע"ג המזבח... הכהן הפשיט והעלה את האימורים על גבי המזבח... ואז סבא הסתכל על השעון... וחייך בהקלה... ברוך ה'... מה יש?? תבינו... בערב שבת אין לנו את הלילה שאחריו... בקרבנות תמיד הלילה הולך אחר יום (אגב: זו הסיבה שבחצרות החסידים כשיש שולחן סהוד... עיקר הטיש הוא בלילה שלאח"כ)... אבל ביום ששי?? אין כזה דבר!!! למדנו בדרך היומי (שבת כד.) 'עולת שבת בשבת' ולא עולת חול בשבת, מסילא בע"ש צריך להזדווד שהאימורים יספיקו להיות לחמו של מזבח עוד לפני שבת... אחרת יורידו אותם...

באותה שעה שסבא וכל המשפחה מקריבים תודה... אי שם בירושלים הרחק מבית המקדש... ניצב לו יענקי שלנו... (זה שאמא שלו כעת דומעת במקדש ואומרת 'אל הנער הזה התפללתי') הוא דווקא לא הגיע למקדש!! הוא עומד כעת במסבב מול התנור והכירה... כולו דרוך... כעת הוא סיים לרדות את החלת חמץ העשירית... ועוד שלושים חלות מצה ניצבים בשורה יפה... כעת הוא מרשה לעצמו למחות את אגלי הזיעה... ומפליג חודשיים אחרונה... כבר לפני חודשיים סבא קרא לי והכין אותי... שכמידי שנה, בעוד חודשיים אני רוצה לעשות את השבת התאחדות המסורתית של המשפחה... והיות ועכשיו יש קורונה... ואתה בלאו הכי לא במסגרת מסודרת... אז אני רוצה למנות אותך לאחראי מטבח באותה שבת... לא!!! שלא תבינו... 'אחראי מטבח' בירושלים המקודשת זה לא מלצר שמכין סלטים ומגיש משקה קל... זה בסדר... את זה הנשים כבר עושות על הצד היותר טוב... סבא בעיקר רוצה מישהו שיהיה אחראי על החלק ההלכתי המורכב על כל ההיקף של ההלכות המגוונות שכרוכות במטבח בשבת שכזו... שזה אומר מצד אחד הלכות שהיה והטמנה ובישול... וחוץ מזה הלכות אפיית חלות רבוכה וחלות חמץ... וכל ההזירות של להרות הכרוכות בזה...

בקיבור: במשך חודשיים פתחנו עשרות סוגיות חמורות בש"ס וסבא הכין אותי למלאכת הקודש מכל ההיבטים שלה... המחיר היקר ביותר שנאלצתי לשלם על זה... שבשעה שסבא עלה למקדש עם כל המשפחה... אני באותה שעה הייתי עסוק בלאפות את כל הארבעים חלות כמובן בתוככי בית פאגרי - ירושלים (ס"ס והקריב על זבח התודה חלות מצות... על-בסמך...) הלחץ היה גדול!!! כי כל הארבעים חלות חייבים כבר להיכנס לתנור עוד לפני שישחט התודה... ולא סתם... אלא צריך שיקרמו פניהם בתנור עוד לפני ששוחטין את התודה ('שחטה עד שלא קרמו פניה בתנור, לא קדש הלחם', דהיינו צריך שהלחם יהיה קיים בשעת שחיטת התודה) אז סיכמתי עם סבא שאבריימי נשאר איתי פה... וברגע שהחלה האחרונה תכנס לתנור ויקרמו פניה... אני שולח את אבריימי שיתן אור ירוק... עד שהוא לא מגיע לא יגישם לשחוט... לא נכנס כעת לפרטים... איך עושים את החלות ואת הרקיקין ואיך את הרבוכה, ואיך מחמיצים את החלות חמץ... אני לא הולך להגיד לך עכשיו על רגל אחת מה שיענקי למד עם סבא במשך חודשיים תמימים במתכונת קורונה... מה שכן... יענקי עשה ארבעים חלות ולא הפריש חלה... נתחש למה? כי הוא כיון בשעת עשייתם לשם לחמי תודה!!! ובקדשים לא צריך להפריש חלה... ברוך ה'... מצייץ יענקי... כעת סיימנו את המערכה הראשונה!!! את אפיית הלחמי תודה... אני בשלב זה סיימתי עם התנור... אמא עוד מעט תחזור מבית המקדש... ואז יגיע התור שלה לאפות חלות... נתחש מה היא תאפה?? היא תאפה חלות לשבת קודש!!! אל תשכח... אני אפיתי חלות תודה... חלות תודה נאכלים רק ליום ולילה... אפשר לאכול אותם רק בליל שבת... אבל מה יהיה בסעודה שניה ושלישית... גם אז צריך לאכול גלוסקאות נאות... אז אמא תעשה עיסה תפריש חלה ותרוץ לבית המקדש בצהרי יום ששי שאז רבבות נשות ישראל הולכות לבית המקדש ונעמדות בעזרת נשים מול שער המזרח ומתחננות בדמועות: 'זכני לגדל בנים ובני בנים... ומאירים את העולם בתורה ובמעשים טובים...' הממשך יבא...

נמודה שחשוב לחזר אותה להבחינה בה שוב ושוב:

שיהיה ברור: כל ההזירות וההשתדלויות הנדרשות מאיתנו בימים אלו ביחס לנגיף הקורונה... אם זה ללכת להיבדק... או להיכנס לבידוד במקרה הצורך... זה נמו נמו נמו עניין של יראת שמים!!! נמו עניין של בין אדם לחבירו!!! זה עבודת ה' לשמה!!! ולמה?? מסיבה פשוטה: אל תשכח שאם מואב לי הגרון ואני הולך לעשות משטח גרון... זה בשבילי!!! כדי לאבחן איזה אנטיביוטיקה לתת לי... כל פעם שבן אדם הולך לבידיקת דם זה בשביל לעזור לעצמו... יש פה אבחון לצורך טיפול... אבל כאן בקורונה לשם שינוי זה בפירוש לא!!! אם יש לך קורונה אין לנו מה לעזור לך... אל תגיע לקופת חולים... אל תתקרב אפילו... אין בשביל מה... אין לנו מה להציע לך!!! ממילא כמעט כל מי שעושה בדיקה... הוא עושה אותה רק רק רק בשביל אחרים!!! מי שנכנס לבידוד זה נמו ממקום של יראת שמים פן אכשל ונכשלתי בהדבקה של חבר שלי... ממילא עכשיו תבין למה נוצר מצב ש"רק" חרדים חולים בקורונה? פשוט מאוד: חילוני שאין לו מנימום של יראת שמים... אין שום הגיון בעולם שהוא ילך להיבדק!!! (א"כ הוא נפל במח ובאייקונים וזהו שהוא צריך להיכנס לבידוד... כאן 'בתפשיה עבד' בדיקה...)

אי לכך ובהתאם לזאת: כעת בדרך היומי התחילו פרק שנקרא רבי אליעזר ד--מילה... כל הלכות מילה בשבת נרשמו על שמו של רבי אליעזר!! למה?? המנשה במקום אומרת: שרבי אליעזר סובר שמכשירי מילה דוחים את השבת וכיון שכך, אם אדם שכח ולא הביא את האימול של המילה מערב שבת... לפי ר"א הוא יכול להעביר אותו ד' אמות ברה"ר... אבל לא סתם!!! רבי אליעזר מחייב להביא את האימול דווקא מן ג'ל ה'!!! לעיני כל ישראל... שכולם יראו שהוא מחלל שבת... ולמה?? משהו חיובי מצווה... מבאר רש"י במקום... יסוד גדול: "להרעי שהביבה מצוה עליו שמהלה שבת עליה!!! שמת לב מה רש"י מודגיש פה?? מצוה שיש בה כזה כח לדחות שבת, עצם זה שהיא בעלת עוצמה כזו שהיא דוחה שבת זה עצמו מופנ של חביבות המצוה... מופנ של השיבות המצווה!!!

ואם ככה: על אותו משקל: בא ניקח את זה אלינו... כל תפילה במנין שאני לא מתפלל בגלל שאני בבידוד... זה חיובי מצווה!!! איזה מצווה?? מצוה וערך קדוש שקוראים לה יהודי!!! רבש"ע: אני כ"כ מעריך ומחבב ומחשיב את הבן שלך שבשבילו אני מוותר על תפילה במנין... אתה יתברך כ"כ מעריך ומחשיב את הבן שלך... שאתה מצווה אותי ללכת להיבדק למרות שיש חילול ה' גדול אצל החילונים שהם בטוחים שרק החרדים חולים בקורונה.

(בטח... רק חרדים יש יראת שמים לשמור על נפש יהודית ולחילונים לא... נו... אז אולי אני נאמת לא אבדק כדי לא להיכשל ח"ו בחילול ה' שאין עוון יותר חמור מזה? אבל לא!!! ההוראה היא כן להיבדק... כי אבא שבשמים מוכן למחול על כבודו בשביל ספק ספקא של שמירת בריאות כנו!!! איזה חיובי יהודי יש כאן...)

איזה תיקון נפלא נעשה בימים אלו לשנת חיים שעליה נחרב בית המקדש!!! כמה חביבות של יהודים נשפכת כמים הפנים לפנים בימים אלו... כמה יהודים בימים אלו נמצאים במפגן של חביבות לאחיהם היהודים... מפגן שמתבטא בדחיית תפילה במנין... בסגירת בתי מנסיות... בדחייה של עשרות נושאים חשובים שעומדים על הפרק... והכל בשביל לשמור על נפש יהודית... איזה חביבות והערכה לנפש של יהודי עולה כעת לשמים!!!

אתם היהודים שעוסקים בהצלת נפשות... אתם שיוצא לכם לחלל שבת בשביל להציל נפשות... תחשבו על ההרגש הזה!!! כן... אני נוסע בשבת... מחלל שבת על יהודי... זה לא רק ששבת נדחית מפני פיקוח נפש... אלא יש פה מפגן של חביבות של נפש ישראלית!!! אין לך תיקון לשנת חיים יותר מזה...

האם זו בושה לקנות את הספר ומאז??

כאמור בעמוד ראשון בגיליון... בסייעתא דשמיא ובחסד ה' זכינו להוציא את המהדורה השלישית של הספר "וימאן"!!! ספר שמוקדש לניסיונות בני דורנו... ספר שנכתב מתוך מגרש ההתמודדות!!! ספר שנכתב מתוך הבנה בתעצמות הנדרשות וביכולות הנדירים והאימון הפלאי שהקב"ה רוחש דווקא לבני הנעורים בדורנו אנו! הספר מומלץ!!!! נחוץ וחשוב!!!!

כעת... לאחר שהספר כבר נמכר בהרבה... ואפילו הרבה מאוד עותקים... וב"ה קצת אנחנו במהדורה השלישית של הוצאת ספר זה... תרשה לי לשתף אותך בסודות המהדר... איך שהדברים נראים מהצד השני של המתנס... מדובר בנקודה שכבר נכתבה לפני כמה שבועות... (אלא שהיא נכתבה בעיקר להורים... ועכשיו אני מציג לפניך לבחורים בעצמם...) כשהספר הזה יצא לאור... ובחורים רבים בקשו לקנות את הספר... במוקדי המכירה הרוגשה החושה מאוד בולטת!!!! כמעט כל בחור שמבקש לקנות את הספר מורגש בקול של נימה של מבוכה... נימה של בושה... כל בחור שמתבקש לשואל: איפה אפשר להשיג את הספר "וימאן" הוא מדבר בשקט... בהסגנות... ואפילו במגומגום קל... חלקם אפילו מבקשים: תניח לי את זה בתוך שקית אטומה... ואני אשלם בקופה אחרת (בכ"ף אין בעיה...) **ואני מוכרח לומר שאני מאוד מאוד מבין את הבושה שבזה!!!**

אבל!!! צריך לדעת שלמייעשה למייעשה הבושה הזו היא... היא כן נכונה... ולא נכונה... יש פה לומד'ס דק ועדיין צריך להבחין בנו! הרי כך: יש דברים ש-בושה לדבר עליהם!!!

אבל **לא** בושה **להודות בקיימים!!!** הבנת? אני חוזר: יש דברים שבבושה לדבר עליהם!!! בושה להעלות אותם כנושא!! אבל אין שום בושה להודות בעצם קיימים... **מה אני מתכוין???** לדוגמה: אני- כותב הגיליון אז נדברו... אני אוהב צומי!!!! כן... מה שאתה שומע... אני אוהב צומי... נ... אני שואל אותך: האם זה בושה שאני רוצה צומי? מה שהבושה היא: כן ולא...

בושה **להגיד על זה!!** אבל לא בושה **להודות** בצורך הזה... אוי ואבוי למי שחושב שיש לו בעיה בזה שהוא רוצה צומי... רצות צומי או יותר נכון כבוד זה אחד מהדחפים היותר נורמליים שהקב"ה ברא בעולמו... וצריך את זה... וצריך לתת לזה את המקום של זה... רק מה? צריך לשלוט על זה!!! לנווט את זה למקומות הנכונים!! אבל לא צריך לדבר על זה בצורה רשמית... לדוגמה: קצת על פי חוק מכריחים אותי לפתוח עמותה שקוראים לה אז נדברו... (הצילו... אנו לא מוציאים ידים ורגלים) אז אחד הדברים שצריך בעמותה זה... זה להגדיר בשלוש מילים מה הכותרת של העמותה מה הנושא שלה... הצבת יהדות... השאלת ציוד זמין... אז שאלו אותי: איך להגדיר את העלון אז נדברו: אמרתי במקום: "מפעלי צומי וכבוד... אז אשתי "הסבירה" לי: ש... שנכון!!! נכון שאתה רוצה צומי וכבוד... אבל לא צריך שזה יהיה כתוב על כל מסמך ועל כל צ'ק... (מספיק שזה כתוב בעלון...) אתה מבין את זה? זה פשוט!!!

יש דברים שבבושה לדבר עליהם!!! אבל לא בושה להודות בעצם קיימים!!! **אותו דבר** בייחס להתמודדויות הנורמליות של כולנו בענייני קידושה... להתבייש לדבר על זה? זה נורמלי לחלוטין... זה מאפיין של יהודי...

אבל לא להתבייש בעצם קיימם של ההתמודדויות!!! כי זה לא בעיה!!! זה נורמלי!!! זה אנחנו!!! רק מה... לדבר על זה בלי שום בושה? זה לא!!! בשביל זה ליהודי יש חן מיוחד שנקרא בושת פנים... הבושה בנושאים אלו היא מוכרחת!!! זה חייב להיות ככה! זו תעודת זהות של יהודי... אבל מקומה של הבושה היא רק בייחס ל-**פנים** (מה שנקרא בושת **פנים**) אני לא הולך לדבר על זה... לא הולך לפתוח את הנושא הזה עם אחרים... אבל מצד שני: בייחס להכרה בעצם קיימו של הדבר אין מה להתבייש... ביני לבין עצמי אני לא מתבייש להודות בקיימו של הדבר... **הבנת את החילוק הדק והעדין שיש פה??**

סליחה על הדוגמה: כל בן אדם צריך ללכת פעם ביום למקום "חשוב" וכל יהודי שיש לו מינימום של עדינות הנפש ובושת פנים מבין שלא צריך לדפוק על השלחן ולהכריז את זה... **אבל מאידך גיסא!!!** יבא אחד ויאמר... היות ויש לי כזו עדינות נפש וכזו בושה ואני לא רוצה לדבר על הצורך הזה... אז **אני פרעה!!!** אני אף פעם לא יוצא למקום חשוב... מצידי המושג הזה לא קיים בלקסיקון... מה נענה לו? אנחנו נצחק עליו ונעשה ממנו קידקאס וכל ילד יודע את הסיפור על פרעה שיצא המיימה.

הבנת את הרעיון?? **יש להתבייש ולהצניע!!! ויש להתעלם ולהתכחש!!!** בושה וצניעות זה סימנים שלמים בשלחן ערוך... זו צורה של יהודי... אבל מי שמרוב בושה... מתעלם ומתכחש לקיימם של דברים... זה כבר פרעה!!

על אותו משקל בכל דבר בעבודת ה':

להתבייש בדחפים טבעיים שה' ברא **להצניע** את קיימם... זה יהודי!!! אבל להתעלם מהם ולראות אותם כבעיה?? זה!!! מה שנקרא **בעיות בקדושה!!!** אתה יודע מה זה בעיות בקדושה? זה בחור ישיבה שמתעלם ומתכחש מניסיונות נורמליים שיש לו... זה בחור שסובל מבעיות אמיתיות בקדושה!! כזה אחד הוא באמת בבעיה קשה... כי הרי להתמודד הוא מאה אחוז מתמודד... ומאה אחוז שהוא לא מצליח כן... כי הוא מתכחש לזה. מי שמתכחש להתמודדות הוא מתחמק מהתמודדות... **פה יש בעיה!!!** אבל מי שלא מתעלם ומתכחש להתמודדות... הוא יודע שהיא קיימת... כזה בחור אין לו שום בעיה!!!

וכאן המקום לנזוף בחיבה באותם בחורים בני עליה שחושבים שיש להם בעיות!!! לא! אין לך שום בעיה!!! אתה בדיק הדמות הכי בריאה... אני אסביר את המשפט האחרון בקצרה... (אפילו שזה כבר חוזר לפני כמה שבועות באריכות) רכב שעשה תאונה זה לא מצביע על בעיה במנוע... אדרבה... המנוע שלו מצוין... כל הבעיה היא בשליטה!!! שליטה על ההגה!!! על אותו משקל: הדחפים הטבעיים שלנו הם בסה"כ מנועים!!! המנוע הזה הוא אלוקי... זה דבר טוב שהקב"ה ברא כך... אז דבר ראשון: זה לא קשור אליך... ולא רק שזה לא קשור אליך... אלא אז גם דבר טוב... רק מה?? אז איפה אתה נכנס לתמונה?? הקב"ה מושיב אותך מול הגה ורוצה שתשלוט על המנוע הזה!! תנווט אותו... תבלום אותו... פה התפקיד שלך!!! לך אין עסק עם המנוע... אלא עם ההגה... ממילא אין מה להתבייש בעצם קיימו של המנוע הזה!!! רק מה?? ההגה!!! זה הסיפור הגדול... השליטה עליו... זה מה שנוגע אליך... ההבדל בין האמורא אבני או בחור ישיבה קדוש בן עליה לבין הפרחח הגדול ביותר זה לא במנוע... אלא בשליטה- **בהגה!!! זה הנושא!!!**

ממילא אין מה להתבייש בלקנות כזה ספר!!! כי אין בושה יהודית בעצם קיימם של הדחפים האלו... אם יש משהו מביש זה החוסר שליטה... ואדרבה... בחור שרוצה לשלוט... רוצה להתגבר... רוצה לטפל בזה זה נקרא אחד ששולט על ההגה!!! אני מקווה שאתה מבין לבד שאני לא מדבר פה נקודתית על הספר... (אמנם אני מאוד רוצה לשווק אותו כי אני חושב שיש בו תועלת... אבל לא דווקא) אלא באופן כללי... **לגשת ליעוץ!!!** יש בחורים שנורא מתביישים לגשת ליעוץ בנושאים אלו... אבל לא!!! תכנים לראש בחור יקר: אין מה להתבייש בעצם קיימו של המנוע הזה!!! כי המנוע הוא אלוקי!! הוא דיסק קשיח שמונחה כך!!! אם יש מה להתבייש זה בחוסר שליטה על ההגה... ואתה שרוצה להתייעל ומגיע להתייעץ... אצלך זה מגיע אדרבה... ממקום של שליטה על ההגה!! ממקום של ריענון נהיגה!!!

אז שוב... להתבייש לדבר על זה... זה נכון... להתבייש לפתוח את הנושא זו צורה של יהודי... **אבל לא להתבייש להודות בקיימו של הדבר!!!** והדוגמה החמורה ביותר היא אותו בחור שחצן... שמצא לו את מי לרמאות... הוא התקשר אלי מפלאפון לא כשר... והוא טען לי שהוא לא מבין מה אני עושה עסק מאינטרנט... מה... אני ילד קטן?? אני עושה שטויות?? אני בחור ברמה!! אני בסה"כ צריך פלאפון חכם בשביל שיהיה לי כל מיני אפליקציות... אני משתמש בזה בשביל דברים נחוצים... וזהו... אין שום סיבה שאני אגלוש עם זה לשטויות... כי זה אני... זה לא הרמה שלי... איך הוא אמר לי... "אם היית מכיר אותי... גם אתה היית מסכים שזה לא לרמה שלי... חה חה חה... הוי... כמה שהצחקת אותי..."

הסברתי לאותו בחור!!! יש לך טעות פשוטה!!! כשהיינו ילדים צפוניים היה כזה משפט: **"בלי ידים נוסעים לירושלים"!!!** ואז כשגדלתי הבנתי שטעיתי!!! בלי ידים **לא** נוסעים לירושלים... תשכח מזה!!! בלי ידיים מקסימום מתחילים לנסוע ואז תוך כמה מאות מטרים מגיעים לשמגר... אף אחד לא הגיע ככה חי לירושלים...

אמרתי לו: בחור יקר: התבלבלת!!! אתה חושב שבחור מוצלח זה בחור שהמנוע שלו חלש... לא כ"כ עובד... ואז אתה יכול להחזיק פלאפון לא כשר ולא יקרה כלום... כי הדחפים שלך דרומים (היית רוצה) אז זהו!!! שיש לך פה טעות בסיסית!!! בחור שהמנוע שלו לא עובד הוא לא בחור מוצלח... הוא בחור חולה... אדרבה... המנוע צריך לעבוד... והמנוע שלך ב"ה עובד... ועובד שעות נוספות... (ואל תבלבל את המוח... תביא הרגע את הפלאפון שלך... אבל הרגע!!! אל תמחוק היסטוריה...) רק מה?? בחור מוצלח זה אחד שיוודע לנהוג!!! יושב עם שתי ידיים על ההגה ומצליח לשלוט ולבלום את המנוע של ידיוחף לתהום!!! **זה נהג מוצלח!!!**

הבחור הבן עליה הזה שעובד על עצמו ונאבק ומשום מה בטוח שיש לו "בעיות בקדושה"... שום בעיות!!! יש לך מנוע--- בשליטה!!! זה הכל... כמובן שלפעמים השליטה הולכת קשה... לפעמים יש דרכים קשות ומתפתלות... אבל ברגע שהידיים שלך לא עוזבות לרגע את ההגה... **זה!!! זה בריק מה שהקב"ה רוצה ממך וזה!!!** מכאן ואילך לא עליך המלאכה לגמור... לך אין שום בעיות בקדושה!! אתה נהג זהיר!!! הקב"ה גאה בך... הקב"ה לא בהכרח מצפה ממך שתשלוט לגמרי ותעמוד בכל חוקי התנועה... הוא בעיקר רוצה לראות שאתה נהג **זהיר!!!** וזה אתה גדול מהחיים!!! ישראל אשר בך אתפאר...

אבל הבחור הזה... שמתכחש ומתעלם מקיימו של המנוע והדחף הטבעי שלו... הוא בעיה מהלכת!!! הוא נהג מסוכן... הוא משתולל על הכביש בחוסר שליטה מוחלטת... ולמה?? למה הוא משתולל על הכביש...? כי הוא מתעלם מקיימו של המנוע!!! נדמה לו שהמנוע לא כ"כ עובד... הוא חושב שבלי ידיים אפשר לנסוע לירושלים... לך תסביר לו מה קורה למנוע בלתי נשלט... לילה אחד תושיב אותי מול אינטרנט... אני רועד מעצם המחשבה איפה עלולים למצא אותי בבוקר... כן... כי אני מתיימר להיות נהג מוצלח!!! ונהג מוצלח זה אחד שיוודע לבלום נכון... ---

וממילא!!! קצת לקראת ההוצאה החדשה של הספר... נא!! לא להתבייש!! לא להתבייש לקנות את הספר... אין שום בעיה להודות בקיימם של התמודדויות... אני לא מתבייש להודות בפה מלא שהספר הזה נכתב ממגרש ההתמודדות!!! אז שוב... אני מתבייש לדבר על זה אחד על אחד... אני לא מסכים לדבר על זה פתוח עם מישהו... וזה לא רצון ה'... לדבר על זה בלי בושה לפעמים זה אפילו גובל בניבל פה...

אבל להודות בעצם קיימו של ניסיון שצריך לפעמים תעצומות בשביל להתגבר... זה נורמלי לחלוטין!!! זה שאתה לא מתייעץ עם חברים זה מצוין... (אוי ואבוי... אסור להתייעץ עם חברים...) זה שאתה מתקשר ללב שומע מחסום זה בסדר גמור... (אפילו שלמעשה אין צורך...) אבל כשאתה כבר מתקשר אל תדבר בחשש כאילו אתה מגלה פה איזה חולשה אישית!! אדרבה... אתה מגלה פה חוזק פנימי!!! אתה בסה"כ מספר שיש לך מנוע שקיימם... שזה לא חידוש בכלל!!!... ואתה רוצה לשלוט על המנוע הזה... וזה כבר כן חידוש!!! חידוש גדול!! סו"ס יש לנו טבע... וכמו כל בהמה שהולכת אחרי הטבע שלה... ככה כל יצור אנושי שנברא באופן טבעי הולך אחרי הטבע הבהמי שלו... וכל יהודי שמפתיע והולך נגד הטבע שלו ושולט על הטבע!!! הוא מפתיע!!!

תבני את זה!! תזכור את החילוק הזה!!

בושת פנים והצנעה... זו צורה של יהודי... אבל להתכחש ולהתעלם מקיימם של דחפים טבעיים שה' נתן לנו... זה ניתוק מהמציאות וזה עניין של כלום עד הנפילה הצפויה... הבחור הזה או אפילו המבוגר הזה שמבלבל לך את השכל ואומר לך שלא מעניין אותו וזה לא משפיע עליו... תנון אותו לכף זכות ותגיד שכנראה הוא משקר וזה כן משפיע עליו... כי אם זה באמת לא משפיע עליו... אז הוא במצב מאוד קשה... זה בעיה הרבה יותר גדולה... יהודים תרמו תרומות חלקיות בשביל לסבסד עוד טיפה את הספר... האמת היא שאני קצת מתנגד לסבסוד!!! תשקיע בזה קצת... לא זיקק... תחשיב את זה עוד קצת... לא זיקק... אבל כ"כ רצו להנגיש את זה... אז אם זה יגרום לך להזדרז לקנות... נ... שיהיה...

שמעתא עמיקתא

גליון תל"ט | פרשת מטות מפעי | תש"פ | קהילת הניכוי הישיבות | רמות ב'

הלכות מצויות לימי בין המצרים

כיבוס

שבוע שחל בו ת"ב, אסור לכבס, אפי' דעתו ללבוש הבגד לאחר ת"ב. [שו"ע (סי' תקנ"א) (א)]. ואין איסור כיבוס משום מלאכה, אלא כדי למעט בשמחה, להראות אבלות ושלא יסח דעתו ממנה. [מ"ב (סי' כא וסי' מב)]. ומנהג בני אשכנז להחמיר מר"ח. [רמ"א (שם)].

נתינת בגד במכונת כביסה בער"ח כשיגמורו לכבס בלילה
יש אומרים שאין לכבס במכונת כביסה בערב ר"ח כשיגמורו לכבס בלילה, אבל אם יגמור בבין השמשות שרי. [בעל השבט הלוי (מבית לוי בהמ"צ עמ' י' אות ב)]. ויש מתירים בכל אופן. וכן על"ק. [הגר"ש"א זצ"ל והגר"ח"ס שליט"א (תורת המועדים אות ט)].

אין לו אלא מלבוש אחד
אפילו אין לו אלא מלבוש אחד, אסור לו לכבס בשבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (סי' תקנ"א) (א)]. אבל מר"ח עד שבוע שחל בו ת"ב מותר (אף לנוהגים להחמיר מר"ח). [מ"ב (סי' כט)].

נתלכלכו כל בגדי בדיעה
נתלכלכו כל בגדי בדיעה, הרי הוא כמי שאין לו אלא חלוק אחד, שמוותר לו לכבס חלוקו עד שבוע שחל בו ת"ב. [בעל השבט הלוי (מבית לוי בהמ"צ עמ' י' אות ב)]. אבל בגיהוץ אין להקל. [שם]. אלא אם כן יש משום כבוד הבריות. ע"י הלך דמתירין אפילו כיבוס במקום כה"ם. ועדיף לכבס מאשר לקנות בגד חדש לצורך זה. [שם]. וכן דעת הגר"ש"א זצ"ל (נשעי גבריאל פל"ז הגה יז) שבמקום שהתירו כיבוס (ושם איירי לענין בגדי קטנים) אין להחמיר ולקנות אחרים חדשים.

לצורך מצוה
כיבוס לצורך מצוה מותר אפי' בשבוע שחל בו ת"ב. כגון אשה הלובשת לבנים לצורך ימי טהרתה. [רמ"א (שם סי' א) ומ"ב (סי' ט)]. וק"ו שמוותר לתת לכובס עכו"ם לצורך זה. [מ"ב (סי' ט) (א)]. וע"י לקמן לענין שאר מקומות שהתירו לכבס במקום מצוה.

לכבוד שבת
כיבוס לכבוד שבת נהגו לאסור, אכן אם אין לו בגד לכבוד שבת ראשי לכבסו. [מ"ב (סי' ט) (א)]. ואפי' דם מיידי לענין כהונת י"ב שכתב כן לפי המנהג שכתב הרמ"א שם, אבל לדין שנוהגים כהג"ח להחליף גם שאר הבגדים שרי. וכן הביא בסעי' גבריאל (פ"ה אות ו').

כיבוס מפות לצורך סעודת מצוה
קייטרינג המכין סעודת מצוה, כגון ברית מילה וכדו', כל יום בטי' הימים, אם א"א להם בלי לכבס המפות ראשים לכבס ויש לדקדק רק הנצרך ביותר למצוה, ולמעט מהרגיל כל השנה. [שבט הלוי (ח"י סי' מב)].

חפיפת פאה נכרית
י"א שאסור לחפוף פאה נכרית דבכלל כיבוס הוא. [בעל השבט הלוי (שם עמ' י' אות א)] והגר"ש"א זצ"ל (רבבות אפרים ח"ו סי' רצ"א אות א). ויש מקילין. [הגר"ש"א זצ"ל (רבבות אפרים שם) משום שאין לפאה נכרית דין בגד. וע"י מ"ב (סי' סנהדרין (ק"ב)), ויש לחלק ואכמיל]. ולענין איסור גיהוץ ע"י לקמן.

צהצוץ נעללים
מותר לצהצוץ נעללים ואין זה בכלל איסור כיבוס. [בעל השבט הלוי (מבית לוי עמ' כ"ג הגה ז') ואור לציון (פכ"ז סוף אות א)]. ויש מתירים רק להשחרים אבל לא להבריסק. [אג"מ (ח"ג סי' פ) ושימוש בחומר נזול המצוי בזמננו מסתבר שמותר אף לדעה זו. ועכ"פ לצורך שבת מותר בכל אופן. [הגר"ש"א זצ"ל (הליכ"ש פ"ד אות יז) ובעל השבט הלוי (שם עמ' כ"ג הגה ז')]. ולדעת האג"מ (שם) שרי אף להבריסק]. וכן לדין שנוהגים ללבוש בגדי שבת בבית חוץ.

להבריש בגד או כובע
מותר להבריש בגד או כובע אפילו בשבוע שחל בו ת"ב. [אור לציון (פכ"ז סוף אות א)].

ניקוי כתם
מותר לקנות בגד מכתם. [הגר"ש"א זצ"ל (מבכשי תורה ח"ו עמ' תל) והגר"ש"א זצ"ל (הלכות ומונהגי בהמ"צ עמ' מו) משום שאין בכיה"ז משום היסח הדעת מהאבילות. ודעת בעל השבט הלוי (שם עמ' י' אות א)] להקל רק כשהכתם ניכר. ודעת האור לציון (פכ"ז אות א) שאין להקל אלא במקום כבוד הבריות].
בגדים העשויים להתלכלך תדיר
בגדי עבודה שעשויים להתלכלך תדיר (כגון של אינסטלטור, עובדי נקיון וכדו'), אם צריכים להם מותר לכבסם. [ע"י ברמ"א (סי' תק"א עמ' יז) שהתיר לכבס בגדי הקטנים שמתלכלכים תדיר. וכיאר ללבוש כי אין בכיבוס זה משום שמחה. והביאו המ"ב (סי' פה). ולפ"ז מ"ל דה"ה בכיבוס. ובדרך זה כתב בסעי' גבריאל (פ"ה אות ז)]. וע"י להלן לענין סדינים, מגבות וכדו', במקומות צבורים.

הכבד עולו להפסד
בגד שהתלכלך ואם לא יכבסנו יפסד מותר לכבסו. [הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש פ"ס"ט אות ט)].
ע"י עכ"ר"ם
אסור ליתן ליהודי לכבס מר"ח ואילך (ולבני ספרד משבוע שחל בו ת"ב, כה"ח אות ט"ט), ואפי' אמר לו לכבס אחר ת"ב ג"כ נהגו לאסור (שיש בכ"ז משום היסח הדעת מהאבילות, כה"ח אות ז), ויש מצדדים להקל כשנותן לצורך אחר ת"ב. ולמעשה לענין כלי פשתן יש לסמוך על זה. [רמ"א (שם סי' א) ומ"ב (סי' לז)]. ומ"מ קודם ר"ח מותר לתת, אפי' שכוונת אחר ר"ח, או אפי' בשבוע שחל ת"ב. [רמ"א (שם סי' א) ומ"ב (סי' לה)].

להוסיף בגדים של גדולים
כשמכבסים בגדי קטנים במכונת כביסה (ע"י להלן) אסור להוסיף בגדי גדולים. [הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש פ"ס"ט אות ט)].
בגדי קטנים
אסור לגדולים לכבס כסותם של קטנים ויש להחמיר אף כשלא הגיעו לחינוך. [שו"ע (סי' תקנ"א ע"י יז). וע"י במ"ב (סי' פא) דהיינו משום אבלות או משום נעמת נפש. וכתי' בשע"צ (אות א) דנ"מ בין הטעמים, לקטן שלא הגיע לחינוך. וי"א שאיסור זה נוגע משבוע שחל ת"ב. [שו"ע (שם) וכתי' הפמ"ג (א"א סי' לח) שכן מוכח מהרמ"א דשתיק ליה להשו"ע]. ויהי נהוג מר"ח. [ע"י במ"ב (סי' פב) שכת' בשם הא"ר לדין ש' להחמיר בסתמיות מ"ז בתמוז וכו' בסוף מר"ח. ובח"כ"א כתב דלצורך קטנים אין להתמיר אף לפי מנהגנו אלא בשבת זו. ע"כ]. והעיקר כדעה הראשונה. [חנוד לער (פכ"א סוף הגה ז)]. וע"י בסמוך.

לבישת בגדים מכובסים

אסור ללבוש בגדים מכובסים (אף שכיבסם לפני ר"ח). ובני אשכנז נוהגים להחמיר בזה מר"ח, ובני ספרד בשבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (סי' תקנ"א ע"י א) ורמ"א (שם)].

לצורך מצוה
לצורך מצוה, כגון אשה בימי ליבונה מותרת ללבוש, ולהציע תחתיה לבנים (אבל בת"ב עצמו לא תלבוש לבנים רק לובשת חלוק בדוק ויפה). [רמ"א (שם סי' א) ומ"ב (סי' ט)].

לצורך שידוכים
בחור שיש לו פגישה לצורך שידוכין בטי' הימים ראשי ללבוש בגדים מכובסים, אם יש צורך בדבר. [הגר"ש"א זצ"ל (הלכות ומונהגי בהמ"צ עמ' סד הגה ז')].

לכבוד שבת
לכבוד שבת לובשים בגדים מכובסים. [ע"י במ"ב (סי' לב). ואפי' דם מיידי בכלי פשתן, ע"י בביאור הגר"א שנקט שהתיר זה נלמד ממה שהתירו לכבס לכבוד שבת. וע"י במטה יהודה (שם). ודעת הגר"ש"א זצ"ל (הליכ"ש ביה"מ פ"ד הגה ז') שכל מקום שמוותר בגדי שבת מותר גם במכובסים, וא"כ לפי מנהג דין להקל בבגדי שבת בשבת חוץ ה"ה לזה. ויש לציון דעת הגר"ש"א זצ"ל (הלכות ומונהגי בהמ"צ עמ' סה"ג 41) דהיתר זה הוא שבת הותרה ולא בגד דחוריה].

בגדי זיעה
מותר אפי' בטי' הימים ללבוש בגדי זיעה (גופיה, גרביים, וכדו') מכובסים. [ע"י ברמ"א (רסי תקנ"א) שהתיר להחליף הכותנת לשבת חוץ. וע"י במ"ב (סי' ו) שהתיר גם להחליף גרביים כיון שהוא בגד שלובשים רק מפני הגיעה (ע"י במ"א סי' ד), אפי' דהתם קאי לפי המנהג שאסור ללבוש בגדים מכובסים בשבת. ולכא"ו אין לומר דדוקא לכבוד שבת התיר שהרי למנהג זה אין כבוד שבת מתיר, אלא טעמו להתיר מחמת שהם בגדי זיעה. וש"מ שכיבוס בחמ"ד הרובא במבית לוי (עמ' י' הגה ז'). וכן הוא בפרה"ש (יו"ד סי' שפ"ד אות ז'). וכן פסק בעל השבט הלוי (מבית לוי עמ' י' הגה ז') להתיר אף בשאר ימות השבוע ע"פ הפת"ש (יו"ד סי' שפ"ט סי' ב). וכן פסק הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש פ"ס"ט אות מט). וכן הוא ברבנות אפרים (ח"ג רס"י שמה). וע"י באבני ישפה (ח"ג סי' נח ע"פ ב) שהביא מהגר"ש"א זצ"ל שגם פגימה דיון כבגדי זיעה. וי"א שמי"מ לתתלה יש ללבושם קצת לפני ט' הימים. [הגר"ש"א זצ"ל (שם) ודעתו שם שחולצה שלובש תחתיה גופיה קצרה היא בכלל בגדי זיעה. וי"א בשם הגר"ש"א זצ"ל (הלכות ומונהגי ביה"מ פ"ד הגה ז')]. וכן פסק הרמ"א (סי' ט) ואף למחמירים אם לא הכין לפני ט' הימים, עכ"פ כשצריך להחליפם יניחם על הריצפה, ואח"כ ילבושם.

מסיבת שידוכין
במסיבת שידוכין הנערכת בטי' הימים, מותרים החתן והכלה ללבוש בגדים מכובסים. [הגר"ש"א זצ"ל (שם פ"ד אות יו"ה הגה ז')].

במקום שמותר ללבוש בגדי שבת
כל מקום שמוותר ללבוש בגדי שבת ה"ה בגדים מכובסים. [הגר"ש"א זצ"ל (שם פ"ד הגה ז')].

מגבות, מפות וכדו' מכובסים

מדינים
מראש חודש עד ת"ב (ולבני אשכנז, ולבני ספרד בשבוע שחל בו ת"ב) אין להציע המטות בסדינים מכובסים. [שו"ע (סי' תקנ"א ע"י א)]. ואף לכבוד שבת נהגו איסור. [מ"ב (סי' לב)].

לצורך אורחים
מותר להציע סדינים מכובסים עבור אורחים הבאים לביתו. [בעל השבט הלוי (שם עמ' טו הגה יח)].

לצורך בית מלון
בבתי מלון מותר להציע מטות האורחים בסדינים מכובסים. [בעל השבט הלוי (מבית לוי עמ' טז הגה יח) וצ"ח (ח"ג סי' א)]. והאורחים רשאים להשתמש בהם. ויש מי שאומר שיניחו על ריצפת קודם לכן. [מנח"י (ח"י סי' מד ד"ה וכו' ז')].

מגבות
מר"ח (ולבני ספרד בשבוע שחל בו ת"ב) אין להשתמש במגבות מכובסים. [שו"ע (סי' תקנ"א ע"י א)].

במקום צבורי
במקום צבורי מותר להשתמש במגבות מכובסים ואף לכבסם מותר. [הגר"ש"א זצ"ל (הליכ"ש עמ' תכ"א) כי מתלכלכים תדיר].

מפות
מר"ח עד ת"ב (ולבני ספרד משבוע שחל ת"ב) אין להשתמש במפות מכובסים. [שו"ע (סי' תקנ"א ע"י א)]. ומ"מ לכבוד שבת מציעין לבנים כמו בשאר שבתות. [רמ"א (שם) ומ"ב (סי' לב)].

הכנת הבגדים ע"מ להתיר לבישתם

אסור ללבוש בגדים מכובסים כמבואר לעיל, אלא שמחמת שבדרך כלל יש צורך בהחלפת בגדים בימים אלו מחמת החום וכדו', ניתן ללבוש זמן מה לפני הגעת זמן האיסור ע"מ להתירם בלבישה. [ע"י ברמ"א (יו"ד סי' שפ"ט ע"י א) ובש"ד (סי' ד) לענין אבילות. וכן הוא כה"ח (שם אות קצ"א)]. וליבוש בכדי שתקלט בהם זיעה. [אור לציון (פכ"ז הגה א)]. או בכדי שיהיה מורגש שהוא קצת משומש (והוא חכמי שעה, והכל לפי הענין). [הגר"ש"א זצ"ל (קצ"מ הגה ח)].

כמה בגדים ביחד
כשלוש בגדים ע"מ להתירם בשימוש מועיל אף ללבוש כמה בגדים ביחד. [הגר"ח"ס שליט"א (קצ"מ ע"מ על הגה ט) אם מתקמים קצת. וכן פסק באור לציון (פכ"ז הגה א) כי אדם שביאו לו בגד שלבש אחר אפי' באופן זה, מאוס לעיניו להבש].

להשתמש רק בחלק מבגד
אין צריך להשתמש בכל הבגד, אלא די במקצתו. [הגר"ש"א זצ"ל (אבני ישפה ח"ג סי' נח ע"פ א)].

בסעודת מצוה

ברית מילה

אכילת בשר ושתיית יין מריח

בסעודת מצוה, כגון מילה, אוכלים בשר ושותין יין כל השייכים לסעודה, אבל יש לצמצם, שלא להוסיף אלו שלא באים מחמת קורבה או אהבת רעים רק לאכול ולשתות. נרמ"א (סי' תקנ"א ע"ג) ונרמ"ב (סי' ע"ח). ובסעודה זו יש להתיר אפילו כוס של בהמ"ז. נרמ"ב (סי' ע"ב).

בשבע שחל בו תשעה באב

בשבע שחל ת"ב בתוכה, אין לאכול בשר ולשתות יין רק מניין מצומצם. נרמ"א (סי' תקנ"א ע"ג) והיינו מלבד הקרובים הפסולים לעדות ומלבד הבעלי מצוה מותר להוסיף עשרה משום ריעות והשאר אוכלים מאכלי חלב. נרמ"ב (סי' ע"ג).

ברית מילה בערב ת"ב

אפי' חל המילה בערב ת"ב שרי, ובלבד שלא יהיה בסעודה שמפסיק בה. נרמ"א (סי' תקנ"א ע"ג) ובתנאי שיעשה קודם חצות. נרמ"ב (סי' ע"ח). ואם נמשך הסעודה לאחר חצות י"א דשרי, רק שלא יהיה יותר משעה י', ולמעשה יש להקל רק לבעלי השמחה עצמם. נשעה"י (אות פ"ט).

ברית מילה שאינו בזמנו

סעודת מילה שלא בזמנה, דינה כמילה בזמנה הנייל. נשעה"י (שם סי' ס"ח).

שאריות מסעודת מצוה

שלחו לביתו שאריות בשר מסעודת מצוה, אסור לו לאוכלם בימים אלו. נרמ"ב (סי' ע"ג ע"ה).

פדיון הבן

אכילת בשר ושתיית יין

סעודת פדיון הבן נחשבת לסעודת מצוה, אוכלים בשר ושותין יין כל השייכים לסעודה, אבל יש לצמצם, שלא להוסיף אלו שלא באים מחמת קורבה או אהבת רעים רק לאכול ולשתות. נרמ"א (סי' ע"ג) ובסעודה זו יש להתיר אפי' כוס של בהמ"ז. נרמ"ב (סי' ע"ב).

קרובי הכהן בפדיון הבן

אפשר שבפדיון הבן אף קרובי הכהן בכלל קרובי בעל המצוה לענין זה, ולא רק קרובי אבי הבן. (אור לציון (כ"ב) ע"ד).

סיום מסכת

בסעודת סיום מסכת מותר לאכול בשר ויין, ואף הקרואים רשאים לאכול, והיינו כל מי שהיה הולך בזמן אחר לסעודה זו חן מחמת קורבה או מחמת רעות או שהוא אוהבו, ונשים השייכות לסעודה במקום שדרך לזמנו לסעודה ג"כ מותר. ואשת הבעל סעודה מותרת אף בסיים מסכת וכן בניו. ובשבע שחל ת"ב בתוכה, אין לאכול בשר ולשתות יין רק מניין מצומצם. נרמ"א (סי' תקנ"א ע"ג) והיינו מלבד הקרובים הפסולים לעדות ומלבד הבעלי מצוה מותר להוסיף עשרה משום ריעות והשאר אוכלים מאכלי חלב. נרמ"ב (סי' ע"ג).

בערב תשעה באב

מותר לעשות הסיום כנייל אף בערב ת"ב ובלבד שיעשה קודם חצות. נרמ"ב (סי' ע"ח) ואם נמשך הסעודה לאחר חצות יש אומרים דשרי, רק שלא יהיה יותר משעה עשירית, ולמעשה יש להקל בזה רק למסיימים המסכת בעצמם. נשעה"י (אות פ"ט).

למהר הלימוד על מנת לסיים בימים אלו

אם לא נודמן בלימודו הסיום לא ימהר או יאחר בשביל זה. נרמ"ב (סי' ע"ג).

אינו רגיל לעשות סעודת סיום

אם לא היה עושה סעודה בשאר הימים אפשר שלא יעשה גם עתה. נרמ"ב (סי' ע"ג).

בר מצוה

אכילת בשר ויין

מותר לאכול בשר ויין בסעודת בר מצוה בתשעת הימים. והדין כן אף אם הסעודה שלא בזמנה, אם הקטן זורש בה דברי תורה. (נד אפרים) (סי' תקנ"א ע"ג המנין סי' ק"ג). דברי יצ"ב (א"י ח"ב סי' רלח), והגרשו"א זצ"ל (שלמי מועד ע"מ תפ"ו והלכ"ש פי"ד אות ח'). ומ"מ יש אומרים שמיום ז' באב ואילך לא יערכו מסיבות בר מצוה, משום שבימים אלו נכנסו האוייבים להיכל וימים אלו חמירי טפי. (הגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש שם ה"א 38)).

שאר סעודות מצוה

חנות הבית

יש אומרים שמותר לעשות סעודת חנות הבית בימים אלו. (מקור חיים (לח"י רס"י תקנ"א) ע"ג) בדברי מלכאל (ח"ד סי' ח'). ויש אומרים שאין לעשותה בימים אלו (אף ללא אכילת בשר) דהוא בכלל "ממעטים בשמחה". (לבושי מרדכי (ק"י ח"א סי' ק"א)). ולמעשה נוהגים שלא לערוכה בטי הימים אף בארץ ישראל. (הגרשו"א זצ"ל (שם פי"ד אות י"א)).

חנות בית המדרש

סעודת חנות בית מדרש וכדומה, יש אומרים שאין לעשותה בימים אלו. (הגרשו"א זצ"ל (שם פי"ד אות ט)). ובלבושי מרדכי (ק"י ח"א סי' ק"א) כתב דבכ"ג שרי (ומשמע ללא בשר).

נקיון הבית

שיטת הרצפה

יש נוהגים שלא לשתוף הרצפה, אם אינה מלוכלכת ממש, אלא לכבוד שבת. (התעוררות בתשובה (ח"ג סי' ט) והגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש פי"ד אות כ"א)). וגם כששותף לכבוד שבת נהגו שלא לערב חומרי נקיון כרגיל, אלא שוטפים במים בלבד. (הגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש פי"ד אות ט)). ובשלמת חיים (ש"ב) כת' שראוי למי שאפשר להחמיר בזה.

שיטת מכונות

מותר לשתוף מכונות בטי הימים אם דרכו לשתוף מידי כמה ימים, אבל אם דרכו לשתוף פעם לזמן מרובה, אין לשתוף בטי הימים. (הגרשו"א זצ"ל (אשרי ראש פ"ט אות טח)).

יש נוהגים שלא לשתות יין בשבוע שחל בו ת"ב (ובמוצ"ש אם הוא לא התפלל עדיין מותר ביום). ויש שמוסיפין מריח עד התענית, ויש שמוסיפין מריח בתמוז. (נשו"ע (סי' תקנ"א ע"ג ט) ומ"ב (סי' נ"ו)). ולמעשה המנהג אצל בני אשכנז הוא מריח והוא בכלל. נרמ"ב (סי' ח'). ואצל בני עדות המזרח יש נוהגים להקל. ויש שנהגו להתמיר בזה. וכל אחד יעשה כמנהגו. נש"י כפרי האדמה (ח"ד דף ח' ע"ד), במועד לכל חי (סי' י' אות ט), בכ"ה (אות ק"ב) ובאור לציון (כ"ב אות ח').

מיץ ענבים

מיץ ענבים הוא בכלל יין לענין זה. (נש"י ע"ג ע"ג) (הגרשו"א זצ"ל (הנה נ"ד"ה וד"ס ואור לציון (כ"ב אות ח)). שאר משקלים חריפים (ערק, בירה וכדו') יש אומרים שמנהג זה אינו אלא ביין, ולא בשאר משקאות חריפים כגון ערק ובירה. נש"י בשע"ת (אות יט) ובערוה"ש (אות כו)).

קוניאק

קוניאק הוא מיין (שמיוצר ע"י אידיו היין והפיכת האדים לקוניאק), יש מי שאומר שראוי להתמיר בזה. (אור לציון (כ"ב אות ח)). כיון שיש אומרים שדינו כיון לענין ברכות ההניין. עונה אז תבשיל שמעורב בו יין

עוגות או תבשילים שנותנים בהם יין לשבח הטעם, יש אומרים שאין לאוכלם בתשעת הימים. נש"י באר היטב (סי' כ"ט) ובשע"ת (סי' ט). וכן פסקו השבט הלוי (ח"ס רס"י ק"ב) והגרשו"א זצ"ל (ק"מ פי"ה אות ח). אולם המ"ב לא הביא דברי הבאה"ט. ומ"מ לקטן שלא הגיע לגיל חינוך להתאבל על ירושלים, בעוגה שיש בו רק טעם בעלמא אפשר להקל, ואם יש יין ממש בתבשיל נכון להתמיר. (שבט הלוי (ש"ס)). ויש מי שמיקל בתבשיל שיש בו יין אפילו לגדולים. (תשובות והנהגות (ח"ב סי' רכ"ט)). ואין להקל, אלא שבדיעבד אם היין אינו נרגש בפניו, אלא הוא רק משפר טעם המאכל שרי. (הגרשו"א זצ"ל (אשרי ראש פ"ט)).

כוס של הכדלה

דעת השו"ע (סי' תקנ"א ע"ג) שמוותר לשתות יין הבדלה וברכת המזון בימים אלו. וכן מנהג בני ספרד. (אור לציון (ח"ג כ"ב אות ח)). אולם מנהג בני אשכנז להתמיר שלא לשתות יין בבמה"ז (של יום חול) ולא בהבדלה אלא נותנים לקטן שהגיע לחינוך ברכה ואינו יודע להתאבל על ירושלים (כ"כ תשע נשים). נרמ"ב (סי' ט"ו) והגרשו"א זצ"ל (שא יוסף ח"ג ע"ג ע"ג). ואם לא מצוי קטן כזה ישתה גגדול כוס הבדלה. ויש שנהגו שאף כשיש תינוק מצוי שהגדול שותה כוס הבדלה. (כ"כ מש"ב בשמ"ה דהגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש פי"ד אות כו) וש"א יוסף ח"ב ע"ג ע"ג) כי אין הגדר של קטן הראוי לזה בחר. וכן היה הנהגת החו"א (דינים והנהגות להחז"א פי"ט אות ח').

על חמר מדינה

יש אומרים שבמקום שיש חמר מדינה עדיף להבדיל עליו מאשר על יין. (נערה"ש (אות כו)). ויש סוברים שבכל אופן מבדיל על היין, וכן עיקר. (כן מביאר בפוסקים דלעיל לענין כוס של הבדלה.

וכן מורה סתימת שאר הפוסקים. וכ"כ בשלמת חיים (סי' רכ"ד)).

שיעור שתיית היין בהכדלה

המבדיל על היין (ענין הפרטים לעיל) ישתה רביעית שלמה (ולא מלא לוגמיו בלבד). (הגרשו"א זצ"ל (ארחות רבינו ח"ב ע"ג ע"ג)). ואם קטן שותה היין ישתה ע"כ רוב הכוס דהיינו רוב רביעית. נרמ"ב (סי' ע"ג רע"א סי' ס"ו). ואם לא שותה כשיעור בדיעבד יצאו ידי חובה, ומ"מ יחזור לשתות כשיעור. נש"י בגר"י (סי' ק"ב אות ז') ובש"כ (פי"ט אות לו').

לזמן על כוס יין

שלשה שמוזמנים אחר הסעודה לא יברכו על הכוס, אבל עשרה מברכים על הכוס. נרמ"א (סי' תקנ"א ע"ג) ונרמ"ב (סי' ע"ג) (אור לציון (כ"ב אות ח)).

בירך על בשר או יין בתשעת הימים

אם בירך על חתיכת בשר או על כוס יין ואח"כ נזכר מאיסור בשר ויין בימים אלה, יטעם משנה שלא תהיה ברכתו לבטלה, שאין במשהו לא משום שמחה, ולא משום בטול המנהג. נש"י בשבט הלוי (ח"ס סי' ק"א אות א' וח"י סי' פ"א אות ט').

חמותרים לאכול בשר ויין

חולה קצת

חולה קצת מותר באכילת בשר. נרמ"א (סי' תקנ"א ע"ג) ומ"ב (סי' ס'). וע"ז בשבת יעקב שפסק שאשה בימי נדוטה שאינה יכולה לאכול מאכלי חלב מחמת מירוש בנפח מותרת לאכול בשר, וסדסם נדה בעת זוב נדה היא חולה. והביאו השע"ת (אות כח). והרע"א (על סי' ט) הביא דבריו בקצור להתיר בימי נדוטה לאכול בשר, ע"ז. והכל לפי הענין.

אדם חלש

אדם חלש שצריך לאכול בשר כדי להתחזק, רשאי לאכול בשר. אלא שאם זי לו באכילת בשר עוף, יאכל בשר עוף. (אור לציון (כ"ב אות ח)). ואם יש לו חוסר דם, וצריך דוקא בשר בהמה, יאכל בשר בהמה. (ש"ס).

מעוברות

מעוברות, יכולות לאכול בשר אם חלשות הן וצריכות לכך. (אור לציון (כ"ב אות ח)).

יולדות

יולדות מותרות לאכול בשר. ומה שנהגו קצת יולדות מו' באב ואילך למנוע מבשר ויין היינו שלא במקום חולי. נרמ"ב (סי' ס"א).

מניקות

מניקת שחלבה רע לתינוק כשאינה אוכלת בשר יש להקל אף בבשר בהמה. נרמ"ב (סי' ס"א). וכן אם היא חלשה וצריכה לאכול בשר מותר לה. (אור לציון (כ"ב אות ח)).

אינו יכול לאכול מאכלי חלב

מי שאי אפשר לו לאכול מאכלי חלב, מותר לו לאכול בשר עוף או בשר מלוח שעברו ג' ימים משחיתו, וכ"ש תבשיל של בשר. נרמ"ב (סי' ט"ז) ושעה"י (אות ס"א).

קטנים

קטנים בריאים אסורים בבשר ויין. נרמ"ב (סי' תקנ"א ע"ג). י"א מריח (לבני אשכנז). (נעל הש"ס"כ בחינוך הנשים למצוות (אות לו)). וי"א משבע שחל בו ת"ב (אף לבני אשכנז) וכן עיקר. (נהדן לער (כ"ב אות ח)). וע"ז לעיל לענין כיבוס). והדין כן אפילו בקטנים שלא הגיעו לגיל חינוך להתאבל על ירושלים. נרמ"ב (ש"ס)). אלא שעל כל פנים הגיעו לגיל חינוך באופן כללי. (נהדן לער (כ"ב אות ח)). בעל השבט הלוי (ק"מ פי"ה ע"ג ע"ג) וכתבו שם שהוא בגיל ג' שנים והכל לפי הענין. ודעת הגרשו"א זצ"ל (הלכ"ש פי"ד אות 28) להתמיר אפילו לקטנים ביומם (בני ג' ד' שנים) כל שאין צורך מיוחד להאכלים בשר דוקא. ויש אומרים שבזמננו אפשר להקל עד גיל תשע בבשר עוף או תבשיל של בשר. (הגרשו"א זצ"ל (אשרי ראש פ"ט אות כח) דלא החמירו על קטן שלא הגיע לכלל אבולת).

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבעמח"ם שמענתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - טל': *6761 יש להקיש 3-3-1 שלוחה 65
ניתן לתרום דרך "נדרים פלוס" - יש להקיש: 1. קופות נופפות 2. הניכי ישיבות רמות ב' 3. גיליון שמענתא עמיקתא
הגיליון נתרם בעילום שם להצלת התורם ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503
להצטרפות לרשימת התפוצה בדוא"ל יש לשלוח בקשה לכתובת: amikta571@gmail.com

תוספת שבת

זמני הדלקת נרות שבת מוקדם פרשת מטות מסעי

ירושלים: 7:10 מוקדם: 7:00

בני ברק: 7:25 מוקדם: 7:15

מודיעין עילית: 7:20 מוקדם: 7:10

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

הנהגות מופלאות מהגה"צ רבי שריה דבליצקי זצוק"ל בהנהגות ערב שבת ומוצש"ק

מהספר הנפלא "דרך ישרה" (בתמצות) לרגל יומא דהילולא ב' אב

הנהגות בהדלקת נרות שבת וזמנה וחובת ההקפדה על תוספת שבת

הנצרך, וכן ימשמשו בכיסיהם, וכן כתב בספרו זה השלחן (ח"ג עמ' יז בהערה) ובאומרו חייב למשמש בכיסו ער"ש משמש בכיסו, כדינא דגמרא (שבת דף יא ע"א) ושו"ע (סו"ס רנב)

וכתב רבינו בחיבורו 'דיני זמני הלילה' (שבת, אות ד'), וז"ל "וכאן מקום להעיר ולהתריע, שמא רע המעשה שהתרגלו בזה בני תורה, שמדקדקים בכל דבר כקוצו של יו"ד בכל מיני חומרות לא שערום אבותיכם, וכאן בענין הכנסת שבת מקילים באופן קבוע לעשות כל המלאכות עד השקיעה ממש, וחזן מאשר מבטלים בידיים זמן תוספת שבת, עוד נכנסים בגבול בין השמשות ח"ו, בהסתמכם על השקיעה הכתובה בלוחות שהרבה פעמים אינה תואמת את מציאות המקומות או שצריכים להחמיר שם מחמת ספק כיסויי ההרים, ועוד דיש בזה חילול שם שמים לעיני ההמון, ובודאי בקראם דברים אלה יחזרו בתשובה שלימה ובגדרים חזקים יקבלו עליהם לקיים תוספת שבת כהלכתה",

ובספרו 'מאתך תהלתי' (בכת"י) עורר רבינו לקבל שבת באמירת מזמור שיר, ובפרט שיש בתי כנסת שאומרים זאת רק לאחר השקיעה, (וכן אמר לי רשכבה"ג הגרח"ק שיש לומר "מזמור שיר" בצייבור גם לפני קבל"ש באופן שבסוף קבל"ש יהיה שקיעה). ג. נזהר שלא לסלק ידו מהנר עד אחר הדלקת רוב היוצא מן הפתילה (לכל הפחות באחד מהנרות) כמבואר בטור ושו"ע (סי' רסד ס"ח) דהמדליק צריך שידליק רוב מה שיוצא מן הפתילה מהנר, ע"כ, והוא מדינא דגמרא בשבת (כ' ע"ב, כח ע"א) - והטעם יש מפרשים כדי שיהא הלהב עולה יפה מיד שיסלק ידו ממנו כמו שהיה הענין בהדלקת המנורה במקדש (משנ"ב סק"ו) ויש מפרשים דהוא מחשש שמא יתכבה הנר ואזי לא יוכל אח"כ לאכול סעודת שבת כראוי או שיבוא להטות (ערוה"ש סקי"ב) ובבן איש חי (ש"ב פר' נח אות טו) כתב דאם הדליק רק ראש הפתילה ותכף סילק ידו ממנה, הוי כאילו נדלקה מאליה, ומשמע מדברי הבן איש חי שאינו מקיים בזה מצוה בהדלקה!!

א. הקפיד שלא לברך על הדלקת הנרות שבת בעוד אור החשמל מאיר ובפרט כששבת ויו"ט סמוכים סידר שעון שבת שיכבה האור, ובברכת הנר כיוון גם על אור החשמל שלאחמ"כ הדליק בכל החדרים, והתנה בפה שאינו מקבל שבת בהדלק"ג ורק לאחר הדלקת החשמל, וכמבואר ברמ"א (סי' רסג סעיפים ד' וי') ואפי' חשמל שהיה דולק כיבה והדליק שוב לכב' שבת,

ובטעם כיבוי החשמל המאיר בחדר בשעת הדלקת הנרות, לא מיבעיא לדעת השו"ע (סי' רסג ס"ח) - שלדידיה בודאי יש להקפיד שיהא אור החשמל מכובה בשעת ההדלקה, דלא עדיפא מב' נשים בחדר אחד, אלא אפילו לדעת הרמ"א שהקיל מעיקר הדין לברך על תוספת אורה, להמבואר דזה דוקא באופן שריבוי הנרות יוסיף אור משמעותי בכל זוית וזוית [בין אם בעינן פיזור הנרות בפועל ובין אם סגי שיבקע האור ממקום אחד לכל החדר] - הרי זה ודאי ליתא לפי מציאות אור החשמל שבזמניו שהנרות אינן אלא כשרגא בטיהרא, וממילא לדידן גם לדעת הרמ"א יש לדקדק שיהא אור החשמל מכובה בשעת ההדלקה, ואזי תבוא ההדלקה בברכה כעיקר תקנת חז"ל למנוע כשלון בעץ ואבן, ולאחר הדלקת הנרות להדליק גם אור החשמל לכבוד שבת בדוקא, דאז תחול הברכה גם על התוספת של אור החשמל [ואמר רבינו, דכל זה בפרט כשהדלקת הנרות נעשית על ידי האיש, דאפשר דבכהאי גוונא מעיקרא לא הקילו כהרמ"א לסמוך על תוספת אורה. (וע"ש)

רבינו נהג להתפלל מנח"ג ולקבל שבת 40 דק' לפני השקיעה, וכן כתב גם בחיבורו 'מנוחה שלימה' (עמ' יח אות טז) ד"ראוי מאד למדקדק במעשיו, שלא לאחר זמן ההדלקה מחצי שעה לפני שקיעת החמה", (וגם בער"ש חנוכה) ובפרט במקומות שמדליקים מוקדם יש להקפיד על מנהג המקום ולא לעשות מלאכות לאחר הזמן. 45 דק' לפני השקיעה אמר פרק במה מדליקין, שאחזו שעיקרו ניתקן שיאמר לפני קבלת שבת כדי שיאמרו עשרתם ערבתם הדליקו הנר. וכדעת השו"ע לאומרו קודם הדלק"ג בזמן שעוד אפשר לתקן

הנהגות במוצאי שבת

זה השלחן' (שם) ובחיבורו 'תקון תפילה' (ח"ג, בכת"י) דיש להתפלל על כללות העולם שנשתכח מהם הנהגה זו מכל וכל [עד שאפילו מי שיודע מזה כבר מתבייש להאריך פן יחזיקוהו הצבור לטרדן], ועכשיו מקיימים כל מיני מנהגים שאין איש יודע מקורם, ואילו מנהג זה אשר יסודתו מראשוני הראשונים, הזניחו לגמרי, וביותר אחר שמתן שכרו בצדו, וכדכתבו הראשונים שעני"ז יש הצלחה להנצל מכל נזק במשך השבוע, ומה נואלו האנשים המחפשים

א. בהלכ' מוצש"ק עורר מאד להאריך בברכו במוצש"ק ואפי' ניגש להיות חזן בשביל לדקדק בזה. מנהג זה הובא להלכה ברמ"א (סי' רצג ס"ג) ד'ברכו' דמוצאי שבת יש לאומרו באריכות נועם כדי להוסיף מחול על הקודש, וכן נהג לומר ב' מזמורי התהילים לפני מעריב שכתב המשנ"ב לאומרים אז, וכנהוג.

בברכי יוסף (סי' רצג) בשם רב האי גאון, דקבלה מנוסה, שיש הצלחה כשמושך אדם ומאריך באומרו "ברוך ד' המבורך" באפוקי שבתא,

ס"ו), והן לענין דבשעה שמברך על היין יאחז הבשמים בשמאלו (סי' רצו ס"ו).

ד. נהג לכבות החשמל בברכת מאורי האש, ונהג להסתכל בציפורני לפני ואחרי ברכת האש, (לחשוש שזה ברכת הנהנין ועיין במקורות שם) וכן נהג להסיר משקפיו לברכה זו כדי מחשוש ראייה בעששית וכן כתב הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בספר 'מאורי אש' דלפי דברי המשנה ברורה המדמה ראייה דרך חלון לאור שבתוך הזכוכית, יוצא גם לנידוד שנוון להסיר המשקפיים בשעת הברכה, כיון דעכ"פ ראייתו היא על ידי דבר המפסיק בינו לבין האור עי"ש, ועיין גם בשערי תשובה (סי' תכו סק"א) דנראה מדבריו דראיה דרך משקפיים הוי כראיה דרך חלון יעו"ש,

ה. לאחר הבדלה נהג מיד לקפל הטלית, כמנהג מהרי"ל לפתוח השבוע תכף ומיד בעסק מצוה, הובא במשנה ברורה (סי' רצט סוף סק"מ), וכן הקפיד מרן החזון איש זצ"ל ומרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

בהלכ' מלוה מלכה:

א. הקפיד מאד לאכול סעודת מלוה מלכה בפת, ובפריסת מפה או עכ"פ מפה קטנה תחת כלי האכילה, לכבוד הסעודה. והעדיף לפני חצות (כהמשנה ברורה (סי' ש' סק"ב) אבל אמר שזמנה עד עלות השחר ובפרט שמי שנתאחר ישלימה, וכן נהג הגר"א ב'תוספת מעשה רב' שפעם במוצאי שבת אחת, חלה הגר"א והקיא, ולא יכל לאכול סעודת מלוה מלכה, וכשהוקל לו, ביקש מהעומדים לפניו לראות אם עדיין לא האיר השחר, וביקש להאכיל אותו כזית פת אפילו בעל כרחו, כדי לצאת ידי חובת סעודת מלוה מלכה, הרי שגם לדעתו ז"ל זמנה על עלות השחר. וכן נהג בטבילה שלפני עלוה"ש של יום א' לצאת מצוות חמין במוצ"ש מלוגמא (שבת קיט) שכתב רש"י: לשתייה ולרחיצה.

ב. הקפיד לשתות במוצאי שבת משקה חם, ושיהיה ממים שהוחמו לאחר השבת דייקא, והיה מדקדק למלא הקומקום במים חדשים מהברז בכדי לקיים דברי הרמ"א לשתות מהבארות שאולי יזדמן לו בארה של מרים, וכדאיתא בגמרא בשבת (דף קיט ע"ב) חמין במוצאי שבת מלוגמא, ויעויין במהרש"א (שם) דהיינו דוקא חמין שהוחמו אחר השבת

וסיפר הגררש"ד בשם התוספת מעשה רב, שפעם אחת בא הגר"ח מוואלאז'ין אל הגר"א במוצאי שבת, ולשאלת הגר"א אם כבר קיים מלוה מלכה, ענה שמחמת חולשתו היום היקל על עצמו לקיים במזונות, ושחק הגר"א על זה וציווהו תכף לקיים הסעודה בבית הגר"א בכזית פת - ומשום הכי כתבתי 'כזית פת', וחידש שיתכן שמלוה מלכה חמור מסעודה ג' שחייב בפת, דהנה ברמב"ם (פ"ל משבת הל"ה) מבואר דדין סעודה ראשונה וסעודת מלוה מלכה הוא מדין 'כבוד שבת', ושאר הסעודות משמע מדבריו שהם מדין 'עונג שבת', והנה בעונג שבת אפשר לומר דלא בעי כלל פת, ואם מתענג בשאר דברים שפיר יוצא בזה, ובפרט אם קשה לו לאכול פת דלית ליה אז שום עונג, אבל 'כבוד שבת' לא תליא בדידיה כלל, אלא דכך תיקנו וקבעו חז"ל שלקבל וללוות המלך צריך דוקא עם סעודה חשובה שיש בה פת, ואין זה תליא בדעת ורצון אדם זה כלל, ומחוייב לאכול אף שאין טעים לו כעת הפת, כי אזלינן בזה בתר מנהג העולם ותקנת חז"ל.

על טיבה, ולמעשה ודאי החיוב לקיים זה כמבואר בראשונים ובפוסקים, ולא יחוש ללעג הבורים השאננים, ומסיים רבינו שם, דעכ"פ מדברי הראשונים הנ"ל מבואר דענין זה הוא גם כלפי הקהל בעניינם 'ברוך ד' המבורך', וממילא אף אם החזן לא האריך כדון, עכ"פ יקיימו זה הקהל, עכתו"ד. ואמר רבינו דבן הניגוש לפני העמוד בשנת האבל על אביו ואמו, הרי שבהארכה זו יקיים ממילא גם מצוות 'כיבוד' במותם, במה שיצילם מהיות אפילו איזה רגעים בגיהנום יעו"ש

ובטעם המנהג האריך רבינו בספרו 'זה השלחן' (ח"ב סי' רצג ס"ג) שכן הוא המנהג הקדמון: וטעמו בבה"ג (סוף הל' ציצית) וכן בכלבו ואורחות חיים דהוא כדי שינצל מהיזק כל השבוע, ובאור זרוע הגדול (הל' מוצ"ש סי' פט) דאמירת ה'ברכו' בהמשך גדול מפני שהנשמות חוזרות לגיהנום לאחר מכן ובעוד שמושך אינן חוזרות, ועוד מפני לויית השבת שצריך ללוות המלך, ועוד מפני איחור הוצאת השבת, וכן איתא באור זרוע (שם) ומהרא"ק בהגהות מהרי"ל, דר"א בן רבנא משולם הגדול הוא היה החזן והיה מושך בכל כחו, וכתב נהג החיד"א משום כך להתחזן במעריב מוצ"ש"ק.

ב. רבינו לעצמו היה מקפיד על הזמן של צ"ו רגעים במוצ"ש"ק וגם במוצאי יום הכפורים, שהוא דאורייתא וגם יש בו דין 'תוספת' כמו בשבת, אך לא בט' באב שהוא דרבנן [וכל שכן בשאר תעניות]. ובספר 'זה השלחן' (ח"א עמ' לג) כתב רבינו, דעכ"פ יש ליהדר לפרוש עד אחר זמן רבינו תם, אף שבארץ ישראל המציאות אינה כן, מכל מקום לחומרא, ועכ"פ בדאורייתא, ודאי ראוי מאד להחמיר, עכ"ד, אם כי היה חוזר ומזהיר, כי בארץ ישראל בכניסת השבת חלילה מלהקל על סמך שיטת רבינו תם, ואף לא בתור סניף בעלמא, וכאשר כבר הוקבע המנהג מקדם לקבל שבת כשיטת הגאונים וכפי המציאות שאינה תואמת כלל עם שיטת ר"ת.

הנהגות בהבדלה:

נהג לשבת בהבדלה, והסיר המפה של שבת מחלק השולחן עליו נערכה ההבדלה וכדאיתא בלקט יושר (עמ' 57) על בעל תרומת הדשן ז"ל, דאף שהקפיד שתהיה המפה של שבת פרוסה על השולחן עד אחר הבדלה, מכל מקום "היה השלחן מגולה בקרן זוית שעמד שם היין והמים להבדלה",

ג. נהג בברכת הגפן לאחוז היין בימינו והבשמים בשמאלו, ולאחמ"כ בברכת הבשמים והנר אחז היין בשמאלו, ולא הינח היין. בשו"ע (סי' רצו ס"ו) נזכר החזקת הכוס בשמאל בזמן ברכת הבשמים, וכתב המשנה ברורה (שם סק"ל וסקל"א) דהוא הדין והטעם בעת ברכת 'מאורי האש' שצריך להתזיק הכוס בשמאל, וכן מפורש ברמ"א (סי' רחץ ס"ג), וכתב שם בשער הציון (סי' רצו סק"ח) דזהו מדינא דגמרא ד'סודרן על הכוס' (כפסחים נד ע"א),

והחזקת הבשמים בשמאל מקורו בברכות (דף מג :), ת"ר הביאו לפניהם שמן ויין, בית שמאי אומרים אווח השמן בימינו ואת היין בשמאלו, מברך על השמן וחוזר ומברך על היין, ובית הלל אומרים אווח את היין בימינו ואת השמן בשמאלו, מברך על היין וחוזר ומברך על השמן, ע"כ, ומדבריהם נשמע ב' פרטים בדיני ברכות: א' דהדבר שמברך עליו צריך לאחוזו בימינו, ב' דהדבר השני יאחז בשמאלו בשעה שמברך על הראשון - וכן הובא להלכה בשו"ע, הן לענין דדבר שמברך עליו יאחז בימינו (סי' רו ס"ד; סי' רצו

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות

למיייל a0732951324gail.coa

לשמיעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

לתרומות לעלון אפשר גם ב'נדדים פלוס' ו'קהילות' קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון 037630543 שלוחה 2040.

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב).

פרשת מטות - מסעי

- ב -

ולכאוי מוכח מהנ"ל, שהיי להם חיוב עוד לפני שעת הסכנה, להתפלל שלא יארע מקרה רע במקומם ובדורם, ואע"פ שלכאוי תפילה הוי דבר סגולי וניסי.

וא"כ לכאוי יש מקום להוכיח מזה, שיש חיוב לאדם לדאוג להצלת חבירו גם ע"י הצלה סגולית וניסית, והחיוב לדאוג להצלת חבירו הוא אפי' בזמן שחבירו עדיין לא נתון בסכנה כלל, - ולכן הייתה תביעה עצומה על הכה"ג שלא ביקש רחמים על דורו, עד כדי כך שהגיע לו עונש מיתה ע"ז שלא התעסק בהצלת בני דורו ע"י תפילה, - (והיסוד הנ"ל מוכח גם לפי האיכא דאמרי הראשון בגמ' הנ"ל, אך אכמ"ל).

ומעתה לפי"ל לכאוי יעלה, שכל אחד ואחד מישראל יהי מחוייב מדין 'לא תעמוד על דם רעך' לתרום לקופת העיר בעבור הקרן הנ"ל, בכדי שעיי"ז כל בני ביתו ינצלו מנזקי נגיף הקורונה ומכל מיני חולי ומחלות ר"ל, - שהרי מוכח מהנ"ל דיש חיוב לדאוג להצלת חבירו גם ע"י הצלה סגולית וניסית, והחיוב הוא גם בשעה שחבירו עדיין לא נכנס לסכנה וכמבאר.

- ג -

והנה לפי הנ"ל לכאוי יעלה, שכאשר אדם רואה מודעה שמבקשת להתפלל על חולה, הרי הוא מחוייב מדין 'לא תעמוד על דם רעך', להתפלל ולעורר רחמי שמים עליו, שהרי מוכח מהנ"ל שאדם מחוייב להציל את חבירו גם ע"י הצלה סגולית וניסית.

ובאמת יעוי' בשו"ת 'משנה הלכות' (חיי"ג סי' ריא), שהביא את הא דאיתא בגמ' (ברכות יב:) 'כל שאפשר לו לבקש רחמים על חבירו ואינו מבקש, נקרא חוטא' עיי"ש, וכתב ע"ז בספר הנ"ל, שאם לא התפלל על חבירו והי' בידו להתפלל עליו, נראה דהוי בכלל 'לא תעמוד על דם רעך', עיי"ש.

אמנם בספר 'משנת פיקוח נפש' (עמ' רג-רד) הביא בשם מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל ולהבחל"ח מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, שהחיוב להתפלל על חולה הוא רק משום מידת החסד, אך אין בזה חיוב מדין 'לא תעמוד על דם רעך', עיי"ש.

ומעתה לפי"ד רבותינו הנ"ל שאין חיוב מדין 'לא תעמוד על דם רעך' להציל את חבירו בהצלה סגולית וניסית, א"כ לכאוי ה"ה נמי בנידו"ד, ש"ל שאין חיוב מדין 'לא תעמוד לתרום לקופת העיר בעבור הנ"ל, כיון שאינו מחוייב להציל את בני ביתו בהצלה סגולית וניסית.

והצילו העדה את הרצח מיד גאל הדם והשיבו אתו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה וישב בה עד מות הכהן הגדל אשר משח אתו בשמן הקדש: (לה, כה).

הנה לעת קשה זו שבעקבות נגיף הקורונה השתנו סדרי עולם, 'קופת העיר' פירסמה שוב את הברכה המיוחדת של רשכה"ג מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, שכל מי שיתרום סכום שיש בו ממש לקרן 'והסירותי מחלה מקרבך' שע"י קופת העיר, יזכה לכך שהוא בעצמו לא יחלה, וגם לא יהיו חולים בביתו, - והוסיפו בשם מרן שליט"א שאמר, שהסגולה הזו מועילה שגם לא ינזקו מנגיף הקורונה ר"ל.

וכיון שצדיק גוזר והקב"ה מקיים, לכן מעתה יל"ע האם כל אחד ואחד מחוייב מדין 'ונשמרתם', ומדין 'לא תעמוד על דם רעך', לתרום לקופת העיר בעבור הקרן הנ"ל, בכדי שעיי"ז הוא וכל בני ביתו ינצלו מנזקי נגיף הקורונה ומכל מיני חולי ומחלות ר"ל, - או"ד דאין חיוב בזה.

ולכאוי י"ל שהאדם לא מחוייב מדין 'לא תעמוד על דם רעך', להתעסק בהצלות סגוליות וניסיות כגון הנ"ל, אלא החיוב להציל את חבירו הוא רק בהצלה טבעית, - אך לכאוי יש להוכיח מעניינא דפרשה דידן, שהאדם מחוייב להתעסק בהצלת חבירו גם בהצלה סגולית וניסית, והחיוב לדאוג להצלת חבירו הוא אפי' בזמן שחבירו עדיין לא נתון בסכנה כלל.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה איתא במכות (יא). דאיכא דאמרי שאימותיהן של הכהנים הגדולים היו מספקות מחיה וכסות לאלו שרצחו בשוגג וגלו, בכדי שהרוצחים יתפללו על בניהם שלא ימותו, - ומבארת הגמ' שאם הרוצחים לא היו מתפללים על הכהנים שלא ימותו, אזי הכהנים היו מתים, כיון שהייתה על הכהנים תביעה גדולה, שהי' להם לבקש רחמים על דורם, שלא יארע אסון כזה שאדם ירצח את חבירו בשוגג.

וכיון שהכהנים לא ביקשו רחמים על דורם, לכן הי' מגיע להם ע"ז עונש מיתה, - ומשום הכי אימותיהן של הכהנים היו דואגות לכך, שהרוצחים בשוגג יתפללו על בניהם שלא ימותו, בכדי שעיי"ז בניהם ינצלו מהעונש מיתה שהי' ראוי להם.

ומוסיפה הגמ' שם, שמצינו בעוד מקרה בדומה לזה, שהייתה איוו טענה על ריב"ל, על כך שאריה אכל אדם במרחק ג' פרסאות ממקומו של ריב"ל, - ולכן אליהו הנביא לא הגיע ג' ימים לריב"ל, כיון שריב"ל הי' צריך להתפלל שלא יארע מקרה כזה, עיי"ש.

והנה ידוע המעשה, בגר צדק רבי אברהם בן אברהם ז"ל (הגראף פוטוצקי), שבעקבות הלשנה הכנסיה הנוצרית אסרה אותו, וכיון שלא רצה לחזור בו מאמונתו נידון למיתה, והגאון מוילנא הציע להציל אותו ע"י 'שמות הקודש', והגר צדק דחה את ההצעה, והעדיף למות על קידוש ה', (ספר 'הגאון החסיד מוילנא' (עמ' נו) בשם הג"ר אהרן קוטלר זצ"ל).

ומהמעשה הנ"ל לכאוי יש מקום להוכיח, דהלאו דיילא תעמוד על דם רעד' לא נאמר על הצלה סגולית וניסית, דאי נימא דמדין 'לא תעמוד על דם רעד' מחוייבים להציל גם בהצלה סגולית וניסית, א"כ צ"ע מדוע הגאון מוילנא לא הייב להציל את הגר צדק ע"י 'שמות הקודש' מדין 'לא תעמוד על דם רעד'.

ומהא דחזינו ד'הגאון' לא הציל את הגר צדק ואף שיכל להצילו ע"י 'שמות הקודש', יש מקום להוכיח מזה שאין חיוב מדין 'לא תעמוד על דם רעד' להציל בהצלה סגולית וניסית, - וא"כ לכאוי ה"ה נמי בנידו"ד, שי"ל שאין חיוב מצד 'לא תעמוד' לתרום לקופת העיר בעבור הנ"ל, כיון שאינו מחוייב להציל את בני ביתו בהצלה סגולית וניסית.

[ואמנם יש מקום לדון בראייה מהמעשה הנ"ל, ע"פ מה שדן המשנ"ב (סי' שכח ס"ק לא) וכמבואר בשו"ת 'אגרות משה' (יו"ד ח"ג סי' צ), אך אכמ"ל].

אמנם מעתה יל"ע, דלפי המבואר בהנ"ל שאין חיוב להציל את חבריו בהצלה סגולית וניסית, א"כ צ"ב טובא מה הייתה הטענה העצומה על הכה"ג שלא ביקש רחמים על דורו, ומחמת זה הי' מגיע לו עונש מיתה, והרי אין חיוב כלל להציל את חבריו בהצלות סגוליות וניסיות וכנ"ל.

ולכאוי יש מקום לבאר בזה, דהנה איתא בגמ' (תענית כה.) שרבי חנינא בן דוסא אמר לביתו 'מי שאמר לשמן וידלוק, הוא יאמר לחומץ וידלוק' עיי"ש, ורגילים לבאר בזה, שרבי חנינא הי' בדרגה כזו, שגם כאשר השמן דלק, הוא לא ראה בזה שום הסבר כיצד השמן דולק, מלבד הטעם שהקב"ה אמר לשמן שידלוק, - ולכן בדרגתו הוא חולל ניסים כאלו, שמבחינתו לא היו אלו ניסים גדולים יותר מאשר הנס הגדול ששמן רגיל דולק, ודו"ק.

ומעתה יל"ע מה הי' הדין לו יצוייר שרבי חנינא הי' רואה חולה שנתון בסכנה, וישנה תרופה מסויימת שבכוחה להבריאו ולהוציאו מכלל סכנה, אך באותה העיר לא הי' היכן להשיג את התרופה ההיא, - האם רבי חנינא הי' מחוייב מדין 'לא תעמוד', לתת כוס מים לחולה ולומר, 'מי שאמר לתרופה ההיא שתרפא, הוא יאמר לכוס מים זה שירפא'.

ולכאוי יש מקום לומר, שאכן רבי חנינא הי' מחוייב לעשות כך, כיון שאף אי נימא שאין חיוב להתעסק בהצלת חבריו ע"י הצלה סגולית וניסית, אך מ"מ לגבי מי שאינו רואה שום הבדל מדוע תרופה מסויימת תציל את חבריו, ומדוע הכוס מים לא יציל את חבריו, לגבינו יש מקום לומר, שהוא אכן חייב להציל את חבריו בכל מין הצלה שיראה לנכון שתבוא הצלה ע"י, (וע"ע בברכות לד: שרבי חנינא הי' מתפלל על החולים, והיי' יודע אם החולה יחיה או ימות, עיי"ש).

והנה ידוע משי"כ המהרש"א (ח"א קידושין כט:), שתפילתו של רב אחא בר יעקב שהמיתה את המזיק, לא

נחשבה כדבר ניסי, (ולכן לא הי' שם חיסרון של אין סומכין על הנס), עיי"ש ואכמ"ל.

ומעתה י"ל שלגבי תפילה של אדם גדול כזה, שתפילתו מתקבלת בוודאי, והוא בדרגה מאוד גבוהה שאצלו לתפילה יש כח הצלה ברור שאינו מוגדר כנס, וכח תפילתו אינו פחות מאשר כח ההצלה שהקב"ה טבע בתרופות, אזי לגבינו י"ל דגם רבותינו הנ"ל יודו, שאדם גדול כזה מחוייב להתפלל על הצלת חבריו, ואע"פ שאדם רגיל אינו מחוייב מדין 'לא תעמוד על דם רעד' להתפלל על חבריו.

ולפי זה י"ל דהטעם לזה שהייתה טענה עצומה על הכה"ג שלא ביקש רחמים על דורו, הוא משום שהנה איתא בתרגום יב"ע בפרשתן, וכן במהרש"א במכות שם, שהטענה על הכה"ג הייתה, מדוע הוא לא ביקש רחמים על דורו **ביום הכיפורים** עיי"ש, - וא"כ י"ל דהייתה טענה עצומה על הכה"ג, כיון שבבית המקדש היו כידוע ניסים גדולים, ובוודאי הכה"ג הי' במצב של ידיעה ברורה שמי שאמר לשמן שידלוק וכו'.

ומאיך לכה"ג הי' ביו"כ כח עצום של תפילה וכפרה על כלל ישראל, וברור שאם הי' מבקש רחמים על דורו כדבעי, אזי תפילתו הייתה מתקבלת, ולא הי' קורה האסון של רציחה בשוגג, ולכן גם לדברי רבותינו הנ"ל, שאדם רגיל אינו חייב מדין 'לא תעמוד על דם רעד' להתפלל על חבריו, אך מ"מ הכה"ג כן הי' חייב לבקש רחמים על דורו וכמבואר, וכיון שלא עשה כך, לכן הי' מגיע לו עונש מיתה ע"ז.

[ואמנם מ"מ במעשה דהגראף פוטוצקי הנ"ל, אין להקשות מדוע הגר"א לא הצילו, כיון שגם לפי היסוד הנ"ל, אכתי אין חיוב להציל ע"י 'שמות הקודש', **כיון שזוהי הצלה ניסית גמורה**, ואין זה דומה לדרך הצלה של מי שאמר לשמן שידלוק וכו', או לדרך של תפילה שבוזה כתב המהרש"א שאין זה נחשב כנס לגבי אדם גדול כרב אחא בר יעקב, ודו"ק ואכמ"ל, - וע"ע במשי"כ לעיל, במאמר המוסגר בסוף אות ד].

והנה קופת העיר פירסמה בעבר, **שהגר"י זילברשטיין שליט"א נשאל, לגבי הברכה המיוחדת של מרן הגר"ח שליט"א הנ"ל בזה"ל, 'האם מרן שליט"א אמר זאת בתורת נבואה או הבטחה? - תשובה:** אין כאן נבואה ואין כאן הבטחה, **יש כאן חוק בטבע 'מידה כנגד מידה', - יש מצבים שתפילה לא עוזרת נסתמו שערי שמים, אבל מידה כנגד מידה עוזרת, כי מידה כנגד מידה זה חוק בטבע, זה חייב לעבוד,** וזה משבר את כל המחיצות' עכ"ל.

ומעתה שוב יל"ע האם כל אחד ואחד מחוייב מדין 'לא תעמוד על דם רעד' לתרום לקופת העיר בעבור הקרן הנ"ל, בכדי שע"ז כל בני ביתו יצלו מנזקי נגיף הקורונה ומכל מיני חולי ומחלות ר"ל, - כיון שאם הסגולה הזו מוגדרת כחוק בטבע של מידה כנגד מידה, אזי שוב יל"ע האם חייבים בזה, כיון שלכו"ע הרי יש חיוב להציל את חבריו בהצלות טבעיות, - ויש לפלפל.

להקלטת תגובות והערות: קו 'מים זכים' 02-633-5850
המען לתגובות: יצחק זאב כגן רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית טל': 1515-271-55442 (תא קולי) פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית) דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ניתן לתרום להוצאות הפצת הגליון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קרן צרכי הרבים' - ולגלול למשבצת המציגות: 'עלון מים זכים' - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את הגליון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"ב ולרפ"ש וכדו' (50), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)

הפרשה המחכימה

פירושים מנית 'הפרשה המחכימה' - אוצר מופלא של לקחים מעשיים ואקטואליים מהפרשה פרשות מטות-מסעי התש"פ גלין 33

פרשת מטות

כבוד תלמידי חכמים

שאלה: מהו גודל החובה לכבד תלמידי חכמים?

א. במדבר ל, ב: "וידבר ב' משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר". פירש רש"י "חלק כבוד לנשיאים תחילה, ואחר כך לכל בני ישראל". וקשה, למה דוקא בפרשת נדרים מצא מקום לחלוק כבוד לנשיאים. אלא מבארים המפרשים (כלי יקר, ושאריט מנחם) כי דוקא כאן רואים את חשיבותו וסמכותו של החכם, שהרי הטעם שהיתר הנדר הוא על ידי החכם (תגינה י. כתובות עד: ונדרים סוף עז:), נובע מחמת גדלותו ש'כל הנודר, על דעת החכם הוא נודר'¹. נוסף על כך רמז, שפרשה זו – פרשת מטות, נקראת תמיד ב'ימי בין המצרים', לפי שכבר אמרו חז"ל (שבת קיט): 'שלא חרבה ירושלים, אלא על שביזו בה תלמידי חכמים', 'ודבר בעתו מה טוב' (משלי טו, כג), להתבונן בימים אלו, מה עלתה לנו מזה שלא חלקנו כבוד לתלמידי חכמים, ולשאוב מפרשת נדרים את הלקח בדבר גדלותו וחשיבותו של התלמיד חכם, ולתקן עוון זה.

חייב זה למדנו מהכתוב (דברים ו, יג) "את ה' אלקיך תירא", ופירשו חז"ל (בבא קמא מא: ופסחים כב:): 'את' לרבות תלמידי חכמים שחייבים בכבודם ובמוראם. כיוצא בזה כתוב (ויקרא יט, לב) "מפני שיבה תקום, והדרת פני זקן", ודרשו חז"ל (קידושין לב:): 'ש'זקן' היינו חכם בתורה, שצריך להדרו בכבוד ולקום מפניו, מפני ש'זקן' נוטריקון 'זה קנה חכמה' דהיינו חכם בתורה. ומי שלא

נוהג כבוד בחכמים יכול להחשב חלילה בכלל 'אפיקורוס' שאין לו חלק לעולם הבא, כיון שמזולזל בכבוד התורה ומחללה².

עד כדי כך הפליגו בגמרא (מכות כב:): שאמר רבא, כמה טפשים אותם אנשים שקמים מפני ספר התורה העובר לפניהם, ואינם קמים מפני אדם גדול בתורה העובר לפניהם³, בעוד שהאמת היא בדיוק להיפך, יותר ראוי לכבד אדם גדול מאשר ספר תורה⁴, שהרי בספר תורה כתוב שהעובר על ציווי הלאוין שבתורה לוקה ארבעים מלקות, ואילו חכמים באו מכח דרשתם ואמרו שחייב רק ל"ט מלקות, ומזה נבין את כוחם שהוא גדול מהספר תורה בעצמו. (בפרט לדעת הרמב"ם שמדאורייתא באמת חייב ארבעים מלקות, אלא שחז"ל הורידו לל"ט מלקות, שבוה רואים יותר את כוחם של חכמים).

בגמרא (קידושין סוף לב.) נחלקו אם הרב שמחל על כבודו אין כבודו מחול כרב חסדא, או שכבודו מחול כרב יוסף. ואף שנפסק שכבודו מחול, ומצוה על התלמיד להדרו (רמב"ם תלמוד תורה ה, יא ושולחן ערוך יו"ד רמב, לב). אבל לבזותו אסור אפילו כשמוחל (כמו שכתב הרמ"א שם). ולכן גם אם אותו תלמיד חכם, אינו נמנה בדיוק על אותה עדה או חוג אליו משתייך האדם, אין זה מתיר לבזותו או לזלזל בו, אלא מצוה לכבדו כשאר תלמיד חכם, ויש להיזהר בזה מאוד. (ולא להלך בדברים ח"א ו, יג 'כבוד תלמידי חכמים' ובתוספת בנדפס מחדש הארכנו עוד). **וכבר** הרחבנו (בראשית טז, ה בנדפס מחדש 'שתיקה בעת זלזול') שגם אדם שאינו מזלזל בעצמו בחכם, אלא רק רואה בזיון תלמיד חכם ושותק ואינו מוחה, יש עליו תביעה. ובפרט, אם השומע הוא אדם זקן וגדול שדבריו נשמעים, חייב

² כתב רבינו יונה (שערי תשובה ג, קנה) "וענין האפיקורוס פירשו בו רז"ל (סנהדרין צט:) כי הוא האיש אשר אינו נוהג בדרך מורא והידור בתלמידי חכמים אף על פי שאינו מבוה אותם, כגון שהוא מבוה חבירו בפני תלמיד חכם ולא שם כבוד לתורת החכם, כי אחרי שאין התורה הדורה בעיניו לנהוג בה דרך כבוד אין לו חלק לעולם הבא, כי גם זה במחללי התורה יחשב. על כן אמרו רז"ל (בבא קמא ופסחים שם) 'את ה' אלקיך תירא' לרבות תלמידי חכמים".

³ מה שקראו רק 'טפשים' ולא 'רשעים' על כך שמבטלים את החיוב לקום מפני החכם, כתב הערוך לנר (שם ד"ה כמה) שמדובר בחכם צעיר שיש סוברים (בקידושין לב:) שלא חייבים לקום בפניו, ומכל מקום טיפשים אלו שאינם קמים משום שהוא יותר מספר תורה. והיראים (סימן רלג וביתר ביאר בגליניו הש"ס ד"ה כמה) כתב שהחיוב לקום הוא רק לתלמידי של החכם, ואילו כאן דיברו על שאר אנשים שאינם חייבים לקום לכבודו, אבל הם טפשים משום שהוא יותר מספר תורה שרגילים לעמוד מפניו.

⁴ המפרשים הקשו מדברי הגמרא (קידושין לב:) שכל המקור שצריך לקום מפני ספר תורה הוא מקל וחומר, שאם מפני לומדיה עומדים, כל שכן שיש לעמוד מפניה. ועיין בזה בתוספות רא"ש (שם ד"ה מפני), ר"ן (על הרי"ף ד"ה כמה), פני יהושע (ד"ה רבי), מקנה (ד"ה מפני), ומהר"ש"א (מכות שם ח"א ד"ה כמה), ערוך לנר (ד"ה ואתו) ויעב"ץ (ד"ה כמה).

¹ באמת בגמרא (שבת טז: יבמות כט: נדרים עג: עד: גיטין פג: ונהו טז:) רב פינחס בשם רבא אמר כן לגבי הפרת הבעל ש'כל הנודרת – על דעת בעלה היא נודרת' [נראה בר"ן ובמפרשים (נדרים עג:) ובשו"ת מהר"ט (ח"א סי' ד) אם גם הנודר על דעת חבירו – יכול חבירו להפר לו. והרשב"א (נדרים שם), בשלמי נדרים (שם סו. ד"ה וכל הו) האור שנתן (נדרים יג, ט) דנו אם גם הפרת האב הוא משום סביא זן, אבל האחרונים (כלי יקר ודברי חיים כאן, הובא בצינים לתורה כלל כג, הוכיח כן גם מלשון שול"ת הרד"ך בית יד, משנה למלך (פ"ו דשביעות)] כתבו כן גם לגבי התרת החכם שהוא משום ש'כל הנודר – על דעת החכם הוא נודר' [כעין מה שמצאנו בתוספות (כתובות קז: סו"ה וכו' וכל המקדיש על דעת בית הוא מקדיש, ובתוס' יו"ט ופסחים ה, ב) שבקרבן פסח הקדיש על דעתא דרבנן. אבל אולי כאן הוא שכיון שהתורה גילתה שחכם מתיר נדרים, אם כן מעיקרא נודר על דעתו, אבל אינו טעם לתורה]. אלא שהקשו על כך שאם כן מדוע הגמרא (גיטין פג:) לא תירצה כן גם לגבי חכם (סל השמים להגור' ביום, שלל רב ט, יב דף: אבל בקובץ כרם שלמה שנה יושב קוש ד ע"ב סב י"שב זאת), ועוד שאם כן בהקדש שבא ליד גזבר, למה אין החכם מתיר, הרי הוא נדר והקדיש על דעת החכם (מנחות אהון פסחים ע"ב 214). ועיין בזה באחרונים (כלי יקר ודברי חיים ע"ד, שול"ת מהר"ש ענגיל (ח"ב טז, ב. ח"ו סי' פא), מאה שערים (שער כ, חידושי הגר"ח (קנטרס התמודד כד, ג), ידו נופר (ט) ובשערי צדן (להגרב' צ' הבהו, שער יב)].

כל הזכויות שמורות. טל' 02-5864229 דוא"ר: BH5864229@GMAIL.COM המעוניין לקבל עלון כל שבוע במייל, ישלח למייל

למחות על דבר לא טוב שרואה, ואם לא עושה כן – יכול להיותפס ולהיענש על עוון זה כאילו עשאו בעצמו. תשובה: נצטוינו בתורה לכבד תלמידי חכמים, וכל שכן שיש להיזהר שלא לזלזל בהם חלילה.

פרשת מסעי

התבוננות בתהלוכות החיים

שאלה: מה מוטל על האדם להתבונן ממסעותיו וקורותיו עלי אדמות?

ב. במדבר לג, א: "אלה מסעי". פירש רש"י (ומקורו במדבר"ר כג, ג ובתנחומא פרשת מסעי פרק ג) "רבי תנחומא דרש בו דרשה אחרת, משל למלך שהיה בנו חולה, והולכו למקום רחוק לרפאותו, כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה (את) כל המסעות (שהלכו בהם), אמר לו: כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת (כואב) את ראשך" וכו'. ובספר 'אילת השחר' (להגרא"ל שטיינמן זצ"ל) האריך וכתב: התורה מלמדת בזה, שהנה אנשים רבים עברו בימי חייהם מסעות רבות, ואם נשאל אותם איזה לימוד הם למדו במסעותיהם בכל מדינה ומדינה, איזה דרך או השקפה הם קיבלו, ועל ידי זה התעלו או הבינו יותר, לא ידעו מה לענות. וכאן לימדונו חז"ל בביאור הכתוב, שאדם לא יאמר מה שעבר עבר, אלא אם עבר האדם בכמה מקומות, ובמקומות ההם הוא עמד במצבים שונים, מוטל עליו ללמוד מזה ולהוציא (מהם) תועלות, עד כאן דבריו.

וכך היה הרב שטיינמן זצ"ל מתנהג בעצמו, ומזכיר את כל המאורעות שעבר במשך השנים, למשל היה אומר: כמה עלי להודות להקדוש ברוך הוא על נס הצלתי ממלחמת התופת – השואה הנוראה, בשעה שכל בני הישיבה קיבלו פטור מהצבא, דוקא אני וחברי הגר"מ סולובייצ'יק זצ"ל (ראש ישיבת לוצרען בשייץ) לא קיבלנו פטור, באותו רגע היה נראה כאילו זו גזירה קשה, אך במשך הזמן התגלה שאדרבה, כל בני הישיבה נעקדו במלחמה על קידוש ה', ודוקא אנו שהוצרכנו ללכת לשרת במחנות עבודה על ידי סלילת הכבישים, ניצלנו לחיים.

וכך אמר רבי ישראל מסלנט זצ"ל שכל דבר שקורה בעולם הוא לימוד בעבורינו, ומכל דבר ודבר שרואים בעולם – ניתן ללמוד לעבודת השם⁵. ומעין מה שהבאנו (להלן ג, ב' לימוד מהקורות אותנו) שיש על האדם ללמוד מוסר מקורות ימי חייו. בפרט ממסעותיו, שלא לחינם נקלע אליהם (כמו שיתבאר בהמשך באת ג), שכל המסעות והמקומות שנקלע אליהם האדם, הם משמים לצורך תיקונים ונסיונות מסויימים, ועליו לנצל זאת לטובה, ולהשתדל מאוד לקדש שם את מעשיו, ע"ש. ולכן גם לאחר מכן, יבדוק איזו תועלת יכול להפיק מהם, ובפרט אם ראה בחוש איזו הצלה ונס שהיו לו שם, עליו להפנים ללבו את מה

שהיה עמו, להודות על כך לה' יתברך, ולהחיות אצלו את האמונה וההשגחה הפרטית המונהגת מלמעלה. תשובה: על האדם מוטל להתבונן מן המסעות והקורות אותו כל ימיו, ולהוציא מהם תועלת לעבודת השם.

מסעות האדם

שאלה: כיצד ראוי להתייחס אל מסעות האדם ולכל מה שנקלע למקומות שלא חפץ בהם?

ג. במדבר לג, א: "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים...". הפרשה מונה כאן את כל המ"ב מסעות שעברו בני ישראל במדבר. וכבר אמר על כך הכתוב לעיל (ט, יח) "על פי ה' יסעו בני ישראל ועל פי ה' יחנו, כל ימי אשר ישכון הענן על המשכן יחנו". והמשיך (שם יט-כב) "על פי ה' יסעו בני ישראל, ועל פי ה' יחנו וגו' ובהאריך הענן וגו' ויש אשר יהיה הענין ימים מספר על המשכן... על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו" וגו'. ופירש האור החיים (שם) "בא הכתוב... ללמד שבחן של ישראל שהיו חפצים באשר יחפוץ ה', והתחיל בענין אריכות זמן החניה, ואמר 'כל ימי אשר ישכון הענן יחנו', פירוש יחפצו לחנות, ולזה לא אמר 'חנו בני ישראל' שהיה נשמע (מזה) שעשו (בעל כרחם) מכח ההכרח מהמנהיג, והוסיף לומר 'ובהאריך הענן על המשכן ימים רבים', לומר שאפילו יאריך כל כך ימים רבים, אף על פי כן יחנו (בחפץ לב, כדי לעשות את רצון המצוה)... והוא אומרו 'ושמרו בני ישראל את משמרת ה' ולא יסעו' הגם שהם ימים רבים, ואומרו 'ולא יסעו', ולא אמר 'ולא נסעו', לשלול בחינת החושב כאילו אמר ולא יחפצו ליסע". נמצא שבין שהיתה חניה ארוכה ובין שהיתה חניה קצרה, לא היה להם רצון מעצמם, אלא רק לעשות את רצון ה'.

ובטעם שבאמת השתנו זמני המסעות מזו לזו, פירש האור החיים (פסוק כא, וכיצא בזה שם י, לה) "שטעם העברתם במדבר הוא, לברר ניצוצי הקדושה השבויות ביד שוכן מדבר ציה, אשר על כן היודע נסתרות היה משער שיעור אשר יספיק לברור במקום ההוא, אם מעט ואם הרבה, והיו מתעכבים כפי הצורך, גם לא היו חונים אלא במקום שיש לברר, ולא במקום שיספיק בו הברור במשך זמן הילוכם בו". כלומר שכל מסעם במדבר היה רק כדי לברר ניצוצות הקדושה שנשבו במקומות מסויימים, יש מקומות שלא היה בהם שום ניצוצות, ופשוט שלא הוצרכו לחנות שם, גם במקומות שהיו שם ניצוצות מועטים שהיה די בהם רק שיעברו שם, לא חנו בהם, אבל במקומות שהיו שם יותר ניצוצות לברר, הוצרכו לחנות שם זמן נוסף⁶. (וכן הרחיב ב'מגלה עמוקות' כאן, וכתב כי ב"מ"ב מסעות נרמזים כל ימי עולם עד ביאת גואל", וכנגד ארבע גלויות שהיו לישראל). והוסיף האור החיים (ויקרא כה, לט) שגם כל ענין הגלות שגלו ישראל למקומות מפוררים ונידחים, הכל היה זה כדי שיבררו את ניצוצות הקדושה מבין הארצות, כי

⁵ וכן רמזו בספרים (עיין בנתיבות שלום מסלונים בשם הר"ר מרדכי מליטוביץ) על הפסוק (תהלים קד, כח) "מלאה הארץ קנְיָה", שכל העולם מלא בקנייני הקדוש ברוך הוא, והיינו אפנים לקנות את השגחת ה', להכירו ולעובדו, אלא שצריך לפתוח את העינים ולראות (כמו שכתבו בבראשית א, א' כח מעשי – ראית הקדוש ברוך הוא בעולם' הוספנו).

⁶ וכן הביא הפנים יפות (ויקרא יח, ג) "בכל מקום שגלו ישראל כדי להוציא ניצוצות הקדושות שבהם שנפלו שם, כמו שאמרו חז"ל (פסחים פז:) לא גלו ישראל אלא כדי שיתווספו עליהם גרים, וכן היה בארץ מצרים", עיין שם.

כל מקום שיימצאו שם בני ישראל, באמצעות היסורים והתורה והמצוות שיעשו שם – הניצוצות מתבררים מעצמם. ואין לשאול שאם כן לא היו ישראל חוטאים וגולים, מי היה מברר את הניצוצות בכל המקומות. כי אדרבה, אם לא היו חוטאים, היה להם כח לברר את כל הניצוצות הקדושים ממקומם, אמנם לאחר שחטאו, חלש כוחם והלואי שתשיג ידם במקום עצמו ששם הניצוצות, עכ"ד. וכן הביאו ה'אור החיים' (דברים לג, א) ובספר 'לשם שבו ואחלמה' (ספר הדע"ה ח"ב דרוש ד ענף ב סימן ד ד"ה והנה בהנסיין) בשם הוזהר (ח"ב קנז). שהליכת ישראל במדבר היתה כדי לברר ניצוצי הקדושה מתוך הקליפה, עיין שם.

גם בספר 'לשם שבו ואחלמה' (הנ"ל ד"ה וכן) כתב "שמעתי בזה בשם מה"ר יצחק בן מה"ר חיים ז"ל מוולאז'ין שזהו מה שכתוב 'על פי ה' יסעו בני ישראל ועל פי ה' יחנו, ובהאריך הענן וגו' ויש אשר יהיה הענן ימים מספר וגו' ויש אשר יהיה הענן מערב עד בוקר וגו' על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו'. והרי יש בזה לכאורה אריכות דברים הרבה ללא צורך... אך התורה מדבר בשבחן של ישראל, כי הנה כל המדבר כולו היה מקום חושך וצלמות, והיה מלא טומאה וזהמא ורע מכל מיני קליפות וחיצונים משכן הס"מ וחיילותיו, והיה הליכת ישראל שם כדי לשבור כל תוקפיה וחייליה וכדי לבטלו ולטהר את המקום, והיה מתבטל על ידי זה מכל העולם כולו. ולכן הלכו שם ארבעים שנה שהוא כנגד מספר הארבעים מלקיות כמו שכתוב בזהר (פרשת תצוה קפד)... ולכן הלכו במדבר ארבעים שנה לשבור תוקפיה וחייליה. והנה יש שם במדבר עצמו מקומות מחולקים אשר שם הוא יותר מזוהם ויותר טמא, והיה הצורך שיתעכבו שם ישראל זמן יותר ארוך לבטלו ולטהר אותן המקומות גם כן. וכאשר באו ישראל למקומות הללו היה קשה להם מאוד והרגישו תיכף חושך וצלמות וכל מיני צער ומצוקה מצרת היצר ונפלו ממדרגתם הרבה, ובודאי שרצו לברוח משם כברוח מהאש, ואחר כך כאשר נתעכבו שם וטיהרו את המקום, רצו להשאיר שם.

וזהו שאמר הכתוב 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו', שלא הסתכלו על עצמם מאומה אלא שהיו עושים רצון ה', הן בהחנייה והן בהנסיעה, 'ובהאריך הענן' וגו' ורצו לברוח משם, עם כל זה 'שמרו בני ישראל את משמרת ה' ולא יסעו'. 'ויש אשר יהיה הענן מערב עד בוקר', משום שלא היה שם מקום מזוהם כל כך, והרי היו רוצים להתעכב שם, עם כל זה 'ונעלה הענן בבוקר ונסעו'. ומדבר הכתוב בשבחן של ישראל שהעמיסו על עצמן כל הטורח והעמל הזה, כדי לכופף את יצרם ולכובשו בכל האפשרי. והגם שהיה קשה להם מאוד, עם כל זה 'את משמרת ה' שמרו' וגו'. וזה לימוד גדול להאדם לקבל עליו דין שמים במה שנסבב עליו סיבות שונות כמה פעמים, אשר על ידי זה נופל ממדרגתו בהכרח, ויש לו נסיונות גדולים מכפיית היצר. כי כל זה הוא מהעבודה המוטלת על האדם, פעמים באופן זה ופעמים באופן זה, פעמים בצער ופעמים ברווח. ועל זה נאמר (קהלת ז, יד) 'ביום טובה היה בטוב', ורצה לומר לשמור את

אותו העת כבבת עיניך. 'וביום רעה ראה' להתחזק עצמו בכל האפשרי".⁷

וכתב בספר 'שם משמאל' (פרשת מסעי תרע"ו) שכל מסעות המדבר היו הכנה לארץ ישראל, ואם היו זוכין לגמרי – היו נוחלים את כל הארץ בשלימות שהם כל עשרה העממים, אך מכח חטא המרגלים לא ירשו בשלימות, וישלימו עוד שלש עמים לימות המשיח. "ולזה הוא המירוק של כל מסעות ישראל בגלות המר הזה, והצער והטלטול ממקום למקום דוגמת מסעות ישראל במדבר בעיניו וברעבון, כמו שכתב בספר צרור המור. וכמו שאמר כ"ק זקני האדמו"ר מקאצק זי"ע כי מאורעות הגלות נכתבים בשמים, ולעתיד יהיה נעשה מזה ספר".⁸

ונראה כי מלבד המסעות והטלטולים הכלליים שהיו לעם ישראל בגלות, עוד גם המסעות הפרטיים שיש לכל אחד מישראל, מקדמים את התכלית הנועדת, ולכן אם רואה האדם שנקלע לאיזה מקום לא מוכר בלא אנשים שיכולו לעזור לו, וכמו למשל שנסע לחתונה במקום מרוחק, ובדרכו חזרה הפסיד בדיוק את האוטובוס שעובר פעם בכמה שעות, במקום לרטון ולכעוס על מה נעשה לו כך, ידע לנצל את הנסיון הזה שנקלע לשם, ויתפלל ויברך וילמד ויטייחח לטובה אל הנקרה אליו בדרכו וכדומה, כי מי יודע לאיזו יעוד בא למקום זה, ומה עליו לתקן שם.

וכן הרחיב החיד"א (ב'שם הגדולים' מערכת ספרים קונטרס אחרון ת, א) שכאשר האדם הולך מעיר לעיר, הכל הוא סיבה לברר ניצוצי הקדושה, וזהו שאמרו (תניגה ה:) רבי רבי חייא היו לוקחים והולכים בדרך (כלשונם 'שקלי ואילי באורחא'), והיינו שבלכתם בדרך נטלו ניצוצי הקדושה, עד כאן. והספרים רמזו זאת על מאמרם (סוכה גג.) רגליו של האדם הן ערבים לו, למקום שצריך ללכת, לשם הן מובילות אותו. ולכן אם ראה האדם שהוצרך ללכת למקום מסויים, ואינו מבין מדוע, לא יצטער על כך, אלא ידע שזה חלק מתיקונו.

וכן כתב בספר 'דגל מחנה אפרים' (פרשת מסעי ד"ה ויכתוב) בשם זקינו ה'בעל שם טוב' זצ"ל, "כי כל המסעות היו מ"ב, והם אצל כל אדם מיום היוולדו עד שובו אל עולמו... כי מיום הלידה והוצאתו מרחם אמו הוא בחינת יציאת מצרים כנודע, ואחר כך נוסע ממסע למסע עד בואו לארץ החיים העליונה... ובודאי נכתבו המסעות בתורה להורות הדרך הישר לאיש הישראלי לידע הדרך אשר ילך בו כל ימי חייו ליסע ממסע למסע".⁹

⁷ מעין מה שכתב רבינו תם בספר הישר (שער ה) שלכל אדם יש ימי שנאה ואהבה, וצריך לשמור את עצמו שגם בימי השנאה שקשה לו יותר בקיום ועשיית המצוות, לא יעזבם לגמרי חלילה אלא יעשה אותם אפילו בקצת פחות חשק וכדומה.

⁸ וכן כתב קודם לכן (פרשת מסעי תרע"ו) 'מסעות ישראל... הם עצמם מסעות ישראל בגלויות ממקום למקום, ועיין בצרור המור, וכ"ק זקני האדמו"ר מקאצק אמר... שהכל הוא ניסים שנעשים לישראל בגלויות ואין איש מבין בהם... אלא הקדוש ברוך הוא לבדו, והם נכתבים בשמים ועתיד להיות מהם ספר'.

⁹ גם בספר אהב ישראל (פרשת מסעי) כתב "הלא ידוע כי התורה הקדושה היא נצחית ושייכת בכל זמן ועת, ואיך שייכים אלו המ"ב מסעות בכל דור ודור". [אלא שביאר לפי דרכו, כי "בעיני ה' את לב האדם הנרדם ומעורר את לבו לאמר: עד מתי אהיה מתועב ומשוקע בתוך התאוות החומריות, ליתך אחר שרירותי לבי ואסוף את אלקי... ורצה להפריש (את) עצמו מהרע ולירדבך אך בטוב, אז עיקר הדברים הוא

שבדרון) שאצל יהודי לא שייך להיות תועה במדבר, כאילו הוא מיואש ואבוד, כי לעולם הקדוש ברוך הוא עמו¹⁰, ומשמים זימנוהו לאותו מקום. **ופעם** כשנסע רבי מרדכי ברכבת, ישב מולו יהודי הדור פנים וסיפר לו שהוא מוהל ושוחט והוזמן לעיר מינסק לעשות שם ברית, בהמשך הנסיעה נרדמו שניהם, וכשנתעוררו היה זה כבר הרבה אחרי עיירת מינסק. הואיל והיה זה ביום שישי וכבר שבת קרבה ובאה, לא היתה להם ברירה והוצרכו לרדת בתחנה הקרובה ולחפש מקום ישוב של יהודים, בינתיים רבי מרדכי אמר ליהודי את הוורט הנ"ל שלא שייך שיהודי תועה, וצריך להאמין שהכל משמים. אותו יהודי אמר: זה וורט יפה, אבל סוף סוף תקועים אנחנו כאן. רבי מרדכי לא ענה והמשיכו בדרכם לחפש בית שיש בו מזוזה כדי לשהות את השבת בבית של יהודי.

כשראו בית של יהודי, מיד דפקו בו וסיפרו שנתקעו בדרך ושבת קרבה ובאה, בעל הבית שאל מיד: אולי אחד מכם מוהל, הוא סיפר שהיום זה היום השמיני לבנו, הוא סיכם עם מוהל לבוא אבל קרתה תקלה, הוא הלך לעיר הגדולה ולא מצא שם מוהל, ועוד זמן מועט נכנסת השבת ולא יוכלו למולו והוא אובד עצות. אותו יהודי ענה מיד בחיוב שיוכל למול את בנו. בעל הבית לא סיים ושאל: אולי יש ביניכם גם שוחט, שכן לרגל השמחה הבאתי עגל משובח, והמוהל שהיה אמור לבוא היה גם שוחט, אבל לבסוף לא הגיע, ומי ישחט את העגל? אמר לו היהודי: אני גם שוחט ואוכל לשחוט לך בשמחה. המשיך בעל הבית: אולי יש כאן גם רב לסנדק, אמר לו היהודי: הנה, הבאתי עמי גם רב – רבי מרדכי פרוגמנסקי. מיד עשו הכל כשורה. והנה אותו יהודי לא האמין כל כך עד שראה זאת במוחש, אבל רבי מרדכי כבר הכיר מתחילה וידע שכל תהלוכות האדם מסובבים משמים, וגם אם איננו רואים את התיקון הנצרך, בודאי שהכל מסובב משמים.

תשובה: על האדם להאמין ולדעת שכל מסעותיו והמקומות שנקלע אליהם, הם מכוונים משמים לצורך תיקונים ונסיונות מסויימים, ועליו לנצל זאת לטובה ולהשתדל מאוד לקדש שם את מעשיו.

חודעות מטמחות

- חלוקת 'הפרשה המחכימה' תרומה לבתי כנסיות ומדרשות
- ב"ח יצא לאור הכרך השביעי והאחרון של 'הפרשה המחכימה', דברים חלק ג. המעוניין יפנה לטל': 025864229

לפנות אשתי החשונה לאה בת ואל, נא להתפלל ולהתחזק במה שאנשי

¹⁰ כמו שנאמר (דברים ה, ז) "כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו, כה' אלוקיני בכל קראנו אליו". ואמר במדרש (דב"ר ב, טו) אמר רב נחומא, מעשה בספינה אחת שהיתה כולה של גויים, והיה יהודי אחד בספינה. הגיעו לנס אחד (אי אחד בים), אמרו לאותו יהודי: טול מעות ועלה לנס וקח לנו משם דבר (ובפסוק הכונה שביקשו ממנו שיקנה להם איזה דבר, אבל בפירוש מרדכי פירש שהיתה שם סעודה, וכולם התפללו לאלהיהם ולא הועיל להם, לכן ביקש מהיהודי שיתפלל עליהם. וכן מפורש בירושלמי ברכות ט, א. ואולי באמת הם שני מעשים שונים). אמר להם בתמיחה: וכי איני אכסנאי ואורה, ומנין מכיר אני להיכן אלך. והשיבוהו גם כן בשאלה: וכי יש אכסנאי יהודי, בכל מקום שאתה הולך – אלוקיך עמך, וזהו שכתוב "אשר לו אלוקים קרובים אליו".

שכל המסעות הם בחינת קדושים וטהורים, כמו ששמעתי מזקני הנ"ל בשם ספר 'ברית מנוחה' (דף ז: דפוס וארשא תרמ"ד) שקברות התאוה הוא בחינת החכמה כי... מי שבא למידת חכמה, אזי בטל ממנו כל התאוות מרוב דביקותו בו יתברך, ומוזה נבין לכל המסעות שבודאי הם בחינות קדושות ומעלות רמות, וכן גם כן תבערה בודאי היא בחינת קדושה, אך הם כאשר באו למקומות הללו נשתנה הדבר על ידי מעשיהם ונהפך להם ללא טובה רחמנא ליצלן... ואם היו נוסעים ובאים למסעות הנ"ל ולא היו משנים אותם במעשיהם, בודאי היה מאיר להם כל מסע ומסע באור הגנוז בתוכו... **והוא** שאמר הכתוב 'אלה מסעי בני ישראל, ויכתוב משה את מוצאייהם למסעיהם על פי השם, פירוש משה כתב בתורה (את) המסעות, איך הם עומדים ברומו של עולם מתחילת יציאת האדם מרחם אמו עד בואו לארץ החיים העליונה, כדי שידע האדם הדרך אשר ילך בה על פי ה', ואלה מסעיהם למוצאייהם היינו האיך שינו אותם במעשיהם ללא טובים".

נמצא שעל האדם במשך חייו לעבור מ"ב מסעות (כנגד שם המפורש של מ"ב אותיות, ועל ידי המ"ב מסעות הוא יגיע לתיקונו, אם ינצלם כראוי), אלא שהוא בנסיון אם ינצלם לטובה או יהפכם לרעה ח"ו. ולכן אם נקלע למקום מסויים, וצריך להתפלל שם – למשל, יזהר שלא יהפכנו לרעה, אלא אדרבה יקדשו, וישתדל בכל כוחו לכוין בתפילה כראוי (כמו שהבאנו בבראשית לו, א 'מעלת החיים מתוך הקושי והעמל' בנדפס מחדש). ולעיל (באות ב) הבאנו שעל האדם מוטל להתבונן מן המסעות והקורות אותו כל ימיו, ולהוציא מהם תועלת לעבודת השם.

זהו הטעם שפעמים רבות האדם הולך למקום מסויים וחושב שהוא לצורך דבר פלוני, ולבסוף מגיע לשם ורואה שדוקא מה שתכנן לעשות – לא יצא מזה כלום, אלא יצאו דברים אחרים שבכלל לא חשב עליהם. וזהו שאמר דוד המלך (תהלים לו, כג) "מה' מצעדי גבר כוננו, ודרכו יחפץ", ופירש הפנים 'פות' (בראשית יח, ד) כי באמת "מה' מצעדי גבר כוננו" – הוא זה שמתכנן לאדם את מצעדיו, אבל האדם "ודרכו יחפץ" – חושב שהולך הוא לדרכו ולצרכיו האישיים ואינו יודע שבאמת עושה בזה את התיקון המיועד לו משמים. וזהו שאמר אברהם אבינו למלאכים שחשבו לערביים (בראשית שם) "כי על כן עברתם על עבדכם", כי אפילו שאתם חושבים שאתם הולכים לצרכיכם, דעו לכם שעיקר הליכתכם הוא כדי שתעשו איזה תיקון נעלם לצורך נשמתכם, עד כאן דבריו.

וכתוב (בראשית כא, יד) על הגר שהלכה במדבר עם ישמעאל "ותלך ותתע במדבר באר שבע", ופירש רש"י "ותלך ותתע – חזרה לגילולי בית אביה". ותמוה, מהיכן ראה רש"י בפסוק שחזרה לגילולי בית אביה כלומר לעבוד עבודה זרה, ולמה לא פירש כפשוטו שהיתה תועה בדרך. אלא ביאר ה'עילוי מטעל' הג"ר מרדכי פרוגמנסקי זצ"ל (מובא בספרו, וגם ב'לב שלום' מהגר"ש

להרים (את) כל המחות המיוחס (שלו כמו מידת אהבה, יראה ותענוגים שידרו למטה, להעלותם לקדושה) למעלה למעלה... ותאריך להעלות כל המחות למקורן ולשורשן הרמה בקודש, לאהבה את ה' הנכבד וליהיא מלפניו".

נא לסייע לעלון ב'נדרים פלוס' עבור 'שבט אחים' – רמות פולין' (שלוחה 3044) בקטגוריה 'עלון הפרשה המחכימה'

לענין הלכה

הערות מעשיות בהל' אכלות בבין המצרים, מאה ברכות
גליון זה מודפס לעורך לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה גליון 274

תכף אחר סיום הברכה ואין ממתניין בינתים כלל, ועי' בשערי תשובה שהביא שזה מעכב אף דיעבד, שאסור שוב לענות אמן עליה מכיון שהתחיל ברכה אחרת.

עצה לכוונה בתפילה השיב הסטייפלר זצ"ל להגרב"צ קוק שליט"א (ריש ס' פניני תפילה) למחרת יום הכיפורים תשל"ז השיבני: [א] תתפלל קצת יותר מהר. [ב] לעשות הכנה לתפילה. [ג] והעיקר העיקר לזכור לפני מי הוא מתפלל. ועוד אמר לי "הכנה זו איננו יודעים מה היא, ועיקר ההכנה שלנו היא באמירת פסוקי דזמרה".

ברכת שהחיינו בין המצרים

כתב השו"ע (ס' תקנא ס' יז) "טוב לזוהר מלומר שהחיינו בין המצרים על פרי או על מלבוש, אבל על פדיון הבן אומר ולא יחמיץ המצוה, ובהג"ה וכן בפרי שלא ימצא אחר תשעה באב מותר לברך ולאכלו בין המצרים".

ובמשנה ברורה (ס"ק צח) ד"אף על גב דאפילו אָבֵל מברך 'שהחיינו', מכל מקום ימים אלו כיון שהזמן ההוא הוא זמן פורענות אין כדאי לומר שהחיינו לזמן הזה". עכ"ד ומשמע שיש חסרון בנוסח 'שהחיינו', אבל ברכת הטוב והמטיב מותר לומר.

טעם איסור שהחיינו: ועי' א"ר בשם המהרי"ל שטעם איסור שהחיינו הוא משום שמחה, אכן במ"ב הנ"ל (ועוד) משמע לא כך ועי' להלן ד"א דמותר לקנות דברים חדשים ולברך 'הטוב והמטיב', וביאור דבריהם בזה דלא מתאים להודות להקב"ה שחיכינו וזכינו להגיע לזמן הזה של חורבן בית המקדש. ואיתא במשנה בברכות 'כל שהוא ממין קלה אין מברכין עליו'.

לברך בפרהסיא: לפי טעם זה מי שמזדמן לו לברך שהחיינו, יש לעיין אם יש מקום להימנע מלברך בפרהסיא, כמו שמצינו בברכת שהחיינו על ירושה דכתב הגרש"ז אויערבך זצ"ל שאינו ראוי לברך עליו בשעת הלוי' בפרהסיא.

אך מדינת אין בזה איסור ולכן לשון השו"ע 'טוב להזוהר'.

ברכת הטוב והטיב: לפי זה בברכת הטוב והמטיב מותר לברך (שאומרים ברכת המזון בכל עת ברכת הטוב והמטיב). (סידור יעב"ץ כתב שהוא פשוט וכ"ה בשערי תשובה ס' תקנ"א ס"ק י בשמו וכ"כ שם במחזיק ברכה או"י וכו"ה בשדי חמד בין המצרים ס' ב' או"י ג), וכן עי' שו"ת אגרות משה (חי"ג סי' פ).

ולכן מותר לקנות מזון, רהיטים, וכלים חשובים מ"יז בתמוז עד ר"ח אב אע"פ שיש בהם שמחה, משום שמברכים על כלים אלו [שנועדו לשימוש בני ביתו] "הטוב והמטיב" ולא שהחיינו. (קרא עלי מועד פ"ב סעי' ג).

ויש מחמירים שלא (לקנות) וללבוש כלים חשובים מ"יז בתמוז עד י' באב והטעם משום שמחה. (ערוך השולחן ס' תקנא ס"ק יח) עי' בא"ר (ס' תקנא ס"ק מא וס"ק יז) שאין לקנות וללבוש בגדים חדשים [חשובים] מ"יז בתמוז גם באופן שאין איסור מצד ברכת שהחיינו [כגון שילבש בשבת].

וכן עי' בכף החיים (ס' תקנא ס"ק רה) דיש הבדל בין מלבוש לפרי, דפרי יברך בשבת אבל מלבוש אין לברך אפילו בשבת דאיכא שמחה טפי.

וכ"ד החזון איש (עי' מנהגי החזון איש בס' קרא עלי מועד אות א' - ג). ולפי דבריהם ה"ה דאין לקנות כלים חשובים חדשים.¹

¹ ומדברי הא"ר משמע דלא אסר הא"ר לקנות וללבוש בגדים חדשים אחרי י"ז בתמוז אלא כשמברך עליהם עתה שהחיינו [ואפשר גם כשמברך הטוב והמטיב] דעל ידי הברכה על המלבוש החדש איכא שמחה יתירה. אבל אם אינו מברך עתה שהחיינו מאיזה סיבה אין לאסור קניית בגד חדש או לבישתו

מאה ברכות - כוונה בשמונה עשרה

חייב אדם לברך בכל יום מאה ברכות לפחות (שו"ע ס' מו סעי' ג). הטעם, לפי שהיו מתים בכל יום מאה נפשות מישראל, ולכן תקן דוד לברך מאה ברכות בכל יום (משנה ברורה (שם ס"ק יד) בשם טור בשם רב נטרונאי גאון).

רוב המאה ברכות הם ברכות שמונה עשרה: ולמעשה רוב המאה ברכות ביום חול הם מברכות שמונה עשרה, (57 ברכות), (ובנוסף לכוונה בשמיעת חזרת הש"ץ (שחרית ומנחה הוא 38) ברכות סך הכל 95 ברכות בתוך בית הכנסת" בשעת תפילת שמונה עשרה בלבד (אכן עי' מ"ב שם בענין צירוף למאה ברכות דחזרת הש"ץ הוא רק בשעת הדחק, אבל בלאו הכי גדול כוחו של שמיעת חזרת הש"ץ דחשוב כאילו התפלל). ועי' חיזוק ב001 ברכות אמרו חז"ל דהוה כ'חיסוין' למנוע התפשטות המחלה ר"ל.

ובפרט בימי בין המצרים - כחצי מתפילת שמונה עשרה הוא על הגאולה, ועי' במדרש רבה (יג, ב) "כל תפילתן של ישראל אינו אלא על הבית המקדש מתי יתבני בית מקדשא", ובימי בין המצרים יש מצוה לכוון ולהתחנן יותר בברכות אלו של שמונה עשרה.

כוונה בסוף כל ברכה וברכה של שמונה עשרה

ועי' בשו"ע (ס' קא סעי' א) המתפלל צריך שיכוון בכל הברכות, ואם אינו יכול לכוון בכולם, לפחות יכוון ב'אבות'. וכתב המשנה ברורה (שם ס"ק א) 'וירגיל אדם עצמו לכוון בחתימה של כל ברכה' (טור).

ללמוד פירוש המלות של התפילה: וכתב המ"ב (שם ס"ק ב) שיכוון פירוש המלות. על כן נכון מאד להמונים שילמדו פירוש המלות של כל התפילה. ועל כל פנים 'ברכת אבות' ו'מודים' בודאי יש חיוב עליו לידע ביאורו עכ"ד.

ולפעמים מרוב הרגל, יכולים להתרגל לא לשים לב כלל לפירוש המלות בברכות אלו, ושל שמונה עשרה, (ויתכן אף לשכוח פירוש המלות עם הזמן). ובתקופה זו של מחלת הקורונה, זמן שתפילות אלו נצרכים מאד, אפשר לומר שהוא זמן הראוי להתחזק בכוונת התפילה וכנ"ל משום חיוב מאה ברכות בכוונה.

ומצוי שעקב מחלת הקורונה פחות ממחרים, ובפרט אלו שנמצאים בבידוד יש יותר זמן להתבונן בתפילות, וכמעט בלי ספק שלאחר מכן כבר יתרגל להתפלל יותר כראוי וזה הזדמנות נפלאה.

ש"ץ להמתין לעניית אמן: עי' משנה ברורה (ס' קכד ס"ק לז) דמחויב הש"ץ להמתין לרוב הציבור בכל התפילה שלא להתחיל ברכה שלאחריה עד שיענו אמן וכו' והרבה אנשים נכשלים בזה כשמתפללין לפני העמוד, שחוטפין להתחיל ברכה שלאחריה נפלאה.

² בגיליונות האחרונות כתבנו על 'טור מרע בבית הכנסת וקדושת בית הכנסת, וכאן נמשיך לכתוב בגדר 'עשה טוב'. ומטרת מניעת שיחה בטילה בבית הכנסת וזלזול בתפילה, חזין מזלזול בכבוד השם, הוא גם מונע מלהחליש כוחו של התפילה.

³ עכ"פ כשגדולי ישראל עוררו להתחזק בכבוד התפילה, לכל הפחות לכבות הפלאפונים בשעת התפילה, ומגיפת ת"ח ות"ס היה משום דיבור והסרון כבוד התפילה, עי' שו"ע ס' קכד על הומר ההטא של שיחה בשעת חזרת הש"ץ. מדה טובה מרובה על חשיבות כוונה בהזרת הש"ץ שבידו למנוע מגיפה, [ועי' משנה ברורה שם חשבון מאה ברכות לכתחילה].

ברכת שהחיינו בשבת: מסתימת השו"ע משמע דאין לברך שהחיינו אף בשבת בבין המצרים, וכתב המ"ב (שם) **דהגרי"א** בבאורו חולק על זה וכתב דהוא חומרא יתירא, וכן הט"ז מפקפק בזה, ועל כן **בשבת אין להחמיר בזה**, דבלאו הכי הרבה אחרונים מסכימין להקל בשבת. עכ"ד ויש מחמירים אף בשבת (**מג"א** ס"ק מב שהביא **שער הכוונות** בשם **האר"ז** ל"ד וכן משמעות השו"ע וכנ"ל). ואפשר הטעם שגם בשבת אין כדאי לומר שהחיינו שמראה על חסרון הכרת זמן פורענות (וגם בשבת בבין המצרים נוהגין לקרות הפטרה דפורענותא). וטעם המתירין שקי"ל אין אבלות על המקדש בשבת.

אשה מעוברת: וכתב **המשנה ברורה** (שם ס"ק צט) **וממילא לא יאכל הפרי ולא ילבוש הבגד**. וכתבו האחרונים, דאשה מעוברת מותרת לאכול פרי בלא 'שהחיינו', דשמא תתאוה ויגרם נזק לה ולולד. וכן חולה גם כן מותר, שהפירות פותחין לו תאותו לאכול דברים טובים, ובמקום חולי לא קבלינן עלן. (וביאר הגר"ח **קניבסקי שליט"א** דאינו דומה לפרי שלא ימצא אח"כ דכתב הרמ"א שיברך שהחיינו, דכיון דמותר לו לאכול רק מחמת חולי ל"ש לומר שהחיינו לזמן הזה **(קרא עלי מועד פ"ב)**).

לשמור הפרי עד שבת: (ובס"ק ק) ולא יחמיץ המצוה או הברכה כיון שהגיע זמנה. ואף על גב דכשרואה פרי חדש ואינו מברך 'שהחיינו' מחמיץ הברכה, מכל מקום כיון שנהגו להתנות עד שעת האכילה לא מקרי מחמיץ המצוה **ובמ"ב** ס"ק קא שלא ימצא אחר תשעה באב **"ומיירי שלא יכול לשמור הפרי עד שבת מפני שיתקלקל, כגון גדגדניות קטנות, דאי לאו הכי יקחהו בחול וישמרהו עד שבת"**.

לקנות דברים חדשים בתשעת הימים
תשעת הימים: אסור לקנות בגדים חדשים מר"ח ואילך אפילו בגדים שאינם חשובים כגון נעלים וגרביים, ואף אם דעתו שלא ללבושן עד אחר ט"ב אסור **(רמ"א** סי' תקנא סעי' ז **מ"ב** ס"ק מה – **קרא עלי מועד פ"ד** סעי' ז).

לחפש דירה חדשה
טוב להימנע מלחפש בית חדש או דירה חדשה בבין המצרים **(הגר"ח קניבסקי שליט"א 'טעמא דקרא' הנהגות ממרן החזון איש** אות מא, וכן ע' **בארחות רבינו** (ח"ב) מסופר בשם הרבנית (אשתו של **הקה"י זצ"ל**) שהם היו גרים בדירה צרה וקטנה, ואעפ"י הקפיד אחיה (מרן החזון איש זצ"ל) שלא תלך בבין המצרים לחפש ולראות דירה מרווחת עכ"ד. ולכאורה הטעם שבזמן שמתאבלים על חוסר ושריפת בית אלקינו, אינו ראוי לחפש הרווחת ביתו. [וכל מקרה לגופו דלפעמים יש בזה צורך גדול וא"י לדחות].

לבישת בגדים מכובסים בתשעת הימים
מראש חודש אב אסור ללבוש בגדים מכובסים **(שו"ע** סי' תקנ"א סעי' ג) ולא להציע המטה בסדינים מכובסים, ואפילו מגבות ומפות שלחן מכובסים אסור א"כ לבשם [או השתשמש בהם] לפני זמן מה.

הכנת בגדי זיעה
ולענין בגדי זיעה יש אומרים שאחרי שלבשם כל כך שכבר אינם ראויים לילך בהם לפי הענין או משום כבוד הבריות מותר להחליף וללבוש מכובס. **(שו"ת שלמת חיים** השלם סי' שלא) כתב שאם לבש גרביים כמה ימים עד שאינם ראויים ללבישה

עד ר"ח אב, שהרי הא"ר שם התיר ללבוש בגד חדש אחרי י"ז בתמוז אם כבר בירך שהחיינו בשעת הקנין קודם י"ז בתמוז. וכן משמע קצת מדבריו בס"ק מ"א שכתב בשם מהר"ל: "אין אומרים שהחיינו כדי למצט השמחה". וכן משמע מדברי הכף החיים שם (ס"ק פח) שכתב על דברי הא"ר דלפי המנהג שלנו שלעולם אין מברכים שהחיינו על בגד חדש בשעת קנין אלא בשעת לבישה ראשונה א"כ אפשר לומר דמותר לקנות בגד חדש אחרי י"ז בתמוז [רק לא ללבושו עד אחרי תשעה באב] עכ"ד. אולם מדברי החזון איש הניל משמע דטייל דאין נכון לקנות ולא ללבוש בגדים [או כלים] חשובים חדשים אחרי י"ז בתמוז גם אם אינו מברך עתה שהחיינו מאיזה סיבה, דבכל זה איכא שמחה יתירה. וכ"כ מסורת משה (ח"א עמ' ק"ע) בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שאין לקנות טלית או בגד חדש חשוב אפילו אם לא ללבושו עד אחר ט"ב אע"פ שמהנינו שלא לברך שהחיינו בשעת קנין אלא בשעת הלבשה, דעיקר סיבת האיסור אינו שהחיינו, רק השמחה, והשהחיינו הוא רק סימן שיש ודאי שמחה. ולכן גם נעליים חדשים אם הם יקרים וחשובים אסור לקנות בין המצרים אע"פ שאין מברכים עליהם שהחיינו [מחמת שעשויים מעור שהוצרך להרוג בהמה].
י לפי מרן שבררנו טעם זה הוא לא ע"פ סוד (אלא או משום ברכת שהחיינו הוא רשות ע' בס' דובר שלום, או משום דגם בשבת אין כדאי לומר נוסח שהחיינו).

לפי הענין מותר להחליף. וכן דעת הגר"ש וואזנר זצ"ל (בסי' מבית לוי עמ' שפ"א) דאפשר להקל בזה, וכן דעת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (קונטרס דיני בין המצרים **(להגר"ש איידר** עמ' 9). ומשמע מדבריהם שלכתחילה אין להחליף בתשעת הימים רק אם מרגיש שיש בזה צורך, ועכ"פ אם רוצה להחליף, לכתחילה יש להכין מקודם. וכתב בס' **שלמי מועד** עמ' תפ בשם הגר"ש **אויערבך זצ"ל** שמוותר להחליף לבנים וגרביים בתשעת הימים. והטעם בזה ביאר בס' קרא עלי מועד שם הע' ח דהוי כהסרת לכלוך.¹¹

וע' בס' **ישא יוסף** (או"ח ח"ג סוס"י ק"מ) שכתב בשם הגר"ש **אלישיב זצ"ל** שבגדי זיעה הסמוכים לגוף יש מקום להקל להחליף אותם בתשעת הימים אם לא הכין מקודם עכ"ד. ויש אומרים דכשצריך להחליף בגדי זיעה יניחו על הריצפה שלא יהי נקי כ"כ ואח"כ ילבושו **(ס' קרא עלי מועד** בשם הגר"נ **קרליץ זצ"ל**, וטעמו משום שבגדי זיעה הם רק חומרא לכן אפשר להקל בכך.

אכו דעת הגר"ח **קניבסקי שליט"א** (קרא עלי מועד שם) שקשה להקל בזה ועכ"פ שיתקמט ויתלכלך מזה.
החלפת סדינים: והוא הדין בשעת החק שישי צורך להחליף סדינים [כגון לאורח] יניחם על הריצפה כנ"ל ואח"כ יכול להציעם. **(קרא עלי מועד פ"ד** סעי' ג).

לא חרבה ירושלים אלא שפסקו ממנו אנשי אמנה: העירו דעם מחלת הקורונה היו מקרים רבים שהיה קשה יותר לשלם על הנסיעות באוטובוס, ויש לעשות תזכורת לשלם.

לבישת מסכה חדשה בתשעת הימים
שאלה: האם ראוי להכין מסכות לפני תשעת הימים כשאר בגדי זיעה, או הוה רק כרטייה ואין בזה חשש של שמחה? ושמענו מהגר"י **קנר שליט"א** דאין צורך להכינו דהוה כמו תרופה. [ואף דיש משווקים מסכות יקרות יותר עם 'לוגו' ויש בזה מטרת ייפוי, בכל זאת אין צורך להכינו].

דברי הסטייפלר זצ"ל על בקשת הגאולה
נביא דברי הסטייפלר זצ"ל בשם **החפץ חיים** וספר הברית וז"ל סי' **ארחות רבינו** (ח"א עמ' רפז) מו"ר **הקהילות יעקב** אמר לי שהאמת כמו שסיפר **הקדוש החפץ חיים** זצ"ל **מהבית הלוי זצ"ל**. ואילו היו מחכים למשיח היה ממחר ביאתו. אבל לא מחכים אצלנו! ואמר לי **שבספר הברית** כבר כתוב על כך שאם יאמרו לאחד שמושיח בא ירצה השיחה עד שיחשל את עסקיו! ועוד אמר **החפץ חיים** "כמו שהחיוב שלם פעולת שכו שכיר **ביומו הוא רק כשהשכיר תובע, ואם אינו תובע אין חיוב, כך גם את הגאולה אנו צריכים לתבוע"** (שיחות ח"ח יד).

ע' **מדרש שוחר טוב** (תהלים יז, ילקוט שמעוני שמואל ב כד), "כל אותם אלפים שנפלו בימי דוד לא נפלו אלא על שלא תבעו בית המקדש, והלא דברים ק"ו ומה אלו שלא ראו את בית המקדש כך אנו על אחת כמה וכמה, לכך **התקינו נביאים הראשונים שיהיו מתפללין בכל יום שלשה פעמים 'אנא השב שכנתך לציון'**.

לע"נ מרת בלומא ב"ר מרדכי אהרן ע"ה

לתרומות הערות והארות – 0533163916 נא להשאיר הודעה
(מ. הרסקין מודיעין עילית)
ניתן לקבל הגיליון במייל: g089285647@gmail.com
וכן הגיליון 'ללמוד ולקיים' על סדר הדף היומי

¹¹ דין זה צ"ע הדגה ברמ"א סי' תקנא סעי' א ומ"ב ס"ק ו משמע דאסור להחליף בגדי זיעה שהרי כתבו דלכבוד שבת מותר להחליף כתונת מפני הזיעה, ומשמע דבימי ההול אסור. וכתב בקרא עלי מועד שם דכמו שמותר להסיר לכלוך מהגוף עם מים אע"פ שנהנה מהרחיצה משום שעיקר כוונתו אינו להנאת גופו אלא להסיר צער ואי נעימות, ה"נ בכגדים שכבר מורגש בהם שהם מזוהמים מותר להחליף כדי להסיר מעצמו הזוהמא (וגם יכול להביא לידי מהלה וסכנה אם אינו נזהר בהם כדאיתא בנדרים פ"א א') אע"פ שנהנה בלבישת הבגד המכובס ולא אסרו אלא כשעיקר הכוונה הוא להנאת לבישת הבגד המכובס במקום הישן.
יז"ל הח"ח "אם נחכה למשיח הוא בודאי יבוא ולא יאחר, וכמאמר הנביא "הכה לו כי בו יבוא" דמשמע אם תחכה לו הוא יבא תיכף ולא יאחר. וכמו ששמעתי על גאון אמיתי אחד בדור שלפנינו (כפי המפורסם הכוונה לבעל בית הלוי זצ"ל) שחפצה עיר אחת לקבל אותו לראב"ד בעירם ולא רצה לקבל משרת הרבנות, וכשבאו שני שלוחים ואמרו לו: רבינו, ידע הוד כבודו כי שלשים אלף יהודים ממתנינים לביאתו! כשמע דבריהם אלו אמר להם, אם כן הדבר, אני מקבל, ותיכף לבש בגדיו לילך איתם" (לקוטי אמרי פ"א).

קיצור דיני התרת נדרים (ב)

א. נדרי מצוה

הרשב"א שאין נזקקים להישאל לנשבע שלא לשחק בקוביא, שמה שטוען שירא שיתקפנו יצרו ולא יוכל להעמיד עצמו ויעבור על שבועתו, ישביע את יצרו וכו', ואין אומרים לאלו שיזדקקו לעבירה קטנה כדי שלא יעשה עבירה גדולה, ולהלכה נחלקו בזה השו"ע והרמ"א. [עיין בספר 'כל נדרי' פרק ח סעיף ח].

ו. עצה למעשה למי שנאלץ להתיר נדרי מצוה, שלא יבא ע"י התרתו למכשול ע"י שיתור לו נדרו לגמרי, מצינו בשו"ת חת"ס [ב'קובץ תשובות' סימן מו, ד"ה ומי] לגבי מי שנשבע שלא לשחק בקוביא ועבר ונכשל, דמחד גיסא אין אנו רוצים להיזקק להתיר ולגרורם שיהיה לו מותר לשחק בקוביא מכאן ואילך. ומאידך, כיון שכבר עבר על שבועתו, יש לנו מצוה להצילו עתה מעונשו ולהתיר לו, ופירש שיש לו תקנה ע"י שתחילה ישבע שבועה נוספת שלא ישחק מכאן ואילך, וע"י כך לא יהיה מכשול להבא בכך שנתיר לו את השבועה הראשונה [להצילו מהעונש שכבר עבר], שהרי לאחר שתותר לו השבועה הראשונה, תחול השבועה השניה ויאסר מכאן ולהבא משום השבועה השניה, וממילא אין מכשול בהתרת הראשונה, עיי"ש, ובדרך זו יש תקנה באופן שהנודר עלול להיכשל בנדרו אם לא יתירוהו, שידור כעין מה שנדר וימעט משהו מנדרו, [וכגון בנדר שלא לעשן, ידור שלא יעשן יותר מ-2 סיגריות בשבוע], באופן שלא יגיע לידי מכשול כפי שעלול הוא לבוא מחמת נדרו הראשון, ואין לעשות כן ללא הוראת מורה הוראה הבקי בדינים אלו. [עיי"ש בספר 'כל נדרי' הערה יט].

א. נדר נדר לקיים מצוה, אין להישאל עליו אלא מדוחק. [ריטב"א נדרים כד: ערוה"ש יו"ד רכח סעיף קטן, וכדין נדרי הקדש, שמצוה לקיים ולא ישאל עליהם אלא מדוחק, ועי' בספר 'כל נדרי' פרק ח פרטי הדין].

ב. נדר שלא לעבור איסור מסויים, אפילו הוא רק איסור דרבנן, אין מתירים את נדרו. [יו"ד סימן רכח סעיף טו]. ויש סוברים שגם אם עברו והתירו, לא הותר. [שם, ועי' 'כל נדרי' פרק ח סעיף ז]. ועיין להלן סעיף ה פרטי דין התרת נדר זה.

ג. נדר שלא יכשל בראיות אסורות, בגלישות אסורות ובמכשירים שונים וכדומה, הרי זה 'נדר מצוה' שדינו כנ"ל.

ד. נדר שלא יעשן סיגריות, ועתה קשה לו לעמוד בנדר זה, יתכן שנחשב זה 'נדר מצוה' שאסור להתירו, וכנ"ל, ועל דרך האמור בשו"ת חת"ס [יו"ד סו"ס י ובפת"ש יו"ד רכח ס"ק מד בשמון] באדם שהוצרך ליזור ממאכל המזיק לחוליו, מחמת דאזיל בתר תאוותיו ולא היה מעצור ברוחו עד שהוצרך לשמור עצמו שלא יעבור על מצו"ע ד'ונשמרתם מאד לנפשתיכם', שנחשב זה 'נדר מצוה'. [ואמנם יש לעיין אם הש"ך (סימן רכח ס"ק קח) חולק בזה, וכמו"כ יש לדון אם כיון שאפשר לעשן בכמות שאינה מזיקה לבריאותו, ממילא אין נדר שלא יעשן בכלל 'נדרי מצוה', (ודוק), ועיין בספר 'כל נדרי' פרק ח הערה יד]. וכמו"כ הורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א שאם נדר שלא לעשן סיגריות, נחשב נדר של מצוה, שאין מתירים אלא מדוחק.

ה. נחלקו הפוסקים באיזה אופנים מתירים 'נדרי מצוה', ואם בחשש מכשול בנדרו מתירים, או שאין מתירים וכדברי

ב. דינים שונים בהתרת נדרים

לפני הרב להתיר נדרו, ופיהם ירוצו סלה, ואין אדם חש לכך שנודר, שאומר לעצמו 'אלך אצל הרב להתיר לי' וכי האי גוונא, לכן אני נוהג שלא להתיר לשום עם הארץ או בעל הבית עד שיתן מקצת ממנו לדבר מצוה, לפי עושרו ולפי הוויית הנדר. וכן גם לפעמים אשית עליו לסגף גופו לפי הענין, וכן גם מאיים אני עליהם שלא יוסיפו לעשות, ואגיד להם מקצת עונשים של נדרים ושבועות, הירא את דבר ה' ישים אל לבו וכו'. ואם יש אחד מני אלף המקבל מוסר, דיינו, ואקבל שכר על הדרשה ועל ההפרשה בעזרת צור יתברך, עכת"ד. [והו"ד בשירי כנסת הגדולה סימן רכח בהגהות הטור אות ג בקצרה].

א. יש שכתב שלפני שמתירים לנודר את נדרו או שבועתו, קונסים אותו להתענות או לתת מעות לדבר מצוה, וכדומה, לפי האדם ועושרו, ולפי הנדר, כדי שלא יזלזל בנדרים, שלא יאמר 'מה איכפת לי אם אשבע כל מה שארצה, אלך אצל חכם ויתיר לי וכו'. [שו"ת מהר"ם מיניץ סו"ס עג, ש"ך סימן רל ס"ק א בשמו, (וכתב שם שכן נכון לעשות) וחכמת אדם כלל צא סימן ח, ועי' 'כל נדרי' פרק כז הערה לג-לד שיש סוברים שהקנס רק בנשבע ולא בנודר, ויש סוברים שרק כשהזכיר את השם].

ב. והוסיף המהר"ם מיניץ [סימן עט] בזה"ל, וכן אני אומר מאחר והדור פרוץ בנדרים ובקל מתירים נדרו, וכן אין להם בושא לרוץ

ג. התרה באופן שיש טעות בקבלת הנדר

נדרי טעות

א. נדר שיעשה דבר מסויים, ואח"כ נודע לו שיש איסור בדבר זה, או שמחמת הנדר אינו יכול לקיים מצוה אחרת, נחלקו הראשונים אם הוי 'נדר בטעות', ורשאי לעבור עליו גם בלא התרה [רבינו ירוחם ושו"ע יו"ד סימן רלב סעיף י], או שצריך להתירו. [עי' ר"ן נדרים כה: וסו. וריטב"א שם כה: ועי' מחנ"א נדרים סימן ג, דלא דמי לנדרי שגגות, והוי 'דברים שבלב']. אולם באופן שהיה עליו לדעת שיש איסור בדבר זה, צריך התרה לכל הדעות. [וכגון כשנדר להתענות שנה, שידוע שיש בה שבתות ויו"ט, עי' כל נדרי' פרק כז סעיף טז].

ב. נדר אדם כדי לזרז עצמו לקיים מצוה מסויימת, ואח"כ נודע לו שמחמת הנדר הרי מתבטל הוא ממצוה אחרת, הרי נדרו הוא כעין טעות. [שו"ת מהר"ם לובלין סי' לד, ע"פ הנ"ל, והו"ד בקצרה במג"א סימן כה ס"ק ג ובבאר היטב שם ס"ק ב]. אך אעפ"כ לא יעבור על נדרו בלא התרה. [מג"א שם, והיינו משום שלא פירש שנודר מחמת כך, עי' מחצית השקל, לבושי שרד ופרי מגדים. ועי' ב"כ נדרי' פרק ח הערה כד* לדון בזה]. ונגוע להרבה קבלות שקבלתם נוגע למצוה אחרת שלא יקיים.

ג. קיבל במנחה להתענות למחר, משום שהיה סבור שמחר יהיה יום חמישי, ואחר כך נודע לו שטעה ומחר יהיה רק יום רביעי, דנו הפוסקים אם צריך התרה על נדרו, או שכיון שטעה נחשבת קבלתו כמו 'נדרי שגגות', ואינו צריך התרה. [ט"ז יו"ד סימן רלב ס"ק יג, די"ל שאין זה כ'נדרי שגגות', דהתם הטעות ידועה לכל, אבל בזה הרבה רגילים להתענות גם בשאר ימים. אמנם בשו"ת זרע אמת ח"א סימן פג בשו"ת 'בית יהודה' וב'ידות נדרים' שם, בי"ד שאול' ס"ק יא, כתבו לדון בדברי הט"ז שהרי לא נתכוין ליום זה, ועוד דבעיניו 'פיו ולבו שוין', עיי"ש].

ד. קיבל תענית למחר משום שהיה סבור שמחר ערב ראש חודש, ואח"כ נודע לו שטעה וערב ראש חודש יהיה רק ביום שלאחריו, יתכן שאינו צריך התרה על קבלת התענית לכל השיטות, [שו"ת זרע אמת שם, די"ל שבזה גם הט"ז הנ"ל מודה, שבזה אע"פ שלא פירש מ"מ הדבר מוכיח מעצמו, שהרי אדם זה אין דרכו להתענות אלא בערב ראש חודש]. אך לכתחילה נכון שיתירו לו, ויחזור ויקבל התענית בזמנו. [שם, ובן איש חי (שנה ב') ויקרא אות ו) וכף החיים סימן תיז ס"ק כד].

ה. לוח ששבע שיפרע חוב שחייב לחבירו, והגיע שנת השביעית ונשמט החוב, פטור מלפרוע החוב גם בלי התרת חכם, ששבועתו היתה לפרוע רק כל עוד שיש חיוב. [שו"ת הרשב"א המיוחסות סימן רעד, וב"י חו"מ סימן סז ורמ"א שם סעיף ז וסימן עג סעיף ז]. וכמו"כ אם מחל הלווה למלוה על החוב, אינו חייב לפרוע גם מחמת השבועה. [שם].

קבלת מנהג בטעות

ו. גם לגבי מנהגים הדין כנטכ, שאם החמיר בדבר היתר מחמת שחשב שיש איסור בדבר, לדעת רוב הפוסקים רשאי לשנות מנהגו ולחזור בו בלי התרה. [שו"ע ריד א בשיטה ראשונה שהביא בסתם, ורמ"א שם, ועוד]. וכן אם החמיר מחמת שחשב שיש בזה ספק איסור עכ"פ, וחשב על המקילים שיתכן שהם טועים בדין, אין זה נחשב נדר מחמת מנהגו, ואינו צריך התרה. [שו"ת אג"מ יו"ד ח"א סו"ס מז]. ויתכן שיש להקל בלא התרה גם כשיש ספק אם נהג כן מחמת טעות או לא [שו"ת טוטו"ד שם, ועיי' שיורי ברכה יו"ד סי' ריד ב].

ז. החמיר בדבר היתר משום שהיה סבור שיש בדבר איסור חמור, ואח"כ נתברר לו שאין בזה איסור חמור כ"כ, אין בכך 'קבלת נדר', [ש"ך שם ס"ק ה, חיי אדם קכז ז וחכמ"א צב יד, ודבר זה מצוי מאד בזמננו, שאדם מקבל על עצמו מנהג בלי שמברר היטב את השיטות בזה, ולאחר זמן מתברר לו שהענין להחמיר בזה אינו חמור כ"כ].

ח. החמיר בדבר היתר משום שהיה סבור שכן הוא מנהג אבותיו, ושוב נתברר לו שאין מנהג אבותיו כן, אין בכך קבלת מנהג, שלא היתה כוונתו לקבל מנהג חדש על עצמו אלא רק להמשיך מנהג אבותיו, ואין בכך קבלה כלל. [ע"פ דברי הש"ך הנ"ל. ואמנם בעיקר דברי הש"ך, עי' ידות נדרים בי"ד יוסף' ס"ק ד שפסק בזה, וגם החכמ"א הנ"ל הביא שיש אומרים שאעפ"כ צריך התרה].

הוציא מפיו לשון נדר, ולא נתכוין לידור

ט. נדר נדר ואח"כ טוען שנדר בשחוק ובהיתול אך באמת לא היתה כוונתו לנדר, יש לעיין אם מותר גם בלי התרת נדרים, או שנחשב 'דברים שבלב' ואינו רשאי לעבור בלא התרת נדרים. [עי' שו"ת חת"ס או"ח סימן קלט ד"ה והנה, 'תבואות שור' סימן ה ס"ק ג ויד יהודה יו"ד סימן ה ב'פירוש הארוך' ס"ק א, ועוד]. אך אם יש 'אומדנא דמוכח' שלא היו 'פיו וליבו שוים' בנדרו, רשאי לעבור גם בלי 'התרת נדרים', ואין זה נחשב 'דברים שבלב'. [תבואות שור' שם, ועיין שו"ת טוב טעם ודעת תליתאה סימן נט ו'דעת תורה' יו"ד סימן ה ס"ק יד]. ובפרט באופן שאם תחול אמירתו יעבור איסור, [כגון שהקדיש בהמה בזמן הזה], י"ל שמועיל כשאומר 'לשחוק נתכוונתי'. [עי' שו"ת שו"מ תנינא ח"ב סו"ס סה, שו"ת בית שלמה או"ח סימן צט-קא, שו"ת טוטו"ד שם, שו"ת יהודה יעלה חו"מ סימן רנח-ה ודרכ"ת יו"ד סימן ה ס"ק ז אם מותר בסתם או רק ע"י סניף נוסף, כגון ע"י שאלה].

י. האומר תוך כדי לימודו לשון נדר ושבועה, כגון 'שבועה שאוכל' וכדומה, אין בזה חשש כלל, שלא גמר בליבו שיהיה בכך נדר ושבועה. [שו"ת טוטו"ד להגר"ש קלוגר מהדו"ק סי' ט ד"ה והנה].

ד. שליחות להתרת נדרים

ב. בשעת הדחק אפשר לסמוך על שיטות הראשונים הסוברים שאפשר להתיר כשהנודר אינו נמצא לפני המתירים ורק שלח שליח לומר את חרטתו לבית דין, או ששלח להם חרטתו בכתב, [שערי דעה ושפת אמת, וכמו"כ מבואר בפת"ש שכיון שרבו המתירים ע"י כתב,

א. הנודר עצמו צריך לבוא לפני המתירים להתיר את נדרו, ואינו יכול לעשות שליח לומר את חרטתו לפניהם. [רמב"ם שבועות פ"ו ה"ד, שו"ע סימן רכח סעיף טז, ועיין בספר 'כל נדרי' פרק יט פרטי דין זה, ואם יסודו מדאורייתא או רק מדרבנן, ועוד].

ה. אך רבים מפוסקי זמננו כתבו שאין המנהג שיבקש הבעל התרה עבור נדרי אשתו, אלא הנשים סומכות על התרת נדרים של 'כל נדרי', שאומרים בתחילת יום הכיפורים. [הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, ('אשי ישראל' פרק מה הערה עז, והליכות שלמה' ח"ב פרק א סעיף י), הגר"ש וואזנר זצ"ל, ('מבית לוי' ד' הלכות התר"נ ה) הגר"נ קרליץ שליט"א ('חוט שני' ר"ה עמ' קעג), בעל משנה הלכות ('בנותיבות ההלכה' מ עמ' 206) וש"ת תשובות והנהגות הנ"ל]. ולכן ראוי שתקפיד האשה לומר נוסח 'כל נדרי' עם הש"ץ בלחש מילה במילה. [ש"ת משנת יוסף חי"א סימן צט, ועדף שיסבירו לה קודם תמצית ענין 'כל נדרי', שיש בזה התר"נ וקבלות. ועיי"ש סו"ס קנא שטטעם נוסף מקילות הנשים בלא התרת נדרים ומסירת מודעא לבטל נדרים, שתחילת הנהגתן היתה כל זמן שיהיה להן אפשרות בקלות לנהוג כן, וכיון שהדרך בנשים שמתעברות ויולדות ובמשך הזמן מתרבים הילדים, א"כ אגן סהדי בבירור שנתכוונה לנהוג מנהגי המצוה רק כל זמן שיהיה לה בנקל לנהוג כן].

ו. אשה שיודעת שלא תהיה באמירת 'כל נדרי' בבית הכנסת, ראוי שתקפיד למנות את בעלה שליח להתרתה, [הגר"ח קנייבסקי שליט"א, ('מועדי הגר"ח' עמ' קפו), ועי"ש ש"ת משנת יוסף חי"א סימן צט]. וכמו"כ תקפיד למסור בביתה מודעא לביטול נדרים, שזה מועיל גם ביחידות. [עיי"ן בזה בספר 'כל נדרי' פרק פא סעיף י].

ה. קבלת והתרת מנהגי מצוה

ה. מסר מודעא בערב ראש השנה לבטל הנדרים שידור, כפי שמקובל, מבואר ברמ"א ('י"ד ריא א) שלמעשה אין לסמוך על כך בלי שאלה לחכם. אולם כתבו רבים מפוסקי זמננו דמכל מקום לגבי הנהגות טובות ומנהגי מצוה שנהג בסתמא, [וכן לגבי אמירה סתם לעשות מצוה], אפשר לסמוך על מסירת מודעא זו, שכיון שאמר בפירוש שאינו רוצה שיעשה נדר, אין נעשה נדר נגד תנאו במסירת המודעא. [ש"ת שלמות חיים להגר"ח זונפלד זצ"ל סי' תסז, חזו"א ('הו"ד בספר 'אעלה בתמור' עניני י"ד אות מז), הגר"א ז מצ"ל זצ"ל ('הו"ד בשו"ת רבבות אפרים ח"א סי' קעג), הקהלות יעקב (וכמש"כ הגר"ח קנייבסקי שליט"א ב'אעלה בתמור' שם), הגרש"ז אויערבאך זצ"ל ('מנח"ש ח"א צא כ), הגר"ש אלישיב זצ"ל, ('הו"ד בהלכות חג בחג' ימים נוראים פ"ד הערה 23, בקובץ 'הליכות והנהגות' תשרי, והגר"ע אויערבאך שליט"א בשמו), דרך אמונה (מתנו"ע פ"ז ציון ההלכה אות נז), שו"ת תשובות והנהגות (ח"ד סי' רז), שו"ת אז נדברו (ח"ד סי' מז), ויסוד היתר זה מצינו בשפת אמת יו"ד ריד א, ובמהרש"ם ב'דעת תורה' סי' ריא ס"ב]. שכיון שבדברים אלו האדם עצמו אין כוונתו לנדר כלל, אלא שהתורה עשאתו כנדר, לכן כל שגילה דעתו בערב ראש השנה שאינו רוצה כלל שיהיה נדר, לא אמרינן שיעשה נדר נגד תנאו המפורש שהתנה שאינו רוצה שיהיה נדר, וכל שאמר בסתמא ולא הזכיר בפירוש לשון 'נדר', נחשב כאומר בפירוש 'בלי נדר', [מנח"ש להגרש"ז זצ"ל, שם], אך לכתחילה ראוי ונכון שבשעה שמתחיל לנהוג יתנה בפירוש שיהיה 'בלי נדר'. [בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, 'הו"ד בהליכות שלמה' ח"א פ"ז הערה 12, וח"ב פ"א הערה 37].

וגם הריב"ש כתב רק שראוי לחוש לדברי הרמב"ם, לכן בשעת הדחק אפשר קצת להקל. והניחו בצ"ע מה שהשמיטו השו"ע והרמ"א דעה זו, ולא הביאו דעתם אפיו בלשון 'יש אומרים'. או שהמתירים יודעים שהנודר מתחרט על נדרו וחפץ בהתרת הנדר. [ודנו פוסקי זמננו אם כמו"כ אפשר להתיר בדיעבד כשהנודר נשאל דרך הטלפון, או שהתרה דרך הטלפון גרועה מהתרה ע"י שליח. עי' בדברי הגר"ש אלישיב זצ"ל, 'הגר"ח קנייבסקי שליט"א ועוד, הו"ד בספר 'כל נדרי' פרק יט הערה ז].

שליחות בעל להתרת נדרי אשתו

ג. אולם בעל יכול להיות שליח להישאל על נדרי אשתו, אם היו כבר שלושה אנשים מקובצים לצורך כך, אך אסור לו לקבץ אנשים לצורך התרת נדריה. [נדרים ח: והובא בשו"ע סימן רלד סעיף נ, ועיי"ן בי"כ נדרי' פרק כ סעיף ד פרטי הדין].

ד. יש שכתבו שלכן ראוי שבערב ראש השנה תמנה האשה את בעלה להיות שלוחה להתיר נדריה, ולפני שהולך הבעל להתיר נדרי עצמו, תאמר לו אשתו, 'אני מתחרטת על כל הנדרים, השבועות, האיסורים והקונמות וכו' והמנהגים, ואתה תהיה שלוחי ותלך לפני בי"ד להתיר לי על כל הנזכר'. [שו"ת רב פעלים ח"ד או"ח סימן לד שאלה ה', הגר"ש דבליצקי זצ"ל, וכע"ז הובא בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל, עי' 'הליכות והנהגות' תשרי, תקפא ס"ק ג].

א. אדם שהתחיל לנהוג מנהג מסויים, נעשה עליו מנהג זה כנדר, ואינו רשאי לבטל מנהגו בלא התרה. [יו"ד סימן ריד א, ע"פ נדרים טו. ורא"ש שם, ור"ן נדרים פא: ועיי"ן בספר 'כל נדרי' פרק עב הערה ב-ג סוגי המנהגים והחומרות הנכללים בזה. ועיי"ש סעיף ג וסעיף ה האופנים שנעשה נדר, ושלרוב הפוסקים הוי רק מדרבנן].

ב. אשה שנהגה מנהג מסויים ולא ידעו אביה או בעלה מכך, אינה צריכה לעשות התרה על כך, אלא יכולים אביה [בקטנה] או בעלה להפר ביום שנודע להם שנוהגת בכך, אם יש במנהג זה משום 'עינוי נפש' או 'בינו לבניה' [שו"ת חוות יאיר סי' קפא, וחת"ס ב'תורת משה' רביעאה ר"פ מוטות. ועי' 'כל נדרי' פרק לז פרטי הדינים שנחשבים 'עינוי נפש' ו'בינו לבניה'].
ג. אם אינו יכול לקיים הנהגתו רק באקראי, לכתחילה ראוי שיעשה התרת נדרים על הנהגתו, [משנ"ב סי' תקפא ס"ק יט, ושער הציון שם ס"ק לג, לחוש לשיטת הש"ך סי' ריד ב שגם כשרוצה לחזור בו רק פעם אחת ממנהגו צריך התרה]. אך בשעת הדחק שאינו מוצא מי שיתיר לו, רשאי לעבור על הנהגתו בלא התרה. [כן צידד השעה"צ שם, וכשיטת הדג"מ ועוד, שכשרוצה לחזור רק פעם אחת, א"צ התרה]. אך אם מחמת אונסו צריך לבטל מנהגו לגמרי, צריך התרה לכו"ע, [דג"מ שם].

ד. נהג מנהג מסויים כפי מנהג מקומו ולא משום שהיה מנהגו כך, יש סוברים שבמקום אונס יכול לעבור על מנהג זה בלא התרה לכל הדעות. [ע"פ חיי אדם קכז ו].

לא נשנית נדרים בישיבה'

מדוע 'לשון נדרים משונה'? מדוע לא למדו מסכת נדרים בישיבות? מדוע אין פירוש רש"י, תוס' והרי"ף למסכת נדרים?

פרשת נדרים שבפרשתנו כוללת רק דיני הפרת אב, ארוס ובעל, וכתב הרמב"ם בפירושו המשנה שמטעם זה סמך מסכת נדרים אצל מסכת כתובות, ובסדר נשים], ואילו דיני התרת חכם של נדרי איש וכן אשה שאין לה בעל, לא נתפרשו בתורה כלל. וכמו ששנו במשנה [חגיגה י]. 'היתר נדרים פורחין באויר, ואין להם על מה שיסמכו'. [והסיקו בגמרא שם שיש לזה סמך בכתוב 'לא יחל דברו', שנדרש, הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו]. ועפ"ז הביא הרמב"ם [שבועות פ"ו ה"ב] שאין להתרת נדרים עיקר בתורה שבכתב כלל, ונלמד רק מפ"ה הקבלה, והוסיף הרמב"ם [סוף הלכות שבועות, ובפיה"מ נדרים סוף פרק י] שמטעם זה 'מי שליבו נוקפו להישאל על נדרים ושבועות' - משום שלא נתפרשו בתורה - 'אינו אלא שמץ מינות', שהרי הוא כאינו מאמין בתורה שבעל פה. וכתב הצפנת פענח [בהערותיו על 'זוהר הקיצי' להרשב"ץ, אזהרה עא, עמ' 281] שזהו מקור המנהג שעושים התרת נדרים ביום הכיפורים בפרסום ובפומבי, שכיון שאין הצדוקים מודים בהתרת נדרים, לכן התקינו לעשותה בפומבי, כדוגמת שאר הדברים שהצדוקים אינם מודים בהם שעושים בפרהסיא כדי להוציא מליבם של הצדוקים, כמו קצירת העומר [מנחות סה], מצות ערבה [סוכה מג]. וניסוך המים [ירושלמי סוכה פ"ד ה"ו]. ועד"ז נתנו טעם במנהג הקדמונים לאהוז בספר תורה בשעת אמירת 'כל נדרי', שזהו כדי להורות ולהודיע שיש להן על מה שיסמכו'. [וכמבואר בגמרא בחגיגה שם].

בטעם הדבר שלא נתפרשו בתורה היתר נדרים ושבועות, כתב הרמב"ם [ריש פרשת מטות] שאולי צריך להעלים אלה החוקים מכני ישראל, כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים. ומטעם זה נאמרה פרשת התרת נדרים לראשי המטות בלבד, ואמרה תורה ללמד משפט התרת והפרת נדרים רק להכמי ישראל - ראשי שבטיהם. ועד"ז פירש האור החיים [שם] הטעם ש'היתר נדרים פורחים באויר' ולא נתפרשו דיני נדרים בתורה, שזהו משום שלא רצה השי"ת לפרש לעיני כל שנדרים ושבועות ישנם בהיתר, משום שע"כ יבואו לזלזל בנדרים ושבועות, ולכך העלים הכתוב הדבר, ומסר הדבר רק לגדולי ישראל שהם ידעו ויבחנו חילוקי המשפטים שבהיתר. ואילו בפני כל ההמון יהיו דינים אלו נעולי דלת, לקיים כל נדר וכל שבועה, וכמו שאמור 'לא יחל דברו, ככל היוצא מפיו יעשה'. וזהו האמור בכתוב, 'וידבר משה אל ראשי המטות' - דהיינו גדולי ישראל - להם אמר המצוה בשלימות, ופירט בפניהם התרת נדרים ו'פורחים באויר' הנמסר בעל פה, ואילו לכל 'כני ישראל', נאמר רק 'זה הדבר אשר צוה ה' וגו' לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה', ולא היתר הנדרים הפורה באויר, עיי"ש עוד.

ומטעם זה היו נמנעים בתקופת הגאונים מלשנות מסכת נדרים, וכמו שהביאו הראשונים: 'ומשנות מר רב יהודאי לא נשנית נדרים בבית המדרש יותר ממאה שנה, ואין מי יודע לדקדק בה כראוי', [עיין בתשובה הנדפסת ברמב"ן הנדפס ברי"ף סוף נדרים, בסמ"ג ל"ת מצוה רמא בשם ספר העתים, במאירי שבועות כח: ובפתיחה לאבות, וברבינו אברהם מן ההר נדרים כב:], ונימוקם עמם, שהרי אם יודע לרכים שנדרים ישנם בשאלה, יבואו להקל ראש בנדרים. [עיין ב'הלכות פסוקות מן הגאונים' סימן קכ ובדרשות ר"י אבן שועיב פרשת מטות, ובמה שהובא ב'דורות ראשונים' ח"ג, רבנן סבוראי, עמ' 48-50]. וכתב ה'ידות נדרים' [לבעל הישואל ומשיב, ביד שאול, סימן רל ס"ק א] שזהו הטעם שהרי"ף לא כתב חיבור על הלכות נדרים, [עיי"ש בהז], משום דמשנות מר רב יהודאי לא נשנית סדר נדרים בישיבה. ויתכן שזהו גם הטעם שאין לנו פירוש רש"י ותוס' על מסכת נדרים. [אך מאידך, יש שטענו שלפני רבי אברהם מן ההר והמאירי היו פירוש רש"י שיצא מת"י רש"י].

ועל דרך זה פירשו דברי הראשונים שאמרו, 'לשון נדרים משונה', [תוס' נדרים ז. כ. ורא"ש שם ב: כא: כט. פה.], ו'שאין לשונות שבה מדוקדקים בה כל כך כשאר לשונות שבתלמוד', [מאירי נדרים ט: ונזיר ב.], שזהו מטעם זה שנמנעו מלשנות מסכת נדרים. [כן פירשו ה'דורות ראשונים' (הנ"ל) והמנחת שלמה (נדרים עמ' קג, וב'שלמי נדר' הערה כ). ועיין תפארת ישראל אבות (פ"ב ב'כועז' אות ב בסו"ד שם) שצידד שמשום שנחטפה השעה לא נעשה מהדורא על מסכת נדרים כמו שנעשה על שאר מסכתות הש"ס, ולכן לשון מסכת הללו אינן כסגנון שאר הש"ס]. ועוד הביאו הראשונים מדברי מר יהודאי גאון שאמר, 'אין בנו מי שידוע להתיר מחילת נדרים ושבועות, ואין בנו לשון מרפא'. [עיין באוצר הגאונים, ברי"ף ובסמ"ג שם, ועוד]. והוסיפו הראשונים [שם] שהגאונים שאחריו נשאו קל וחומר בעצמן, ונמנעו מלהתיר נדרים בהתרת חכם זולת לדבר מצוה. [ורמז לזה הר"ן נדרים כג:].

ומטעם זה היה מנהג הישיבות בתקופת הגאונים להימנע מלומר 'כל נדרי' כליל יום הכיפורים, כדי שלא יבואו להקל ראש ולזלזל בנדרים, וכמו שהביא המאירי, [ב'חיבור התשובה' עמ' 518]. וכן איתא בתשובת הגאונים [שערי תשובה, סימן לח] שרב האי גאון היה מוחה באותם האומרים 'כל נדרי' כדי לבטל נדרים. ואמר: 'חס ושלום, שאין לנו להתנהג בכך וכו'. ולא שמענו מרבותינו ז"ל שיהיו נוהגים מנהג זה כל עיקר ואל תתנהגו גם אתם במנהג זה וכו'. וכי דבר קל הוא בעיניכם לחטוא אדם בענין נדרים ושבועות, ויעשה זה בראש השנה קודם או ביוה"כ וכפר לו? חס ושלום, כי לא אל חפץ רשע הוא ולא יגור עמו רע. אילו יהיו יודעים בני אדם ענין נדר וענין שבועה, לא יהיו מערימים עליהם כלל, וכל המערים כאלו... לכן אתם החמירו כמותינו ואל תשנו ממנהג הישיבות'. וכן הביא הריב"ש [בשו"ת סו"ס שצד] בשם הרי"ט שטוב שלא לומר 'כל נדרי' כלל מפני שנותנים קלות ראש בנדרים בפני עמי הארץ ובפני כל מי שאינו תלמיד חכם. וגם בשו"ת הרדב"ז [ח"ד סימן לג] הביא שיש מי שסובר שאין ראוי לומר 'כל נדרי' כלל כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים, ויש נוהגים כן, עיי"ש.

אמנם כבר נתפשט המנהג בכל תפוצות ישראל לומר 'כל נדרי' בצבור בפרסום רב, ברגשי קודש ובניגון מיוחד המתוקן ומקובל מימי קדם, אשר בכל הארץ יצא קוום ובקצה תבל מליהם, וכפי שהעידו המטה אפרים [סימן תרי"ט סעיף יא] והערך השולחן [יו"ד סימן ריא סעיף י]. והוסיף הערוה"ש שכל תפלת ליל יוה"כ מכונה אצלנו בשם 'תפילת כל נדרי'. וכמו"כ מנהגנו לעשות בצבור התרת נדרים בערב ראש השנה. וצריך ליתן טעם מדוע איננו חוששים לחורבא דנפיק מיניה, כפי שהשו הראשונים הקדמונים מתקופת הגאונים שאם נפרסם ענין התרת נדרים ומסירת מודעא יבואו לזלזל בנדרים מחמת כך. ומה גם שהרי בגמרא [נדרים כג:] מציינו שחששו לכך, שאמרו שרב הונא בר חנינא סבר למדרשה [למסירת מודעא לבטל נדרים] בפירקא, והשיב לו רבא 'תנא מסתם לה סתומי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים, ואת דרשת לה בפרקא'.

ומצינו בראשונים שכתבו ליישב קושיה זו, ופירשו שלא הרי דורות ראשונים שגם לעמי הארצות היו נדרים חמורים, ולכך הקפידו שלא לדרוש בפירקא 'מסירת מודעא', כדורות אחרונים שהוקל עוון נדרים בעיני ההמון רח"ל. וכמו שכבר אמרו בגמרא [גיטין לה]. 'בשני דרב קילי נדרי', ולכן בזמנינו אדרבה, עדיף לעשות זאת בפרסום. [עיין ריטב"א נדרים כג: ד"ה כתב, מאירי כ: סו"ד ופירשו, ור"ת בספר הישר אות קמד, ועין בספר 'כל נדרי' פרק פד הערה י]. ופירש הגר"ש ז"ל אויערבאך זצ"ל [ב'מנחת שלמה' נדרים עמ' קלו ועמ' קנ-קנא, ובקונטרס 'שלמי נדר' אות כ-כא] שמשום הומר נדרים חשו חכמי הדורות להציל ההמון מעוון זה, ולכן הקילו מחמת כך ולא חשו לתקלה שיש בפרסום אמירת 'כל נדרי' בפני כל, כדי שלא יתקיימו הנדרים. וכמו"כ לשיטת הסוכרים שמסירת המודעא מועילה רק אם נזכר בה מיד אחרי הנדר, עיקר טעם תקנת 'כל נדרי' היתה רק כדי להשריש בלכות בני אדם שהנדרים מגונים, וכמו שאמרו בגמרא [נדרים כב]. שהנדר כאלו בנה במה. וע"י שיושרש הדבר בלב כל אחד, ממילא אם יארע שידור במשך ימות השנה, מיד יזכר בגנות הנדרים ויתחרט על כך. [אלא דעכ"פ בפועל מועילה המודעא רק לענין זה שלא יהיה צריך להוציא הביטול בשפתיו לאחר שידור].

לעילוי נשמות המתים במגיפה ז"ל

גודל חומרת שיחת חולין בביהכ"נ ובביהמ"ד

כתוב בשו"ע בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהן קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטילה ובפמ"ג- גוערים במי ששח שיחת חולין בביהכ"נ ע"ש ובמג"א (סק"ג) - והאריז"ל היה נזהר מאוד שלא לדבר בביהכ"נ רק דברי תפילה ואפילו דברי מוסר לא דיבר פן ימשך ממנו דברי חול ומביא הבאר היטב (סק"ה) מהשל"ה דשיחת הילדים איסור גדול בביהכ"נ

ואומר המשנ"ב - קלות ראש- כי הם נקראים מקדש מעט כמו דכתיב 'ואהי להם למקדש מעט' ובמקדש כתיב 'ואת מקדשי תיראו' שיהא מוראו של השוכן בה עליו וכתב הסמ"ק שבעון קלות ראש בבית הכנסת נהפכין לבית ע"ג ח"ו. ובסק"ב- ושיחה בטילה- היינו אפילו שיחת חולין שהיא לצורך פרנסה דבחון שרי בביהכ"נ אסור ובפרט שיחה בטילה לגמרי דבדאי שראוי למנוע תמיד מזה (פמ"א) ובזוהר הקדו' פרשת ויקהל הפליג מאד בגודל העון הזה (מלשון הזוהר- מאן דמשתעי בבי כנישתא אנהי קלא בשכינתא ועל דא מתעכבי ישראל בגלותא ולית ליה חולקא באלוקי ישראל וכו') וכ"ש שיש לזהר בבית הכנסת ובהמ"ד מעון דיבורים אסורים כגון לשה"ר ורכילות ומחלוקת וקטטות כי מלבד שהם עונות חמורים מאד עוד יגדל העון יותר במקום קדוש כי הוא מזלזל בכבוד השכינה ואינו דומה החוטא בינו לבין עצמו לחוטא בפלטרין של מלך לפני המלך... ובסוף דבריו- ע"כ הירא וחרד לדבר ה' ישים תמיד עיניו ולבו לזה שלא לדבר שום דברים בטלים בביהכ"נ ובביהמ"ד והמקום הזה יהיה מיוחד אצלו רק לתורה ולתפילה **ובשעה"צ** (סק"ב) כתב שלשחוק והתול ושיחה בטילה לא מהני תנאי ומביא מהעולת תמיד דגם בחורבנו לא מהני תנאי

ובחפץ חיים עשין ז' כותב ז"ל- וכל זה אפילו שלא בביהמ"ד אבל אם מדבר לשון הרע ורכילות בבית המדרש או בביהכ"נ עובר עוד על מצות עשה 'ומקדשי תיראו' ובית המדרש שלנו ג"כ בכלל מקדש הוא כמו שמבואר בפוסקים ונצטוינו בזה הפסוק לירא ממי ששוכן בו ולכן אין מחשבין בו חשבונות כי אם של מצוה כגון קופה של צדקה וכדומה וכ"ש דאסור בהם שחוק והתול ושיחה בטילה ולא מועיל בזה שום תנאי כמבואר בשו"ע אור"ח (סימן קנ"א) ועל אחת כמה וכמה דאסור לדבר בהם לשון הרע או רכילות מפני אימת ה' יתברך השוכן בו לבד מאיסורו החמור העצמי ובוזה שמדבר מראה בעצמו שאינו מאמין שהקב"ה ישרה שכינתו בבית הזה ולכן הוא מעיז פניו אפילו לדבר בבית המלך שלא כרצון המלך ואפילו הלומדי תורה בקביעות בביהמ"ד שהותר להם לאכול ולשתות בביהמ"ד כמבואר באור"ח בסימן הנ"ל מ"מ אם יהיו נכשלין באסור שחוק והתול או לשה"ר ורכילות בביהמ"ד הם עוברים על מצות עשה ד"מקדשי תיראו" לבד מאיסורו העצמי וכמו שכתב המג"א (סק"ב) דאטו התלמידי חכמים אינם מזהיין על מורא המקדש ולא הותר להם אלא אכילה ושתייה מדחק מתוך שהם לומדים בביהמ"ד אם יצטרכו לאכול ולשתות חוץ לבית המדרש יתבטלו ע"י זה מלמודם ע"ש במג"א ולענין סתם דיבורים שאינם של ליצנות לתלמידי חכמים בביהמ"ד עיין מה שכתבנו בעזרת ה' בחלק ג' **ומביא הח"ח בהגהה** וזה לשון הזוהר הקדוש פרשת תרומה מאן דאישתעי בבי כנישתא מלין דחול וי ליה דאחזי פרוזא וי ליה דגרע מהימנותא וי ליה וכו' דאחזי דהא לית אלהא ולא אשתכח תמן ולית ליה חוקלא בה ולא דחל מנה ואנהיג קלא בתקונא עלאה דלעלא [תרגום- מי שמספר בביהכ"נ דברי חול אוי לו שמראה פירוד אוי לו שגורע האמונה אוי לו שאין לו חלק באלוקי ישראל כי מראה שאין אלוקים ואינו נמצא שם ואין לו חלק בו ואינו מפחד ממנו ונוהג בזיון בתיקון העליון של מעלה] וכותב הח"ח עוד הגה"ה ע"ש, **ובבאר מים חיים** מביא שמהיראים (סימן שכ"ד) והסמ"ג והסמ"ק מבואר דמקדשי תיראו זהו מדאורייתא אף בזמן הזה בביהכ"נ שלנו ואפילו לפוסקים דס"ל ד-ומקדשי תיראו עיקרו למקדש מ"מ כולם מודים דאיסור גדול בשיחה בטילה

ובקונטרס יו"ן מצולה' (מובא בספר קדושת ביהכ"נ ובביהמ"ד עמ' ז') מתאר

מעט מהצרות שעברו בית ישראל בגזירות ת"ח-ת"ב וכתב שם- שנהרגו מאות אלפים במיתות משונות ואכזריות שלא שמעתם און ולא עלו במחשבה... ולא היתה מיתה משונה בעולם שלא עשו להם וכל ד' מיתות ב"ד, וכך היו עושים לכל קהילה וקהילה שהיו מגיעים אליה ואת הס"ת קרעו לקרעים ועשו מהם שקים ונעלים לרגליהם ואת הרצועות של התפילין כרכו מסביב לרגליהם והשליחו בראש כל חוצות את הבתים של התפילין ומשאר ספרי הקודש עשו גשרים ברחובותיהם, אשר כל השומע תיצלנה אזניו משמוע, ובאחד המקומות מרוב ששחטו שם יהודים נהפכו מי הנהר לצבע אדום ועשרות אלפי יהודים מתו מרעב ודבר ומגפות ב"מ... התקיים בהם הקללות שבתורה 'בבוקר תאמר מי יתן ערב' והפסוק 'גם כל חולי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת' וכהנה צרות רבות ורעות. עכת"ד **ובקונטרס שי למורא** (ד' כ"ה ד' ע') הביא דידוע שהגאון בעל תו"ט זיע"א התענה וביקש רחמים שיודיעו משמים מה זה ועל מה זה נענשו כלל ישראל בעונשים קשים ומרים כאלו ונגזרה גזירת חרב ואובדן על רבבות אלפי ישראל, והשיבו לו בחלום כי הגזירה באה מחמת שמזלזלין בקדושת ביהכ"נ ובביהמ"ד ומדברים דיבורי חול בביהמ"ד ועל ידי שדיברו בביהכ"נ ובביהמ"ד פגמו באות וא"ו של 'דבור' ונעשה דבר ב"מ, וכשנודע לו כל זאת תיקן התו"ט לעשות מי שבוך למי שאינו מדבר בשעת התפילה והיה מעורר ומזהיר הרבה את חומר האיסור לאלו המדברים בביהכ"נ ובביהמ"ד עכ"ד. **ובתשובות והנהגות** (א, קנז) **ובטעם ודעת** (פר' קדושים) מביא ששמע מהרב לנדא זצ"ל ששמע מ'האמרי אמת' לאחר השואה האיומה ביהדות אירופה, שיהדות ספרד כמו במרוקו וטוניסיה אף שהנאציים ימ"ש שהו שמה בכל זאת זכו לינצל, ופירש שמשום שלא מדברים בתפילה אצל הספרדים לכן קדושת הבתי כנסיות ומדרשות שלהם מרובה מאוד ובזכותם ניצלו כל היהודים שמה משא"כ אצל האשכנזים בעו"ה ורמז ע"ז הפסוק 'ה' ילחם לכם ואתם תחרישון' אימתי 'ה' ילחם לכם' בזמן ש'אתם תחרישון' שאין אתם משיחין בשעת התפילה ואז אתם בטוחים שה' ילחם לכם

והבאר הגולה (יו"ד של"ד ס"ק קכ"ב) מביא שהוסיף ר"ת בצירוף שאר רבנים חרם שלא ידברו בביהכ"נ אך ישבו באימה וביראה

והרוקח בתיקוני תשובה כותב- הרגיל לדבר דברים של חול בביהכ"נ ואפילו שלא בשעת התפילה יתענה ארבעים יום וילקה בכל יום ומכאן ואילך ישב במורא גדול ויתפלל בכוונה ולא ידבר בביהכ"נ כלל (מובא בכה"ח קנ"א, בשם חסד לאברהם)

והבעל הטורים בפרשת כי תבוא (כו"ט) על הפסוק ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה לתהילה ולשם ולתפארת וכו' כותב ז"ל כלומר מה שישיראל משבחים ומהללים לשם הוא להם לתפארת והיינו דאמרינן עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק שאותה עטרה שמעטרים להקב"ה בתפילתם מחזירה להם אבל מי ששח שיחת חולין בביהכ"נ מקיפין לו כל גופו בקוצים...

ובספר מקדש מעט להרה"ג ר' נתן געשטעטנר ז"ל מביא מספר נגיד ומצוה (להרב המקובל מוה"ר יעקב חיים צמח ז"ל) כתב- חייב אדם ליכנס במורא בביהכ"נ כמו שנאמר [בבית אלוקים נהלך ברגש] ברגש- שירגיש בעצמו איך הולך בבית אלוקים יתברך שמו והדרו מלכו של עולם (ספר כוונות) וראיתי למורי [האר"י] ז"ל נזהר מאוד שלא לדבר בביהכ"נ רק תפילתו לבדו כמעט אפילו דבר מוסר ותשובה לא היה רוצה לדבר פן ימשך דיבור א' של חול באמצע הדברים וכו' ואפילו דיבור של מצוה ימנע בעת התפילה (וכן הובא במג"א קנא סק"ג) ועוד מביא מספר אור צדיקים להרב המקובל רבי מאיר פאפירש ז"ל (עמ' העבודה פרק י"ב) מביא שראה הקדוש האר"י ז"ל לא היה מרים קולו אפי' בתפילתו מגודל הכנעה ופחד הי"ת זולת בשבת היה מרים קולו מעט בזמירות לכבוד שבת...

והגר"א באגרותו כותב- והכל יביא במשפט על כל דבור ולא נאבד אפילו דיבור הקל... וכל כף הקלע הכל בהבל פיו של דברים בטלים

1 הגהה חשובה שכתבה לאחר שהגליון היה לעיני מרון שר התורה שליט"א: ביאור דברי המשני"ב- שראוי לימנע משיחה בטילה בכל מקום וללא קשר לבית הכנסת וכמבואר בפמ"ג ע"ש

ועל כל דיבור הבל צריך להתקלע מסוף העולם ועד סופו וכל זה בדברים יתרים אבל בדברים האסורים כגון לשה"ר ולצנות ושבועות ונדרים ומחלוקת וקללות ובפרט בבית הכנסת ובשבת ויו"ט על אלו צריכין לדת לשאול למטה הרבה מאוד ואי אפשר לשער גודל היסורים והצרות שסובל בשביל דבר אחד ולא נאבד אפילו דיבור אחד שלא נכתב...

ובדרשות חתם סופר (ח"ב עמ' ט,ב) כתב- הקב"ה ברחמי וחסדיו השאיר לנו מקדש מעט בתי כנסיות ובתי מדרשות אם אנו נוהגים בהם קודש אזי... התפילות נשלחות לשער השמים אך אם ח"ו אנו נוהגים בהם בזיון ח"ו ומדברים בהם דברים בטלים וההבל של דברים בטלים הוא טמא ומתלבש בו שר של חו"ל והוא גם הוא נעשה בעה"ב בבית הכנסת ר"ל ומקבל התפילות ומכניסם אל החיצונים והו"ל כעובד ע"ז

והצל"ח בדרוש לחנוכה (אות ד') כתב- בימים הללו ראוי ליתן לב לתקן כל הדברים הגורמים לשכינה שתסתלק מישראל שזה היה כוונת היוונים והנה בעוונותינו הרבים בעת הגלות אפס להשראת השכינה כי חרב בית מקדשנו והקב"ה ברחמי השאיר לנו שארית וכתוב ואהי להם למקדש מעט אלו בתי כנסיות ושם השכינה שורה ואלו המדברים בביה"כ אין לך מורד במלכו של עולם גדול מזה זה מטמא אויר הקודש דוגמת היוונים שטימאו המזבח כי זה מעמיד צלם בהיכל כי בכל עבירה נעשית קליפה ורוח טומאה ובעוה"ר נתרפין הדבר מאוד עכ"ל

ובספר שערי חיים (הנספח לספר שערי אפרים) כתב- וראה נא מה שכתב בספר "הישר והטוב" ח"ב דף כ"ו וז"ל הנה הזכרתי שיש כמה עבירות בדורינו אינם נחשבים לעבירה כלל כגון שיחת חולין בביה"כ ואמרתי בשם הצדיק הקד'

בעל ה'שמח משה' ז"ל על הפסוק "ה' ממרום ישא ממעון קדשו יתן קולו ישא על נהו" דמבואר בזה"ק דמשום זה אין ישראל נגאלים על דעבדין קלנא בשכינתא ח"ו והוא מה דמישתעין בבי כנישתא וז"ש "ה' ממרום ישא" ולמה ישאג והלא בידנו לגאלינו? על זה נאמר "ישאג על נהו" משום דעבדין קלנא בשכינתא עכ"ל ומביא שכ"כ בספר דרך משה (הנספח לספר הגן לאחד מחסידי אשכנז

הקדמונים הדרשן הגדול מו"ה משה בהרב המוכיח מהר"מ הכהן) במאמר ליום כ"ז וז"ל ובעוונותינו הרבים עוון זה מעכב את הגאולה כמבואר בזה"ק וכו' הן המה המדברים בביה"כ הקדוש שמזלזלין כבוד הקב"ה בפרהסיא בתוך קהל ועדה וכו' ועל כל קיטרוג וקיטרוג שהשטן מקטרג הקב"ה במידת רחמי משתיק לו למשל שהשטן אומר ישראל גנבים הם הקב"ה משיב לו מי יאמר אם האומות קיבלו את התורה שלא היו גנבים וגזלנים יותר מישראל, אבל אם מקטרג ואומר שישראל אין להם יראה ומדברים בביה"כ לזה אין תירוץ להקב"ה כביכול כי עכשיו ראינו בעוונותינו הרבים האומות עומדים בבית תיפלתם באימה וביראה ונראה לי דרך הלצה לרמוז בפסוק "ה' ילחם לכם" נגד השטן ו"אתם תחרישון" ר"ל אם אין אתם מדברים בביה"כ.

והתשובות והנהגות (ח"א קנ"ז) כתב-... וסוד הדבר שאנו מוצאים במצורע שמדבר לשון הרע ונענש בצרעת הבית עד שנותצים אבני המקום והטעם דכשהאדם מדבר דברים האסורים הבל פיו נבלע בבנין ונשאר ולכך צריך נתיצה כשנגוע בצרעת ועכשיו נעביד ק"ו אם למדת הפורענות נבלע באבנים הלוא מידה טובה מרובה אלף פעמים ובודאי הקדושה נבלע, לכן כל בית אם מדברים שם דברי תורה ומתפללים הקדושה נשאת ונבלעת אפילו באבני הבית ואם ח"ו מדברים דברים האסורים אבני ביתו מעידים עליו שטומאה נדבקת בתוך הכתלים רק לנו לא ניכר בעו"ה... וזהו המעלה להתפלל בבית הכנסת או בבית המדרש המיועד לתפילה או תורה שנתמלאה בקדושה ומקום שמדברים שם דברי הבל הדיבורים נשארים שמה אף שזהו ביה"כ או ביהמ"ד ... [ובסוף דברי- וממוצא דברינו נראה שמעלה גדולה להתפלל במקום שמתפללים ולומדים תמיד שקדושה רבה נשארת שמה וכעין בית המקדש ששכינה שורה שמה, אבל ההולכים להתפלל במקומות בית וועד וכדו' כגון לימים נוהגים לבד מאבדים המעלה גדולה להתפלל במקום קדוש דווקא]

ובספר תוכחות חיים להגר"ח פלאג' זיע"א (ח"ב פר' תרומה) כתב- ע"י שנוהג קדושה בביה"כ זוכה שה' שומע תפילתו ומצילו מיד האויב שלא יעשה כליה ובסוף דבריו מביא- מי שנזהר שלא לדבר בביה"כ שיחה בטילה בחיים חיותו שיראה זרע ויארץ ימים וחפץ ה' בידו יצליח ולא ימות לשחת ולא יחסר לחמו... וכי לאחר מותו תנוח נפשו בקבר... לבטח ואינה לרקבים גופו ועצמותיו... כי אף בשרו ישכון לבטח שלא ירקב בקבר ואפילו במיתתו קרוי חי והריהו בחיים

מעשה נורא בענין דיבור בביה"כ מובא בהקמת ספר דברי משפט (להגאון רבי חיים אייערבאך זצ"ל): בעיר פוזנא פרצה פעם מגיפה רח"ל, המרא דאתרא רבי נפתלי כ"ץ ובית דינו גזרו יום תענית ותפילה, והכריזו שכל מי שיודע אודות איזה דבר חשוד בעיר מחויב לבוא ולהודיע לב"ד כדי לידע על מה יצא חרון אף ה' מה עלינו לעשות כדי לעצור את המגיפה. והנה הגיעו שנים מתושבי העיר וסיפרו למרא דאתרא על דבר מוזר שהבחינו אצל אחד מחכמי העיר- רבי שלמה זלמן (סבו של רבי חיים אייערבאך). הם סיפרו שבכל לילה בהגיע שעת חצות יוצא רבי שלמה זלמן מביתו עם מנורה קטנה ופונה אל היער שמחוץ לעיר, הם החליטו לעקוב אחריו באופן שלא ירגיש בהם, אך לאחר שנכנס ליער הוא נעלם מעיניהם וחזרו האנשים העירה. אמר להם רבי נפתלי אני אצטרף עמכם הלילה כדי לבדוק זאת, וכך עשה בלילה הרב הלך ביחד עם האנשים ועקבו אחרי רבי שלמה זלמן ביער עד שראו שעמד במקום מסוים הוא כיבה את המנורה ישב לו לארץ והתחיל לומר תיקון חצות בקול בכי ובדמעות שליש עד שנמס לבבם מגודל הבכי והנעימות... אולם היה דבר שעורר את תימהונם, הרב ומלווי שמעו קול נוסף בלתי ידוע שאומר יחד עם רבי שלמה זלמן את התיקון אך לא ראו שום אחד שעמד ביחד עימו. כשגמר לומר תיקון חצות פנה אליו רבי נפתלי ואמר לו עתה ראינו בעינינו כי איש קדוש אתה, אני מבקש לדעת של מי הקול השני שאמר עמך ביחד את התיקון חצות, בתחילה ניסה רבי שלמה זלמן להתחמק מלענות על השאלה, אמר לו הרב אני המרא דאתרא וגורני עליך שתיגיד לי את האמת, כשמעו את גזירת הרב ענה, מנהגי כבר מאז להתאבל על חורבן בית המקדש והנה נתנו לי מתנה מן השמים שבכל לילה ירמיהו הנביא בא אלי ליער לומר עמי יחד תיקון חצות. שאלו הרב מכיון שיש לך זכיה גדולה כזו לערוך תיקון חצות יחד עם ירמיהו הנביא א"כ למה אינך שואלו על מה ולמה באה המגיפה הנוראה בעירנו? השיב רבי שלמה זלמן למחר אני אשאל את ירמיהו הנביא. למחרת בא ואמר לרב שירמיהו הנביא אמר לו, שארבעים שנה קודם שנחרב בית המקדש הוא כבר היה צריך להיחרב אבל כיון שלא היו מדברים אז דברים בטלים בבית הכנסת, בית המקדש נשאר על תילו עוד ארבעים שנה ולא נחרב אף על פי שהיו רשעים באותו דור, אבל כשהתחילו לדבר בבית הכנסת נחרב בית המקדש וכל הצרות שאירעו ליהודים הם משום שמדברים דברים בטלים בבית הכנסת. רב העיר הכריז שכל בני העיר יתאספו בבית הכנסת הגדול, והרב עלה ודרש על ענין מורא וכבוד בית הכנסת, וסיפר להם את כל המעשה הנ"ל ומה שאמר לו רבי שלמה זלמן שזוהי סיבת המגיפה רח"ל. געו כל העם בבכיה והיתה התעוררות גדולה ובאותו מעמד קיבלו על עצמם ועשו תקנה שאף אחד לא ידבר בבית הכנסת שום דיבור חול. תיכף אחר קבלה זאת נעצרה המגיפה וליהודים היתה רווחה...

מודעה נדירה בתוכנה התפרסמה בבתי הכנסיות בשנת תשל"ה, המודעה ניתנה ע"י אחד מניצולי התופת אשר חזה את הדבר בעיניו

בימי השואה בחורף תש"ד, כשהייתי ביחד עם חבורת אנשים ליד תחנת הרכבת בעירה ראוהו, ניגשה אלינו אשה אחת ואמרה לנו: יהודים אתם יודעים למה אתם סובלים כל כך הרבה? מפני שאתם מדברים שיחת חולין באמצע התפילה, ואתם מסדרים כל עסקיכם בבית הכנסת, עד כאן היו דבריה, ובתוך שניות ספורות נעלמה, ואף אחד לא ידע מי היא ומאין היא באה ולהיכן הלכה.

חתמתי שמי במוצש"ק פר' וישב כ"ד כסלו שנת תשל"ה יהודה נויזן רח' ברסלב 19 בני ברק

בי קרן אור פני משה

שביבים מפרשת חיינו ותורתנו

הנאדרים בקודש

של גדול חכמי הסוד בדור דעה

רבינו משה קורדובירו זצוק"ל

בעל 'תומר דבורה' פרדס רמונים ועוד

מעניין לציין כי גם בתורת הנסתר קנה לקח מפי הב"י וכפי שנמצא שמביא דברים ממנו בפרדס רמונים ה, ג.

תלמידיו

בין תלמידיו נמנו גדולי עולם, כמו רבי חיים ויטאל עורך כתבי האר"י, רבי אליהו די וידאש מחבר הספר ראשית חכמה אשר מביא אותו בספרו פעמים אין ספור, רבי אברהם גלנטי, ועוד. כן יש להוסיף תלמיד שלא ראה אותו אך שאב מתורתו דרך ספריו, עשה ציצים ופרחים לתורתו, ואף התמסר להוצאת הכתבים שהניח אחר פטירתו, הלא הוא הרמ"ע מפאנו שכתב (הקדמת פלח הרימון) שראה עצמו כתלמיד לכל דבר: "שכל ימי הייתי מחבב דבריו בקהל רב בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. ובאמת רב מובהק הוא לי מתוך ספריו, תהלה לה', וחייב אני לו מורא וכבוד בשני עולמות ככל שאר התלמידים".

ועלה האיש

את תורתו קנה מתוך קושי ומחסור כפי שמעיד על עצמו:

"כי צעירים אנו לימים, ועוד שבענו בוז ומרורים, מכל הנערים אשר בדורנו... ורצועות העניות תלויות בכותלי ביתנו... ועול השעבוד והרחיים התלויים בצוארנו התעונו".

לא לנו לעמוד ולמנות שבחיו, רק זאת נזכיר מדברי החיד"א בשם הגדולים שאלהו הנביא היה נגלה אליו, וכן כתב השל"ה (שער האותיות ערך לב טוב): "ומצאתי כתב ישן של האלוקי מהר"ם קורדוורא שכתב וזו לשונו, לימדנו זקן אחד לבטל המחשבה יאמר פסוק זה הרבה פעמים, אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, ובעיני פשוט שזה הזקן היה אליהו הנביא, ולרוב ענוותנותו של הרב לא רצה לגלות".

גלות בשדות

אחת מההנהגות המופלאות של רבינו שהתהלך בה בצוותא עם מורו הר"ש אלקבץ, היה ענין ה"גירושין" ביציאה לגלות בשדות, ואף כתב חיבור מיוחד כעין יומן המתאר לפי תאריכים את יציאותיהם למקומות שונים ואת החידושים והגילויים שזכו אליהם, ונקרא "ספר גירושין".

מי לנו גדול מרבינו משה קורדובירו ז"ע, ראש המקובלים בדור דעה אשר בצפת, רבם של אבירי הרועים, ואשר האיר עיניהם של הבאים אל הפרד"ס בחיבוריו העצומים. ואם כי יראנו להתקרב אל הקודש, אמרנו לא נמוע עצמנו מללקט אורות סביב דמותו ותורתו, לספר כבודו של אחד המיוחד בחכמי ישראל, ולהתבסס מגדולתו, ויהא לתועלת ללומדים.

הרמ"ק נולד בשנת רפ"ב ונתבקש לשיבה של מעלה בשנת ש"ל, בשנת המ"ח לחייו. בשנים קצרות אלה סיפק היה בידו להעמיד את שיטתו העצומה בתורת הנסתר, לכתוב חיבורים רבים עד מאד הסדורים ביד אמון, וכל זאת לצד ישיבה על מדין והרבצת תורה לתלמידים. אין בידינו להבין כיצד יתכן הדבר בכח אנושי, מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו.

איש שהכל בו

ראשית חכמה נתגדל הרמ"ק בתלמוד ובהלכות, עד שנמנה הוא בין גדולי הדיינים והמורים בצפת בתור הזהב שלה כאשר התהלכו בה ענקי ארץ. הוא ישב על מדין לשפוט את העם, ועמד בראשות ישיבה, וכפי שמעיד עליו הרמ"ע מפאנו בהקדמתו לספר 'פלח הרימון': "ויותר שהיה חכם גדול בגמרא, הוא ישב בישיבה כל ימיו, לחדד התלמידים שתילי זיתים, והיה ג"כ קבוע להוראה, לשפוט צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו".

גם דרוש דרש משה אל העם, וכפי שמעיד הרמ"ע על "חיבור גדול מפואר של דרשות לדרך הפשט היוצא מאמתה של תורה... שהיה מקהיל בהן קהילות בקולו, קול עז קול הדור קול משובח, על אדמת הקודש".

הרמ"ע מפאנו כותב עליו כי מרן הבית יוסף היה רבו המובהק, וכן מביא החיד"א בשם הגדולים כי הרמ"ק היה תלמידו בפשט של רבי יוסף קארו. מוצאים אנו כי בשו"ת אבקת רוכל (סי' צא) למרן הב"י מובאת תשובה מאת הרמ"ק בענין כתובה וירושה, ועל התשובה הוסיף הבית יוסף:

"לית דין צריך בשש והאי דיינא נחית לעומקא דדינא, וכל כי האי מילי מעלייתא לימרו משמיה, ויקיים בו מקרא שכתוב בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני, נאם הצעיר יוסף קארו".

כמו כן בשו"ת בית יוסף (דיני כתובות סי' ב) הובאה תשובה ממנו.

בביאור מנהג זה ומקורו, כתב בספרו תומר דבורה פרק ט: "גלה ממקום למקום לשם שמים, ובוזה יעשה מרכבה אל השכינה הגולה... ויכניע לבו בגולה ויתקשר בתורה, ואז שכינה עמו, ויעשה לעצמו גירושין, ויתגרש מבית מנוחתו תמיד, כדרך שהיו מתגרשים רבי שמעון וחבריו ועוסקים בתורה, ומה גם אם יכתת רגליו ממקום למקום בלי סוס ורכב".

הוא אומר שאותה יציאה לגלות היא חלק מהענין הכללי שהאדם מעמיד עצמו להיות מרכבה לשכינה, וכמו שהיא שרויה בגלות כך ייצא הוא בגלות.

ובספר חסד לאברהם (מעין ד נהר כח) יצא עוד לבאר בזה, ומדוע מיוחדת הנהגה זו למארי דרזין: "כי אחר חורבן בהמ"ק נתגרשה השכינה מהיכל מלכו של עולם ואין לו יחוד עמה, והיא אזלא ומתנודדת מדוך לדוך ומאתר לאתר... והעוסקים בפשוטי הלכות ותלמוד אין להם כח להיות נודדים עמה ממש... אמנם כן הצדיקים שהם מארי קבלה יש להם כח להיות נודדים מאתר לאתר, על כן הרשב"י וחבריו ע"ה שהיו עוסקים בחכמת הקבלה היו נטרדים ממקום למקום והיו מגורשים מבתיהם כדי להיות מרכבה למלכות בסוד גלותא ועל ידי זה הגירוש והנדוד היו זוכים לזה שהשכינה היתה שוכנת עליהם".

בכמה מקומות לאורך ספרו זה מבאר הרמ"ק כי בשעת ה'התגרשות' מתגלים דברי תורה בבחינת מתנה אל מי שמשתתף עם השכינה בגלותה, וממילא צורת הלימוד באה בשעה זו באופן שונה, כבאים לקבל הארה מבלי עיון, וכך כתב:

"ועוד האריך בדרוש הרבה כי היו מאירים הדברים מעצמם".

שהיינו מתגרשים השדה עם האלקי כמהר"ר שלמה ן' אלקבץ הלוי נר"ו, לעסוק בפסוקי התורה פתאום בלי עיון, והיו הדברים מתחדשים, דברים שא"א להאמין ענין זה וכו', ומתנות שקבלתי בגרושים ובאו לחלקי בחמלת ה' עלי".

"כי הדברים אלו הם כולם עליונים מושפעים בלי עיון כלל, והם מתוקים מדבש, מתנת המלכות אל המתגרשים ומתנודדים עמה".

על קברי הצדיקים

באותו חיבור – ספר הגירושין – מוסר רבינו אודות השתטחויות על קברי הצדיקים שבגליל, כגון ר' יהודה בר אילעאי, ר' יוסי דמן יוקרת, מערת ר' ינאי ור' דוסתאי ור' נהוראי בעכברא, מערת חוני המעגל בכפר פרעם, שמעיה ואבטליון בגוש חלב ועוד.

אודות המשמעות של ההשתטחויות הללו, אנו יכולים ללמוד מכך שבאחת הפעמים, לאחר שהשתטחו [רבינו ומורו ר"ש אלקבץ] על ציון ר' יהודה בר אילעאי ונפטרו ממנו, עמדו ודרשו בחידושי תורה, ואמר לו מורו: "כי היה מתנת ר' יהודה ובסיועו נדרש". (ספר גירושין אות י').

רבן של בעלי הסוד

את עיסוקו בתורת הנסתר החל בשנת העשרים לחייו כפי שכתב בהקדמתו לפרדס רמונים: "ויהי בהגיעי קוני אל שנת העשרים ויעירני קוני כאיש אשר יעור משנתו, ואומרה אל נפשי עד מתי תתחמקין הבת השובבה... קומי קראי אל אלקיך".

לרב ומורה דרך במשעולי תורת הסוד לקח את גיסו המקובל רבינו שלמה הלוי אלקבץ זצ"ל, וקורא עליו: "עיר וקדיש מן שמיא נחית מזורי ורבי המקובל האלקי החכם הר' שלמה אלקבץ הלוי".

חיבורים גדולים ועצומים יצאו מתחת ידו, בהם הוא פורס את משנתו השלימה ביסודות תורת הנסתר והכל נבנה סביב דברי הזוה"ק.

אין בידינו ואין כאן המקום להכנס לתוכן תורתו, וכן באשר לחילוק בין משנת הרמ"ק ומשנת האריז"ל, ורק זאת נביא את אשר כתב הרמ"ע מפאנו (פלח הרימון): "המואס בו ובחכמתו ימאסהו אלקים, כי משה אמת ותורתו אמת לפי פשוטן של דברי הזוהר והגאונים... ומי המואס בדברי הקמחי (הרד"ק) בפשוטן של המקראות עתיד ליתן את הדין, כי הוא פתח שערי ההבנה אל הפשט אשר לא יזב אע"פ שיש בהן נסתר, כן הדבר הזה כי פתח לנו החכם (הרמ"ק) שערים מצוינים בחכמת האמת...".

מן הענין לציין גם כי בסוף 'תוספת מעשה רב' כתבו על הגר"א: "לימוד קבלה היה נוטה אחר רמ"ק". כמו"כ בספר כתר ראש (הל' ת"ת אות ס) מורה הגר"ח מואלאז'ין ללמוד בספר הפרדס.

אעלה בתמר

ישנה תפיסה רווחת הרואה בלימוד תורת הקבלה עיסוק שכלי מופשט אשר מנותק מהעולם המעשי והמוסרי של האדם. והנה זכינו שאחד המיוחד מחכמי הקבלה, הוא הרמ"ק, כתב ספר קטן הכמות ובו נעשה קישור נפלא בין הבנת המידות העליונות של הקב"ה, ובין ההנהגה המעשית של האדם בכל עניני חייו ויחסיו עם זולתו. מביין שלל חיבוריו, זכה ספרו זה לפרסום הגדול ביותר. הספר מורה דרך לאדם כיצד להתנהג בדרכיו של הקב"ה, ולהוציא לפועל את היותו 'צלם אלקים'. תופעה יוצאת דופן אנו מוצאים, כי למרות שהספר בלול במושגים רבים מעולם הקבלה, וכל המבנה שלו הוא כיצד יתדמה האדם לקונו כפי סדר הספירות העליונות, אעפ"כ ידי כל הלומדים ממשמשים בו לרוב חביבותו ומתיקותו והתועלת העולה מלימודו.

כתב בעל השל"ה בהסכמתו להדפסת הספר: "בהיות שהספר הנכבד הזה תומר דבורה הוא כולו יראת שמים וקבול עול מלכותו ית', והולך בדרכי מדותיו ית', ובודאי מי שרגיל בספר הנכבד הזה ומקיימו, יש לו מהלכים בין העומדים, וזוכה לחיי העוה"ז ולחיי העוה"ב שכולו טוב".

ולא נחה דעתו של השל"ה עד שחזר וכתב כעבור מספר שורות: "וכל מי שרגיל בספר הזה ואומר אותו בכל שבוע או בכל חודש, מובטח שהוא בן העוה"ב, ואשרי לו וטוב לו מי שמרגיל עצמו בו, ובאמת מצוה לכל אדם לקנות הספר הזה".

המידות הטובות המתוארות בספר, חורגות מתפיסה אנושית פשוטה אודות מידות טובות ומתוקנות, והינן דוגמה מובהקת להבדל בין תיקון המידות הבא להעמיד את האדם באנושיות מתוקנת (שגם לזה יש מקום), ובין עבודת המידות הבאה מתוך כך שהאדם רוצה להתדמות לקונו. ניתן לומר שהנהוג עצמו על פי הספר, אין לו רק 'מידות טובות' אלא יש בו 'מידות עליונות'.

לדוגמה, בפרק ראשון מפורטות י"ג ההנהגות של החסד והרחמים שנרמזו בפסוקי "מי ק-ל כמוך", והראשונה היא שהקב"ה ממשיך להיטיב לאדם ולחיותו תוך כדי שהוא ממרה את פיו ומשתמש באותה חיות לחטוא, והרי זה "עלבון וסבלנות מה שלא יסופר", וגם מן האדם דורש הרמ"ק שיהיה נעלב אפילו למדרגה זו. וכן שאר ההנהגות שם הן מופלאות אשר לא היו עולים על לבנו במבט אנושי. וזו היא אכן מצות "והלכת בדרכיו" – "מה הוא אף אתה".

ביום כ"ג בתמוז נתבקש הרמ"ק לישיבה של מעלה, והוא בן מ"ח שנים בלבד. הרמ"ע מפאנו מספר שרבו המובהק מהר"י קארו הספידו ואמר "כאן נגזר ארון התורה".

מהר"ם פפיראש בספרו אור הישר (עמוד התורה) מספר דבר פלא כי לפני מטתו של הרמ"ק הלכו שני עמודים של אש המאירים עד מאד, ורק האריז"ל ועוד נער אחד ראו את המראה. ע"ש עוד המשך המעשה. וכן מסר הרמ"ע מפאנו שם ועוד.

עוד נמסר (יערות דבש ח"ב, נחל קדומים לחיד"א פ' תצא ועוד) מה שהספידו האר"י, וקרא עליו הפסוק (דברים כא, כב) וכי יהיה באיש

חטא משפט מות והומת, ותלית אותו על עץ, דכאשר יהיה באיש חטא משפט מות, פי' שיחסר טעם משפט מות (ד'חטא' מלשון חסרון) כי לא פעל רע ולמה ימות, ותלית אותו על עץ, מחמת עץ הדעת שגזר מיתה, בשביל כך מת.

הרמ"ק הובא למנוחת עולמים בבית העלמין של צפת. שלש שנים אחריו, בשנת של"ג, נפטר האר"י והוטמן למראשותיו של הרמ"ק. זכותם תגן עלינו.

כאמור לעיל, הרמ"ק הניח אחריו חיבורים רבים בנסתר וגם בנגלה, חלקם נדפס קרוב לזמנו, חלקם נדפס בדורנו (כגון פירושו הגדול לזוהר - אור יקר), ויש אשר אבדו.

לקט שביבי אור

מדריגה תחתונה מזו שאנו בה שתרד, וכבר שחה לעפר נפשינו דבקה לארץ בטננו (אור יקר זח"ז נב, ב).

אין להוציא לעז על קמע שאינו פועל

"אף אם אותה הקמיעה תהיה מומחית לא תועיל להם (-לרשעים), ולכך עתה אין להוציא לעז על השמות כי רשעת בני אדם גורם (אור יקר זח"ג קסא - ב).

סיבות המונעות קדושת שבת

וארבעה דברים מונעים קדושת שבת מלחול, האחד **עציבו** שיש בני אדם עצבין מאי זה ענין, השנית **יגיעה** מטורח כל מלאכה, השלישית **מרירו** דנפשא, כי מרירות הנפש הוא אפילו שלא יהיה עצב, וירצה האדם לשמח מרירות הנפש ממיתה וכיוצא אינה מנחת, הרביעית **כעס** שכעוס על ענין נודע והיינו רוגזא (אור יקר זח"א רחצ, א).

תשובת יוה"כ מתקבלת ע"י שמחת ערב יוה"כ

דרך כל ישראל לשמוח בערב יוה"כ ולתקן סעודה יפה וכן הדין, וכן פירשו בגמ', ואמנם טעם לזה יתבאר במה שהקשו בזוהר כי **התשובה היא אחת ממצות עשה, ובכל מ"ע צריך השמחה**, וא"כ השב בתשובה עיקרו ההכנעה והדאגה, וא"כ שמחה בתשובה היא... ועתה לענינו נאמר כי יוה"כ אין בו שמחה מחמת דאגת העונות, ועיני כל ישראל הם תלויים לאביהם שבשמים לראות שיוציא לאור משפטם ואין שמחה, לכן הקדימו השמחה אל המצוה, לכך ראוי לתקן הבית במצע ושולחן מלא ברכת ה' בערב יום זה, לשמוח בו שמחת מצוה, וכנגד זה אמרו בגמ' כל האוכל ושותה בתשיעי... **מפני שעינו העשירי אינו נרצה לפניו מפני שהוא בדאגה, אלא אם שמח בתשיעי או מתקבל תענית העשירי**, א"כ נמצא שמחת התשיעים מעין צום ותשובת יום העשירי. (סידור תפילה למשה)

גבולות ארץ ישראל נקבעו במים

יפה אל הנכנס מחו"ל לא"י לטבול, כי אויר ארץ העמים מטמא, ולפיכך הגביל הכתוב א"י במים, מצד המערב הים, מצד המזרח הירדן, מצד דרום נחל מצרים, מצד צפון נהר פרת (אור יקר זח"ד רב, ב).

סגולת עלינו לשבח

עלינו לשבח סגולתו לבטל הדינין ולמתקן (סידור תפילה למשה).

נכתב ע"י הרה"ג ישי לסר שליט"א

להתגבות - yrlessor@gmail.com

הואיל ואמרו ז"ל (ירושלמי שקלים) אין עושין נפשות לצדיקים דבריהם הן הן זכרונן, נביא להלן מעט צרי מעט דבש על קצה המטה, מתוך ים תורתו של הרמ"ק, כמה ענינים קצרים לשמו ולזכרו ולתועלת הלומדים.

עינינו ראו ולא זר

"וכבר נמצא בזמנינו, ועינינו ראו ולא זר, נואף אחד שמת ונתלבש בכלב, והמית את הנואפת, וכן הנואפת הרג הכלב, ואח"כ מת בן הנואפת במשפטיו של הקב"ה להמית המזוירים בסתר, ובני אדם תמהו על המעשה ולא נתגלה המציאות כולו אלא לשרידים, ובלי ספק היה מעשה תמהון לבד לאותם שראו אותו כי נורא הוא, **וזה ראינו בעינינו**" (שיעור קומה ח"א קפג - ב).

שעה המסוגלת לפשיטת ספיקות בתורה

"ומה שהורגלנו ולמדנו שם, כי בזמן שיקיים האדם מצוה או כיוצא לעסוק בנסתר, אז מתגלה המסופק" (אור נערב ח"ג פ"ב).

חכמת השפעת הכוכבים אבדה מן העולם

"יש שמזונה על עשב פלוני ויש על מעדן פלוני וכיוצא, ואז צריך ללקט העשבים בזמן שליטת כוכבם והארתם בהם, ואבדה חכמה זו מן העולם ב"ה, כי מדרך זו היו נכנסים לעבודה זרה, והיינו חכמת ירידת כח הכוכבים למטה" (אור יקר זח"א סג - ב).

קבלה מעשית

"עוד היתה סיבה אל קבלה המעשיית אשר היתה גלויה בימי הרמב"ן ע"ה, והרב אלעזר מגרמזיא רבו, והרב ר' יוסף גיקאטלייא ועמודי עולם כמותם, וכן בימי הגאונים שהיו משתמשים בשימושא רבא ושימושא זוטא, וכל זה אבדנו בעונותינו, **כי הם בעצמם לא רצו לגלותם, לפי שראו אנשי חסד נאספים, ונתמעטו אנשי מעשה, וחששו שמא ישתמש בהם אדם שאינו הגון**, כמו שראינו באותם שהיו אחריהם הרבה וקרובים אלינו, כמו יוסף דילירינא וכיוצא בו, **המחריבים בית אלקינו ומרבים את פרצותינו**, ולטעם זה לא נחקור אחר שמושי השמות, עם היותם נמצאים בספרי הקדמונים, זולת בביאורם ממה שיועיל אל העיון". (פרדס רמונים צז, א)

ירידת הדורות

שראשונה היו משתמשים בסוד משנה, ואח"כ בסוד הברייתות, ע"כ פירש רבי שמעון שעד כאן הגיעה הירידה בימיו, ואנו ראינו שירדה על לאמוראים, ומהם לרבנן סבוראי ומהם לגאונים, ומהם למפרשים ומהם לפוסקים, וברוך היודע עד היכן יגיע הירידה, **וכמדומה לי שאין**

"זעץ" בראש

(חבטה בלע"ז) תרתי משכ

שממית
והוא ממ
הקב"ה
אם הע
להם "י"
לזה אין
הקב"ה
(מגיפה)

"מיום ח
לכל ידי
הלאה א
בכל דרך

אני הא
לאחרים,
שמים, א
ברורה ל
אלו שנה
של דבר
הן מהפ
לימודים

ככולם נס

ולכן בש

להינצל נ

על עצמי

כנסיות

שבתי מ

וכפי שכ

על דיבור

(או"ח ס

נוהגין ב

והחכם ע

בשנים האחרונות כלל, והספר הנ"ל גם לא בלט החוצה או עמד בזווית שונה מיתר הספרים, הבטתי בעמוד שנפתח בעקבות הנפילה, והרגשתי שאני מקבל "זעץ" נוסף ואולי אפילו חזק יותר מה"זעץ" הראשון.

ואלו המילים שהופיעו לי בספר מול העיניים בהלכות חזרת הש"ץ: וזה לשוני, עיין בספר דרך משה שהאר"י לבאר מה דמצינו בכתבי האר"י ז"ל דעל ידי הדיבור שמדברים בבית הכנסת נעשה רח"ל דְּבַר, ובזה פירוש מאמר חז"ל דְּבַר בעיר - אל יהלוך יחידי בבית הכנסת, כי מלאך המוות מפקיד כליו בבית הכנסת, רצה לומר שכליו של מלאך המוות הוא בית הכנסת שבחטא זה הוא הורג בני אדם.

"הייתי המום, הבנתי שקרה כאן משהו לא פשוט, וכמי שמקפיד באופן קבוע ב"ה שלא לדבר כלל בשעת התפילה קריאת התורה ובין גברא לגברא, הבנתי שהמסר הזה לא כוון רק אלי, וכמובן שקיימתי מיד את המילים הראשונות שהופיעו מולי כשעיינתי בספר לאחר נפילתו - "עיין בספר "דרך משה".

לא שמעתי מעולם על הספר, וכעת לאחר בירור אני יודע שמדובר באחד מספרי המוסר היסודיים שהודפס עוד בשנת תנ"ט ומחברו הוא הגה"ק רבי משה ברבי מאיר כהנא זי"ע שהחיד"א ועוד גדולי עולם רבים מצטטים ממנו רבות,

והנה דבריו הקדושים:

מכל דיבור ודיבור שמדברים בבית הכנסת נברא מלאך המשחית, ובזה תבין על מה עשה ה' ככה ושלח דְּבַר (מגיפה) בעולם וביאר בכתבי האר"י ז"ל אל תקרא דְּבַר אלא דיבור, שהיות שהיה האדם מדבר בבית הכנסת נבראו מדיבוריו מלאכי חבלה

ביום שני, בשעה 02:00 בלילה שעון ניו יורק, אני מקבל טלפון מהארץ, מאבי מורי שיחי', שכמו כל מי שיש לו משפחה בחו"ל מתקשר לברר אם עדיין חיים כאן, ובפיו הסיפור המדהים, שבו אני רוצה לשתף אתכם.

והרי הסיפור המדהים שמנמק יותר מהכל, במה רוצים שנתחזק בימים אלו, בהם נגזר עלינו במקרה הטוב לא להתפלל וללמוד ברוב עם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמקרה הגרוע יותר נאסר עלינו באופן גורף מלהתפלל וללמוד בבתי המדרש,

וכך אבי סיפר לי:

אתמול התקשר אלי חבר יקר, הרב י.ה. תלמיד חכם מופלג ומוהל מומחה, תושב רמת בית שמש ג', כשהוא נסער כולו ובפיו הסיפור שאותו אספר לך,

לפני כן אקדים ואומר, שכפולני קר מזג - אני הבן אדם האחרון שהיה מאמין במה שאני הולך לספר לך, אבל המציאות עולה על כל דמיון.

ובכן ביום חמישי האחרון עברתי ליד ארון הספרים שבסלון ביתי, מספר המוהל, "ופתאום" ללא כל התרעה מוקדמת אני חוטף "זעץ" (חבטה בלע"ז) בראש,

לפני שהצלחתי להבין מהיכן זה הגיע, צונח לידי מארון הספרים ספר קדוש שנחת פתוח על חלקו הפנימי, המום לגמרי מהסיטואציה הסתכלתי לראות באיזה ספר מדובר, ולמה דווקא ספר זה החליט להלום חזק בראשי שעדיין הסתחרר מה"זעץ", ולהפתעתי אני רואה שמדובר בספר המפורסם "ליקוטי מהרי"ח" על ה"שולחן ערוך".

"חשוב לי להדגיש, כי לא למדתי בספר הזה

**מעשה נפלא זה לחיזוק כבוד בתי כנסיות ובתי מדרשות פורסם לאחרונה בג
מפי בעל המעשה בעצמו וגרם לחיזוק גדול בציבור**

הארץ

בין אותו בשעת הדָּבָר, (המגיפה)

ונשיך: כי על קיטרוג שהשטן מקטרג, במידת רחמיו משתיק אותו, אבל שטן מקטרג ואומר שישראל אין ראה" כי הם מדברים בבית הכנסת, להקב"ה תירוץ כביכול, ומיד נותן למשחית לחבל העולם וזהו דָּבָר רח"ל.

מישי" מספר הלה לאבי, "אני מתקשר ריי ומכריי שיש להם יכולת להעביר ת הסיפור ומבקש מהם לפרסם אותו

דם האחרון שמתיימר לתת מוסר והאדם האחרון שמבין בחשבונות אך כן יש ספר שמתייחס בבהירות סיבה שבגינה מגיפה פורצת וזה לא רק יו חולים סובלים מהמגיפה, אלא בסופו כולם נפגעים מכך, הן במיעוט הפרנסה, חד מה ילד יום, והן מכך שלילדים אין כבשגרה ועוד תופעות רבות שרובם נפגעים קשות מכך,

בביל לעשות את ההשתדלות הרצויה מכל רע אנו וכל משפחתינו הבה ונקבל נו שלא לדבר כלל דברים בטלים בבתי ובבתי מדרשות והשטיבלעך ובפרט דרשות קדושתן חמורה מבתי כנסיות ותב הפרישה בשו"ע שתנאי אינו מועיל יי חול בבית המדרש וכן כתוב בשו"ע 'קנ"א) בתי כנסיות ובתי מדרשות אין הם שיחות חולין ודברים בטלים וכו' ענינו בראשו ויפה שעה אחת קודם.

ליון 'עומק הפשט'

תמוז, תש"פ

בשורה טובה לרבני הקהילות דבכל אתר ואתר

לאור בקשת מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל ולהבדיל בין חיים לחיים מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א עלה בידינו בסיעתא דשמיא להביא לידי האפשרות שכל האברכים יבוטחו בחברת ביטוח שתחסוך מהמשפחות שבירת מטה לחמם ועגמת נפש ופרסום באמצעות עלונים וכד', המשפחה תקבל שלוש מאות ושישים אלף ש"ח. לאחר מאמץ רב של שנים מול כל הגורמים התכנית הצליחה למעלה הרבה מהמשוער, העלות עבור כל אברך היא שלוש עשרה ש"ח ושישים ושש אגורות, ובמקביל משרד החינוך מוסיף למבוטחים תוספת על מלגת האברכים החודשית.

מאחר והכולל כולו מצטרף, אין בדיקות בריאות, וגם כשידוע על חולים רח"ל גם הם מצורפים, ומרן הגר"ח קניבסקי שליט"א הורה לראשי הכוללים כי מצווה להצטרף עתה למען החולים. בימים אלו נפטרו רח"ל ב' אברכים שהיו מבוטחים ונחסך ממשפחותיהם עגמת נפש כנ"ל, בזכות ראשי הכוללים שמהרו להצטרף. עד עתה הצטרפו כ- 30,000 אברכים כ"י. לצערנו יש משפחות שבימים אלו נשבר מטה לחמם מפני שלא סודר להם ביטוח כולנו נקראים בזה לעודד ולזרז את ראשי הכוללים להצטרף עתה עם פתיחת ההרשמה החדשה לזמן מוגבל.

להצטרפות: 054-8509970 | 02-5319070

רחולה קורונה שלא מרגיש טעם באוכל,
האם מברך ברכת הנרהנין?

איך עולים לתורה ושומרים על מרחק?

האם צריך לשלם דמי מנוי
למקום שר"ה סגור בקורונה?

על כל אלו ועוד
בספר שהעולם התורני כולו
המתין לו בכיליון עיניים
ועוסק בענייני דיומא
ובשאלות התקופה.

הביאני חדריו

הלכות ופסקי מגפת הקורונה

מאת מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א
על כל חלקי השו"ע

יצירה תורנית מפוארת
המספקת מענה בסוגיות הרלוונטיות
לכל יהודי בעולם בימים אלו.

